

**Raport de progres
privind implementarea
Agendei 2030
pentru
Dezvoltare Durabilă
în Republica Moldova
2024**

**Raport de progres privind implementarea
Agendei 2030
pentru Dezvoltare Durabilă
în Republica Moldova**

2024

Cuprins

Abrevieri	4
Agenda 2030 de Dezvoltare Durabilă	5
Cadrul național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030	6
Scopul și obiectivele cheie ale Raportului de Progres	7
Analiza generală	8
ODD 1: Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context	9
ODD 2: Eradicarea foamei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile	24
ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă	33
ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți	55
ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor	71
ODD 6: Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți	83
ODD 7: Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, întod singur, urabil și modern	93
ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline	100
ODD 9: Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației	114
ODD 10 Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta	126
ODD 11: Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile	137
ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile	148
ODD 13: Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor	161
ODD 14: Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă	168
ODD 15: Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate	171
ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile	181
ODD 17: Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă	201

Abrevieri

AOI	Indicele de orientare a cheltuielilor publice spre agricultură (Agriculture Orientation Index)
APC	Autoritate Publică Centrală
APL	Autoritate Publică Locală
ANOFM	Agencia Națională pentru Ocuparea forței de Muncă
BNS	Biroul Național de Statistică
CSI	Comunitatea Statelor Independente
ECOSOC	Consiliul Economic și Social al Națiunilor Unite
ENV	Evaluare Națională Voluntară
IBRD	Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare
IMF	Fondul Monetar Internațional
ÎMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
KAP	Studiul KAP se referă la un tip de studiu care investighează cunoștințele (Knowledge), atitudinile (Attitudes) și practicile (Practices)
MEC	Ministerul Educației și Cercetării
MMPS	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
PIB	Produsul Intern Brut
NEET	Tineri care nu fac parte din populația ocupată, nu învață/studiază în cadrul sistemului formal de educație și nu urmează cursuri sau alte instruiți în afara sistemului formal de educație
ODD	Obiective de Dezvoltare Durabilă
OECD	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
ONU	Organizația Națiunilor Unite
PISA	Programme for International Student Assessment
STEAM	Știință, Tehnologie, Inginerie, Artă și Matematică
SDC	Agencia Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
TIC	Tehnologia Informației și Comunicațiilor
TBC	Tuberculoză
VAB	Valoare adăugată brută
WFP	World Food Program
UE	Uniunea Europeană
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
UNFPA	Fondului ONU pentru Populație
PNUD (UNDP)	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
UNHCR	Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați
UNGA	Adunarea Generală a Națiunilor Unite
WTO	Organizația Mondială a Comerțului (World Trade Organization)

Agenda 2030 de Dezvoltare Durabilă

În septembrie 2015, Republica Moldova, alături de alte 192 de state membre ale Organizației Națiunilor Unite, și-a asumat angajamentul de a implementa Agenda 2030 de Dezvoltare Durabilă prin adoptarea Declarației Summit-ului privind Dezvoltarea Durabilă desfășurat la New York.

Această agendă urmărește să accelereze realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, având ca obiectiv principal eradicarea sărăciei până în anul 2030 și promovarea dezvoltării durabile în întreaga lume. Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030 este complexă și cuprinde 17 obiective generale și 169 de obiective specifice care acoperă toate aspectele-cheie ale dezvoltării economice, sociale și de mediu. A fost concepută astfel încât să fie adaptată la prioritățile și particularitățile fiecărei țări. În acest context, Republica Moldova a adoptat și a naționalizat Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD).

Prin adoptarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă, Moldova și-a asumat angajamentul de a implementa și de a urmări progresul în atingerea acestor obiective la nivel național. Eforturile conjugate ale actorilor-cheie sunt mobilizate pentru eliminarea tuturor formelor de sărăcie, pentru combaterea inegalităților și pentru abordarea problemelor schimbărilor climatice, asigurând că nimeni nu este lăsat în urmă. Acest proces a implicat adaptarea ODD-urilor la contextul specific al Moldovei, identificarea priorităților naționale și dezvoltarea unor planuri și politici specifice pentru a realiza obiectivele respective. Republica Moldova a luat în considerație particularitățile și nevoile sale specifice în procesul de naționalizare a ODD-urilor, astfel încât acestea să poată contribui la dezvoltarea durabilă a țării și la îmbunătățirea bunăstării populației. Adaptarea Agendei 2030 a fost rezultatul unei colaborări între Guvern, Organizația Națiunilor Unite (ONU) în Republica Moldova și organizații non-guvernamentale. Procesul a fost unul transparent, cu implicarea tuturor factorilor de decizie, partenerilor de dezvoltare, sectorului privat, organizațiilor societății civile în consultări.

Raportul Național Voluntar pentru implementarea Agendei 2030 privind Dezvoltarea Durabilă (VNR). Republica Moldova a solicitat să fie inclusă în lista statelor care vor prezenta Raportul Național Voluntar (VNR) în cadrul Forumului Politic la Nivel Înalt pentru Dezvoltare Durabilă al ONU în iulie 2020. VNR reprezintă o raportare voluntară detaliată a măsurilor luate de un stat pentru implementarea Agendei 2030 privind Dezvoltarea Durabilă, oferind o evaluare obiectivă a progreselor înregistrate. Elaborarea și prezentarea Raportului Național Voluntar reprezintă un angajament important al Republicii Moldova de a comunica progresele și acțiunile întreprinse în implementarea Agendei 2030 către comunitatea internațională. Prin participarea în Forumul Politic la Nivel Înalt, Republica Moldova a contribuit la schimbul de experiență și la promovarea dezvoltării durabile în concordanță cu obiectivele globale stabilite de ONU¹. Al doilea Raport Național Voluntar pentru implementarea Agendei 2030 privind Dezvoltarea Durabilă este planificat să fie elaborat în anul 2026.

La 17 noiembrie 2022, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat **Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (SND)**, principalul document strategic național ce expune viziunea de dezvoltare pe termen lung a țării, indicând direcțiile de dezvoltare ale țării și societății până în anul 2030. Documentul a fost elaborat în strânsă corelare cu Agenda de Dezvoltare Durabilă, transpunând obiectivele, țintele, în special cele considerate acceleratori ai dezvoltării, și indicatorii Agendei 2030, ajustați potrivit contextului național al Republicii Moldova. Pliind cu Agenda 2030 de Dezvoltare Durabilă și urmând imperativul integrării europene, exprimat nemijlocit prin implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, SND adoptă conceptul utilizat de țările Uniunii Europene pentru măsurarea calității vieții oamenilor în zece dimensiuni, sporirea calității vieții fiind scopul strategic al documentului.

¹ <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/monitorizarea-si-evaluarea-implementarii-agendei-de-dezvoltare-durabila-2030#:~:text=VNR%20reprezinta%20raportare%20voluntar%20si%20evaluare%20obiective%20la%20nivelul%20naționalului>.

Cadrul național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030

În cadrul ședinței Guvernului din 28 decembrie, 2022 a fost aprobată Hotărârea Guvernului privind cadrul național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030 (Agenda 2030)², care reprezintă fundamentul informațional pentru asigurarea raportării progreselor Republicii Moldova în implementarea acestei Agende la nivel național și la nivel internațional, precum și mecanismul de implementare a prevederilor SND privind realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă.

Cadrul național de monitorizare stabilește responsabilitățile autorităților publice, mecanismul de coordonare și cadrul de raportare a progreselor în implementarea Agendei 2030. Potrivit Hotărârii, BNS coordonează producerea și diseminarea indicatorilor de monitorizare a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) în Republica Moldova, asigurând accesul deschis la date pentru factorii de decizie și alte părți interesate. Împreună cu Cancelaria de Stat, BNS elaborează instrucțiunile pentru prezentarea și publicarea datelor referitoare la ODD-uri. Cancelaria de Stat coordonează mecanismul de integrare a ODD în documentele de politici publice, de monitorizare și raportare de către autorități a progreselor în implementarea Agendei 2030. Reglementările promovate în document contribuie la accelerarea implementării ODD-urilor pentru a evidenția progrese vizibile și măsurabile în implementarea Agendei 2030.

După aproape doi ani de la implementarea cadrului normativ de monitorizare a Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030 se constată progrese în integrarea obiectivelor de dezvoltare durabilă, a ȋintelor și indicatorilor de monitorizare în cadrul strategic național, în strategiile și programele naționale sectoriale, fapt ce a contribuit pozitiv la punerea în aplicare a Agendei 2030 și integrarea acesteia în politicile publice naționale. De asemenea, diseminarea centralizată a datelor privind dinamica indicatorilor de monitorizare a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă de Biroul Național de Statistică pe [platforma națională de diseminare dedicată Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă](#), facilitează procesul de monitorizare a implementării Agendei 2030 și ajută autoritățile publice în urmărirea impactului politicilor promovate, facilitând procesul de luare a deciziilor.

În același timp, pe parcursul acestor doi ani de la aprobarea cadrului normativ pentru monitorizarea implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030, s-a constatat un set de limitări de aplicare a prevederilor normative. Limitarea de bază costă în indisponibilitatea datelor pentru un set larg de indicatori. Din totalul de 337 indicatori ODD, 73 indicatori nu sunt disponibili și 48 indicatori sunt parțial disponibili. De asemenea, evoluția rapidă a procesului de dezvoltare a metodologiilor de calculare și clasificare a indicatorilor ODD la nivel global a implicat țările membre într-o actualizare continuă a setului de indicatori naționalizați.

În acest context, Cancelaria de Stat [a inițiat](#) procesul de modificare a Hotărârii Guvernului nr. 953/2022 privind aprobarea cadrului național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030. Modificările propuse la Hotărârea Guvernului nr. 953/2022 vor viza revizuirea indicatorilor naționalizați, asigurarea comparabilității acestora cu indicatorii globali ODD, alinierea la metadatele globale, dezvoltarea/actualizarea /optimizarea setului de indicatori conform bunelor practici, actualizarea furnizorilor de date conform reorganizărilor instituționale, evaluarea și actualizarea valorilor de referință și a ȋintelor ODD naționalizate. De asemenea, vor fi revizuite unele elemente ale mecanismului de monitorizare a Agendei 2030, în contextul aspirațiilor Republicii Moldova de integrare europeană. Odată cu obținerea statutului de țară candidată la UE, Guvernul Republicii Moldova urmează să ȋină cont de standardele internaționale și ale Uniunii Europene în acest domeniu.

² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135555&lang=ro

Scopul și obiectivele cheie ale Raportului de Progres

Prezentul Raport de progres privind implementarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă al Republicii Moldova are drept scop înțelegerea progresului înregistrat în implementarea ODD-urilor de la data ultimului raport, și anume a Raportului de progres privind implementarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă al Republicii Moldova, elaborat în anul 2023.

Obiectivele cheie ale acestui raport de progres sunt:

- De a analiza progresul general realizat în implementarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) și de a identifica domeniile în care s-au înregistrat progrese sau unde există discrepanțe între obiectivele propuse și rezultatele obținute.
- De a oferi transparență în ceea ce privește acțiunile întreprinse de Guvern și alte părți interesate în realizarea ODD-urilor.
- De a servi drept instrument pentru planificarea și luarea deciziilor în ceea ce privește acțiunile viitoare de îmbunătățire a implementării Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă.

Evaluarea progresului oferă posibilitatea autorităților să-și dezvolte mecanisme de intervenție rapidă, pentru a înțelege cauzele care au dus la deteriorare sau o stagnare în îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă. În egală măsură, autoritățile au posibilitatea să analizeze indicatorii pentru a înțelege factorii de care depinde progresul în realizarea Țintelor naționale.

Cadrul metodologic

Procesul de evaluare s-a bazat pe analiza celor mai recente date disponibile referitoare la fiecare Obiectiv de Dezvoltare Durabilă (ODD). Aceste date au fost obținute din surse oficiale, în special [platforma națională de diseminare dedicată Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă](#), și de la autoritățile publice centrale relevante care au furnizat date suplimentare. Aceste date includ indicatori specifici ai fiecărui ODD, care furnizează informații cu privire la progresul în atingerea obiectivelor propuse.

Pentru evaluarea dinamicii în atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă au fost analizați indicatorii de progres din cadrul fiecărui ODD. În general, Raportul urmărește evaluarea situației în anul 2023, nivelul de referință fiind anul 2022. Pentru indicatorii care nu dispun de date pentru anul 2023, s-a selectat un an de referință sau cel mai recent an disponibil cu date relevante, care a servit ca punct de referință pentru a compara nivelul actual cu nivelul de referință și a determinat progresul în timp. Compararea nivelului actual cu nivelul de referință a permis evaluarea tendințelor în funcție de direcția și ritmul progresului.

Pentru a ilustra progresul într-un mod vizual, se utilizează următoarele culori în cadrul *Panoului de Progres* pentru fiecare ODD:

Progres semnificativ	Progres moderat, este nevoie de accelerare	Progres limitat sau scăzut	Deteriorare	Nu sunt date
Nivelul actual depășește semnificativ nivelul de referință, indicând un progres substanțial în atingerea obiectivelor ODD.	Nivelul actual arată o creștere moderată în comparație cu nivelul de referință, dar este necesară accelerarea eforturilor pentru a atinge obiectivele stabilite.	Nivelul actual arată o creștere minoră sau chiar o stagnare în comparație cu nivelul de referință, indicând un progres limitat în atingerea obiectivelor	Nivelul actual este inferior nivelului de referință, indicând o deteriorare sau o scădere în îndeplinirea obiectivelor ODD.	Autoritățile responsabile nu au identificat datele necesare pentru analiza indicatorului.
100 puncte	75 puncte	50 puncte	0 puncte	

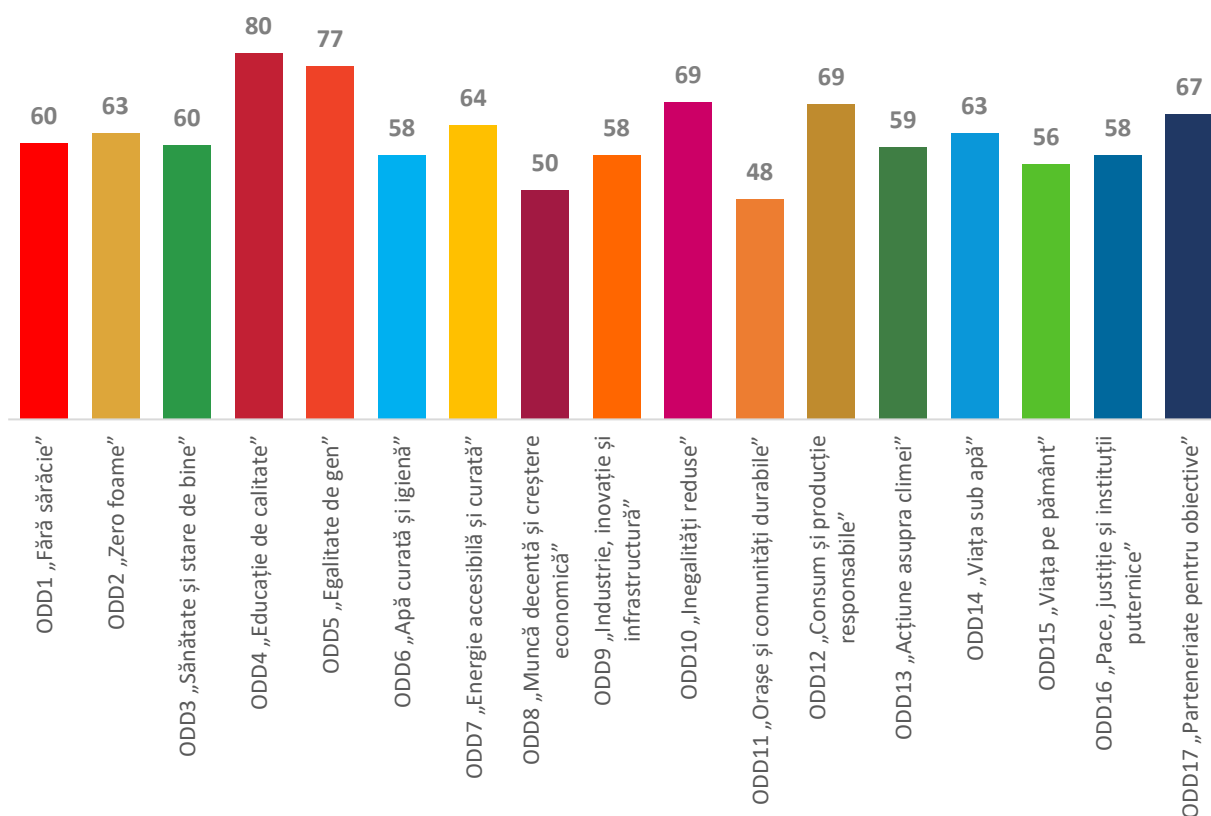
Scorul de progres per ODD reflectă scorul mediu al tuturor indicatorilor de progres analizați. Progresul semnificativ se punctează cu 100 puncte, progresul moderat cu 75 puncte, progresul limitat cu 50 puncte, iar deteriorarea cu 0 puncte.

Analiza generală

Cele mai bune scoruri s-au înregistrat pentru ODD 4 „Educație de calitate” – scor 80 din 100 și ODD 5 „Egalitate de gen” – scor 77. De asemenea scoruri înalte s-au înregistrat pentru ODD 10 „Inegalități reduse” și ODD 12 „Consum și producție responsabile” cu un scor de 69 puncte din 100. Cele mai slabe progrese au fost obținute pentru ODD 11 „Orașe și comunități durabile” – scor 48 și ODD 8 „Muncă decentă și creștere economică” – scor 50. În general, un punctaj peste 70 reprezintă un progres semnificativ, un punctaj peste 60 – un progres moderat, un punctaj peste 50 – un progres limitat, iar un scor sub 50 indică un ritm lent de progres în realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă.

În comparație cu anul precedent, au fost obținute progrese pentru majoritatea ODD, cu excepția ODD 8 „Muncă decentă și creștere economică” (scor de la 60 la 50), ODD 11 „Orașe și comunități durabile” (scor de la 53 la 48), ODD9 „Industrie, inovație și infrastructură” (scor de la 68 la 58), ODD 2 „Zero foamă” (scor de la 67 la 63), ODD17 „Parteneriate pentru obiective” (scor de la 68 la 67).

Scor de progres, per ODD

1

Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context

1.1. ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 1 stabilit de Organizația Națiunilor Unite este de a eradică sărăcia în toate formele sale și peste tot în lume. În Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (în continuare- SND) se regăsesc multiple aspecte care se referă la ODD 1, prin evidențierea problemelor legate de veniturile oamenilor, nivelul scăzut al veniturilor, sărăcia, ocuparea forței de muncă și economia informală.

Republica Moldova se confruntă cu un nivel scăzut al veniturilor, fără tendințe clare de convergență cu țările Uniunii Europene. Rata sărăciei este amplificată și de o inegalitate semnificativă în distribuția veniturilor.

O serie de probleme structurale împiedică progresul în reducerea sărăciei în Republica Moldova:

- Dezvoltarea economică lentă, marcată de investiții modeste și acces limitat la tehnologii noi.
- Productivitate scăzută a forței de muncă din cauza investițiilor de complexitate tehnologică redusă, a migrației masive a populației și a îmbătrânirii populației.
- Vulnerabilități externe persistente ale țării, caracterizate de o sensibilitate pronunțată la crizele economice și schimbările climatice. Aceste probleme pot avea efecte devastatoare asupra economiei naționale și pot agrava sărăcia și inegalitățile în rândul populației.
- Dezechilibre și inegalități ridicate între capitala Chișinău și restul țării, inclusiv în ceea ce privește accesul la servicii de bază. Municipiul Chișinău, ca centru economic și administrativ, atrage mai multe resurse și investiții, ceea ce duce la accentuarea disparităților regionale și la marginalizarea zonelor rurale.
- Republica Moldova se confruntă cu una dintre cele mai reduse rate de ocupare a forței de muncă din Europa Centrală și de Est, iar rata scăzută a șomajului ascunde un nivel extrem de redus de activitate și angajare. De asemenea, există un decalaj considerabil între ratele de ocupare ale bărbaților și femeilor, atât în mediul urban, cât și în cel rural.
- Rata NEET (tineri care nu au un loc de muncă și nici nu urmează studii sau cursuri de formare) în Republica Moldova este semnificativ mai mare decât în Uniunea Europeană, ceea ce indică o problemă majoră legată de ocuparea forței de muncă și de incluziunea tinerilor pe piața muncii.
- Prezența unei economii informale extinse, care reprezintă o pătrime din economie, are un impact negativ asupra productivității muncii, competitivității, veniturilor publice și redistribuirii valorii generate în economie. Pierderile fiscale generate de economia informală sunt semnificative și au crescut în ultimii ani. Acest fenomen contribuie la creșterea inegalității și la diminuarea resurselor disponibile pentru dezvoltare și reducerea sărăciei.

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

- Capacitatea limitată a sistemului de protecție socială de a răspunde provocărilor legate de sărăcie și de a face față diferitelor crize. Această situație poate crește vulnerabilitatea categoriilor defavorizate, în special în cazul unor evenimente neprevăzute, precum dezastrele naturale sau recesiunile economice.
- Redistribuirea inechitabilă a veniturilor între cei bogați și cei săraci. O distribuție disproporționată a veniturilor poate agrava sărăcia și inegalitățile, intensificând diviziunile sociale și economice în țară.

Pentru a eradică sărăcia în toate formele sale și în orice context, SND stabilește obiective strategice și prevede măsuri și acțiuni care urmăresc îmbunătățirea performanțelor economice, creșterea veniturilor populației, promovarea ocupării forței de muncă și reducerea economiei informale. Implementarea acestor măsuri vizează crearea unui mediu economic favorabil dezvoltării durabile, incluziunii sociale și reducerii sărăciei în Republica Moldova.

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” stabilește trei obiective de dezvoltare direct corelate cu ODD 1:

Obiectivul 1: Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților

Obiectivul 1, prin intermediul sub-obiectivelor sale, are o abordare similară cu ODD 1, ținta stabilită pentru anul 2030 constând în reducerea cu 50% a nivelului de sărăcie absolută și sărăcie în toate dimensiunile sale. Atingerea obiectivului respectiv urmează a fi susținută de creșterea veniturilor din surse durabile, dezvoltarea oportunităților pentru inovații și antreprenoriat și ameliorarea condițiilor de muncă.

Alte măsuri, cum ar fi minimizarea impactului inflației asupra veniturilor populației, încurajarea orientării profesionale a elevilor și stimularea companiilor pentru a investi în capitalul uman și asigurarea accesului non-discriminatoriu pentru toți cetățenii, vor contribui la realizarea ODD 1, deoarece vor sprijini creșterea veniturilor și accesul universal la oportunități economice, indiferent de statutul socio-economic.

Atât obiectivul din SND, cât și ODD 1, se concentrează pe eliminarea sărăciei și îmbunătățirea accesului la resurse economice pentru toți oamenii, demonstrând astfel o strânsă interconectare.

Obiectivul 2: Îmbunătățirea condițiilor de trai

Eforturile de a îmbunătăți condițiile de viață sunt direct legate de obiectivul reducerii sărăciei. Îmbunătățirea accesului la infrastructură, utilități publice și condiții de trai decente are contribuție directă la combaterea sărăciei prin sporirea oportunităților economice și creșterea bunăstării individuale.

ODD 1 recunoaște importanța accesului la servicii de bază în eradicarea sărăciei. Asigurarea accesului la internet, apeducte, sisteme sanitare sigure și transport durabil contribuie la creșterea oportunităților economice și la îmbunătățirea calității vieții, implicit la reducerea sărăciei.

Accesul la sisteme de transport eficient, durabil și sigur nu doar că îmbunătățește calitatea vieții, dar facilitează accesul la locuri de muncă și oportunități de dezvoltare economică.

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

În acest context, Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” vizează în mod explicit creșterea bunăstării materiale a oamenilor, în special a celor din categoriile vulnerabile.

Obiectivul 6: Un sistem de protecție socială solid și incluziv

Corelația dintre ODD 1 al Națiunilor Unite și Obiectivul 6 din Strategia națională de dezvoltare "Moldova Europeană 2030" este evidentă întrucât ambele urmăresc îmbunătățirea condițiilor de viață pentru grupurile vulnerabile și eradicarea sărăciei. Acest lucru se realizează prin crearea și implementarea unor măsuri de protecție socială durabile și eficiente.

Obiectivul 6 se concentrează pe consolidarea sistemului de protecție socială, acordând o atenție deosebită celor mai săraci și vulnerabili. De asemenea, este subliniată importanța creșterii rezilienței acestor grupuri în fața evenimentelor climatice extreme, precum secetele și inundațiile, aspect care este în concordanță cu scopul ODD 1 de a reduce vulnerabilitatea la astfel de evenimente.

Sistemul de protecție socială al Republicii Moldova se confruntă cu multiple provocări cauzate de tranziția demografică, inclusiv scăderea populației, îmbătrânirea, migrația externă și scăderea naturală. SND evidențiază necesitatea unei noi paradigme în politicile demografice, economice și sociale pentru a răspunde acestor schimbări și a asigura o solidaritate și protecție socială adecvată.

Sistemul de protecție socială include două componente esențiale: sistemul de asigurări sociale și sistemul de asistență socială:

- **Sistemul de asigurări sociale** are rolul de a menține veniturile persoanelor asigurate în situații precum incapacitatea de muncă, maternitatea, bătrânețea sau șomajul. Structural, acest sistem se confruntă cu o serie de provocări, printre care mărimea mică a pensiilor, nivelul scăzut al salariilor, rata redusă de ocupare a forței de muncă și ponderea înaltă a economiei informale. În ultimii ani, acest sistem se confruntă cu un deficit considerabil³, din cauza evoluțiilor demografice, economice și a multiplelor crize care au afectat Republica Moldova.
- **Sistemul de asistență socială** are funcția de a oferi susținere suplimentară, în afara sistemului de asigurări sociale, celor mai vulnerabile categorii de persoane. Reforma sistemului de asistență socială „Restart”⁴ își propune să îmbunătățească guvernanta și transparența în sistemul de asistență socială și să asigure accesul uniform și echitabil al populației vulnerabile la prestații și servicii sociale de calitate. Serviciile sociale sunt componente importante ale sistemului de asistență socială, însă în prezent acestea reprezintă o pondere foarte mică în totalul cheltuielilor pentru protecția socială.

³ Impactul pandemiei asupra ponderii obligațiilor de asigurări sociale de stat în PIB a fost imediat : pe de o parte, prin scăderea activității economice și respectiv a PIB în anul 2020, iar pe de altă parte prin creșterea cazurilor de îmbolnăviri care au condus la creșterea obligațiilor componentei „Protecție în caz de incapacitate temporară de muncă” a BASS. În rezultat, ponderea obligațiilor de asigurări sociale de stat în PIB a săltat de la 7,5% în 2019 la 8,6% în 2020. În 2021 a urmat o corecție în jos, dar schimbările structurale – demografice, economice, legislative – au făcut ca ponderea obligațiilor de asigurări sociale de stat în PIB să ajungă la 9% în bugetul pentru anul 2023. În ceea ce privește veniturile, acestea au scăzut ca pondere în PIB în ultimii ani. În rezultat, avem de a face cu un efect foarfecă care duce la creșterea deficitului sistemului de asigurări sociale de stat : pe de o parte cheltuielile cresc, iar pe de altă parte veniturile stagnează.

⁴ Vezi <https://restart.gov.md>

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” recomandă diversificarea prestațiilor și serviciilor sociale, îmbunătățirea sistemului de asistență socială, dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități și copiilor, precum și dezvoltarea serviciilor sociale destinate populației în general. Totodată, este importantă o planificare, raportare și monitorizare eficientă a serviciilor sociale prestate pentru a asigura finanțarea adecvată și o mai mare eficiență a acestora. În plus, se evidențiază necesitatea unei reforme aprofundate a programului de ajutor social pentru a spori eficiența acestuia și a încuraja angajarea persoanelor apte de muncă care beneficiază de program.

1.2. Analiza progresului

Deși Republica Moldova a realizat progrese treptate în eradicarea sărăciei extreme, aceasta rămâne în continuare o problemă semnificativă. Datele indică o evoluție pozitivă a indicatorilor de sărăcie extremă, cu o scădere ușoară a ponderii populației care trăiește cu mai puțin de 2,15 dolari SUA pe zi de la 2,5% în 2018 la 1% în 2023. Tendința pozitivă se datorează, în principal, îmbunătățirii inițiativelor de protecție socială și creșterii remitențelor din străinătate. Cu toate acestea, criza energetică și inflația din 2022, exacerbate de războiul din Ucraina, au dus la creșterea nivelurilor de sărăcie extremă și sărăcie absolută în țară. Extinderea domeniului de aplicare al programelor de asistență socială și de subvenționare a energiei, alimentate de fondurile naționale redirecționate și de suportul extern substanțial, au jucat un rol vital în ameliorarea efectelor adverse. Sprijinul constant al sistemelor de asistență socială este esențial pentru a depăși această situație dificilă și pentru a relua eforturile de eradicare a sărăciei la scară largă. Deși progresele Republicii Moldova în eradicarea sărăciei extreme sunt încurajatoare, *sărăcia absolută rămâne în continuare o problemă majoră*, necesitând o abordare cuprinzătoare și sistemică pentru a atinge ținta de 10% stabilită pentru anul 2030, față de 31,6% în 2023, în creștere cu 0,5 p.p comparativ cu anul 2022.

Clasa de mijloc fragilă din Republica Moldova face ca populația să fie extrem de vulnerabilă la șocurile externe, reflectând astfel un sistem economic instabil. În anul 2023, autoritățile au depus eforturi semnificative pentru a reduce rata sărăciei, însă ponderea populației sub pragul sărăciei a crescut ușor de la 4,8% la 6,1% între 2018 și 2023. Crizele repetate cu care s-a confruntat Republica Moldova din 2019 (criza economică și de sănătate publică cauzată de pandemia COVID-19, creșterea prețurilor la energie și alimente, impactul economic și umanitar al războiului din Ucraina) au amplificat vulnerabilitățile țării, menținând rata sărăciei absolute la valori în ascensiune. Acest lucru complică și mai mult eforturile naționale de reducere a sărăciei, necesitând strategii multilaterale și reactive pentru a proteja și îmbunătăți bunăstarea populației. Reducerea dependenței de transferuri sociale și remitențe, prin creșterea proporției veniturilor provenite din salarii și consolidarea clasei de mijloc, ar putea contribui la diminuarea vulnerabilității la șocuri externe. Este esențial să se continue investițiile în programele de protecție socială, dar și în creșterea economică stabilă și incluzivă, pentru a consolida clasele de mijloc și a reduce mai mult nivelul de sărăcie.

Guvernul a implementat măsuri importante pentru a atenua impactul crizei energetice asupra păturilor vulnerabile. Astfel, a fost perfecționat mecanismul de atribuire a categoriilor de vulnerabilitate energetică și stabilirea compensațiilor pentru facturile de energie⁵. De asemenea, s-a stabilit volumul compensațiilor și prețurile/tarifele pentru consumatorii casnici în funcție de categoria de vulnerabilitate energetică pentru perioada noiembrie 2023–martie 2024⁶. Au fost introduse două noi categorii de vulnerabilitate energetică

⁵ Legea nr. 261/2023; Hotărârea Guvernului nr. 806/2023 privind modificarea Hotărârii Guvernului nr. 704/2022

⁶ Hotărârea Guvernului nr. 920/2023

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

(primară și extremă) pentru a include un număr mai mare de gospodării vulnerabile. Aceste măsuri au ca scop implementarea unui mecanism de transferuri financiare directe (compensații) pentru plata facturilor de energie. Mecanismul permite tuturor cetățenilor eligibili să primească compensații, fiind clasificați pe baza următorilor parametri: venitul, numărul de membri ai familiei, ponderea cheltuielilor pentru energie în bugetul gospodăriei și tipul sistemului de încălzire utilizat.

Îmbunătățirea sistemului de ajutor social reprezintă o altă măsură importantă pentru reducerea sărăciei. Prin modificările realizate la mecanismul de stabilire și plată a ajutorului social s-a obținut includerea unui număr mai mare de familii defavorizate în programul de ajutor social⁷. Această modificare include: indexarea, începând cu 1 aprilie 2023, a venitului lunar minim garantat cu 15% în raport cu creșterea veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat din anul 2022 comparativ cu anul 2021, astfel că nivelul venitului lunar minim garantat a ajuns la 1568 lei pentru un adult și 1631 lei pentru un copil; extinderea termenului de luare a deciziei privind acordarea sau neacordarea ajutorului social și/sau ajutorului pentru perioada rece a anului cu 20 de zile lucrătoare (de la 20 la 40 de zile lucrătoare) pentru solicitările depuse între 1 decembrie 2022 și 31 martie 2023, precum și majorarea multiplicatorului pentru venitul lunar minim garantat, utilizat la stabilirea dreptului la ajutor pentru perioada rece a anului de la 2,2 la 2,6. Scopul acestor măsuri este să ajute Republica Moldova să acopere 35% din populația vulnerabilă cu prestații de asistență socială până în 2030. Guvernul urmează să *continue îmbunătățirea sistemului de asistență socială și să elimine erorile în procesul de acordare a prestațiilor*, având ca prioritate abordarea sărăciei prin stimularea creșterii economice, îmbunătățirea oportunităților de angajare și asigurarea unei distribuții echitabile a beneficiilor creșterii economice, cu accent pe grupurile vulnerabile, inclusiv persoanele în vârstă, copiii, persoanele cu dizabilități și comunitățile marginalizate.

Adoptarea unei abordări multidimensionale pentru măsurarea sărăciei permite autorităților să înțeleagă mai bine prevalența și complexitatea sărăciei atât la nivel național, cât și la nivel local. În rezultatul unui proces complex și participativ, care a inclus consultări cu numeroase părți interesate din țară (inclusiv sub-grupuri vulnerabile ale populației, organe ale administrației publice, mediul academic și societatea civilă) a fost elaborată Metodologia de calcul a Indicelui național al Sărăciei Multidimensionale⁸, aprobată în noiembrie 2023.

Sărăcia multidimensională este mult mai frecventă în localitățile rurale, acestea confruntându-se cu o rată a sărăciei aproape de 2 ori mai mare față de localitățile urbane (42%, și respectiv 17,7%). În anul 2023, 31,6% din populația Republicii Moldova erau săraci din punct de vedere monetar conform pragului național al sărăciei. În același timp, 716 mii de persoane (27,5% din populație) erau sărace din punct de vedere multidimensional, deoarece se confruntau cu derivări în cel puțin 35% din indicatorii ponderați. Principalele provocări întâmpinate de persoanele sărace multidimensional se referă la lipsa asigurării medicale, afectând aproximativ 24,7% dintre acestea, probleme legate de sanitație (24,2%) și încălzirea locuinței cu combustibili poluanți (23,4%). Șomajul (2,7%) și accesul limitat la servicii medicale (0,4%) au o prevalență mai mică. Adaptarea indicelui sărăciei multidimensionale (în procesul de constituire a acestuia) la seturi de dimensiuni și indicatori definiți la nivel național, ce reflectă contextul național și prioritățile de dezvoltare ale Republicii Moldova, sporește relevanța acestuia pentru elaborarea și monitorizarea politicilor naționale.

⁷ Hotărârea Guvernului nr. 150/2023 cu privire la modificarea Hotărârii Guvernului nr. 1167/2008

⁸ Metodologia de calcul a Indicelui Sărăciei Multidimensionale în Republica Moldova https://statistica.gov.md/files/files/despre/Statistica_experimentală/Metodologia_MPI.pdf prevederile Manualului de elaborare a Indicelui Sărăciei Multidimensionale, elaborat de Inițiativa Oxford pentru Sărăcie și Dezvoltare Umană (OPHI) și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD).

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Progresele în acoperirea persoanelor de vârstă pensionară cu pensii pentru limită de vârstă sunt notabile. Indicatorul de acoperire a persoanelor în vârstă pensionară cu pensii pentru limita de vârstă a înregistrat o tendință de creștere, atingând 95,1% în 2023. Acest avans se datorează în mare parte implementării Legii nr. 242/2022, care permite Casei Naționale de Asigurări Sociale să înregistreze datele în conturile personale de asigurări sociale pentru persoanele asigurate care nu au reușit să depună declarațiile în termenul stabilit. Această îmbunătățire este un semn pozitiv că Republica Moldova se apropie de obiectivul de a asigura o acoperire semnificativă a pensiilor pentru persoanele vârstnice.

Pentru a răspunde la fenomenul alarmant de creștere a sărăciei în rândul copiilor, au fost extinse programele de protecție socială pentru familiile cu copii. Începând cu 1 octombrie 2022, Guvernul a extins dreptul la indemnizația lunară de îngrijire a copilului până la vârsta de 2 ani, astfel că orice copil din Republica Moldova, indiferent de statutul părinților (asigurat sau neasigurat social), primește o indemnizație de 1000 lei lunar. Cu sprijinul financiar al UNICEF, a fost implementat un program amplu de suport suplimentar pentru copiii vulnerabili, angajându-se peste 900 de asistenți personali pentru copiii cu dizabilități severe și majorându-se indemnizația lunară pentru copiii plasați în servicii de asistență parentală profesionistă și în case de tip familial. Programul Național pentru Protecția Copilului pentru perioada 2022-2026 și Planul de acțiuni⁹ aferent prevăd măsuri suplimentare pentru consolidarea protecției sociale a familiilor cu copii.

Progrese importante au fost obținute în domeniul suportului oferit femeilor aflate în concediu de maternitate. În perioada anilor 2018 - 2023, ponderea femeilor care beneficiază de indemnizații de maternitate a crescut de la 61,6% la 77,3%, evoluțiile respective fiind generate de garantarea dreptului la indemnizația de maternitate, indiferent de veniturile realizate în perioada concediului de maternitate¹⁰. De asemenea, calculul indemnizației de maternitate poate fi realizat pe baza veniturilor asigurate ale unuia dintre soți, ceea ce poate duce la creșterea cuantumului indemnizației¹¹. Aceste măsuri oferă un sprijin mai eficient și echitabil pentru femeile aflate în concediu de maternitate. Prin garantarea indemnizației de maternitate, indiferent de veniturile realizate, femeile pot continua să lucreze și să primească salariu în această perioadă, asigurându-se o stabilitate financiară mai mare. În plus, calcularea indemnizației de maternitate pe baza veniturilor asigurate ale unuia dintre soți contribuie la un sprijin financiar mai echitabil în funcție de situația economică individuală a familiei.

Îmbunătățirea protecției sociale pentru persoanele cu dizabilități este o prioritate a Republicii Moldova. Proporția persoanelor cu dizabilități care beneficiază de prestații sociale a înregistrat o descreștere ușoară în perioada 2018-2023. Începând cu 1 aprilie 2023 a fost aprobată indexarea prestațiilor sociale, ceea ce a condus la o creștere a pensiilor de dizabilitate cu 15%¹². În plus, s-a stabilit o alocație socială de stat pentru persoanele cu dizabilități care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea unei pensii. Aceste măsuri reflectă angajamentul Republicii Moldova de a asigura protecție socială adecvată pentru persoanele cu dizabilități.

Cadrul de susținere a șomerilor este de asemenea îmbunătățit. În 2023, 16,8% dintre șomeri au beneficiat de ajutoare de șomaj. Prin urmare, se dezvoltă în continuare măsuri active pentru ocuparea forței de muncă, menite să faciliteze tranziția șomerilor către angajare și să stimuleze dinamica pieței muncii.

⁹ Hotărârea Guvernului nr. 347/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131899&lang=ro

¹⁰ Legea nr. 353/2022

¹¹ Hotărârea Guvernului nr. 189/2023

¹² Prin Hotărârea Guvernului nr. 148/2023

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

A crescut proporția persoanelor acoperite cu indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de accidente de muncă și bolile profesionale. Între anii 2018 și 2023, ponderea persoanelor acoperite cu astfel de indemnizații a crescut de la 16,5% la 23,1%. Creșterea proporției de persoane acoperite cu indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă din accidente de muncă și boli profesionale reflectă îmbunătățirea sistemului de asigurări sociale din Moldova și subliniază necesitatea de întărire a măsurilor de prevenire și siguranță la locul de muncă, precum și creșterea conștientizării drepturilor lucrătorilor și a sănătății ocupaționale.

Pentru îmbunătățirea controlului de stat asupra respectării actelor normative în domeniul raporturilor de muncă și al securității și sănătății în muncă, a fost inițiată implementarea reformei Inspectoratului de Stat al Muncii și a măsurilor de combatere a muncii nedeclarate. Începând cu martie 2023, Inspectoratul de Stat al Muncii are autoritatea de a efectua controale inopinate pe baza evaluării riscurilor și de a emite delegații de control în cazurile de muncă nedeclarată, plăți salariale neînregistrate în contabilitate, trafic de ființe umane sau exploatare în muncă. De asemenea, din iulie 2023, inspectorii de muncă pot constata contravenții, întocmi procese-verbale și aplica sancțiuni pentru încălcările prevăzute la articolele 551 și 552 din Codul contravențional nr. 218/2008, referitoare la muncă nedeclarată și plăți neînregistrate¹³. În perioada octombrie 2023 –decembrie 2023, din 288 de companii verificate, 65 (22,57%) au fost găsite cu muncă nedeclarată, în rezultat la începutul anului 2024 au fost legalizate 172 de persoane (84,72%).

Accesul la servicii de bază a înregistrat o creștere semnificativă în ultimii ani. Deși accesul la servicii de bază este aproape universal în mediul urban, mediul rural a cunoscut o creștere semnificativă, de la 40,8% în 2014 la 62,9% în 2023. Evoluția indicatorului pentru proiectele de aprovizionare cu apă și canalizare a fost influențată de identificarea obiectivelor prioritare și a zonelor vulnerabile, alocarea mijloacelor financiare din Fondul Național de Dezvoltare Regională și Locală și identificarea surselor externe de finanțare. Pe parcursul anului 2023 s-au implementat 5 proiecte de dezvoltare regională; 77 de proiecte de dezvoltare locală, prevăzute în Documentul Unic de Program 2022-2024¹⁴. Pentru asigurarea unei dezvoltări durabile în domeniul aprovizionare cu apă și sanitație în 2023 au fost inițiate 4 proiecte majore: „Extinderea și îmbunătățirea serviciilor de canalizare în or. Soroca”; „Extinderea și îmbunătățirea serviciilor de canalizare în mun. Comrat”; „Extinderea și îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă Clusterul Prut, raionul Rîșcani”; „Extinderea și îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în raioanele Cahul și Vulcănești”.

Republica Moldova, asemenea altor țări, se confruntă cu provocări semnificative cauzate de schimbările climatice. Fenomenele extreme asociate, precum seceta și inundațiile, pun în pericol sănătatea și bunăstarea populației. Pentru a răspunde acestor provocări, la sfârșitul anului 2023 au fost aprobate și demarată implementarea a două programe naționale pe termen mediu: Programul de dezvoltare cu emisii reduse până în 2030¹⁵ și Programul național de adaptare la schimbările climatice până în 2030¹⁶.

Pentru îmbunătățirea Cadrului strategic național privind reducerea riscurilor de situații excepționale, a fost inițiat procesul de implementare a Programului de prevenire și gestionare a situațiilor de urgență și excepționale pentru anii 2022-2025¹⁷. Acest program stabilește direcția de dezvoltare în domeniul

¹³ Legea nr. 355/2022 privind combaterea muncii nedeclarate.

¹⁴ Hotărârea Guvernului nr. 23/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135382&lang=ro

¹⁵ Hotărârea Guvernului nr. 659/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139980&lang=ro

¹⁶ Hotărârea Guvernului nr. 624/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140163&lang=ro

¹⁷ Hotărârea Guvernului nr. 846/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134815&lang=ro

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

gestionării situațiilor de urgență și excepționale, dar nu este complet aliniat la Cadrul de la Sendai. Prin urmare, eforturile sunt concentrate pe adaptarea acestuia la standardele internaționale, iar procesul de elaborare a unei noi strategii pentru reducerea riscurilor de dezastre a fost inițiat. Aceasta reprezintă un pas esențial pentru îmbunătățirea rezilienței țării la dezastre naturale și protejarea comunităților vulnerabile.

Serviciile din sănătate, învățământ și asistență socială, au înregistrat îmbunătățiri semnificative, reflectând adaptarea la noile contexte social-economice. În anul 2023, cheltuielile totale pentru protecția socială au înregistrat o ușoară creștere de 0,6 p.p. comparativ cu 2022, urcând de la 14,3% la 14,9% din bugetul public național. Ponderea acestor cheltuieli în bugetul național a avut o tendință ascendentă constantă între 2018 (35,2%) și 2023 (38,2%), atingând valoarea maximă de 38,8% în 2022. Stabilitatea înregistrată în perioada 2022-2023 a fost datorată alocării resurselor financiare pentru sprijinul cetățenilor vulnerabili și combaterea sărăciei, în mare parte, fiind rezultatul implementării Programului de compensații energetice, cu un cost de peste 3,5 miliarde lei în sezonul rece 2022-2023. Totodată, în perioada vizată efectele inflației au fost relativ atenuate de creșterea pensiilor, ajutoarelor sociale și indemnizațiilor pentru copii, susținând astfel puterea de cumpărare pentru cei mai vulnerabili. În același timp, asistența socială, serviciile sociale și măsurile de ocupare a forței de muncă, nu au avut ajustări proporționale evoluției inflației.

Bugetele pentru protecția socială, educație și sănătate trebuie să fie adecvate și echilibrate, reflectând nevoile cetățenilor. Protecția socială este crucială pentru sprijinul persoanelor aflate în dificultate, educația contribuie la dezvoltarea și prosperitatea societății, iar sănătatea este esențială pentru bunăstarea populației și menținerea unei forțe de muncă productive.

Această situație reflectă o accentuare a priorității protecției sociale în politicile bugetare, confirmată prin indexarea și majorarea prestațiilor sociale. Ca urmare a creșterii veniturilor bugetului asigurărilor sociale în 2022, pensiile și prestațiile sociale au fost indexate cu 15% începând cu 1 aprilie 2023. Indexarea a fost aplicată doar asupra părții din pensie care nu depășea salariul mediu lunar prognozat pentru 2023 (11.700 lei). Astfel, începând cu 1 aprilie 2023, pensia minimă pentru limită de vârstă a ajuns la 2.620,62 lei, iar pensiile minime de dizabilitate au fost stabilite astfel: 1.965,47 lei pentru dizabilitate severă, 1.834,43 lei pentru dizabilitate accentuată și 1.310,31 lei pentru dizabilitate medie.

Ponderea bugetului alocat pentru învățământ în bugetul public național a fost de 15,9% în 2023. Datele indică o stabilitate relativă a procentului în perioada 2014-2019, urmată de o scădere semnificativă și constantă a ponderii cheltuielilor respective în totalul cheltuielilor bugetului public național din 2020 până în 2023, cu un minim de 15,8% în 2022. Este important de menționat că investițiile în educație sunt vitale pentru dezvoltarea pe termen lung a unei țări, aceasta având impact asupra productivității muncii și a calității vieții.

Ponderea cheltuielilor pentru sănătate în totalul cheltuielilor bugetului public național a fost relativ constantă între 2014 și 2023, cu o creștere notabilă până la 16,5% în 2021. Ulterior, acest procent a scăzut la aproximativ 13,5% în 2022 și 2023, deși obiectivul este de a ajunge la 15,3% până în 2025. Este clar că sănătatea este considerată o prioritate, mai ales în contextul provocărilor globale de sănătate publică.

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Indicatori de monitorizare

1.1. Până în 2030, eradicarea sărăciei extreme, măsurată în prezent ca număr de persoane care trăiesc cu mai puțin de 2,15 dolari SUA pe zi

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
1.1.1. Ponderea populației aflate sub pragul internațional al sărăciei de 2,15 dolari SUA pe zi	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică În perioada anilor 2018-2023 indicatorul a înregistrat o reducere de 1,5 p.p. (de la 2,5% în anul 2018 la 1% în anul 2023), urmare a implementării de către autorități a măsurilor pentru a reduce vulnerabilitatea energetică, inclusiv stabilirea salariului minim pe țară și asigurarea de ajutor social.
1.1.1.1. Ponderea populației aflate sub pragul internațional al sărăciei de 4,3 dolari SUA pe zi	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică Similar cu indicatorul anterior, s-au efectuat eforturi semnificative din partea autorităților pentru a reduce rata sărăciei, dar ponderea populației aflate sub pragul internațional al sărăciei a crescut ușor de la 4,8% la 6,1% între 2018 și 2023.

1.2. Până în 2030, reducerea cu cel puțin jumătate a numărului de bărbați, femei și copii de toate vârstele care trăiesc în sărăcie în toate dimensiunile sale potrivit pragului național

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
1.2.1. Rata sărăciei absolute	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică Rata sărăciei absolute a crescut în perioada 2018-2023, de la 23,0% în 2018 la 31,6% în 2023, în special în anii 2022-2023, din cauza crizei energetice și, a evoluției inflației, care au dus la creșterea costului vieții.
1.2.2. Indicele sărăciei multidimensionale	Lipsa informației privind populația care trăiește în sărăcie multidimensională și vulnerabilitatea acestora rămâne o provocare și o preocupare la nivel național, iar necesitatea măsurării sărăciei prin intermediul diferitor dimensiuni a fost exprimată la diverse reuniuni și planificată ca măsură necesară de întreprins.

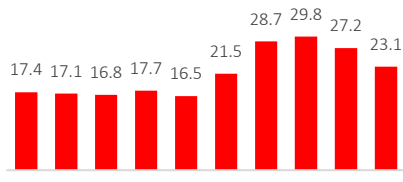
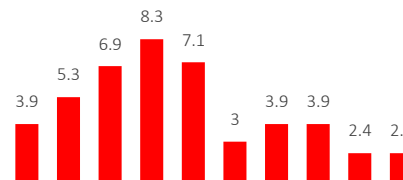
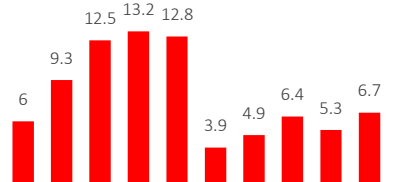
1.3. Implementarea unui sistem de protecție socială adecvat la nivel național pentru o acoperire substanțială a celor mai săraci și vulnerabili până în 2030

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
---------------------------	------------------------

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

1.3.1.a. Ponderea persoanelor de vârstă pensionară care beneficiază de pensie pentru limită de vârstă	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Casa Națională de Asigurări Sociale, Biroul Național de Statistică	Începând cu 1 iulie 2023, vârsta standard de pensionare este de 63 de ani pentru bărbați și 60 de ani și 6 luni pentru femei. De asemenea, pentru femeile care au născut și au crescut cinci sau mai mulți copii până la vârsta de 8 ani, vârsta standard de pensionare este de 57 de ani și 6 luni. În perioada 2018-2023, indicatorul a variat în mod inegal, fluctuând între 93% și 95%. În anul 2023, acesta a crescut cu 0,5 p.p. față de 2022 (de la 94,6% la 95,1%) ca urmare a creșterii numărului de pensionari care beneficiază de pensii pentru limită de vârstă (de la 526.017 în 2022 la 528.666 în 2023).
1.3.1.c. Proporția femeilor beneficiare de indemnizații de maternitate	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Casa Națională de Asigurări Sociale, Biroul Național de Statistică	Între 2018 și 2023, indicatorul a avut o tendință de creștere constantă. În 2023, acesta a crescut cu 4,4% față de 2022 (de la 72,9% la 77,3%), datorită atât a reducerii cu 12,5% a numărului de femei care au născut (de la 24.028 în 2022 la 21.011 în 2023), precum și a modificărilor legislative privind condițiile de acordare, calcul și plată a indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă.
1.3.1.d. Proporția persoanelor cu dizabilități care beneficiază de prestații sociale (pensii și alocații sociale de stat de dizabilitate)	procent (%) 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică	În perioada de referință, indicatorul a scăzut cu 1,5 p.p. (de la 2,5% în 2018 la 1% în 2023), inclusiv comparativ cu 2022 cu 0,3 p.p.
1.3.1.e. Proporția șomerilor care beneficiază de ajutor de șomaj din totalul de șomeri înregistrați	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Casa Națională de Asigurări Sociale, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă	În perioada anilor 2018 - 2023 indicatorul a fluctuat neuniform, înregistrând în anul 2023 o creștere cu 3,3 p.p., comparativ cu anul 2022 (de la 13,5% în anul 2022 la 16,8% în anul 2023).

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

1.3.1.f. Proportia persoanelor acoperite cu indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de accidente de muncă și bolile profesionale	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Casa Națională de Asigurări Sociale, Biroul Național de Statistică	Între anii 2018-2023, indicatorul a avut o evoluție variabilă, cu o creștere de 13,3 p.p. în perioada 2018-2021 (de la 16,5% în 2018 la 29,8% în 2021), urmată de o scădere de 6,7 p.p. în perioada 2021-2023 (de la 29,8% în 2021 la 23,1% în 2023). Măsurile de promovare a unor medii de lucru sigure, eliminarea muncii nedeclarate și reducerea numărului de persoane afectate de accidente de muncă și boli profesionale care conduc la incapacitate temporară de muncă, au influențat evoluțiile din ultimii ani.																					
1.3.1.g. Proportia persoanelor vulnerabile beneficiare de prestații de asistență socială (ajutor social, ajutor pentru perioada rece)	Conform informațiilor din Sistemul Informațional Automatizat „Asistență Socială” în perioada 2018-2023, numărul familiilor care au beneficiat de cel puțin o plată constituie: <table><tr><th>Anul</th><th>Ajutorul social</th><th>Ajutorul pentru perioada rece a anului</th></tr><tr><td>2018</td><td>83091</td><td>200949</td></tr><tr><td>2019</td><td>78004</td><td>224449</td></tr><tr><td>2020</td><td>97100</td><td>247993</td></tr><tr><td>2021</td><td>79102</td><td>262847</td></tr><tr><td>2022</td><td>70190</td><td>274529</td></tr><tr><td>2023</td><td>61599</td><td>232860</td></tr></table> În anul 2023 numărul familiilor beneficiare de ajutor social s-a diminuat cu 12,24% comparativ cu anul 2022, urmare a reformării Programului de Ajutor Social, care a asigurat o țintire mai exactă a beneficiarilor.	Anul	Ajutorul social	Ajutorul pentru perioada rece a anului	2018	83091	200949	2019	78004	224449	2020	97100	247993	2021	79102	262847	2022	70190	274529	2023	61599	232860	
Anul	Ajutorul social	Ajutorul pentru perioada rece a anului																					
2018	83091	200949																					
2019	78004	224449																					
2020	97100	247993																					
2021	79102	262847																					
2022	70190	274529																					
2023	61599	232860																					
1.3.1.h. Acoperirea populației celei mai sărace (quintila 1) cu prestații de ajutor social	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică	În 2023, indicatorul a fost de 2,4%, menținându-se la nivelul din 2022. Programul de ajutor social a fost extins nu doar pentru a asista populația cea mai săracă, ci și pentru a promova incluziunea socială. Ca urmare, s-a observat o reducere a dependenței de program în rândul persoanelor apte de muncă și o creștere a includerii familiilor cu copii.																					
1.3.1.i. Acoperirea populației celei mai sărace (quintila 1) cu prestații de ajutor pentru perioada rece a anului	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică	Indicatorul a crescut cu 1,4 p.p. în 2023 față de 2022, ajungând de la 5,3% la 6,7%. În perioada crizelor energetice 2021-2023, a fost majorată valoarea ajutoarelor pentru sezonul rece de la 500 la 700 lei și extinse plafoanele de eligibilitate pentru această prestație.																					

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

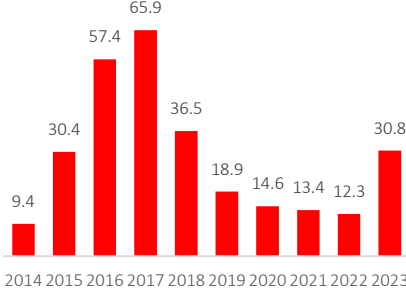
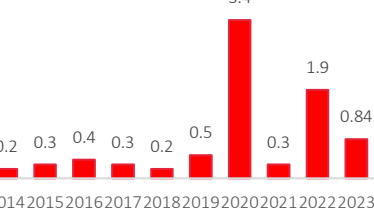
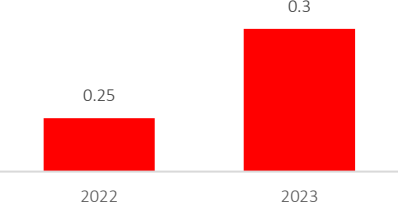
1.4. Până în 2030, asigurarea faptului că toți bărbații și femeile, în special cei săraci și vulnerabili, au drepturi egale la proprietate și control asupra terenurilor și a altor forme de proprietate, moștenire și alte resurse

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
1.4.1. Ponderea populației care locuiește în gospodării casnice cu acces la servicii de bază, inclusiv electricitate, surse sigure de apă, sistem de canalizare, conexiune la Internet	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>62.5</td></tr> <tr><td>2015</td><td>66.1</td></tr> <tr><td>2016</td><td>66.7</td></tr> <tr><td>2017</td><td>69.2</td></tr> <tr><td>2018</td><td>72.1</td></tr> <tr><td>2019</td><td>61</td></tr> <tr><td>2020</td><td>65.2</td></tr> <tr><td>2021</td><td>68.4</td></tr> <tr><td>2022</td><td>69.3</td></tr> <tr><td>2023</td><td>72.8</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică Datele indică o tendință ascendentă în perioada 2010-2023, cu excepția anului 2019. Deși mediul urban beneficiază de un acces aproape universal la servicii esențiale, mediul rural a înregistrat o creștere semnificativă, pornind de la un nivel inițial mai mic (de la 62,2% în 2014 la 72,8% în 2023). Indicatorul de monitorizare a obiectivului a avut o creștere constantă între 2020 și 2023, depășind cel mai mare progres realizat în 2018.	An	Pondere (%)	2014	62.5	2015	66.1	2016	66.7	2017	69.2	2018	72.1	2019	61	2020	65.2	2021	68.4	2022	69.3	2023	72.8
An	Pondere (%)																						
2014	62.5																						
2015	66.1																						
2016	66.7																						
2017	69.2																						
2018	72.1																						
2019	61																						
2020	65.2																						
2021	68.4																						
2022	69.3																						
2023	72.8																						
1.4.2.a. Ponderea populației adulte cu drepturi asigurate asupra pământului	În 2022, ponderea populației adulte cu drepturi asupra terenurilor a fost de 52,8% în medie la nivel național. Totuși, se remarcă o rată foarte scăzută în rândul tinerilor: 5,4% pentru cei cu vârste între 15 și 24 de ani, 28,7% pentru cei între 25 și 34 de ani, 48,1% pentru cei între 35 și 44 de ani, 63,9% pentru cei între 45 și 54 de ani și 71,2% pentru cei de peste 55 de ani. Astfel, <i>nu există restricții privind dreptul de moștenire sau cumpărare de teren pentru cetățeni, și nu sunt implementate politici care să reglementeze acest aspect.</i>																						
1.4.2.b. Ponderea populației adulte care își percepe drepturile sale asupra pământului ca fiind sigure	Acest indicator nu este monitorizat în prezent.																						

1.5. Până în 2030, crearea rezilienței celor săraci și aflați în situații vulnerabile și reducerea expunerii și vulnerabilității acestora la evenimente extreme legate de climă, inclusiv secetă și inundații

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
1.5.1.a. Numărul de persoane decedate în urma situațiilor excepționale, la 100 000 de locuitori (identic cu 11.5.1.a/13.1.1.a)	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Număr (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>4.4</td></tr> <tr><td>2015</td><td>4.1</td></tr> <tr><td>2016</td><td>4.4</td></tr> <tr><td>2017</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>2018</td><td>5</td></tr> <tr><td>2019</td><td>4.9</td></tr> <tr><td>2020</td><td>4.3</td></tr> <tr><td>2021</td><td>3.8</td></tr> <tr><td>2022</td><td>4.5</td></tr> <tr><td>2023</td><td>5.1</td></tr> </tbody> </table> Creșterea moderată a indicatorului se datorează majorării cu 15% a numărului de situații excepționale comparativ cu anul 2022 (de la 206 la 237). Analiza lunară, în raport cu aceeași perioadă a anului anterior, arată o scădere semnificativă a misiunilor de intervenție în lunile ianuarie – aprilie 2023 și o creștere în perioada august – octombrie 2023.	An	Număr (%)	2014	4.4	2015	4.1	2016	4.4	2017	3.1	2018	5	2019	4.9	2020	4.3	2021	3.8	2022	4.5	2023	5.1
An	Număr (%)																						
2014	4.4																						
2015	4.1																						
2016	4.4																						
2017	3.1																						
2018	5																						
2019	4.9																						
2020	4.3																						
2021	3.8																						
2022	4.5																						
2023	5.1																						
1.5.1.b. Numărul de persoane dispărute în urma situațiilor excepționale, la 100 000 de locuitori (identic cu 11.5.1.b/13.1.1.b)	Acest indicator nu este disponibil în prezent.																						

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

1.5.1.c. Numărul de persoane direct afectate în urma situațiilor excepționale, la 100 000 de locuitori (identic cu 11.5.1.c/13.1.1.c)	procent (%) Sursa: Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, Biroul Național de Statistică	În 2023, ponderea persoanelor direct afectate de situații excepționale la 100.000 de locuitori a fost de 30,8%. Analizând perioada 2014-2023, se observă o creștere semnificativă a acestui indicator până în 2017. După această perioadă, ponderea a scăzut constant, ajungând la 12,3% în 2022. Totuși, în 2023 s-a înregistrat o creștere la 30,8%, indicând că, în ciuda îmbunătățirilor anterioare în gestionarea situațiilor excepționale, numărul persoanelor afectate a crescut, această evoluție fiind influențată de majorarea cu 15% a numărului de situații excepționale comparativ cu 2022.
1.5.2. Valoarea pierderilor economice directe în urma situațiilor excepționale raportate la PIB	procent (%) Sursa: Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, Biroul Național de Statistică	Impactul pandemiei COVID-19 a fost semnificativ, estimat la 3,4% din PIB în 2020. Războiul din Ucraina și contextul regional au avut un efect estimat de 1,6% din PIB în 2022. În 2023, pagubele materiale generate de situațiile excepționale au fost de 0,84%, ceea ce reprezintă o scădere de 1,06 p.p. față de anul 2022.
1.5.3.1. Cadrul strategic național privind reducerea riscurilor de situații excepționale, aliniat la Cadrul de la Sendai privind reducerea riscurilor de dezastre pentru 2015-2030, adoptat și implementat (identic cu 11.b.1.1/13.1.2.1)	procente (%) Sursa: Serviciul Hidrometereologi de Stat	În Republica Moldova cadrul strategic național pentru reducerea riscurilor de situații excepționale este, în mare măsură, nealiniat cu Cadrul de la Sendai. Totuși, prin aprobarea Programului de prevenire și gestionare a situațiilor de urgență și excepționale pentru perioada 2022-2025 au fost stabilite direcțiile de intervenție în domeniul gestionării acestor situații. Totodată, prin aprobarea de Guvern în 2024 a Strategiei naționale de reducere a riscurilor dezastrelor pentru perioada 2024-2030, cadrul strategic a fost practic aliniat la Cadrul de la Sendai.
1.5.3.2. Gradul de implementare a Cadrului strategic național privind reducerea riscurilor de situații excepționale, aliniat la Cadrul de la Sendai privind reducerea riscurilor de dezastre pentru 2015-2030 (identic cu 11.b.1.2/13.1.2.2)	Indicatorul va putea fi evaluat abia după implementarea Strategiei privind reducerea riscurilor la dezastre și aprobarea și punerea în aplicare a Programului de implementare a acesteia. Or, dezvoltarea unui sistem solid de monitorizare și evaluare a implementării cadrului strategic poate contribui la identificarea lacunelor și la aplicarea măsurilor corective în timp util. Asigurarea resurselor necesare, inclusiv bugete și personal specializat, precum și dezvoltarea capacităților adecvate în rândul autorităților responsabile, în viitor va influența gradul de implementare a cadrului strategic.	

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

1.5.4. Proportia autorităților publice locale care adoptă și implementează strategii locale de reducere a riscurilor de situații excepționale în conformitate cu strategiile naționale de reducere a riscurilor de situații excepționale (identice cu 11.b.2/13.1.3)	Acest indicator nu este disponibil în prezent.
--	--

1.a. Asigurarea mobilizării semnificative a resurselor dintr-o varietate de surse, inclusiv prin cooperare sporită pentru dezvoltare, pentru a oferi mijloace adecvate și previzibile pentru a pune în aplicare programe și politici pentru eradicarea sărăciei în toate dimensiunile sale

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
1.a.1.1. Ponderea mijloacelor alocate din bugetul public național pentru programul de ajutor social (ajutor social și ajutor pentru perioada rece a anului) în totalul cheltuielilor bugetului public național	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2018</td> <td>1.3</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>1.2</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>1.6</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>1.5</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>1.4</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>1.4</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Ministerul Finanțelor Indicatorul a rămas constant în perioada 2018-2023, fluctuând între 1,2% și 1,6%. Pentru a îmbunătăți această situație, au fost implementate mai multe măsuri legislative, inclusiv reforma programului de ajutor social. În 2023, bugetul alocat pentru ajutorul social a crescut cu 26,32% față de 2022. Totuși, bugetul destinat ajutoarelor pentru sezonul rece a scăzut cu 15,9% datorită unei țintiri mai exacte a beneficiarilor reali.	An	Pondere (%)	2018	1.3	2019	1.2	2020	1.6	2021	1.5	2022	1.4	2023	1.4								
An	Pondere (%)																						
2018	1.3																						
2019	1.2																						
2020	1.6																						
2021	1.5																						
2022	1.4																						
2023	1.4																						
1.a.2.a. Ponderea cheltuielilor pentru învățământ în totalul cheltuielilor bugetului public național	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2014</td> <td>17.6</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>18.2</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>17.7</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>17.8</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>17.6</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>18.2</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>17.2</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>16.3</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>15.8</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>15.9</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Ministerul Finanțelor Datele indică o stabilitate relativă în perioada 2014-2019, urmată de o scădere semnificativă și constantă a ponderii cheltuielilor pentru învățământ în totalul cheltuielilor bugetului public național între 2020 și 2023, atingând un minim de 15,8% în 2022 și fiind în creștere nesemnificativă cu 0,1 p.p. în 2023.	An	Pondere (%)	2014	17.6	2015	18.2	2016	17.7	2017	17.8	2018	17.6	2019	18.2	2020	17.2	2021	16.3	2022	15.8	2023	15.9
An	Pondere (%)																						
2014	17.6																						
2015	18.2																						
2016	17.7																						
2017	17.8																						
2018	17.6																						
2019	18.2																						
2020	17.2																						
2021	16.3																						
2022	15.8																						
2023	15.9																						

ODD 1 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

1.a.2.b. Ponderea cheltuielilor pentru ocrotirea sănătății în totalul cheltuielilor bugetului public național	procent (%) 13.3 13.9 13.4 13.3 13.1 13.1 13.6 16.5 13.6 13.5 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Ministerul Finanțelor	Ponderea cheltuielilor pentru sănătate în totalul cheltuielilor bugetului public național a fost relativ stabilă în ultimii 2 ani.
1.a.2.c. Ponderea cheltuielilor pentru protecție socială în totalul cheltuielilor bugetului public național	procent (%) 31.9 33.8 35.6 35 35.2 35.4 35.5 35.9 38.8 38.2 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Ministerul Finanțelor	În 2023, indicatorul a înregistrat o ușoară scădere de 0,6 p.p. față de 2022 (de la 38,8% la 38,2%). Această valoare relativ constantă se explică prin alocarea resurselor financiare pentru protejarea cetățenilor vulnerabili și combaterea sărăciei. Creșterea indicatorului se datorează în mare parte programului de compensații energetice, care a avut un buget de peste 3,5 miliarde de lei pentru sezonul rece 2022-2023.
1.a.3.1. Ponderea cheltuielilor publice pentru protecție socială în PIB	procent (%) 10.6 10.7 10.7 10.7 11.1 11.3 13 12.2 14.3 14.9 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Ministerul Finanțelor	În 2023, indicatorul a crescut ușor cu 0,6 p.p. față de 2022 (de la 14,3% la 14,9%). Această creștere constantă a ponderii cheltuielilor publice pentru protecție socială în PIB a fost în principal rezultatul alocării compensațiilor pentru energie, în valoare de peste 3,5 miliarde de lei, pentru sezonul rece 2022-2023, și a majorării medii a pensiilor, care au fost indexate cu 15% începând cu 1 aprilie 2023.

1.b. Asigurarea unui cadru național de politici adecvat, bazat pe strategii sensibile la dimensiunea de sărăcie și gen, ce ar susține investițiile în eradicarea sărăciei

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
1.b.1. Ponderea cheltuielilor publice pentru ocrotirea sănătății, învățământ și susținerea socială a persoanelor aflate în sărăcie monetară	Indicatorul agregat nu este monitorizat.

2

Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile

2.1. ODD 2 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 2 (ODD 2) al Națiunilor Unite este de a eradica foametea, a asigura securitatea alimentară și de a îmbunătăți nutriția, precum și de a promova agricultura durabilă. Deși în Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” nu există un obiectiv direct corespondent acestui ODD, există corelații cu diverse componente ale SND, în special în ceea ce privește protecția socială și reziliența la schimbările climatice. De exemplu, dacă Obiectivul 6 al SND se implementează cu succes, acest lucru ar putea contribui la securitatea alimentară prin creșterea stabilității economice pentru grupurile vulnerabile. În plus, abordarea problemei evenimentelor extreme legate de climă ar putea contribui la susținerea și stimularea agriculturii durabile, protejând astfel resursele agricole de efectele secetei și inundațiilor.

În ceea ce privește îmbunătățirea nutriției, promovarea agriculturii durabile și creșterea productivității agricole, pentru a atinge țintele naționale stabilite pentru ODD 2, Republica Moldova este în proces de implementare a Strategiei Naționale de Dezvoltare Agricolă și Rurală pentru anii 2023-2030 (SNDAR-2030)¹⁸. Această Strategie se concentrează pe dezvoltarea unui sector agroalimentar competitiv, durabil și rezilient la schimbările climatice, cu accent pe securitatea și siguranța alimentară și îmbunătățirea condițiilor de viață în mediul rural. Prin urmare, SNDAR-2030 își propune să atingă următoarele obiective:

- Fortificarea potențialului sectorului agricol primar și promovarea practicilor agricole inteligente, durabile și reziliente la schimbările climatice;
- Dezvoltarea industriei alimentare și diversificarea piețelor;
- Susținerea dezvoltării socioeconomice rurale durabile;
- Asigurarea transpunerii aquis-ului UE și implementarea progresivă a acestuia în domeniul agriculturii, dezvoltării rurale și siguranței alimentelor.

Cu toate că prin SNDAR-2030, Republica Moldova își propune să îmbunătățească competitivitatea, reziliența și durabilitatea sectorului agroalimentar, acesta continuă să întâmpine diverse dificultăți, inclusiv reducerea contribuției sale la valoarea adăugată brută (VAB) și prezența unui număr considerabil de angajați care lucrează în economia informală. Analiza sectorului agricol relevă că, deși acesta reprezintă unul dintre cei mai mari angajatori, cu 21% din populația activă angajată în agricultură, o mare parte a lucrătorilor activează informal. În 2023, agricultura, silvicultura și pescuitul au contribuit la creșterea PIB-ului cu 2,6%, având o pondere de 7,6% și înregistrând o creștere a valorii adăugate brute (VAB) de 31,9%. În domeniul comerțului exterior cu produse agroalimentare, Republica Moldova a înregistrat o creștere a exporturilor către Uniunea Europeană, cu o pondere crescândă de la 41,43% în 2014 la 69,03% în 2023.

¹⁸ Hotărârea Guvernului nr. 56/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136318&lang=ro

ODD 2: Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile

2.2. Analiza progresului

Există progrese în ceea ce privește eradicarea malnutriției și asigurarea accesului la alimente sigure și nutritive. În acest sens, implementarea eficientă a Strategiei securității alimentare 2023-2030, în concordanță cu ținta ODD 2.1. este esențială pentru a asigura accesul la alimente sigure și nutritive, beneficiile fiind resimțite de către toți cetățenii.

Obiectivele privind creșterea productivității agricole și veniturilor producătorilor agricoli mici, esențiale pentru a asigura securitatea alimentară și a contribui la reducerea sărăciei, au fost încorporate în Strategia Națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2023-2030. Cu toate acestea, eforturile pentru a asigura că aceste ținte sunt atinse și că printre beneficiari sunt toți producătorii agricoli, în special cei mici și mijlocii, rămân a fi modeste.

În anul 2023, s-au realizat progrese în utilizarea terenurilor arabile, cu o creștere a ponderii suprafețelor însămânțate, de la 96,5% în 2022 la 96,9% în 2023. Această îmbunătățire reflectă eforturile continue pentru maximizarea utilizării terenurilor agricole și optimizarea resurselor disponibile. Totuși, s-a observat o scădere a ponderii volumului producției agricole realizate de micii producători, de la 43% în 2022 la 38,6% în 2023.

Totodată, s-au adoptat măsuri care vizează aspecte esențiale ale dezvoltării sectorului agricol și anume: au fost stabilite subvenții complementare pentru acciza la motorină, valabile pentru motorina achiziționată între 16 noiembrie 2022 și 30 septembrie 2023, oferind un sprijin financiar considerabil pentru micii fermieri¹⁹; au fost aprobate măsuri de subvenționare complementară și condiții de eligibilitate pentru fonduri destinate dezvoltării agriculturii și mediului rural²⁰; a fost aprobat Regulamentul ce vizează obiective precum creșterea suprafețelor ecologice, implementarea tehnologiilor prietenoase cu mediul, extinderea irigațiilor și îmbunătățirea productivității, contribuind astfel la dezvoltarea durabilă a sectorului agricol.

În al treilea rând, sunt înregistrate progrese în implementarea practicilor agricole ce sporesc productivitatea, contribuie la menținerea ecosistemelor și consolidează capacitățile de adaptare la schimbări climatice, condiții meteorologice extreme ca seceta, inundațiile și alte situații excepționale. A fost adoptată Legea privind producția ecologică și etichetarea produselor ecologice²¹, care are ca scop asigurarea dezvoltării durabile a producției ecologice. Documentul stipulează produsele și substanțele permise pentru utilizare în producția ecologică, etichetarea și certificarea produselor ecologice, importul și exportul acestora, precum și măsurile care pot fi aplicate în cazul nerespectării conformității în producția ecologică. O altă prevedere vizează acordarea subvențiilor pentru stimularea dezvoltării agriculturii ecologice din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural.

În cadrul Programului de granturi destinate managementului durabil al terenurilor²² a fost aprobată o finanțare de peste 285 mii dolari SUA pentru 34 producători agricoli, care vor aplica tehnologii și practici ce asigură protecția și conservarea solului pe o suprafață de peste 5000 ha. Programul prevede compensarea

¹⁹ Hotărârea Guvernului nr. 466/2023

²⁰ Hotărârea Guvernului nr. 464/2023

²¹ Legea nr.237/2023

²² Program implementat de Proiectul Agricultură Competitivă în Moldova, finanțat de Banca Mondială

ODD 2: Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile

până la 30% din valoarea investiției în tehnologii și practicile de management durabil al terenurilor, cu un plafon de 10 000 dolari SUA per beneficiar. Cea mai mare parte dintre beneficiari au ales să investească în echipamente no-till, fiind urmați de cei care au achiziționat sisteme de irigare și bazine de acumulare a apei.

Investițiile în dezvoltarea agriculturii durabilă vor continua. La 5 iunie 2023, Guvernul Republicii Moldova și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare au semnat Acordul de împrumut în valoare de 55 milioane dolari SUA pentru realizarea până în 2029 a Proiectului „Investiții pentru Guvernanță, Creștere și Reziliență în Agricultură” (AGGRI). Proiectul integrează domeniile și direcțiile prioritare de intervenție pentru dezvoltarea durabilă a agriculturii. Obiectivele acestor investiții este de a dezvolta subsectoarele care nu înregistrează performanțe, de a crește veniturile agricultorilor, de a crea noi locuri de muncă și oportunități de piață, de a implementa practici agricole inteligente și de a promova producția ecologică.

Ținând cont de contextul global al schimbărilor climatice și de modificările în mobilitatea umană, trebuie să se implementeze măsuri de adaptare la aceste transformări. Agricultura durabilă, care implică conservarea diversității genetice, poate contribui la reducerea impactului schimbărilor climatice asupra securității alimentare. Investițiile, inclusiv provenite din remitențele cetățenilor moldoveni care lucrează peste hotare, ar trebui valorificate pentru activități de adaptare la schimbările climatice în sectorul agricol.

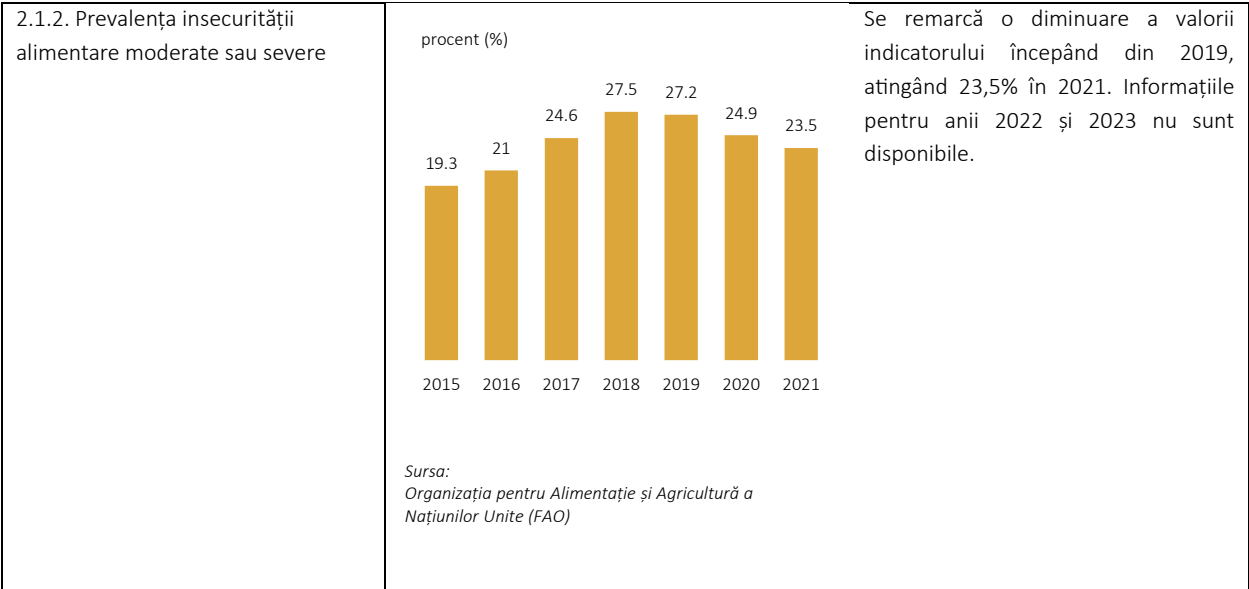
Deși Republica Moldova a realizat progrese în direcția îndeplinirii ODD 2, încă sunt necesare eforturi suplimentare. Programele și strategiile existente trebuie monitorizate și evaluate în mod constant pentru a asigura eficiența acestora. Autoritățile trebuie să își fundamenteze acțiunile pe un angajament ferm pentru conservarea diversității genetice, abordarea malnutriției în rândul grupurilor vulnerabile, precum și pentru îmbunătățirea productivității și veniturilor producătorilor agricoli mici și mijlocii.

Indicatori de monitorizare

2.1 Până în 2030, eradicarea foametei și asigurarea accesului tuturor, în special al celor săraci și în situații vulnerabile, inclusiv sugari, la produse alimentare sigure, nutritive și suficiente pe tot parcursul anului

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
2.1.1. Prevalența malnutriției	Nu sunt date disponibile pentru perioada 2010-2023.

ODD 2: Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile

2.2. Până în 2030, eradicarea tuturor formelor de malnutriție și abordarea necesităților nutriționale ale adolescentelor, femeilor însărcinate și celor care alăptează, precum și ale persoanelor în vârstă

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
2.2.1. Prevalența retardului statural printre copii în vârstă de până la 5 ani	Ultimele date disponibile sunt din 2012, când indicatorul era de 6,4%. Nu există o țintă specifică stabilită pentru acest indicator. Ministerul Sănătății a indicat că acest indicator este important și ar trebui urmărit periodic.
2.2.2.a. Prevalența supraponderalilor printre copii în vârstă de până la 5 ani	Ultimele date disponibile sunt din 2012, când indicatorul era de 4,9%. Nu există o țintă specifică stabilită pentru acest indicator. Ministerul Sănătății a indicat că acest indicator este important și ar trebui urmărit periodic.
2.2.2.b. Prevalența retardului ponderal printre copii în vârstă de până la 5 ani	Ultimele date disponibile sunt din 2012, când indicatorul era de 1,9%. Nu există o țintă specifică stabilită pentru acest indicator. Ministerul Sănătății a indicat că acest indicator este important și ar trebui urmărit periodic.
2.2.3. Prevalența anemiei la femeile în vârstă de 15-49 ani	Datele disponibile sunt pentru 2021, 2022 și 2023. În 2023 nivelul de prevalență a anemiei a fost în scădere comparativ cu 2022 (de la 1,3% până la 1,2%). Nu sunt suficiente date pentru a analiza tendința acestui indicator înainte de 2021.

2.3. Până în 2030, creșterea productivității agricole și veniturilor producătorilor agricoli mici prin accesul sigur și egal la factori de producție, cunoștințe, servicii financiare și piețe

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
2.3.1. Productivitatea muncii în agricultură	Nu sunt date disponibile pentru a evalua progresul pe acest indicator. Cu toate acestea, indicatorul este considerat esențial pentru Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare și ar trebui urmărit permanent.

ODD 2: Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile

2.3.1.1. Ponderea suprafețelor înșămânțate, în total terenuri arabile	procent (%) <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Procent (%)</th><td>94.1</td><td>94</td><td>94.7</td><td>95.3</td><td>95.7</td><td>93.8</td><td>94.7</td><td>95.4</td><td>96.5</td><td>96.9</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Procent (%)	94.1	94	94.7	95.3	95.7	93.8	94.7	95.4	96.5	96.9	Pondera suprafețelor înșămânțate a crescut gradual de la 91,4% în 2010 la 96,9% în 2023, fapt ce reprezintă că sunt depuse eforturi pentru a utiliza la maxim terenurile arabile. Tendința este de creștere cu o medie aproximativ de 0,5 p.p. pe an, reflectând un progres constant.
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023														
Procent (%)	94.1	94	94.7	95.3	95.7	93.8	94.7	95.4	96.5	96.9														
2.3.2. Ponderea volumului producției agricole a micilor producători agricoli, în total producția agricolă	procent (%) <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Procent (%)</th><td>56.3</td><td>59</td><td>52.9</td><td>50.9</td><td>50.5</td><td>50.2</td><td>53.8</td><td>39.5</td><td>43</td><td>38.6</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Procent (%)	56.3	59	52.9	50.9	50.5	50.2	53.8	39.5	43	38.6	Acest indicator a înregistrat o scădere în ultimii ani, de la 65,1% în 2010 la 38,6% în 2023. Conform rezultatelor, se poate constata că contribuția producătorii agricoli mici este în scădere, producătorii mari consolidându-și poziția.
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023														
Procent (%)	56.3	59	52.9	50.9	50.5	50.2	53.8	39.5	43	38.6														

2.4. Până în 2030, implementarea practicilor agricole ce sporesc productivitatea, contribuie la menținerea ecosistemelor și consolidează capacitățile de adaptare la schimbări climatice, condiții meteorologice extreme ca seceta, inundațiile și alte situații excepționale

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
2.4.1. Ponderea suprafețelor agricole care utilizează practici de agricultură durabilă	Nu sunt date disponibile pentru a evalua progresul. Indicatorul este considerat de importanță medie pentru Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

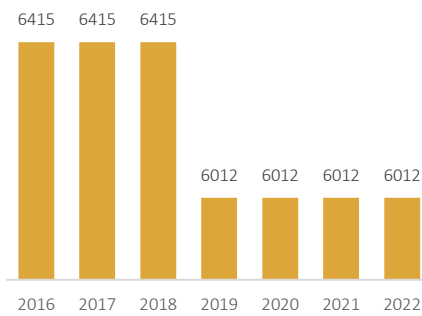
2.5. Până în 2027, menținerea diversității genetice a semințelor, plantelor cultivate și animalelor de fermă și domestice și a speciilor lor sălbatice înrudite, inclusiv prin bănci de semințe și plante, gestionate corect și diversificate la nivel național, regional, precum și promovarea accesului și unui schimb corect și echitabil a beneficiilor care rezultă din utilizarea resurselor genetice și cunoștințelor tradiționale asociate, conform acordurilor internaționale

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
---------------------------	------------------------

ODD 2: Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile

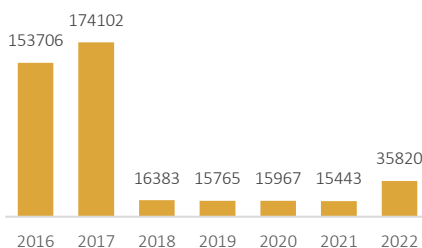
2.5.1. Numărul de resurse genetice (a) vegetale și (b) animale pentru alimentație și agricultură asigurate în instalații de conservare pe termen mediu sau lung

Numărul de resurse genetice vegetale

După o perioadă constantă în 2016-2018, a avut loc o scădere considerabilă în 2019, care se menține până în 2022 a numărului de resurse genetice vegetale pentru alimentație și agricultură asigurate în instalații de conservare pe termen mediu sau lung.

Numărul de resurse genetice animal

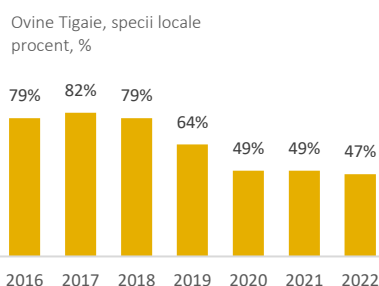
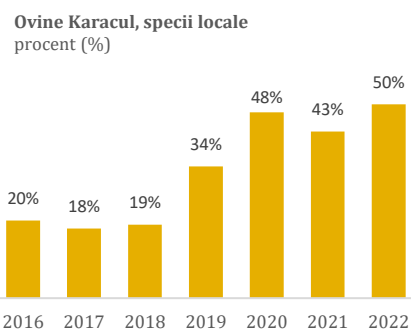
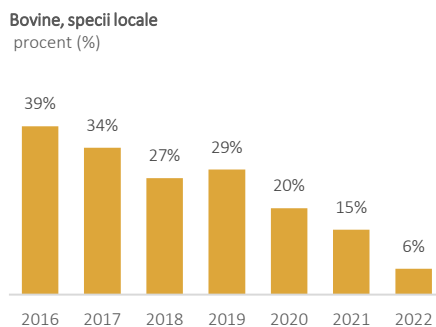

Numărul resurselor genetice animale a atins un vârf în 2017, după care a înregistrat o scădere semnificativă în 2018. Între 2018 și 2021 a fost o perioadă de stagnare, urmată de o ușoară creștere în 2022 a acestor resurse

Sursa:
Ministerul Agriculturii și Industriei
Alimentare; Instituții din sfera științei și de
învățământ din subordine

ODD 2: Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile

2.5.2. Proporția de rase și forme locale clasificate ca fiind în pericol, fără risc sau la un nivel necunoscut de risc de dispariție

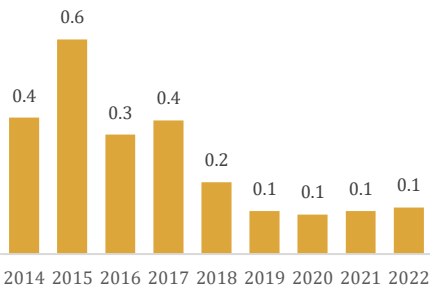
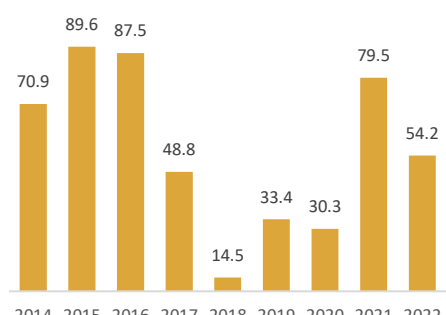
Sursa:
Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare; Instituții din
sfera științei și de învățământ din subordine

În perioada analizată, rasa de bovine Balțata cu Negru tip Moldovenesc a înregistrat o scădere semnificativă în procentul clasificat în categorii de risc de dispariție. De la 39% în 2016, procentul a scăzut constant, atingând doar 6% în 2022. Aceasta reflectă succesul măsurilor de conservare adoptate, subliniind importanța continuării eforturilor pentru protejarea și gestionarea durabilă a acestei specii locale în Moldova.

Ovinele din rasa Karakul au avut o creștere semnificativă a procentului clasificat în categorii de risc de dispariție, urcând de la 20% în 2016 la 50% în 2022. Pe de altă parte, ovinele din rasa Tigaie au cunoscut o îmbunătățire semnificativă a stării de conservare, procentul animalelor aflate în risc de dispariție scăzând de la 79% în 2016 la 47% în 2022.

ODD 2: Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile

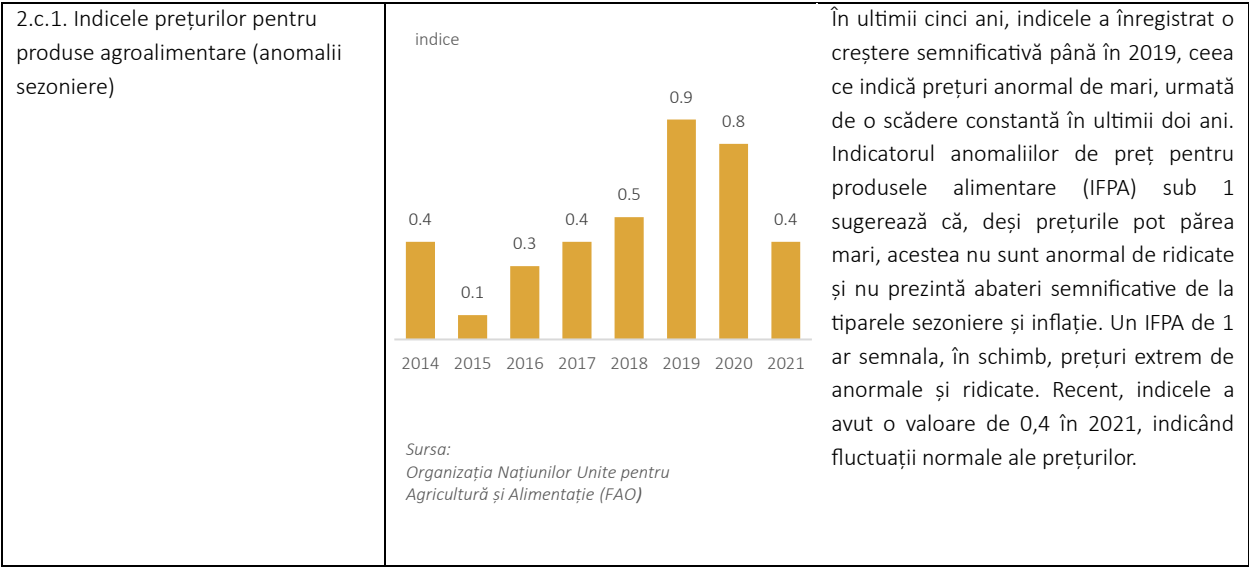
2.a. Creșterea investițiilor, inclusiv prin sporirea cooperării internaționale, în infrastructura rurală, cercetarea agricolă și extindere agricolă, dezvoltarea tehnologiei și crearea băncilor genetice de plante și animale pentru a spori capacitatea productivă agricolă

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
2.a.1. Indicele orientării cheltuielilor publice către agricultură	indice 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 Sursa: Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Date pentru anul 2023 nu există, însă Indicele a rămas stabil în ultimii patru ani. Un indice de orientare a cheltuielilor publice către agricultură (AOI) mai mare de 1 sugerează o alocare mai mare a resurselor guvernamentale pentru acest sector, în raport cu contribuția sa la valoarea adăugată economică. În schimb, un AOI sub 1 indică o orientare mai redusă a cheltuielilor publice către agricultură, iar un AOI egal cu 1 reflectă o neutralitate în politica guvernamentală față de acest sector. Indicele de 0,1, sugerează o alocare scăzută a cheltuielilor publice în raport cu contribuția sectorului agricol la valoarea adăugată economică.
2.a.2. Valoarea asistenței financiare și tehnice externe pentru dezvoltarea sectorului agricol	milioane dolari SUA 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 Sursa: DAC (OECD Development Assistance Committee) Date pentru anul 2023 nu există. Comparativ cu anul 2020, anii 2021 și 2022 arată o creștere a asistenței financiare și tehnice externe pentru dezvoltarea sectorului agricol. Totuși, tendințele din ultima perioadă nu sunt clare, având în vedere că în 2022 s-a înregistrat din nou o tendință negativă.

2.c Adoptarea măsurilor necesare pentru buna funcționare a piețelor de produse agroalimentare și facilitarea accesului în timp util la informații de piață, inclusiv privind rezervele de alimente pentru limitarea volatilității extreme a prețurilor la alimente

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
---------------------------	------------------------

ODD 2: Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile

3

Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

3.1. ODD 3 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Obiectivul 3 al ODD se concentrează pe sănătate și urmărește să asigure o viață sănătoasă și să promoveze bunăstarea tuturor la orice vârstă. Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” abordează obiectivele de dezvoltare durabilă în domeniul sănătății prin mai multe măsuri și angajamente.

Acestea includ:

Obiectivul 5: Îmbunătățirea stării de sănătate fizică și mintală a populației prin contribuția activă a unui sistem de sănătate modern și eficient, care răspunde nevoilor fiecărui individ.

Obiective specifice:

- 5.1. Asigurarea acoperirii universale cu servicii medicale de înaltă calitate, care să contribuie la îmbunătățirea calității vieții.
- 5.2. Reducerea poverii bolilor transmisibile și netransmisibile prin abordarea cuprinzătoare și trans-sectorială a determinantilor sănătății.
- 5.3. Sporirea rezilienței sistemului de sănătate în situații ce pun în pericol sănătatea oamenilor.

În conformitate cu angajamentele privind dezvoltarea durabilă, Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” urmărește implementarea următoarelor ținte strategice până în anul 2030:

- Reducerea cu 30% a mortalității premature cauzate de boli netransmisibile prin prevenire și tratament (Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 3.4).
- Fortificarea metodelor de prevenire și tratament al abuzului de substanțe stupefiante, psihotrope, precursori ai acestora, precum și al abuzului de alcool (Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 3.5).
- Asigurarea accesului universal la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv pentru planificarea familiei, informare și educație (Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 3.7).
- Realizarea acoperirii universale în sănătate, accesul la serviciile esențiale de sănătate calitative, inclusiv protecția față de riscurile financiare asociate acestor servicii, și accesul la medicamente de bază și la vaccinuri sigure, eficiente, calitative și la prețuri accesibile pentru toți (Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 3.8).

Pentru a îmbunătăți sănătatea fizică, mintală, la fel și sănătatea sexuală și reproductivă pe termen lung, se pune accent pe promovarea unui mod de viață sănătos și activ pe toată durata vieții. Colaborarea între sistemul de sănătate și alte sectoare, cu implicarea inclusiv a autorităților publice locale, societății civile, mass-media, sectorului privat, și altor actori cheie, este esențială pentru popularizarea prin intermediul intervențiilor de informare, comunicare și educare – a unui mod sănătos de viață, diminuarea factorilor de risc și îmbunătățirea stării de sănătate a populației. De asemenea, se acordă prioritate profilaxiei și prevenirii bolilor, prin vaccinare și screening, diagnosticării precoce și tratamentului de calitate, oferind ajutor specializat timpuriu și continuu în special pentru grupurile vulnerabile. Prin aceste măsuri, se urmărește îmbunătățirea semnificativă a stării de sănătate, calității vieții și speranței de viață a populației, reducând presiunea asupra sistemului medical. Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” vizează îmbunătățirea calității serviciilor medicale pentru toți cei care au nevoie, reducerea inechităților în sănătate

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

și îmbunătățirea accesului la servicii de sănătate în particular pentru populația din mediul rural și pentru grupurile vulnerabile și marginalizate (persoane vulnerabile socio-economic, persoane cu dizabilități, adolescenți și tineri, persoane în etate, minorități etnice, persoane care trăiesc cu HIV și populațiile cheie cu risc sporit de infectare HIV, persoane strămutate, supraviețuitori ai cazurilor de violență etc). Prin implementarea strategiei, se va asigura continuitatea accesului universal la asistență medicală de calitate, inclusiv la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă care salvează vieți, în particular și la servicii și mijloace moderne de planificare familială, aplicând abordarea legăturii umanitate-dezvoltare-pace.

3.2. Analiza progresului

Deși **mortalitatea maternă în Republica Moldova a scăzut considerabil în ultimul deceniu**, de la 44,5 decese la 100.000 de nou-născuți vii în 2010 la 16,2 decese la 100.000 de nou-născuți vii în 2020, acest indicator a avut o **evoluție fluctuantă**. În 2021 și 2022, rata a crescut semnificativ, ajungând la 59,2, sugerând o înrăutățire a sănătății materne, influențată de pandemia COVID-19 și impactul acesteia asupra sistemului de sănătate. Totuși, în 2023, rata a scăzut din nou la 16,6, reflectând o îmbunătățire datorată măsurilor corective și accesului îmbunătățit la servicii medicale.

Strategia Națională de Sănătate 2030 a Republicii Moldova cuprinde măsuri esențiale pentru îmbunătățirea sănătății materne și prevenirea creșterii mortalității materne, așa cum s-a observat în timpul pandemiei. Aceste măsuri sunt orientate spre asigurarea accesului universal la servicii medicale de calitate și îmbunătățirea îngrijirii femeilor însărcinate și a nou-născuților. Printre măsurile cheie din Strategia Națională „Sănătate 2030” se numără extinderea accesului la îngrijiri prenatale de calitate, îmbunătățirea asistenței medicale materne, accesul la tehnologii și echipamente medicale moderne, îmbunătățirea rețelei de asistență medicală de urgență, campanii de informare și educare, acces îmbunătățit la îngrijiri specializate în zonele rurale și reducerea inegalităților în sănătate. Implementarea acestor măsuri este crucială pentru a preveni creșteri ulterioare ale mortalității materne și pentru a asigura o îmbunătățire continuă a sănătății materne în Republica Moldova.

Republica Moldova a menținut un nivel aproape maxim în ceea ce privește proporția nașterilor asistate de personal calificat, indicând o acoperire extinsă a serviciilor de asistență medicală specializată în timpul nașterii. Între 2014 și 2023, proporția nașterilor asistate de personal calificat a fost foarte ridicată și constantă, situându-se între 99,6% și 99,7%. Acest fapt reflectă un acces excelent și constant la îngrijiri medicale calificate în timpul nașterii, contribuind semnificativ la sănătatea mamelor și a nou-născuților, și evidențiind un sistem de sănătate bine organizat și eficient în acest domeniu.

În ceea ce privește mortalitatea infantilă și mortalitatea copiilor sub 5 ani, rezultatele indică existența unor provocări specifice în sistemul de sănătate și în furnizarea serviciilor de îngrijire pediatrică. Deși Republica Moldova a înregistrat progrese în reducerea mortalității infantile și a mortalității copiilor de 0-4 ani în trecut, în ultimii ani există o tendință îngrijorătoare de creștere.

Rata mortalității copiilor de 0-4 ani a crescut în 2023, după o perioadă de scădere între 2019 și 2022, atingând 11,2 la 1.000 de nou-născuți vii. Aceasta este cea mai ridicată rată din intervalul analizat, evidențiind necesitatea unor măsuri suplimentare pentru îmbunătățirea îngrijirii copiilor mici.

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

Rata mortalității infantile, care a înregistrat fluctuații, a scăzut la 8,6 în 2018, dar a crescut treptat până la 10,1 în 2023. Aceste variații pot reflecta schimbări în calitatea îngrijirii neonatale sau alți factori ce necesită o analiză detaliată.

Rata mortalității neonatale a înregistrat o ușoară creștere din 2019 până în 2023, ajungând la 7,4, cel mai ridicat nivel din perioada analizată. Aceasta sugerează că sunt necesare intervenții suplimentare pentru a aborda problemele legate de îngrijirea nou-născuților pentru a reduce această rată.

Aceste date sugerează că, deși s-au realizat progrese în unele domenii, sunt necesare măsuri suplimentare pentru a aborda noile provocări și pentru a îmbunătăți sănătatea și îngrijirea copiilor. Pentru a atinge obiectivele stabilite pentru acești indicatori, cu sprijinul UNICEF, rețeaua serviciilor de intervenție timpurie pentru copii (ITC) a fost extinsă în patru instituții medico-sanitare publice din raioanele Cimișlia, Fălești, Cantemir și Strășeni, cu o investiție totală de 601.233 dolari SUA.

Republica Moldova a înregistrat progrese în reducerea incidenței SIDA, reflectând eforturile continue în prevenirea transmiterii HIV și îmbunătățirea cascadei de îngrijiri, care include diagnosticarea, tratamentul și suportul, precum și reducerea mortalității asociate cu HIV. Evoluția incidenței HIV în Republica Moldova în perioada 2018-2023 a prezentat fluctuații, evidențiind necesitatea unor măsuri urgente și eficiente pentru a atinge ținta de 18 cazuri la 100.000 de persoane neinfectate până în 2030. După o scădere constantă a incidenței, de la 28,4 în 2018 la 26,7 în 2021, anul 2022 a înregistrat o creștere alarmantă la 33,0 cazuri la 100.000 de persoane neinfectate. Cu toate acestea, în 2023, incidența a scăzut la 27,4, sugerând o recuperare parțială, dar rămânând încă departe de obiectivul propus.

Această fluctuație subliniază necesitatea unui răspuns mai coordonat și intensificat în combaterea HIV. Pentru a atinge ținta de 18 cazuri la 100.000 până în 2030, este esențială extinderea accesului la testare și diagnosticare timpurie. Implementarea programelor de testare la scară largă, inclusiv în comunitățile vulnerabile, și promovarea testării voluntare și confidențiale sunt cruciale pentru identificarea timpurie a persoanelor infectate și prevenirea transmiterii. Reducerea stigmatizării prin campanii de informare și suport psihosocial pentru persoanele care trăiesc cu HIV poate, de asemenea, încuraja testarea timpurie și accesul la tratament adecvat.

În ceea ce privește mortalitatea asociată HIV, după o creștere de la 3,9 la 100.000 de persoane neinfectate în 2021 la 4,5 în 2022, s-a înregistrat o ușoară scădere la 4,0 în 2023. Acest progres modest indică necesitatea unor intervenții suplimentare pentru a reduce mortalitatea. Prin combinarea măsurilor preventive, accesului la tratament și reducerea stigmatizării, Republica Moldova poate atinge obiectivele pentru 2030 și îmbunătăți semnificativ sănătatea publică în domeniul HIV.

În ultimul deceniu, Republica Moldova a înregistrat progrese în ceea ce privește controlul hepatitelor virale. Analiza datelor indică o scădere semnificativă, de la 96,1 cazuri în 2014 la 60,1 cazuri în 2023. Cel mai scăzut nivel a fost atins în 2020, cu 42,6 cazuri la 100.000 de persoane. Scăderea continuă a incidenței tuberculozei este un semnal pozitiv care reflectă eficiența măsurilor de prevenție și tratament implementate de-a lungul anilor.

Incidența hepatitei B a scăzut de la 64,6% în 2014 la 29,7% în 2023. În 2020, acest indicator a cunoscut o scădere abruptă la 18,1%, influențată de pandemia COVID-19 și măsurile de distanțare socială. Totuși, în 2023, incidența a crescut cu 8,3% față de 2020. Deși scăderea generală a incidenței hepatitei B este un semn

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

pozitiv, creșterea observată în 2023 sugerează o revenire parțială a riscului de infecție după ridicarea măsurilor de restricție din perioada pandemiei. Această fluctuație indică necesitatea unor eforturi continue și susținute pentru prevenirea creșterii incidenței, prin vaccinare, educație publică, și programe de screening și tratament. Tendințele descrescătoare în incidența tuberculozei și hepatitei B sunt încurajatoare și reflectă succesul măsurilor de sănătate publică implementate în Republica Moldova, în special datorită Programului Național de Imunizări. Cu toate acestea, creșterea parțială a incidenței hepatitei B în 2023 și nivelul încă ridicat al incidenței tuberculozei subliniază necesitatea menținerii și intensificării intervențiilor, inclusiv prin educație, prevenție și acces la servicii medicale de calitate. O abordare continuă și proactivă este esențială pentru a consolida aceste progrese și a asigura o reducere durabilă a incidenței acestor boli.

Pentru a atinge obiectivul de reducere cu 30% a mortalității premature cauzate de bolile netransmisibile până în 2030, a fost aprobat Programul național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027²³. Programul are ca scop diminuarea impactului bolilor netransmisibile, precum bolile cardiovasculare, accidentele vasculare cerebrale (AVC), cancerul, diabetul, afecțiunile respiratorii cronice și tulburările de sănătate mintală, prin consolidarea capacităților sistemului de sănătate publică și îmbunătățirea mecanismului de coordonare intersectorială. De asemenea, Strategia Națională de Sănătate 2030 urmărește o reducere semnificativă a mortalității premature cauzate de bolile netransmisibile, inclusiv bolile cardiovasculare, cancerul, diabetul și afecțiunile respiratorii.

Între 2014 și 2021, rata mortalității în rândul persoanelor cu vârste între 30 și 70 de ani a rămas relativ constantă, sugerând persistența factorilor de risc și necesitatea continuă de intervenții în domeniul sănătății publice. Cu toate acestea, începând cu 2022, s-a observat o scădere a ratei mortalității în această grupă de vârstă, tendință care a continuat și în 2023. Această diminuare ar putea fi atribuită îmbunătățirii accesului la servicii medicale, diagnosticării precoce, tratamentelor mai eficiente și campaniilor de prevenire care vizează reducerea factorilor de risc precum fumatul, alimentația nesănătoasă, sedentarismul și consumul excesiv de alcool.

Sănătatea mintală și bunăstarea populației reprezintă o altă prioritate. Tendința indicatorului indică o scădere graduală, de la 20,3 în 2014 la 17,8 în 2021, și o continuare a acestei tendințe descendente în 2023 la 11,4 (mortalitatea generală la 100 000 mii populație). Această reducere semnificativă evidențiază progresele realizate în abordarea sănătății mintale și prevenirea suicidului în Republica Moldova. În 2023 a fost aprobat Programul național privind sănătatea mintală pentru anii 2023-2027²⁴, care urmărește consolidarea sistemului de sănătate mintală la toate nivelurile de asistență medicală, aliniat la bunele practici și standarde internaționale. Programul include măsuri pentru dezvoltarea unui sistem rezilient de sănătate mintală, care să asigure promovarea sănătății mintale, pregătirea psiho-emoțională a populației în situații de urgență și reducerea ratei mortalității prin suicid. Este de asemenea relevant faptul că Strategia „Sănătate 2030” include obiective specifice pentru îmbunătățirea sănătății mintale și prevenirea suicidului. Strategia prevede dezvoltarea și implementarea programelor de prevenție a suicidului, extinderea accesului la servicii de consiliere psihologică, intervenții timpurii și tratamente adecvate. În plus, promovează formarea profesioniștilor din domeniul sănătății pentru a recunoaște și gestiona mai eficient cazurile de risc de suicid.

²³ Hotărârea Guvernului nr. 129/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136642&lang=ro

²⁴ Hotărârea Guvernului nr. 971/ 2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141327&lang=ro

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

În ceea ce privește fortificarea măsurilor de prevenire și tratament a consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope, analiza datelor sugerează o stabilitate a consumului anual de alcool în rândul persoanele cu vârsta de 15 ani și peste. Este important să se continue eforturile de implementare a măsurilor de prevenire și tratament pentru a aborda consumul abuziv de alcool și pentru a promova un mod sănătos de viață. Ultimul raport global privind alcoolul și sănătatea din 2019 arată că Republica Moldova continuă să figureze printre țările cu cel mai mare consum mediu de alcool pur per persoană adultă (15 ani și peste), cu 12,9 litri (bărbați 20,6 litri; femei 5,9 litri). Acest consum este semnificativ mai mare comparativ cu media de 9,8 litri per persoană adultă din regiunea europeană a OMS. De asemenea, se estimează că 1 din 11 decese (9,26%) sunt atribuite consumului de alcool. Studiul național privind prevalența factorilor de risc pentru bolile netransmisibile (STEPS 2021) relevă că 63,2% din populația Republicii Moldova consumă alcool, cu un consum de 68,2% în mediul urban și 57,8% în mediul rural. Programul național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare pentru perioada 2023-2027 abordează această problemă printr-o abordare integrată, concentrându-se pe acțiuni multisectoriale pentru promovarea unui stil de viață sănătos și controlul consumului de tutun și alcool.

În ceea ce privește actualizarea listelor de substanțe stupefiante, psihotrope și precursorii acestora, au fost adăugate 640 de noi poziții la listele controlate de stat, pentru a proteja sănătatea publică și a combate traficul ilicit de astfel de substanțe, conform Convențiilor și acordurilor internaționale de care Republica Moldova este parte.

Procentul consumului de droguri a arătat fluctuații semnificative între 2014 și 2023. Prin urmare, în 2016, a fost înregistrat un maxim de 28,1%, urmat de o scădere la 23,3% în 2017, și o creștere la 27,7% în 2022. În 2023, consumul a scăzut la 25,6%. Aceste fluctuații indică o provocare continuă în combaterea consumului ilicit de droguri, cu perioade de creștere care necesită intervenții constante și eficiente. Având în vedere aceste tendințe, este esențial să se intensifice măsurile de prevenire și tratament pentru consumul abuziv de alcool și droguri în Republica Moldova. În mod specific, este necesară continuarea campaniilor de conștientizare și educație publică; îmbunătățirea accesului la servicii de tratament și reabilitare; monitorizarea constantă a tendințelor de consum pentru a adapta rapid strategiile de intervenție. Eforturile coordonate în aceste domenii sunt esențiale pentru a reduce efectele negative ale consumului excesiv de substanțe asupra sănătății publice și pentru a îndeplini obiectivele naționale de dezvoltare, conform Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”.

În perioada 2014-2023, rata mortalității determinată de accidente rutiere la 100 000 populație a înregistrat o tendință descendentă. Scăderea constantă a ratei mortalității determinată de accidentele rutiere în perioada 2021-2023 indică un progres semnificativ în îmbunătățirea siguranței rutiere în Republica Moldova. Reducerea de la 11,1% în 2021 la 8,9% în 2023 demonstrează eficiența măsurilor de intervenție, precum întărirea legislației privind siguranța rutieră, creșterea conștientizării publicului și îmbunătățirea infrastructurii. Cu toate acestea, este crucial ca eforturile să fie continuate și intensificate pentru a păstra această tendință descendentă, având în vedere obiectivul de reducere a deceselor rutiere. Conform Strategiei Naționale de Sănătate „Sănătatea 2030”, ținta finală pentru 2030 este o scădere de 8%. Pentru a menține tendința descrescătoare și a reduce numărul de decese și leziuni cauzate de accidente rutiere până în 2030, este important să se păstreze și să se amplifice măsurile de prevenire și siguranță rutieră. Aceste măsuri includ îmbunătățirea infrastructurii, aplicarea riguroasă a legilor și reglementărilor privind siguranța rutieră, și creșterea conștientizării publicului asupra riscurilor și comportamentelor responsabile în trafic.

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

În contextul planificării familiale este important a fi asigurate condițiile ca fiecare sarcină să fie dorită și planificată. În scopul asigurării accesului universal al populației de vârstă reproductivă la contracepție, sunt procurate din Bugetul de Stat mijloace moderne de contracepție pentru 12 grupuri vulnerabile de populație, produsele fiind oferite gratuit beneficiarilor eligibili, în conformitate cu actele normative în vigoare, prin intermediul instituțiilor de asistență medicală primară. În pofida eforturilor depuse în acest domeniu, dinamică înregistrată este cu regret, sub nivelul așteptărilor, fapt demonstrat de rezultatele Studiului Generații și Gen (2020). Astfel, necesitatea nesatisfăcută de planificare familială printre toate femeile de vârstă reproductivă constituie 16,9%. Femeile din mediul rural au o necesitate nesatisfăcută de contracepție semnificativ mai mare (20,2%) decât cele din mediul urban (11,9%).

Există un progres semnificativ în scăderea ratei nașterilor timpurii în rândul adolescentelor de 15-19 ani în Republica Moldova. În ultimii zece ani, rata a scăzut considerabil, de la 32,2 nașteri la 1.000 de femei în 2014 la 16,6 în 2023, ceea ce reprezintă o reducere de aproape 50%. Această scădere continuă, în special în ultimii ani, poate fi atribuită îmbunătățirii accesului la educație sexuală și servicii de planificare familială, precum și schimbărilor în atitudinile sociale față de sarcinile timpurii. Datele reflectă o tendință pozitivă în reducerea nașterilor timpurii, contribuind la îmbunătățirea sănătății și bunăstării tinerelor și sprijinind atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă. Strategia națională de sănătate „Sănătatea 2030” vizează o țintă de 9,0 nașteri la 1.000 de femei până în 2030. Este esențial să se continue promovarea educației sexuale complete și a serviciilor de sănătate adaptate tinerilor, cu un accent deosebit pe creșterea accesului în zonele rurale prin servicii mobile. Monitorizarea constantă și colectarea de date sunt importante pentru evaluarea progresului și identificarea domeniilor ce necesită intervenții suplimentare.

Acoperirea serviciilor esențiale de sănătate a înregistrat progrese notabile. În 2023, au fost create două mari rețele de servicii pentru a extinde accesul pacienților la îngrijiri de înaltă calitate: i) serviciul național de asistență pentru accidente vasculare cerebrale (AVC), care include 13 centre, dintre care primele șase au început deja activitatea. Aceste centre vor oferi evaluare rapidă, investigații, tratament și reabilitare, fiind echipate cu opt tomografe computerizate, inclusiv unul cu inteligență artificială; ii) rețeaua de colposcopie, care constă în 12 cabinete echipate pentru depistarea timpurie a leziunilor precanceroase și cancerului de col uterin, conectate video cu instituțiile din Chișinău, precum Institutul Oncologic și Institutul Mamei și Copilului.

Cu sprijinul UNICEF, rețeaua serviciilor de intervenție timpurie pentru copii (ITC) a fost extinsă cu patru instituții publice în raioanele Cimișlia, Fălești, Cantemir și Strășeni, beneficiind de o alocare de 601.233 dolari USA. La sfârșitul anului 2023, 15 instituții medico-sanitare publice oferă servicii ITC. De asemenea, volumul de servicii medicale acoperite de asigurarea obligatorie a fost extins pentru diagnosticarea precoce a bolilor rare și congenitale și tratamentul pacienților cu tumori. Din 2023, pacienții cu tumori benigne au acces la reabilitare funcțională, anatomică, estetică și psihologică, și s-au extins indicațiile pentru tomografia PET-CT cu radiotrasorul FDG F-18, conform standardelor internaționale.

În anul 2023, s-a înregistrat o creștere semnificativă a numărului pacienților beneficiari de dispozitive medicale compensate, ajungând la 77.788 de persoane față de 22.428 de persoane în anul 2022. Totodată, în anul 2023, Guvernul a alocat resurse financiare suplimentare pentru medicamente și dispozitive medicale compensate din Fondurile Asigurării Obligatorii de Asistență Medicală (FAOAM), în suma de 930 097,4 mii lei, cu 155 823,4 mii lei mai mult comparativ cu anul 2022. Adicional, cheltuielile FAOAM pentru medicamente și dispozitivele medicale compensate beneficiarilor în 2023 au crescut cu 22,6% față de 2022 la 1.227,12 lei, cu 223,74 lei mai mult decât în 2022. Valoarea medie a compensației per rețetă a constituit

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

156,74 lei, în creștere cu 12,8 %, față de anul 2022. De asemenea, schemele de tratament cu medicamente compensate au fost actualizate pentru 32 de afecțiuni frecvent întâlnite în practica medicilor de familie, conform protocoalelor clinice și ghidurilor naționale de tratament, și au fost extinse indicațiile terapeutice pentru 45 de DCI, în timp ce alte 8 DCI au fost excluse de la limitările de prescriere.

Se observă o tendință descrescătoare a populației care alocă mai mult de 10% din totalul cheltuielilor gospodăriilor pentru sănătate, începând cu anul 2021 (14,2%), ajungând la 10,6% în 2023. Există o diferență notabilă între mediul urban și cel rural: în mediul urban, ponderea este de 13,7%, în timp ce în mediul rural este de 8,3%. Această disparitate ar putea reflecta variabilități în accesul la servicii de sănătate, nivelul veniturilor și obiceiurile de consum între cele două medii. Scăderea generală a acestui indicator sugerează o posibilă îmbunătățire în accesibilitatea serviciilor de sănătate sau în gestionarea cheltuielilor pentru sănătate în gospodării.

În ceea ce privește **populația care alocă mai mult de 25% din totalul cheltuielilor gospodăriilor pentru sănătate**, în anul 2023 indicatorul rămâne la un nivel relativ scăzut, înregistrând 1,73%. Aceasta reprezintă o scădere față de 2,5% în 2021 și indică o continuare a tendinței generale de reducere a acestui indicator din ultimii ani. Tendința de scădere reflectă o posibilă îmbunătățire în accesibilitatea economică a serviciilor de sănătate și gestionarea mai eficientă a cheltuielilor de sănătate în gospodării. În ansamblu, tendința descrescătoare a acestui indicator subliniază un progres în reducerea poverii financiare legate de sănătate pentru populație.

Au fost operate modificări a actelor normative cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală, precum și la mărirea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală. La fel, a fost aprobat Regulamentul privind procedurile de restituire a primei de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă, plătită de persoanele care dețin patentă de întreprinzător și care sunt în același timp clasificate ca persoane cu dizabilități severe, accentuate sau medii, sau ca pensionari. Astfel, în anul 2023 au fost depuse 638 de cereri de restituire a primei de asigurare medicală obligatorie pentru acest an, iar în ianuarie 2024 s-au înregistrat 174 de cereri de restituire.

Asigurarea continuității prestării serviciilor esențiale în sănătate în cazul apariției urgențelor de sănătate publică este cuprins în obiectivul general 2.4. al Strategiei naționale de sănătate „Sănătatea 2030”, care conține un șir de acțiuni prioritare în acest domeniu.

S-a înregistrat o tendință de scădere a ponderii cheltuielilor private pentru sănătate în totalul cheltuielilor gospodăriilor casnice în Republica Moldova. În 2023, ponderea a continuat să scadă la 2,4%, ceea ce reprezintă o reducere considerabilă față de anii anteriori. Tendința de scădere a ponderii cheltuielilor private pentru sănătate este o evoluție pozitivă, deoarece indică o creștere a accesului la serviciile de sănătate finanțate din surse oficiale și o reducere a nevoii de cheltuieli neoficiale pentru a obține asistență medicală. Se observă, de asemenea, un progres în acoperirea populației cu asigurare obligatorie de asistență medicală în Republica Moldova, care a ajuns la 83,9% în 2023. Acest lucru sugerează o îmbunătățire a accesului la servicii de sănătate și o mai mare protecție financiară împotriva costurilor medicale. Totuși, este esențial să se continue eforturile pentru a asigura o acoperire universală și echitabilă pentru toți cetățenii, inclusiv pentru lucrătorii migranți sezonieri, care adesea nu beneficiază de asigurare medicală nici în Republica Moldova, nici în țările în care lucrează.

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

Indicatorii referitori la *rata mortalității cauzată de poluarea aerului în interior și în aerul ambiant*, precum și *rata mortalității din cauza surselor nesigure de apă, sanitație și igienă*, nu sunt monitorizați în prezent. Monitorizarea acestor indicatori este esențială pentru autorități, deoarece oferă informații valoroase despre impactul factorilor de mediu asupra sănătății populației. Aceste date sunt necesare pentru identificarea problemelor de sănătate legate de poluarea aerului și accesul insuficient la apă potabilă și igienă adecvată în anumite zone sau comunități. În plus, monitorizarea ar permite autorităților să identifice riscurile și să implementeze măsuri adecvate pentru îmbunătățirea calității aerului și a accesului la apă potabilă și servicii sanitare.

Pentru a reduce riscurile pentru sănătate, au fost aprobate proceduri de monitorizare a calității apei potabile din sistemele centralizate, aplicând principiile de gestionare a riscurilor de contaminare de către furnizorii de apă și agențiile de stat.

În ceea ce privește rata mortalității determinate de intoxicații neintenționate la 100.000 de locuitori a înregistrat o creștere semnificativă în perioada 2020-2023. În anul 2023, s-a înregistrat cea mai mare valoare a ratei mortalității din cauza intoxicațiilor neintenționate din această perioadă, de 2,6 decese la 100.000 de locuitori. Această creștere constantă și rapidă sugerează o problemă în creștere privind siguranța populației. Poluarea aerului afectează sănătatea, iar efectele pe termen lung includ afecțiuni pulmonare și cardiace. La nivel național, transportul este responsabil pentru 86,2% din volumul total al substanțelor nocive emise în atmosferă. Numărul vehiculelor este în creștere continuă, iar importul de autovehicule vechi, cu emisii ridicate, contribuie semnificativ la poluarea aerului.

Susținerea cercetării și dezvoltării vaccinurilor și medicamentelor pentru bolile transmisibile și netransmisibile este crucială pentru îmbunătățirea sănătății populației. În acest context, a fost aprobat în anul 2023 Programul național de imunizări pentru perioada 2023-2027²⁵. Scopul principal al programului este să întărească răspunsul național la bolile transmisibile, prin restabilirea și menținerea unei acoperiri vaccinale de peste 95% și asigurarea unui acces echitabil la servicii de imunizare. Programul se concentrează pe aprovizionarea constantă cu vaccinuri, formarea continuă a personalului medical în domeniul vaccinării, activități de informare și promovare, și pe întărirea capacităților de răspuns coordonat la epidemii cauzate de boli prevenibile prin vaccinare. Totuși, există încă nevoi și provocări legate de acoperirea vaccinărilor, în special pentru anumite boli.

Sunt necesare eforturi suplimentare pentru a îmbunătăți acoperirea vaccinărilor împotriva unor boli, precum infecția cu haemophilus influenzae tip B (HIB), infecția cu rotavirusuri (RV), infecția pneumococică (PC), și diftero-tetano-pertusis (DTP). Îmbunătățirea accesului la vaccinuri și promovarea imunizării reprezintă aspecte cruciale de sănătate publică pentru prevenirea bolilor și menținerea sănătății populației. Campaniile de informare și educare privind importanța vaccinării vor continua, iar strategiile de promovare a imunizării vor fi dezvoltate pentru comunitățile cu acoperire scăzută. În paralel, colaborarea cu profesioniștii din domeniul sănătății și autoritățile locale va ajuta la identificarea și abordarea nevoilor specifice de vaccinare. Printr-o abordare integrată și eforturi sustenabile, vaccinarea va rămâne un instrument esențial în prevenirea bolilor și menținerea sănătății și bunăstării populației.

Se atestă o tendință de creștere în numărul de personal medical raportat la 10 000 de populație. După ce numărul medicilor per 10.000 de locuitori a rămas constant la 46,9 între 2021 și 2022, numărul acestora a

²⁵ Hotărârea Guvernului nr. 211/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136969&lang=ro

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

creșcut semnificativ la 49,4 în 2023, reprezentând o creștere de aproximativ 5,33% față de anii anteriori. Această creștere sugerează o disponibilitate mai mare de medici, ceea ce ar putea îmbunătăți calitatea îngrijirii medicale.

Această tendință indică eforturi pentru îmbunătățirea accesului și calității serviciilor de sănătate în Republica Moldova, reflectând progrese pozitive în sectorul sănătății. Prin urmare, au fost implementate măsuri importante, cum ar fi granturile forfetare integrale de 120.000 lei pentru tinerii medici repartizați în instituțiile din afara Chișinăului și 96.000 lei pentru personalul mediu, acordate după șase luni de angajare. În 2023, 391 de tineri medici și asistenți medicali au beneficiat de această indemnizație.

Salariile a aproximativ 48.000 de angajați din instituțiile medico-sanitare publice au fost majorate cu 15%, cu fonduri de 313,5 milioane lei alocate în acest scop. De asemenea, prima pentru munca de noapte a fost crescută cu 15%, cu fonduri suplimentare din asigurarea obligatorie de asistență medicală. Salariile medicilor legiști și experților judiciari de la Centrul de Medicină Legală au fost majorate cu 35%, cu o creștere specifică de 15%.

În contextul dezvoltării sistemelor informaționale în sectorul sănătății, a fost elaborat și aprobat Conceptul Sistemului Informațional de Evidență a Resurselor Umane în Sectorul Sănătății (SI ERUSS), destinat să asigure o gestionare eficientă a resurselor umane și să creeze un registru electronic unic pentru personalul medical și farmaceutic din sistemul de sănătate.

Progresul în consolidarea capacității de avertizare rapidă, reducere și gestionare a riscurilor naționale pentru sănătate în Republica Moldova a variat. În anii 2010, 2014, 2015 și 2020, s-au observat niveluri ridicate de capacitate în majoritatea categoriilor. Pe de altă parte, în anii 2018, 2019 și 2021, capacitatea a scăzut în majoritatea categoriilor, cu excepția siguranței alimentelor, care a crescut în 2021. În 2023, capacitatea a scăzut din nou în majoritatea categoriilor, cu excepția punctelor de intrare și a urgențelor radionucleare, care au înregistrat o creștere.

Aspectele legate de resursele umane, comunicarea riscurilor, punctele de intrare și evenimentele zoonotice prezintă o capacitate relativ scăzută și necesită o atenție mai mare în viitor. În acest context, se va pune accent pe îmbunătățirea și consolidarea capacității în aceste domenii esențiale pentru avertizarea rapidă, reducerea și gestionarea riscurilor pentru sănătatea națională.

Rezultatele din domeniul sănătății pentru anul 2023 reflectă angajamentul Guvernului de a asigura accesul la servicii medicale de calitate și tratamente eficiente pentru întreaga populație. Aceste realizări contribuie semnificativ la îmbunătățirea stării de sănătate și a calității vieții cetățenilor, conform obiectivelor Strategiei Naționale de Sănătate „Sănătatea 2030”. Strategia este aliniată cu Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 3, care vizează îmbunătățirea sănătății generale, reducerea inegalităților în accesul la servicii de sănătate și combaterea bolilor transmisibile și netransmisibile, subliniind angajamentul țării de a atinge standardele internaționale de sănătate și bunăstare până în 2030.

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

Indicatori de monitorizare

3.1. Până în 2030, reducerea ratei mortalității materne la mai puțin de 13,3 cazuri la 100 000 de născuți vii

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
3.1.1. Rata mortalității materne la 100 000 născuți vii	la 100 000 născuți vii <table><thead><tr><th>An</th><th>Rata mortalității materne (la 100 000 născuți vii)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>14.7</td></tr><tr><td>2015</td><td>29.6</td></tr><tr><td>2016</td><td>17.7</td></tr><tr><td>2017</td><td>16.5</td></tr><tr><td>2018</td><td>14.5</td></tr><tr><td>2019</td><td>15.4</td></tr><tr><td>2020</td><td>16.2</td></tr><tr><td>2021</td><td>47.9</td></tr><tr><td>2022</td><td>59.2</td></tr><tr><td>2023</td><td>16.6</td></tr></tbody></table> Sursa: Department of Sexual and Reproductive Health and Research Agenția Națională pentru Sănătate Publică După o perioadă relativ constantă între 2011 și 2018, rata mortalității materne a crescut ușor în 2019, ajungând la 15,4 cazuri la 100.000 de născuți vii, dar s-a întors la niveluri similare cu cele anterioare. În ultimii ani, acest indicator a arătat o deteriorare. Cu toate acestea, datele recente indică o scădere remarcabilă a ratei mortalității materne în Moldova între 2022 și 2023, de la 59,2% la 16,6% într-un singur an, semnificând o îmbunătățire considerabilă a sănătății materne și a calității îngrijirii medicale oferite femeilor în timpul sarcinii și nașterii.	An	Rata mortalității materne (la 100 000 născuți vii)	2014	14.7	2015	29.6	2016	17.7	2017	16.5	2018	14.5	2019	15.4	2020	16.2	2021	47.9	2022	59.2	2023	16.6
An	Rata mortalității materne (la 100 000 născuți vii)																						
2014	14.7																						
2015	29.6																						
2016	17.7																						
2017	16.5																						
2018	14.5																						
2019	15.4																						
2020	16.2																						
2021	47.9																						
2022	59.2																						
2023	16.6																						
3.1.2. Proportia nașterilor asistate de personal calificat	procent(%) <table><thead><tr><th>An</th><th>Procentaj (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>99.7</td></tr><tr><td>2015</td><td>99.7</td></tr><tr><td>2016</td><td>99.7</td></tr><tr><td>2017</td><td>99.6</td></tr><tr><td>2018</td><td>99.6</td></tr><tr><td>2019</td><td>99.7</td></tr><tr><td>2020</td><td>99.6</td></tr><tr><td>2021</td><td>99.6</td></tr><tr><td>2022</td><td>99.7</td></tr><tr><td>2023</td><td>99.6</td></tr></tbody></table> Sursa: Agenția Națională pentru Sănătate Publică Proportia nașterilor asistate de personal calificat a rămas constantă în jurul valorii de 99,6%- 99,7%. În general, majoritatea nașterilor în Republica Moldova beneficiază de asistență medicală calificată și specializată.	An	Procentaj (%)	2014	99.7	2015	99.7	2016	99.7	2017	99.6	2018	99.6	2019	99.7	2020	99.6	2021	99.6	2022	99.7	2023	99.6
An	Procentaj (%)																						
2014	99.7																						
2015	99.7																						
2016	99.7																						
2017	99.6																						
2018	99.6																						
2019	99.7																						
2020	99.6																						
2021	99.6																						
2022	99.7																						
2023	99.6																						

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

3.2. Până în 2030, eliminarea deceselor care pot fi prevenite pentru nou-născuți și copii până la vârsta de 5 ani, reducerea mortalității neonatale la 6 decese la 1 000 născuți vii și a mortalității copiilor până la vârsta de 5 ani la 10 decese la 1 000 născuți vii

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
3.2.1. Rata mortalității copiilor în vârstă de 0-4 ani, la 1 000 născuți vii	la 1 000 născuți vii <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Rata mortalității (la 1 000 născuți vii)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>11.1</td></tr> <tr><td>2015</td><td>11.1</td></tr> <tr><td>2016</td><td>11.0</td></tr> <tr><td>2017</td><td>10.6</td></tr> <tr><td>2018</td><td>11.1</td></tr> <tr><td>2019</td><td>10.2</td></tr> <tr><td>2020</td><td>10.4</td></tr> <tr><td>2021</td><td>10.1</td></tr> <tr><td>2022</td><td>10.5</td></tr> <tr><td>2023</td><td>11.2</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Instituții medicale Agenția Națională pentru Sănătate Publică Datele privind rata mortalității copiilor în vârstă de 0-4 ani la 1.000 de născuți vii în perioada 2019-2023 indică o creștere preocupantă, culminând cu o rată de 11,2% în 2023, cea mai mare din intervalul analizat.	An	Rata mortalității (la 1 000 născuți vii)	2014	11.1	2015	11.1	2016	11.0	2017	10.6	2018	11.1	2019	10.2	2020	10.4	2021	10.1	2022	10.5	2023	11.2
An	Rata mortalității (la 1 000 născuți vii)																						
2014	11.1																						
2015	11.1																						
2016	11.0																						
2017	10.6																						
2018	11.1																						
2019	10.2																						
2020	10.4																						
2021	10.1																						
2022	10.5																						
2023	11.2																						
3.2.1.1. Rata mortalității infantile la 1 000 născuți vii	la 1 000 născuți vii <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Rata mortalității (la 1 000 născuți vii)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>9.1</td></tr> <tr><td>2015</td><td>9.2</td></tr> <tr><td>2016</td><td>8.9</td></tr> <tr><td>2017</td><td>9.1</td></tr> <tr><td>2018</td><td>9.4</td></tr> <tr><td>2019</td><td>8.6</td></tr> <tr><td>2020</td><td>8.8</td></tr> <tr><td>2021</td><td>8.7</td></tr> <tr><td>2022</td><td>9.2</td></tr> <tr><td>2023</td><td>10.1</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Instituții medicale Agenția Națională pentru Sănătate Publică Datele indică o variabilitate a valorilor de-a lungul timpului, cu un minim de 8,6% în 2018 și un maxim de 10,1% în 2023. După scăderea la 8,6% în 2018, rata a fluctuat ușor între 8,8% și 8,7% în anii următori, înainte de a crește la 9,2% în 2022 și a atinge valoarea maximă de 10,1% în 2023.	An	Rata mortalității (la 1 000 născuți vii)	2014	9.1	2015	9.2	2016	8.9	2017	9.1	2018	9.4	2019	8.6	2020	8.8	2021	8.7	2022	9.2	2023	10.1
An	Rata mortalității (la 1 000 născuți vii)																						
2014	9.1																						
2015	9.2																						
2016	8.9																						
2017	9.1																						
2018	9.4																						
2019	8.6																						
2020	8.8																						
2021	8.7																						
2022	9.2																						
2023	10.1																						
3.2.2 Rata mortalității neonatale la 1 000 născuți vii	la 1 000 născuți vii <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Rata mortalității (la 1 000 născuți vii)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>5.9</td></tr> <tr><td>2015</td><td>6.0</td></tr> <tr><td>2016</td><td>6.1</td></tr> <tr><td>2017</td><td>5.6</td></tr> <tr><td>2018</td><td>6.3</td></tr> <tr><td>2019</td><td>5.8</td></tr> <tr><td>2020</td><td>6.4</td></tr> <tr><td>2021</td><td>6.3</td></tr> <tr><td>2022</td><td>6.5</td></tr> <tr><td>2023</td><td>7.4</td></tr> </tbody> </table> Sursa: UNICEF Agenția Națională pentru Sănătate Publică Începând cu anul 2019 rata mortalității neonatale înregistrează o ușoară creștere la 6,3%, iar în anul 2020 rata ajunge la 6,4%. În 2021, se observă o scădere minoră la 6,3% urmată de o creștere la 6,5% în 2022. Datele din anul 2023 reflectă o creștere semnificativă, atingând 7,4%, aceasta fiind și cea mai mare valoare din perioada analizată.	An	Rata mortalității (la 1 000 născuți vii)	2014	5.9	2015	6.0	2016	6.1	2017	5.6	2018	6.3	2019	5.8	2020	6.4	2021	6.3	2022	6.5	2023	7.4
An	Rata mortalității (la 1 000 născuți vii)																						
2014	5.9																						
2015	6.0																						
2016	6.1																						
2017	5.6																						
2018	6.3																						
2019	5.8																						
2020	6.4																						
2021	6.3																						
2022	6.5																						
2023	7.4																						

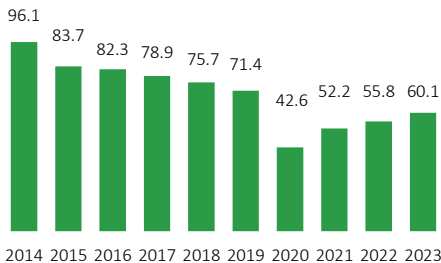
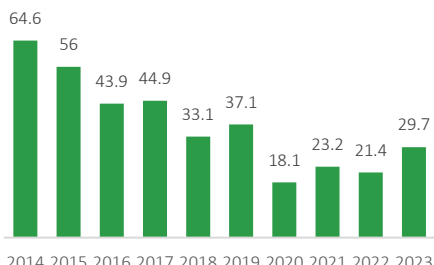
ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

3.3.1. Până în 2030, reducerea transmiterii HIV și ITS, în special în populațiile-cheie, și a mortalității asociate cu HIV

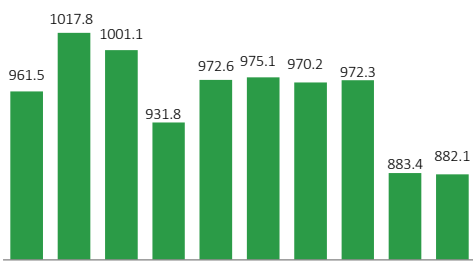
Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
3.3.1. Incidența HIV la 100 000 persoane neinfectate	la 100 000 persoane infectate <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Incidență HIV la 100 000 persoane neinfectate</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>33.3</td></tr> <tr><td>2015</td><td>33</td></tr> <tr><td>2016</td><td>30.4</td></tr> <tr><td>2017</td><td>29.4</td></tr> <tr><td>2018</td><td>28.4</td></tr> <tr><td>2019</td><td>27.4</td></tr> <tr><td>2020</td><td>26.2</td></tr> <tr><td>2021</td><td>26.7</td></tr> <tr><td>2022</td><td>33</td></tr> <tr><td>2023</td><td>27.4</td></tr> </tbody> </table> Sursa: IMSP Spitalul Dermatologie și Maladii Comunicabile Biroul Național de Statistică Analizând evoluția incidenței HIV în Republica Moldova în perioada 2018-2023, se observă fluctuații care subliniază necesitatea unor măsuri urgente și eficiente pentru a atinge ținta de 18 cazuri la 100.000 de persoane neinfectate până în 2030. După o scădere continuă a incidenței, de la 28,4 în 2018 la 26,7 în 2021, anul 2022 a marcat o creștere alarmantă la 33,0 cazuri la 100.000 de persoane neinfectate. Totuși, în 2023, incidența a revenit la 27,4 cazuri la 100.000 de persoane neinfectate.	An	Incidență HIV la 100 000 persoane neinfectate	2014	33.3	2015	33	2016	30.4	2017	29.4	2018	28.4	2019	27.4	2020	26.2	2021	26.7	2022	33	2023	27.4
An	Incidență HIV la 100 000 persoane neinfectate																						
2014	33.3																						
2015	33																						
2016	30.4																						
2017	29.4																						
2018	28.4																						
2019	27.4																						
2020	26.2																						
2021	26.7																						
2022	33																						
2023	27.4																						
3.3.1.1. Decese HIV asociate la 100 000 populație	la 100 000 populație <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Decese HIV asociate la 100 000 populație</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>3.4</td></tr> <tr><td>2015</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>2016</td><td>3.2</td></tr> <tr><td>2017</td><td>2.9</td></tr> <tr><td>2018</td><td>3.6</td></tr> <tr><td>2019</td><td>3.5</td></tr> <tr><td>2020</td><td>4.2</td></tr> <tr><td>2021</td><td>3.9</td></tr> <tr><td>2022</td><td>4.5</td></tr> <tr><td>2023</td><td>4.0</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Biroul Național de Statistică Indicatorul a fluctuat în perioada analizată. Valorile au variat între 2,9% și 4,5%. În anul 2022, indicatorul a înregistrat o creștere semnificativă, atingând valoarea de 4,2%. După creșterea din 2022, indicatorul a scăzut cu 0,5% în 2023, ajungând la valoarea de 4,0%.	An	Decese HIV asociate la 100 000 populație	2014	3.4	2015	3.1	2016	3.2	2017	2.9	2018	3.6	2019	3.5	2020	4.2	2021	3.9	2022	4.5	2023	4.0
An	Decese HIV asociate la 100 000 populație																						
2014	3.4																						
2015	3.1																						
2016	3.2																						
2017	2.9																						
2018	3.6																						
2019	3.5																						
2020	4.2																						
2021	3.9																						
2022	4.5																						
2023	4.0																						

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

3.3.2. Până în 2030 reducerea poverii tuberculozei, combaterea hepatitei, bolilor condiționate de apă și a altor boli transmisibile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
3.3.2. Incidența prin tuberculoză la 100 000 populație	la 100 mii persoane 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Agenția Națională pentru Sănătate Publică Indicatorul a prezentat o tendință de scădere, pornind de la 96,1 în 2014 și ajungând la 60,1 în 2023, cu un minim de 42,6 în 2020. Deși scăderea incidenței este un semn pozitiv, este esențial să se continue eforturile pentru a menține această tendință descrescătoare.
3.3.4. Incidența prin hepatita B la 100 000 populație	la 100 000 persoane 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Agenția Națională pentru Sănătate publică Biroul Național de Statistică Indicatorul a prezentat o tendință descrescătoare, de la 64,6% în 2014 la 29,7% în 2023. În 2020, s-a înregistrat o scădere bruscă la 18,1%, posibil influențată de pandemia de COVID-19 și măsurile de distanțare socială. În 2023, incidența hepatitei B a crescut cu 8,3% față de anul 2020.

3.4.1. Până în 2030, reducerea cu 30% a mortalității premature cauzate de boli netransmisibile prin prevenire și tratare

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
3.4.1. Rata mortalității prin boli cardiovasculare, cancer, boli ale aparatului digestiv, diabet, boli ale aparatului respirator în rândul persoanelor cu vârste cuprinse între 30 și 70 de ani, la 100 000 populație	la 100 000 populație 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Instituții medicale Agenția Națională pentru Sănătate Publică În perioada 2014-2021, rata mortalității în rândul persoanelor cu vârste cuprinse între 30 și 70 de ani, la 100.000 populație, a prezentat valori relativ stabile. În contrast, în perioada 2022-2023, această rată a început să scadă.

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

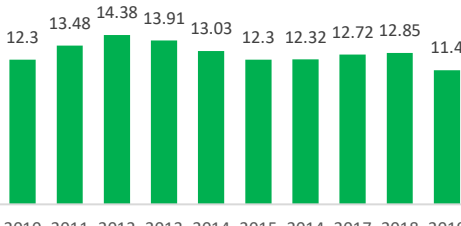
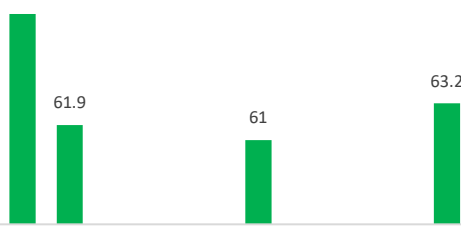
3.4.2. Promovarea sănătății mintale și a bunăstării populației

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																																												
3.4.2. Rata mortalității prin suicid la 100 000 populație	Mortalitatea generală la 100 000 populație <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Rata mortalității</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>20.3</td></tr> <tr><td>2015</td><td>19.6</td></tr> <tr><td>2016</td><td>19.5</td></tr> <tr><td>2017</td><td>18.4</td></tr> <tr><td>2018</td><td>18.1</td></tr> <tr><td>2019</td><td>17.5</td></tr> <tr><td>2020</td><td>18.5</td></tr> <tr><td>2021</td><td>17.8</td></tr> <tr><td>2022</td><td>14.2</td></tr> <tr><td>2023</td><td>11.4</td></tr> </tbody> </table> Se remarcă o scădere ușoară a ratei mortalității prin suicid, de la 20,3 în 2014 la 17,8 în 2021. De asemenea, pentru anul 2023 se observă o continuare a acestei scăderi. Acest trend sugerează un progres în abordarea problemelor de sănătate mintală și în reducerea incidenței suicidului. Mortalitatea la copii sub 18 ani la 10 000 populație <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Rata mortalității</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>0.24</td></tr> <tr><td>2015</td><td>0.15</td></tr> <tr><td>2016</td><td>0.33</td></tr> <tr><td>2017</td><td>0.27</td></tr> <tr><td>2018</td><td>0.15</td></tr> <tr><td>2019</td><td>0.19</td></tr> <tr><td>2020</td><td>0.16</td></tr> <tr><td>2021</td><td>0.16</td></tr> <tr><td>2022</td><td>0.11</td></tr> <tr><td>2023</td><td>0.13</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Instituții medicale Agenția Națională pentru Sănătate Publică	An	Rata mortalității	2014	20.3	2015	19.6	2016	19.5	2017	18.4	2018	18.1	2019	17.5	2020	18.5	2021	17.8	2022	14.2	2023	11.4	An	Rata mortalității	2014	0.24	2015	0.15	2016	0.33	2017	0.27	2018	0.15	2019	0.19	2020	0.16	2021	0.16	2022	0.11	2023	0.13
An	Rata mortalității																																												
2014	20.3																																												
2015	19.6																																												
2016	19.5																																												
2017	18.4																																												
2018	18.1																																												
2019	17.5																																												
2020	18.5																																												
2021	17.8																																												
2022	14.2																																												
2023	11.4																																												
An	Rata mortalității																																												
2014	0.24																																												
2015	0.15																																												
2016	0.33																																												
2017	0.27																																												
2018	0.15																																												
2019	0.19																																												
2020	0.16																																												
2021	0.16																																												
2022	0.11																																												
2023	0.13																																												

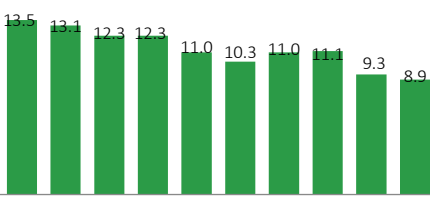
3.5. Fortificarea măsurilor de prevenire și tratament a consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
3.5.1. Gradul de acoperire cu intervenții/servicii a consumatorilor de substanțe psihotropice, indice	procent(%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Gradul de acoperire (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>18.2</td></tr> <tr><td>2015</td><td>23.3</td></tr> <tr><td>2016</td><td>28.1</td></tr> <tr><td>2017</td><td>24.2</td></tr> <tr><td>2018</td><td>27.4</td></tr> <tr><td>2019</td><td>27.6</td></tr> <tr><td>2020</td><td>20.8</td></tr> <tr><td>2021</td><td>23.3</td></tr> <tr><td>2022</td><td>27.7</td></tr> <tr><td>2023</td><td>25.6</td></tr> </tbody> </table> După o scădere în 2020, procentul de acoperire cu intervenții și servicii pentru consumatorii de substanțe psihotropice a revenit la nivelul din 2019 în 2022. Totuși, în 2023, gradul de acoperire a scăzut cu 2,1 p.p. față de 2022. Sursa: Ministerul Sănătății, Dispensarul Republican de Narcologie	An	Gradul de acoperire (%)	2014	18.2	2015	23.3	2016	28.1	2017	24.2	2018	27.4	2019	27.6	2020	20.8	2021	23.3	2022	27.7	2023	25.6
An	Gradul de acoperire (%)																						
2014	18.2																						
2015	23.3																						
2016	28.1																						
2017	24.2																						
2018	27.4																						
2019	27.6																						
2020	20.8																						
2021	23.3																						
2022	27.7																						
2023	25.6																						

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

3.5.2. Consumul anual de alcool pentru o persoană (15+ ani)	Procente, % Sursa: Ministerul Sănătății Organizația Mondială a Sănătății	Datele sugerează o stabilitate a consumului anual de alcool în rândul persoanelor de 15 ani și peste, cu valori variind între 13 litri și 11 litri în perioada 2014-2019. Datele pentru perioada 2020-2023 nu sunt disponibile.
3.5.2.1. Prevalența consumului nociv de alcool	Procente, % Sursa: Organizația Mondială a Sănătății	Nu se observă o tendință clară în prevalența consumului nociv de alcool. Valorile înregistrate în anii 2012, 2013, 2017 și 2021 sunt de constante, în jurul intervalului 60-64, indicând o fluctuație minoră a prevalenței consumului nociv de alcool.

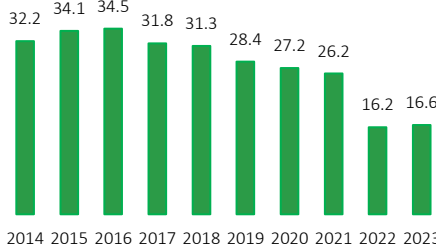
3.6. Până în 2030, reducerea cu 50% a numărului de decese și leziuni din cauza accidentelor rutiere

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
3.6.1. Rata mortalității determinată de accidente rutiere la 100 000 populație	la 100 000 populație Sursa: Organizația Mondială a Sănătății Agenția Națională pentru Sănătate Publică

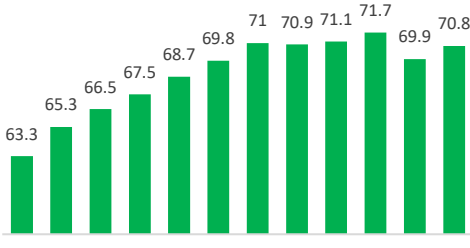
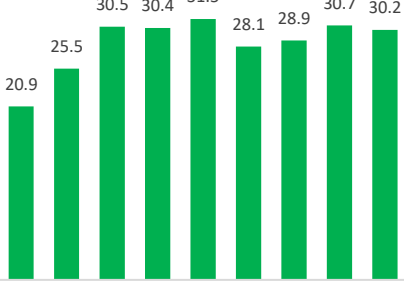
3.7. Până în 2030, asigurarea accesului universal la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv pentru planificarea familiei, informare și educație

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
3.7.1. Ponderea femeilor de vârstă fertilă (15-49 ani) cu necesități de planificare a familiei satisfăcute prin metode moderne de contracepție.	În anul 2020, indicatorul a fost inclus în Studiul „Generații și Gen”. Analizând cererea de planificare familială satisfăcută prin metode moderne de contracepție în rândul femeilor de vârstă reproductivă, se observă că nu există diferențe semnificative între regiuni sau medii de reședință. Totodată, se remarcă o creștere treptată a acestui indicator odată cu înaintarea în vârstă, de la 28,2% în grupa de vârstă 15-19 ani la 71,6% în grupa de vârstă 45-49 ani. În prezent, există doar o valoare oficială pentru anul 2012. Este necesară continuarea colectării de date pentru a evalua tendințele

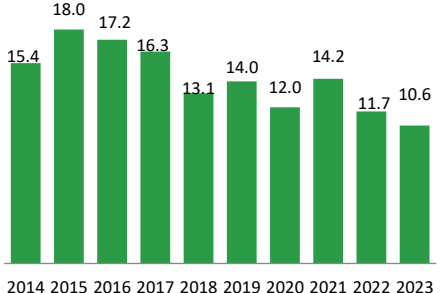
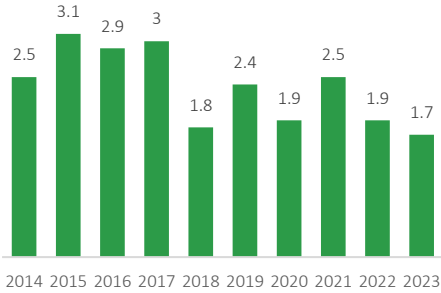
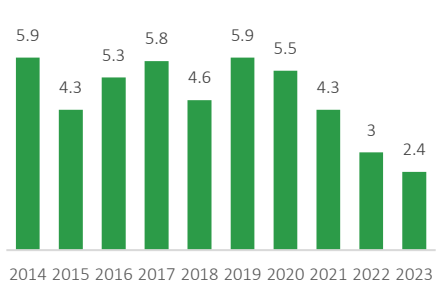
ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

	și progresele în asigurarea accesului universal la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă.																							
3.7.2. Rata nașterilor timpurii la vârsta de 15-19 ani la 1 000 femei de vârsta respectivă	la 1000 femei <table><tr><th>An</th><th>Rata nașterilor timpurii (la 1000 femei)</th></tr><tr><td>2014</td><td>32.2</td></tr><tr><td>2015</td><td>34.1</td></tr><tr><td>2016</td><td>34.5</td></tr><tr><td>2017</td><td>31.8</td></tr><tr><td>2018</td><td>31.3</td></tr><tr><td>2019</td><td>28.4</td></tr><tr><td>2020</td><td>27.2</td></tr><tr><td>2021</td><td>26.2</td></tr><tr><td>2022</td><td>16.2</td></tr><tr><td>2023</td><td>16.6</td></tr></table> Sursa: Agenția Națională pentru Sănătate Publică	An	Rata nașterilor timpurii (la 1000 femei)	2014	32.2	2015	34.1	2016	34.5	2017	31.8	2018	31.3	2019	28.4	2020	27.2	2021	26.2	2022	16.2	2023	16.6	Indicatorul a înregistrat o scădere constantă de la 34,5% în 2016 la 16,6% în 2023, indicând un progres al eforturilor de prevenire a nașterilor timpurii.
An	Rata nașterilor timpurii (la 1000 femei)																							
2014	32.2																							
2015	34.1																							
2016	34.5																							
2017	31.8																							
2018	31.3																							
2019	28.4																							
2020	27.2																							
2021	26.2																							
2022	16.2																							
2023	16.6																							

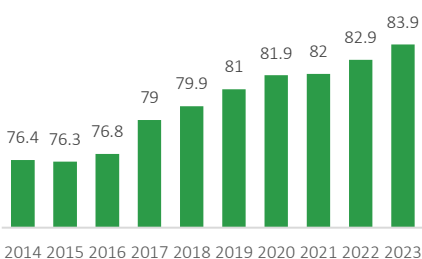
3.8. Realizarea accesului universal la servicii de sănătate, inclusiv protecția riscurilor financiare, accesul la servicii esențiale de sănătate calitative și accesul la medicamente de bază și vaccinuri sigure, eficiente, calitative și la prețuri accesibile pentru toți

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																											
3.8.1. Acoperirea cu servicii esențiale de sănătate, indice	În anul 2023, Republica Moldova a înregistrat progrese semnificative în ceea ce privește accesul pacienților la servicii medicale de înaltă calitate. Astfel, au fost dezvoltate două rețele importante de servicii: 1) serviciul național de asistență medicală pentru accidente vasculare cerebrale (AVC), care include 13 centre, dintre care primele șase au început deja activitatea; 2) rețeaua de colposcopie, formată din 12 cabinete dotate cu echipamente necesare pentru depistarea timpurie a leziunilor precanceroase și a cancerului de col uterin, incluzând colposcoape conectate video cu instituțiile din Chișinău – Institutul Oncologic și Institutul Mamei și Copilului. Indice <table><tr><th>An</th><th>Indice</th></tr><tr><td>2010</td><td>63.3</td></tr><tr><td>2011</td><td>65.3</td></tr><tr><td>2012</td><td>66.5</td></tr><tr><td>2013</td><td>67.5</td></tr><tr><td>2014</td><td>68.7</td></tr><tr><td>2015</td><td>69.8</td></tr><tr><td>2016</td><td>71</td></tr><tr><td>2017</td><td>70.9</td></tr><tr><td>2018</td><td>71.1</td></tr><tr><td>2019</td><td>71.7</td></tr><tr><td>2020</td><td>69.9</td></tr><tr><td>2021</td><td>70.8</td></tr></table>		An	Indice	2010	63.3	2011	65.3	2012	66.5	2013	67.5	2014	68.7	2015	69.8	2016	71	2017	70.9	2018	71.1	2019	71.7	2020	69.9	2021	70.8
An	Indice																											
2010	63.3																											
2011	65.3																											
2012	66.5																											
2013	67.5																											
2014	68.7																											
2015	69.8																											
2016	71																											
2017	70.9																											
2018	71.1																											
2019	71.7																											
2020	69.9																											
2021	70.8																											
3.8.1.1. Ponderea populației care a beneficiat de medicamente esențiale naționale compensate din FAOM	Indice <table><tr><th>An</th><th>Indice</th></tr><tr><td>2015</td><td>20.9</td></tr><tr><td>2016</td><td>25.5</td></tr><tr><td>2017</td><td>30.5</td></tr><tr><td>2018</td><td>30.4</td></tr><tr><td>2019</td><td>31.5</td></tr><tr><td>2020</td><td>28.1</td></tr><tr><td>2021</td><td>28.9</td></tr><tr><td>2022</td><td>30.7</td></tr><tr><td>2023</td><td>30.2</td></tr></table>	An	Indice	2015	20.9	2016	25.5	2017	30.5	2018	30.4	2019	31.5	2020	28.1	2021	28.9	2022	30.7	2023	30.2	Se observă o tendință ușoară de creștere. În 2023 ponderea populației a constituit 30%, înregistrând o diminuare nesemnificativă comparativ cu 2022.						
An	Indice																											
2015	20.9																											
2016	25.5																											
2017	30.5																											
2018	30.4																											
2019	31.5																											
2020	28.1																											
2021	28.9																											
2022	30.7																											
2023	30.2																											

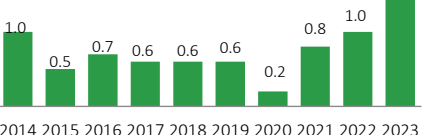
ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

3.8.2.a. Ponderea populației cu cheltuielile gospodăriilor pentru sănătate mai mari de 10% în total cheltuielile gospodăriilor	procent(%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică Ponderea populației care cheltuie mai mult de 10% din bugetul gospodăriei pentru sănătate a scăzut de la 18% în 2015 la 10,6% în 2023. În mediul urban, această pondere ajunge la 13,7%, în timp ce în mediul rural se situează la 8,3%.
3.8.2.b. Ponderea populației cu cheltuielile gospodăriilor pentru sănătate mai mari de 25% în total cheltuielile gospodăriilor	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică Pentru anul 2023, ponderea populației ale cărei cheltuieli pentru sănătate depășesc 25% din totalul cheltuielilor gospodăriilor a scăzut la 1,73%. Aceasta reprezintă o scădere semnificativă față de 2,4% în 2022 și indică o continuare a tendinței generale de reducere a acestui indicator din ultimii ani, după o creștere temporară în 2021.
3.8.2.1. Ponderea cheltuielilor private (ale gospodăriilor casnice) pentru sănătate	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică Ponderea cheltuielilor private pentru sănătate a înregistrat o tendință descrescătoare în ultimii ani, atingând în 2023 cel mai scăzut nivel din perioada analizată. Aceasta sugerează o îmbunătățire a accesului la servicii de sănătate sau o mai bună gestionare a cheltuielilor în gospodării, reducând presiunea financiară asupra acestora.

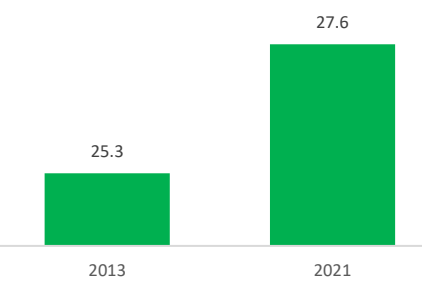
ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

3.8.2.2. Ponderea populației cu asigurare obligatorie de asistență medicală	procent (%) Din datele prezentate, se observă o creștere graduală a ponderii populației cu asigurare obligatorie de asistență medicală în Republica Moldova, de la 76,4% în 2014 la 83,9% în 2023. Sursa: Biroul Național de Statistică
--	---

3.9. Până în 2030, reducerea mortalității și morbidității provocate de produsele chimice periculoase și poluarea și contaminarea aerului și apei

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
3.9.1. Rata mortalității determinate de poluarea aerului în încăperi și a celui ambiant la 100 000 populație	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.
3.9.2. Rata mortalității determinate de surse nesigure de apă, sanitație și igienă la 100 000 populație	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.
3.9.3. Rata mortalității determinate de intoxicații neintenționate la 100 000 populație	la 100 000 populație Valorile înregistrate în ultimii ani au fluctuat, de exemplu, în 2021 valoarea a fost de 0,8% comparativ cu 0,2% în 2020. După anul 2020, valorile au crescut constant, atingând 2,6% în 2023 Sursa: Instituții medicale...

3.a. Consolidarea implementării Convenției-cadru a Organizației Mondiale a Sănătății privind controlul tutunului

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
3.a.1. Prevalența consumului de tutun în rândul populației în vârstă de 15 ani și peste	procente (%) Se observă o creștere a prevalenței consumului de tutun în rândul persoanelor de 15 ani și peste, de la 25,3% în 2013 la 27,6% în 2021. Această tendință reprezintă o preocupare pentru sănătatea publică, având în vedere că fumatul este legat de afecțiuni grave precum bolile cardiovasculare, cancerul pulmonar și problemele respiratorii. Este esențial să se introducă măsuri suplimentare pentru a descuraja fumatul, cum ar fi politici de taxare, interzicerea fumatului în spațiile publice și Sursa: Agenția Națională pentru Sănătate Publică

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

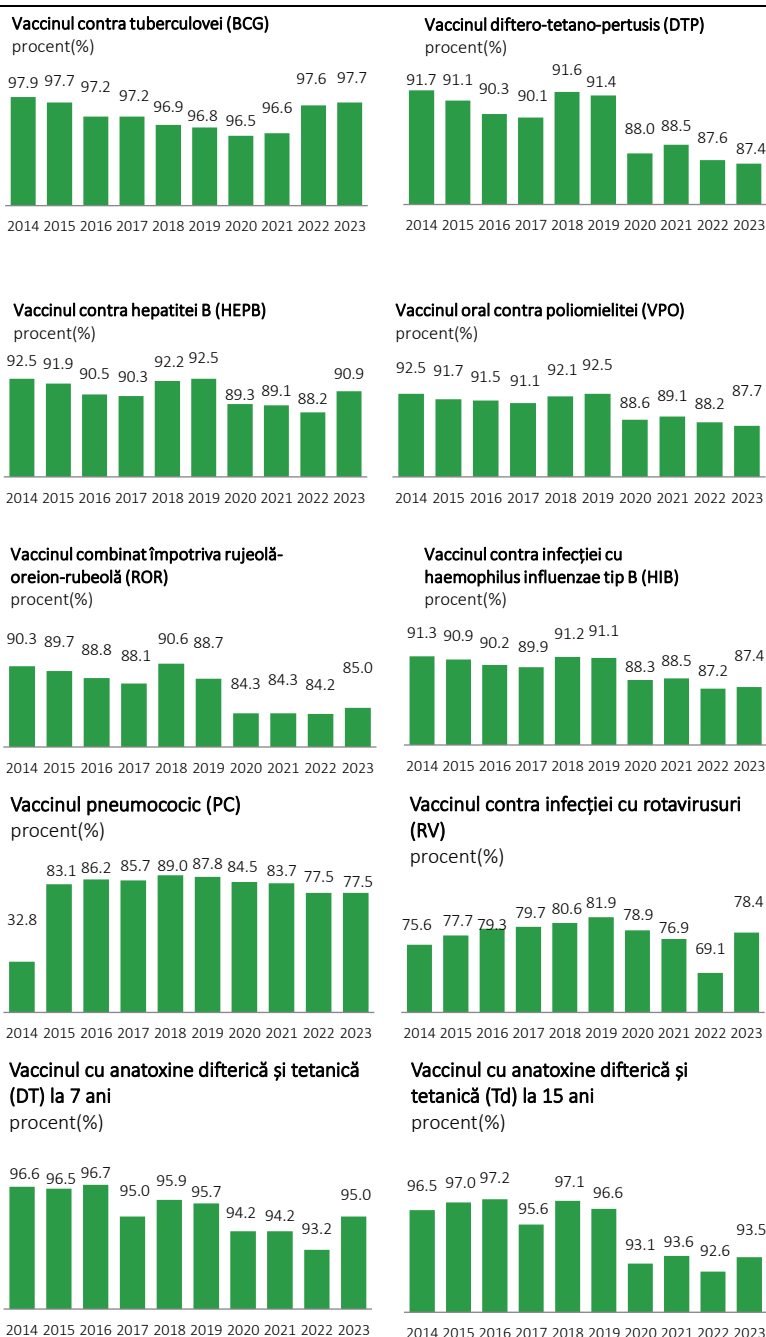
	campanii de conștientizare asupra efectelor negative ale fumatului. Datele pentru anii 2022-2023 nu sunt disponibile.
--	---

3.b. Susținerea cercetării și dezvoltării vaccinurilor și medicamentelor pentru bolile transmisibile și netransmisibile care afectează populația, oferirea accesului la medicamente esențiale

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
---------------------------	------------------------

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

3.b.1. Ponderea populației acoperite cu vaccinuri în cadrul programelor naționale de imunizări (din numărul celor aflați în evidență la medicul de familie)

Sursa:
Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Ponderea populației acoperite de vaccinurile din cadrul programelor naționale de imunizări a fluctuat de-a lungul anilor. Vaccinuri precum cel împotriva tuberculozei (BCG), vaccinul diftero-tetanopertusis (DTP), vaccinul contra hepatitei B (HEPB) și vaccinul cu anatoxine difterică și tetanică (DT) administrat la 7 ani au avut o acoperire ridicată. În schimb, alte vaccinuri, precum cel împotriva infecției cu Haemophilus influenzae tip B (Hib), vaccinul contra rotavirusurilor (RV), vaccinul pneumococic (PC) și vaccinurile diftero-tetano-pertusis (DTP), au prezentat o acoperire mai scăzută, dar în general, în creștere în 2023.

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

3.b.2. Valoarea asistenței financiare și tehnice externe pentru știință și inovare în domeniul sănătății și pentru dezvoltarea serviciilor de bază în sănătate	milioane dolari SUA <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td></tr><tr><th>Valoare (milioane dolari SUA)</th><td>13.1</td><td>12.5</td><td>15.6</td><td>13.8</td><td>10.5</td><td>12.8</td><td>12.5</td><td>21.3</td><td>16.3</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Valoare (milioane dolari SUA)	13.1	12.5	15.6	13.8	10.5	12.8	12.5	21.3	16.3	Asistența financiară și tehnică externă în domeniul sănătății a variat între 2010 și 2021. În 2022, valoarea a scăzut la 16,3 milioane de dolari, fiind mai mică decât în 2021. Date pentru anul 2023 nu sunt disponibile.
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022													
Valoare (milioane dolari SUA)	13.1	12.5	15.6	13.8	10.5	12.8	12.5	21.3	16.3													
3.b.3. Proportia instituțiilor medico-sanitare care dispun de setul de medicamente de bază disponibile și accesibile în mod permanent	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.																					

3.c. Creșterea și eficientizarea finanțării sistemului de sănătate și recrutare, dezvoltare, instruire și menținere a personalului medical

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
3.c.1. Numărul personalului medical ce revine în medie la 10 000 populație	Personal medical la 10 000 populație <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare</th><td>138.1</td><td>133.1</td><td>138.5</td><td>139.7</td><td>136.4</td><td>136.7</td><td>135.5</td><td>135.7</td><td>143.9</td><td>145.5</td></tr></table>	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare	138.1	133.1	138.5	139.7	136.4	136.7	135.5	135.7	143.9	145.5
	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023												
	Valoare	138.1	133.1	138.5	139.7	136.4	136.7	135.5	135.7	143.9	145.5												
	Stomatologi și dentiști la 10 000 populație <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare</th><td>6.2</td><td>6.3</td><td>6.2</td><td>6.3</td><td>6.4</td><td>6.4</td><td>6.3</td><td>5.9</td><td>6.2</td><td>6.3</td></tr></table>	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare	6.2	6.3	6.2	6.3	6.4	6.4	6.3	5.9	6.2	6.3
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023													
Valoare	6.2	6.3	6.2	6.3	6.4	6.4	6.3	5.9	6.2	6.3													
Medici la 10 000 populație <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare</th><td>46.9</td><td>46</td><td>46.9</td><td>47.7</td><td>47.1</td><td>47.5</td><td>47.2</td><td>46.5</td><td>50.5</td><td>50.8</td></tr></table>	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare	46.9	46	46.9	47.7	47.1	47.5	47.2	46.5	50.5	50.8	
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023													
Valoare	46.9	46	46.9	47.7	47.1	47.5	47.2	46.5	50.5	50.8													
Farmaciști la 10 000 populație <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare</th><td>6.7</td><td>6.6</td><td>5.9</td><td>6</td><td>6.3</td><td>6.9</td><td>4.6</td><td>6.6</td><td>7.1</td><td>7.5</td></tr></table>	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare	6.7	6.6	5.9	6	6.3	6.9	4.6	6.6	7.1	7.5	
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023													
Valoare	6.7	6.6	5.9	6	6.3	6.9	4.6	6.6	7.1	7.5													
	Personal medical cu studii medii la 10 000 populație <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare</th><td>91.1</td><td>87.1</td><td>91.6</td><td>92</td><td>89.3</td><td>89.2</td><td>88.3</td><td>89.2</td><td>93.4</td><td>94.7</td></tr></table>	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare	91.1	87.1	91.6	92	89.3	89.2	88.3	89.2	93.4	94.7
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023													
Valoare	91.1	87.1	91.6	92	89.3	89.2	88.3	89.2	93.4	94.7													
	În general, se observă o tendință crescătoare a numărului de cadre medicale în raport cu populația. Sursa: Agenția Națională de Sănătate Publică																						

ODD 3: Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

3.d. Consolidarea capacității pentru avertizarea rapidă, reducerea și gestionarea riscurilor naționale pentru sănătate

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																																																																																																																																																																										
3.d.1. Indicele capacității sectorului de sănătate (1) legislația, politicile și finanțarea națională; (2) coordonarea și legătura cu punctele focale naționale; (3) supravegherea; (4) răspunsul; (5) pregătirea; (6) comunicarea riscurilor; (7) resursele umane; (8) laboratorul; (9) punctele de intrare; (10) evenimente zoonotice; (11) siguranța alimentelor; (12) evenimente chimice; (13) urgențe radionucleare	legislația, politicile și finanțarea națională procent(%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>80.0</td><td>72.0</td><td>73.0</td><td>70.0</td><td>60.0</td><td>50.0</td></tr></table> coordonarea și legătura cu punctele focale naționale procent(%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>70.0</td><td>70.0</td><td>70.0</td><td>80.0</td><td>73.0</td><td>73.0</td></tr></table> supravegherea procent(%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>60.0</td><td>60.0</td><td>60.0</td><td>80.0</td><td>80.0</td><td>80.0</td></tr></table> răspunsul procent (%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>80</td><td>80</td><td>80</td></tr></table> pregătirea procent (%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>53</td><td>53</td><td>53</td></tr></table> comunicarea riscurilor procente(%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>80.0</td><td>80.0</td><td>80.0</td><td>60.0</td><td>67.0</td><td>60.0</td></tr></table> resursele umane procent(%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>40.0</td><td>40.0</td><td>40.0</td><td>30.0</td><td>30.0</td><td>30.0</td></tr></table> laboratorul procent(%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>53.0</td><td>53.0</td><td>60.0</td><td>56.0</td><td>68.0</td><td>56.0</td></tr></table> puncte de intrare procent(%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>60.0</td><td>60.0</td><td>60.0</td><td>60.0</td><td>67.0</td><td>73.0</td></tr></table> evenimente zoonotice procent(%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>60.0</td><td>60.0</td><td>80.0</td><td>60.0</td><td>60.0</td><td>60.0</td></tr></table> siguranța alimentelor procent(%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>60.0</td><td>70.0</td><td>70.0</td><td>40.0</td><td>80.0</td><td>60.0</td></tr></table> evenimente chimice procent(%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>40.0</td><td>40.0</td><td>40.0</td><td>40.0</td><td>40.0</td><td>40.0</td></tr></table> urgențe radionucleare procent(%) <table><tr><th>An</th><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>40.0</td><td>40.0</td><td>40.0</td><td>40.0</td><td>40.0</td><td>60.0</td></tr></table> Sursa: Agenția Națională pentru Sănătate Publică În 2023, s-a observat o scădere generală a capacității în majoritatea domeniilor, cu excepția punctelor de intrare și a urgențelor radionucleare, care au înregistrat o creștere. Aspectele legate de resursele umane, comunicarea riscurilor, punctele de intrare și evenimentele zoonotice au o capacitate relativ scăzută și necesită o atenție sporită în viitor.	An	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare (%)	80.0	72.0	73.0	70.0	60.0	50.0	An	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare (%)	70.0	70.0	70.0	80.0	73.0	73.0	An	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare (%)	60.0	60.0	60.0	80.0	80.0	80.0	An	2018	2019	2020	Valoare (%)	80	80	80	An	2018	2019	2020	Valoare (%)	53	53	53	An	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare (%)	80.0	80.0	80.0	60.0	67.0	60.0	An	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare (%)	40.0	40.0	40.0	30.0	30.0	30.0	An	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare (%)	53.0	53.0	60.0	56.0	68.0	56.0	An	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare (%)	60.0	60.0	60.0	60.0	67.0	73.0	An	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare (%)	60.0	60.0	80.0	60.0	60.0	60.0	An	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare (%)	60.0	70.0	70.0	40.0	80.0	60.0	An	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare (%)	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	An	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare (%)	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	60.0
An	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																																																																																																																					
Valoare (%)	80.0	72.0	73.0	70.0	60.0	50.0																																																																																																																																																																					
An	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																																																																																																																					
Valoare (%)	70.0	70.0	70.0	80.0	73.0	73.0																																																																																																																																																																					
An	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																																																																																																																					
Valoare (%)	60.0	60.0	60.0	80.0	80.0	80.0																																																																																																																																																																					
An	2018	2019	2020																																																																																																																																																																								
Valoare (%)	80	80	80																																																																																																																																																																								
An	2018	2019	2020																																																																																																																																																																								
Valoare (%)	53	53	53																																																																																																																																																																								
An	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																																																																																																																					
Valoare (%)	80.0	80.0	80.0	60.0	67.0	60.0																																																																																																																																																																					
An	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																																																																																																																					
Valoare (%)	40.0	40.0	40.0	30.0	30.0	30.0																																																																																																																																																																					
An	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																																																																																																																					
Valoare (%)	53.0	53.0	60.0	56.0	68.0	56.0																																																																																																																																																																					
An	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																																																																																																																					
Valoare (%)	60.0	60.0	60.0	60.0	67.0	73.0																																																																																																																																																																					
An	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																																																																																																																					
Valoare (%)	60.0	60.0	80.0	60.0	60.0	60.0																																																																																																																																																																					
An	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																																																																																																																					
Valoare (%)	60.0	70.0	70.0	40.0	80.0	60.0																																																																																																																																																																					
An	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																																																																																																																					
Valoare (%)	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0																																																																																																																																																																					
An	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																																																																																																																					
Valoare (%)	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	60.0																																																																																																																																																																					

4

Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

4.1. ODD 4 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

ODD 4 se concentrează pe educație și urmărește să „asigure o educație de calitate, echitabilă și incluzivă și să promoveze oportunități de învățare pe tot parcursul vieții pentru toți.”

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” urmărește să se alinieze la Obiectivul General 4 al Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă, iar în cadrul acestui obiectiv general, strategia propune mai multe obiective specifice legate de educație, și anume, se concentrează pe implementarea următoarelor ținte strategice până în anul 2030:

- Asigurarea condițiilor necesare pentru ca toți copiii să beneficieze de învățământ primar și secundar gratuit, echitabil și de calitate, care să ducă la rezultate relevante și eficiente (Obiectivul 4.1 al Agendei 2030).
- Creșterea înscrierii în învățământul profesional tehnic și în învățământul superior accesibil și de calitate (Obiectivul 4.3 al Agendei 2030).
- Creșterea semnificativă a numărului de tineri și adulți care dobândesc competențe adecvate pentru angajare (Obiectivul 4.4 al Agendei 2030).
- Asigurarea accesului egal la educație și formare profesională pentru persoanele vulnerabile, inclusiv persoanele cu dizabilități, copiii în situații vulnerabile și copiii de etnie romă (Obiectivul 4.5 al Agendei 2030).
- Asigurarea ca toți elevii și studenții să obțină cunoștințele și competențele necesare pentru promovarea dezvoltării durabile, protecției mediului, unui stil de viață sănătos, drepturilor omului, egalității de gen, culturii, păcii și cetățeniei globale (Obiectivul 4.7 al Agendei 2030).

Scopul Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” în domeniul educației este de a asigura tuturor accesul la dezvoltarea abilităților și competențelor necesare pe tot parcursul vieții, începând de la o vârstă fragedă. Aceasta vizează optimizarea procesului educațional, promovarea educației pe tot parcursul vieții și alinierea competențelor obținute în instituțiile formale de învățământ cu cele dezvoltate în contexte non-formale și informale. În ultimii ani, au fost puse în aplicare numeroase inițiative și modificări legislative în domeniul educației, având ca scop asigurarea unei educații de calitate, echitabile și incluzive, care să ofere oportunități de învățare continuă pentru toți. În consecință, sectorul educațional a înregistrat progrese, demonstrând angajamentul și eforturile depuse pentru a asigura o educație de calitate, echitabilă și incluzivă.

4.2. Analiza progresului

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

În domeniul citirii și lecturii, ponderea elevilor din ultima clasă a învățământului gimnazial care dețin cunoștințe minime a înregistrat o scădere semnificativă: de la 54,2% în 2015 la 57% în 2018 și 51% în 2022. Deși valoarea țintă pentru 2030 este de 80%, ponderea actuală este departe de acest obiectiv. Printre factorii care au influențat evoluția acestui indicator se numără deficitul de cadre didactice calificate și discrepanțele considerabile între performanțele elevilor din medii socio-economice dezavantajate și cele ale elevilor din medii socio-economice favorizate. Aproximativ 32% dintre elevii din medii socio-economice defavorizate ating nivelul minim de performanță la citire, în comparație cu aproximativ 75% dintre elevii din medii favorizate. Pentru a remedia această problemă, au fost adoptate măsuri imediate, precum acordarea de alocații lunare părinților care sunt de acord să își transfere copiii de la școli mici la școli mai mari, crearea de școli model în fiecare raion sau municipiu din Republica Moldova, evaluări rapide pentru identificarea elevilor cu risc de performanță scăzută și oferirea de programe de remediere.

Conform Raportului OECD²⁶, majoritatea elevilor ating cel puțin nivelul 2 de competență în citire. Acest lucru indică faptul că acești elevi pot identifica ideea principală dintr-un text de lungime moderată, pot găsi informații bazate pe criterii explicite, chiar dacă acestea sunt uneori complexe, și pot reflecta asupra scopului și structurii textelor atunci când sunt ghidați în mod explicit să o facă. Cu toate acestea, nivelul mediu de competență rămâne sub media OECD, sugerând necesitatea îmbunătățirii calității și aprofundării abilităților de citire. Autoritățile intenționează să reevalueze durata și timpul dedicat învățării, pentru a sprijini elevii în dobândirea cunoștințelor de bază, precum citirea, matematica și știința. În acest proces, vor fi consultate practicile altor țări, inclusiv numărul de ani de școlarizare obligatorie, durata anului școlar, săptămâna școlară, ziua școlară, orele de curs și timpul dedicat învățării diferitelor discipline.

În domeniul matematicii, se vor lua în considerație măsuri precum: revizuirea metodologiilor și strategiilor didactice utilizate în predarea matematicii pentru a identifica abordări inovatoare care să stimuleze implicarea elevilor și să îmbunătățească rezultatele învățării; oferirea continuă de oportunități de dezvoltare profesională pentru cadrele didactice, cu scopul de a-și perfecționa abilitățile pedagogice în predarea matematicii și abordarea dificultăților de învățare ale elevilor; promovarea integrării resurselor educaționale digitale și a tehnologiei în predarea matematicii; elaborarea unor programe complexe de formare a profesorilor pentru a îmbunătăți și diversifica metodele de predare, inclusiv prin utilizarea metodelor participative, a instrumentelor digitale și a pedagogiei digitale. Toate aceste măsuri au ca scop îmbunătățirea abilităților elevilor în rezolvarea problemelor și dezvoltarea gândirii critice; implementarea unui sistem solid de monitorizare și evaluare pentru a evalua periodic performanțele elevilor la matematică și a identifica rapid domeniile care necesită îmbunătățiri.

Pentru indicele de dezvoltare timpurie a copilului până la vârsta de 5 ani, există o singură valoare disponibilă, respectiv 83,8²⁷ pentru anul 2012. Din păcate, lipsa datelor pentru anii următori limitează posibilitatea de a trage concluzii sau de a evalua progresul acestui indicator pe termen lung. Totuși, indicatorul este extrem de important, deoarece măsoară gradul de dezvoltare și bunăstare al copiilor în primele etape ale vieții lor. Perioada de dezvoltare timpurie, care cuprinde primii cinci ani de viață, este considerată esențială pentru dezvoltarea cognitivă, emoțională, socială și fizică a copiilor. O dezvoltare timpurie adecvată are un impact semnificativ asupra sănătății, educației și succesului pe termen lung. Copiii care beneficiază de o dezvoltare

26 <https://www.oecd.org/en/about/programmes/pisa/pisa-publications.html>

27 Formula de calcul: Numărul copiilor în vârstă de până la 5 ani dezvoltarea cărora este fără careva devieri în ceea ce privește sănătatea, învățarea și bunăstarea psihologică, raportat la numărul total de copii în vârstă de până la 5 ani înmulțit cu 100

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

timpurie corespunzătoare au șanse mai mari de a avea o stare de sănătate bună, de a obține performanțe școlare ridicate și de a deveni adulți productivi și activi în societate. De asemenea, dezvoltarea timpurie a copiilor este strâns legată de sănătatea publică și de indicatori precum mortalitatea infantilă și rata de supraviețuire a copiilor. Prin urmare, investițiile în dezvoltarea timpurie pot contribui la reducerea ratelor de morbiditate și mortalitate infantilă.

Rata de participare a copiilor de 6 ani în educația formală a fost în general peste 100%, ceea ce indică o bună integrare în sistemul de învățământ din Republica Moldova. Creșterea constantă în perioada 2017-2019, ajungând la aproximativ 108%, reflectă eforturile susținute pentru a asigura accesul la educație pentru copiii de această vârstă. În anii 2020 și 2021, s-a înregistrat o ușoară scădere la 103%, posibil influențată de factori demografici sau de impactul pandemiei COVID-19 asupra educației. Totuși, în perioada 2022-2023, rata a crescut semnificativ, ajungând la 113%. Lipsa unei ținte clare pentru 2030 sugerează că acest indicator nu este considerat o prioritate pe termen scurt. Cu toate acestea, monitorizarea constantă a acestui indicator este esențială pentru a asigura accesul la o educație de calitate pentru copiii de vârstă preșcolară.

Accesul la învățământul terțiar a înregistrat o creștere constantă în ultimii ani, reflectând o îmbunătățire a accesului la educația superioară. Cu toate acestea, absența unei valori țintă pentru 2030 limitează evaluarea progresului în atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă în acest domeniu. Totodată, rata de participare a tinerilor și adulților în educația formală și non-formală pe parcursul vieții a continuat să crească, având un impact pozitiv asupra domeniului.

Prin educația continuă, tinerii și adulții își pot îmbunătăți abilitățile, cunoștințele și competențele, contribuind la dezvoltarea personală și la prosperitatea societății. În anul 2023, Ministerului Educației și Cercetării a elaborat Regulamentul privind educația adulților²⁸, reglementând mai multe aspecte, inclusiv tipologia și durata programelor de formare profesională, microcalificările, evaluarea și certificarea formării profesionale a adulților. Totodată, documentul definește contextele de educație a adulților în cadrul învățării pe tot parcursul vieții- formal, non-formal și informal, precum și instituțiile/organizațiile care pot desfășura activități de educație a adulților, specificând condițiile de eligibilitate ale acestora. Conform noilor prevederi, serviciile de educație a adulților în context non-formal vor fi oferite printr-o procedură simplificată, pe baza unor programe coordonate doar de Ministerul Educației și Cercetării, fără a mai fi necesară autorizarea provizorie sau acreditarea.

La moment, indicatorul „Ponderea tinerilor și adulților cu cunoștințe TIC” nu este monitorizat, ceea ce poate avea efecte negative. Fără competențe relevante în tehnologia informației și comunicațiilor (TIC), tinerii și adulții pot fi descurajați să participe activ și eficient în societatea digitală. Competențele TIC sunt esențiale în toate sectoarele economiei moderne, iar lipsa acestora poate limita capacitatea forței de muncă de a accesa locuri de muncă bine plătite și calificate. Aceste competențe sunt cruciale pentru colectarea, organizarea și interpretarea datelor, iar absența lor poate cauza dificultăți în gestionarea informațiilor și în luarea deciziilor informate. Într-o lume tot mai digitalizată, țările care nu monitorizează dezvoltarea competențelor TIC în rândul populației riscă să devină mai puțin competitive pe piața globală. În guvernanta modernă, TIC stă la baza modernizării serviciilor publice prin re-inginerie, digitalizare și e-transformare.

În același timp, conform Strategiei de Transformare Digitală pentru 2023-2030, dezvoltarea competențelor digitale reprezintă o prioritate. În acest context, se reliefează dezvoltarea unei societăți digitale în care

²⁸ Hotărârea Guvernului nr. 222/2024, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142707&lang=ro

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

educația joacă un rol esențial în pregătirea specialiștilor capabili să utilizeze tehnologiile digitale în toate sectoarele economiei. Pentru monitorizarea și evaluarea cadrului de dezvoltare către o societate digitală se utilizează Indicele economiei și societății digitale (DESI), adaptat pentru Republica Moldova, alături de alți indicatori relevanți. Astfel, se urmărește ca peste 80% din populație să dețină competențe digitale de bază și ca cel puțin 16% din absolvenții cu studii universitare să provină din domeniul științelor, tehnologiei, ingineriei, artei și matematicii (STEAM). În sensul dezvoltării competențelor IT, instituția de învățământ „Centrul de excelență în tehnologia informației Tekwill” joacă un rol important, concentrându-se în principal pe alinierea domeniului IT cu cerințele secolului XXI, dezvoltarea talentelor locale în IT, transferul de cunoștințe și promovarea interesului în domeniul tehnologiei. Totodată, „Tekwill” oferă diverse programe educaționale pentru tineri, punând accent pe proiecte practice cu o atenție specială pentru încurajarea fetelor și femeilor în industria digitală.

În perioada 2014-2015, indicele parității în învățământul gimnazial pentru mediul rural a fost constant și egal cu 1. Acest lucru sugerează că un număr semnificativ de elevi din mediul rural au continuat să studieze la nivelul gimnazial. În perioada 2016-2017, indicele a scăzut ușor la 1,4, iar în anul 2018, indicele a continuat să scadă la 1,3, ceea ce indica o scădere a numărului de elevi care au continuat studiile la nivelul gimnazial.

Totodată, este important să se monitorizeze îndeaproape valorile pentru indicele parității al copiilor cu dizabilități încadrați în învățământul primar și secundar general și să se dezvolte în continuare politici și măsuri pentru a asigura o reprezentare echitabilă a copiilor cu dizabilități în aceste etape educaționale, indiferent de mediul în care aceștia trăiesc.

În anul 2018, a fost inițiată reforma curriculară în sistemul de învățământ din Republica Moldova, având ca obiectiv revizuirea și actualizarea curriculumului național pentru a se alinia standardelor europene de calitate și pentru a aborda domeniile emergente de cunoaștere. În cadrul acestei reforme, au fost introduse discipline precum *Dezvoltare personală* și *Educație pentru societate*, menite să promoveze valorile și competențele relevante pentru dezvoltarea personală, integrarea socială și sustenabilitate.

Planurile de învățământ au accentuat priorități precum Educația pentru dezvoltare durabilă, iar disciplinele opționale au abordat teme legate de mediu și sustenabilitate. În plus, elemente ale educației ecologice, cum ar fi economia verde, conservarea energiei, utilizarea surselor alternative de energie și promovarea eficienței energetice, au fost integrate în curriculumul obligatoriu din învățământul general prin disciplinele revizuite de Științe și Dezvoltare personală. Ca parte a reformei, a fost introdusă și disciplina opțională *Educație pentru sănătate* în învățământul general, iar în învățământul profesional tehnic a fost adăugată disciplina *Decizii pentru un mod sănătos de viață*. Aceste măsuri au fost concepute pentru a promova sănătatea elevilor, abordând subiecte relevante pentru dezvoltarea personală și formarea unor atitudini responsabile față de sănătate.

Continuarea implementării reformei curriculare, inclusiv introducerea disciplinelor noi, precum *Dezvoltare personală* și *Educație pentru societate*, și integrarea continuării valorilor democrației, justiției, echității, egalității și supremației legii, inclusiv ca disciplină separată, reprezintă o prioritate pentru sistemul de învățământ. Asigurarea formării inițiale și continue a cadrelor didactice în metodologii și conținuturi legate

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

de educația pentru dezvoltare durabilă poate contribui la creșterea conștientizării și angajamentului față de problemele globale și locale legate de mediu și sustenabilitate. Pentru a garanta că elevii beneficiază de o educație de calitate și sunt pregătiți pentru provocările viitorului, este esențială dezvoltarea pedagogiei digitale și a materialelor didactice relevante și inovative. Aceste resurse ar trebui să încurajeze și să susțină dobândirea și aplicarea abilităților STEAM (Știință, Tehnologie, Inginerie, Arte și Matematică) și a gândirii critice, oferind elevilor oportunități pentru o învățare profundă și interactivă.

Dat fiind faptul că educația reprezintă un drept fundamental, este important să se asigure participarea echitabilă a tuturor copiilor la programele educaționale, fără discriminare. Colaborarea între instituțiile educaționale, autorități, organizații non-guvernamentale și comunitate este esențială pentru crearea unui mediu educațional favorabil și asigurarea unei educații de calitate în domenii precum dezvoltare durabilă, drepturile omului, egalitate de gen. De la măsurarea performanței academice, monitorizarea progresului, identificarea nevoilor individuale, evaluarea competențelor transferabile la încurajarea angajamentului și responsabilității. Evaluarea reprezintă un factor motivațional pentru elevi, deoarece îi încurajează să-și depună eforturile în învățare și să fie responsabili față de propriile rezultate. O evaluare justă și clară poate stimula interesul elevilor pentru aceste subiecte noi și extrem de importante.

În ultimii ani, s-au înregistrat progrese în asigurarea accesului la apă potabilă, grupuri sanitare separate și facilități pentru spălarea mâinilor în instituțiile de învățământ. În perioada 2020-2022, ponderea instituțiilor de învățământ cu acces la grup sanitar separat pentru fete și băieți a crescut de la 70,8% în 2020 la 71,7% în 2021 și a înregistrat o creștere semnificativă la 84,9% în 2023. Cu toate acestea, ponderea actuală nu a atins încă obiectivul de 100%, existând un decalaj considerabil între procentul actual și ținta propusă.

Adaptarea instituțiilor de învățământ care răspund nevoilor persoanelor cu dizabilități continuă să reprezinte o provocare. Astfel, este necesar ca infrastructura școlară să fie proiectată și adaptată pentru a asigura accesibilitatea tuturor elevilor, inclusiv celor cu dizabilități. Aceasta poate implica instalarea de rampe, ascensoare sau alte facilități adecvate. Strategia de dezvoltare „Educația 2030”, integrează obiectivele și țintele ODD pentru promovarea învățământului incluziv și propune modernizarea infrastructurii instituțiilor de învățământ, astfel încât să răspundă necesităților copiilor, fetelor și băieților, inclusiv persoanelor cu dizabilități. De asemenea, strategia vizează crearea unui mediu educațional sigur, non-violent și incluziv. Programul de implementare al strategiei are ca obiectiv specific, până în 2025, asigurarea condițiilor pentru o educație incluzivă de calitate în cel puțin 60% dintre instituțiile de învățământ, inclusiv pentru copiii refugiaților din Ucraina.

Conform datelor disponibile, toate instituțiile de învățământ analizate beneficiază de acces la energie electrică. În general, autoritățile vor prioritiza investițiile în infrastructura școlară, concentrându-se pe construcția și renovarea clădirilor existente. Planificarea și proiectarea acestor infrastructuri vor ține cont de nevoile specifice ale comunității, asigurând clădiri adecvate și spații funcționale pentru activitățile educaționale. Asigurarea accesului la energie electrică, sisteme de iluminat adecvate și soluții de încălzire și răcire eficiente în clădirile școlare sunt de asemenea aspecte importante pentru crearea unui mediu de învățare confortabil și sigur. De asemenea, se va pune accent pe accesul la apă potabilă și facilități sanitare. Astfel, autoritățile vor garanta că toate școlile beneficiază de apă potabilă sigură și suficientă. Îmbunătățirea și extinderea infrastructurii sanitare, inclusiv furnizarea unui număr adecvat de toalete și lavoare, sunt esențiale pentru promovarea sănătății și igienei în rândul elevilor și personalului școlar. Menținerea și

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

curățarea regulată a acestor facilități sunt cruciale pentru asigurarea unor condiții sanitare optime și prevenirea răspândirii bolilor. Siguranța și securitatea vor fi luate în considerare în planificarea și proiectarea infrastructurii școlare. Acest lucru include instalarea sistemelor de alarmă, supraveghere video și alte măsuri de securitate. În plus, asigurarea accesului la spații de joacă sigure și adaptate vârstei, precum și la facilități pentru educația fizică și sport, vor contribui la o educație completă și echilibrată.

Ponderea instituțiilor cu acces la internet și calculatoare în scopuri pedagogice a atins valoarea de 100%, îmbunătățind calitatea educației și dezvoltând competențele digitale ale elevilor. Continuarea eforturilor de dezvoltare și promovare a educației în domeniul TIC este importantă pentru a răspunde cerințelor și oportunităților sectorului tehnologic și pentru a forma specialiști calificați în Republica Moldova. Asigurarea resurselor necesare și actualizarea planurilor de învățământ în domeniul TIC, precum și susținerea formării inițiale și continue a specialiștilor, pot contribui semnificativ la îmbunătățirea calității educației în acest domeniu.

Se înregistrează o creștere constantă a valorii asistenței financiare externe pentru burse de studii, ceea ce indică o implicare crescută din partea surselor externe în sprijinirea educației și dezvoltării academice. Este necesară o analiză și o înțelegere a valorii adăugate pe care o aduc bursierii atunci când se întorc în țară, precum și a instituțiilor și domeniilor în care aceștia se integrează. Este important să se examineze modul în care instituțiile își definesc necesitățile în termeni de resurse umane. De asemenea, trebuie monitorizat cu atenție transferul de know-how și schimbul de cunoștințe și experiențe între bursieri și mediul academic sau profesional din Republica Moldova. O astfel de analiză și monitorizare a contribuțiilor bursierilor după finalizarea studiilor în străinătate ar putea oferi informații valoroase și strategice pentru dezvoltarea educațională și economică a țării. Aceasta ar facilita identificarea nevoilor prioritare în domeniile de cercetare și dezvoltare și ar putea conduce la elaborarea de politici și programe educaționale care să atragă și să valorifice potențialul talentelor naționale pentru o dezvoltare durabilă.

În general, se observă o tendință de creștere a calificării cadrelor didactice în pedagogie la nivelul preșcolar. Așadar, se atestă o pondere ridicată a personalului pedagogic cu studii de specialitate în învățământul primar, ceea ce sugerează un angajament puternic pentru a asigura un corp didactic bine pregătit în acest sector. La nivelul secundar general (clasele 5-12), ponderea personalului pedagogic cu studii în domeniul pedagogiei s-a menținut relativ constantă în ultimii ani, iar această stabilitate ar putea reflecta eforturile susținute și politicile educaționale menite să asigure un nivel ridicat de calificare a cadrelor didactice în acest domeniu.

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

Indicatori de monitorizare

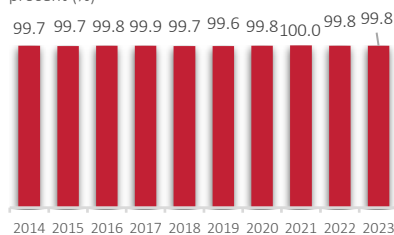
4.1. Până în 2030, asigurarea faptului că toate fetele și băieții absolvesc învățământul primar și secundar gratuit, echitabil și de calitate, care să conducă la rezultate relevante și eficiente ale învățării

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului								
4.1.1.c. (i) Ponderea elevilor din ultima clasă a învățământului gimnazial cu cunoștințe minime în domeniul citirii/lecturii	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Procent (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2015</td> <td>54.20%</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>57%</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>51.20%</td> </tr> </tbody> </table> Între 2018 și 2022, a avut loc o scădere semnificativă a acestui procent, indicând o descreștere a elevilor care ating nivelul minim de competențe în domeniul citire/lectură conform standardelor internaționale. Pe termen lung (2015-2022), procentul elevilor cu cunoștințe minime la citire/lectură a scăzut, ceea ce sugerează o tendință negativă în acest domeniu. Sursa: Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare	An	Procent (%)	2015	54.20%	2018	57%	2022	51.20%
An	Procent (%)								
2015	54.20%								
2018	57%								
2022	51.20%								
4.1.1.c. (ii) Ponderea elevilor din ultima clasă a învățământului gimnazial cu cunoștințe minime în domeniul matematicii	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Procent (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2015</td> <td>39.30%</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>50%</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>44.30%</td> </tr> </tbody> </table> Între 2018 și 2022 s-a înregistrat o scădere a acestui procent, reflectând o diminuare a numărului de elevi care au atins competențele minime la matematică. Sursa: Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare	An	Procent (%)	2015	39.30%	2018	50%	2022	44.30%
An	Procent (%)								
2015	39.30%								
2018	50%								
2022	44.30%								

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

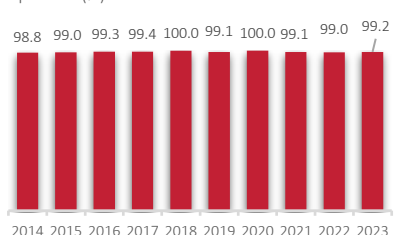
4.1.2. Rata de absolvire a învățământului primar, gimnazial, liceal/mediu general și secundar profesional

Ponderea copiilor de 13-15 ani care au absolvit cel puțin învățământul primar, procent (%)

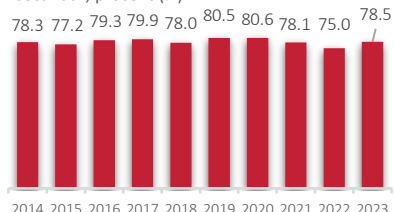
Sursa: Biroul Național de Statistică

Ponderea copiilor de 18-20 ani care au absolvit cel puțin învățământul gimnazial, procent (%)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Ponderea tinerilor de 21-23 ani care au absolvit cel puțin învățământul liceal / mediu general, profesional tehnic secundar, procent (%)

Sursa: Biroul Național de Statistică

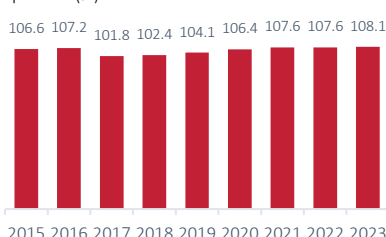
Indicatorul este în ușoară creștere în 2023 comparativ cu 2022, semnificând o promovabilitate bună și o finalizare cu succes a ciclului primar. Au existat ușoare scăderi în 2015, 2018 și 2019, 2022 dar acestea au rămas apropiate de valoarea țintă. În anul 2021 s-a înregistrat chiar și valori de 100%, însemnând promovarea cu succes de către toți copiii a învățământului primar.

Indicatorul este în ușoară creștere în 2023 comparativ cu 2022, semnificând o promovabilitate bună și o finalizare cu succes a ciclului gimnazial. Au existat ușoare scăderi în 2019 și 2021 dar acestea au rămas apropiate de valoarea țintă. În anii 2018 și 2020 s-au înregistrat chiar și valori de 100%, însemnând promovarea cu succes de către toți copiii a învățământului gimnazial.

Ponderea tinerilor de 21-23 de ani care au finalizat cel puțin învățământul gimnazial este în creștere, atingând 78,5% în 2023, cu 3,4 puncte procentuale mai mult decât în 2022, semnificând îmbunătățirea situației în 2023.

4.1.2.1. Rata brută de admitere în ultimul an de studiu al învățământului primar și al învățământului gimnazial

procent (%)

Sursa:
Biroul Național de Statistică

Începând din 2015, rata brută de admitere a fost constant peste 100%, indicând faptul că numărul de elevi admiși în ultimul an de studiu a depășit numărul elevilor din acea clasă. Indicatorul dat nu are țintă pentru 2030, iar persistența valorilor ridicate ale ratei brute de admitere în ultimul an de studiu poate fi un aspect de monitorizat pentru a evalua posibilele efecte asupra calității și eficienței procesului educațional.

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

4.2. Până în 2030, asigurarea faptului că fetele și băieții au acces la dezvoltarea timpurie de calitate, îngrijire și educația preșcolară, astfel încât să fie pregătiți pentru învățământul primar

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
4.2.1. Indicele de dezvoltare timpurie a copilului până la vârsta de 5 ani	Singura valoare a indicatorului este pentru anul 2012, aceasta fiind de 83,8. Lipsa datelor pentru anii ce urmează îngreunează posibilitatea de a trage concluzii sau de a evalua evoluția pe termen lung a acestui indicator.																				
4.2.2. Rata de cuprindere în educația formală a copiilor în vârstă de 6 ani	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Rata de cuprindere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2015</td><td>102.8</td></tr> <tr><td>2016</td><td>105.5</td></tr> <tr><td>2017</td><td>108.3</td></tr> <tr><td>2018</td><td>108.3</td></tr> <tr><td>2019</td><td>108.3</td></tr> <tr><td>2020</td><td>102.9</td></tr> <tr><td>2021</td><td>102.7</td></tr> <tr><td>2022</td><td>105.1</td></tr> <tr><td>2023</td><td>113</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică Nivelul de participare a copiilor de 6 ani în educația formală din Republica Moldova a fost, în general, peste 100%, indicând o integrare bună în sistemul educațional. În 2023, rata de participare a copiilor de 6 ani în educația formală a crescut cu 7,9 puncte procentuale față de 2022, ceea ce reprezintă o creștere semnificativă pentru acest indicator.	An	Rata de cuprindere (%)	2015	102.8	2016	105.5	2017	108.3	2018	108.3	2019	108.3	2020	102.9	2021	102.7	2022	105.1	2023	113
An	Rata de cuprindere (%)																				
2015	102.8																				
2016	105.5																				
2017	108.3																				
2018	108.3																				
2019	108.3																				
2020	102.9																				
2021	102.7																				
2022	105.1																				
2023	113																				

4.3. Până în 2030, creșterea înrolării în învățământul profesional tehnic și superior accesibil și calitativ

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
4.3.1. Rata de participare a tinerilor și adulților în educația formală și nonformală pe parcursul vieții	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Rata de participare (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>12.6</td></tr> <tr><td>2015</td><td>11.9</td></tr> <tr><td>2016</td><td>11.8</td></tr> <tr><td>2017</td><td>11.9</td></tr> <tr><td>2018</td><td>10.9</td></tr> <tr><td>2019</td><td>10.5</td></tr> <tr><td>2020</td><td>10.8</td></tr> <tr><td>2021</td><td>10.9</td></tr> <tr><td>2022</td><td>10.8</td></tr> <tr><td>2023</td><td>11.9</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică După o evoluție în scădere în perioada 2014-2022, în 2023, rata de participare a tinerilor și adulților în educația formală și non-formală pe parcursul vieții a crescut cu 1,1 puncte procentuale comparativ cu 2022, reprezentând o schimbare pozitivă în acest domeniu.	An	Rata de participare (%)	2014	12.6	2015	11.9	2016	11.8	2017	11.9	2018	10.9	2019	10.5	2020	10.8	2021	10.9	2022	10.8	2023	11.9
An	Rata de participare (%)																						
2014	12.6																						
2015	11.9																						
2016	11.8																						
2017	11.9																						
2018	10.9																						
2019	10.5																						
2020	10.8																						
2021	10.9																						
2022	10.8																						
2023	11.9																						
4.3.1.1. Rata brută de cuprindere în învățământul terțiar	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Rata brută de cuprindere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>50.6</td></tr> <tr><td>2015</td><td>50.3</td></tr> <tr><td>2016</td><td>51.9</td></tr> <tr><td>2017</td><td>52.8</td></tr> <tr><td>2018</td><td>54.8</td></tr> <tr><td>2019</td><td>56.2</td></tr> <tr><td>2020</td><td>61.3</td></tr> <tr><td>2021</td><td>68.1</td></tr> <tr><td>2022</td><td>71.2</td></tr> <tr><td>2023</td><td>74.7</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică Începând cu anul 2014, rata brută de cuprindere în învățământul terțiar în Republica Moldova a înregistrat o creștere constantă, indicând o mai mare accesibilitate și un interes crescut pentru învățământul superior în țară.	An	Rata brută de cuprindere (%)	2014	50.6	2015	50.3	2016	51.9	2017	52.8	2018	54.8	2019	56.2	2020	61.3	2021	68.1	2022	71.2	2023	74.7
An	Rata brută de cuprindere (%)																						
2014	50.6																						
2015	50.3																						
2016	51.9																						
2017	52.8																						
2018	54.8																						
2019	56.2																						
2020	61.3																						
2021	68.1																						
2022	71.2																						
2023	74.7																						

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

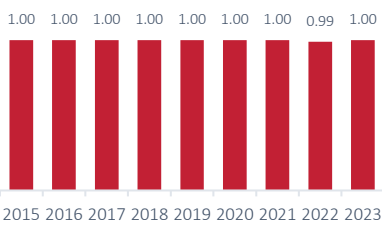
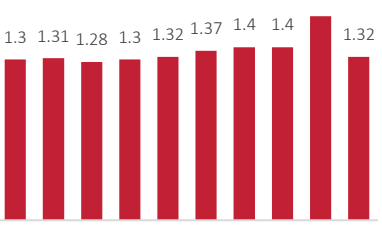
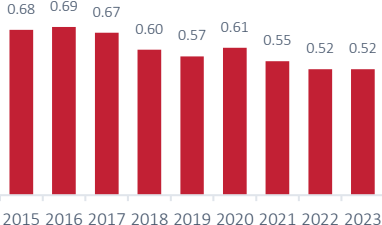
4.4. Până în 2030, creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți cu competențe relevante pentru piața muncii

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
4.4.1. Ponderea tinerilor și adulților cu cunoștințe TIC	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

4.5. Până în 2030, asigurarea accesului egal la toate nivelurile de învățământ și formare profesională a persoanelor vulnerabile, inclusiv a persoanelor cu dizabilități și copiilor în situații vulnerabile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
4.5.1.a. Indicele parității în învățământul primar (nivelul 1)	indice Sursa: Biroul Național de Statistică Indicele parității în învățământul primar (nivelul 1) este un indicator care măsoară egalitatea de acces între băieți și fete la educația primară, conform Clasificării Internaționale Standard a Educației. Între 2014 și 2023, indicele de paritate a înregistrat o valoare sub 1, fapt ce semnifică că băieții au o rată mai mare de înscriere decât fetele. Totuși, această valoare este în creștere în 2023 (0,99), apropiindu-se de valoarea 1, ce ar indica egalitate perfectă între băieți și fete în ceea ce privește accesul la educația primară. Diferențele sunt mai accentuate în mediul rural, unde acest indice ajunge la valoare de 0,7.
4.5.1.b. Indicele parității în învățământul gimnazial (nivelul 2)	indice Sursa: Biroul Național de Statistică În perioada 2015-2023, participarea băieților și a fetelor în învățământul gimnazial este echilibrată, indicând egalitate perfectă între băieți și fete. Diferențe se constată în mediul rural, unde valoarea acestui indice este de 0,7 pe parcursul întregii perioade, sugerând discrepanțe în accesul la educație între băieți și fete în mediul rural.

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

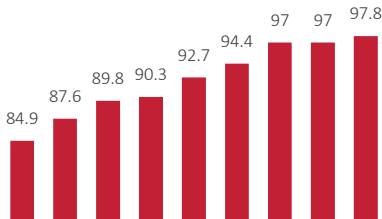
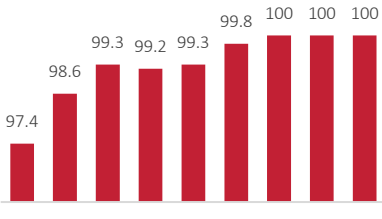
4.5.1.c. Indicele parității în învățământul secundar general (liceal) și profesional tehnic (nivelul 3)	indice 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică	Indicele parității în învățământul secundar general (liceal) și profesional tehnic (nivelul 3) a fost constant la valoarea de 1 între 2015 și 2023, cu excepția anului 2022, când s-a înregistrat o valoare de 0,99. Valorile acestui indice sugerează o participare egală a băieților și fetelor la aceste niveluri de educație.
4.5.1.d. Indicele parității în învățământul terțiar	indice 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică	În toată perioada 2014-2023, indicele parității în învățământul terțiar înregistrează valori mai mari decât 1, fapt ce semnifică că fetele au o rată mai mare de înscriere decât băieții. În anul 2023, această disparitate s-a diminuat comparativ cu 2022, evoluând de la 1,65 la 1,32.
4.5.1.e. Indicele parității al copiilor cu dizabilități încadrați în învățământul primar și secundar general	indice 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică	Valoarea indicelui este mai mică decât 1 pe durata întregii perioade 2015-2023, fapt ce semnifică că fetele cu dizabilități au o rată de încadrare în învățământul primar și secundar general mai mică decât băieții. Tendința generală este negativă, iar în anul 2023 situația nu s-a schimbat comparativ cu 2022.

4.7. Promovarea dezvoltării durabile, stilurilor de viață durabile, drepturilor omului, egalității de gen, a culturii păcii și nonviolentei, cetățeniei globale și aprecierea diversității culturale și a contribuției culturii la dezvoltarea durabilă

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
4.7.1. Existența în curriculumul școlar a modulelor/conținuturilor curriculare: i) dezvoltarea durabilă, ii) drepturile omului, iii) egalitate de gen, iv) educația pentru sănătate și abordarea multidisciplinară a acestora în vederea formării profilului absolventului	În anul 2018 a început implementarea Reformei curriculare, având ca scop alinierea politicilor curriculare la standardele educaționale naționale și internaționale, pentru a defini profilul absolventului în conformitate cu obiectivele educaționale și competențele-cheie. Astfel, toți elevii din învățământul primar și secundar general studiază modulele sau conținuturile curriculare referitoare la: i) dezvoltarea durabilă, ii) drepturile omului, iii) egalitatea de gen și iv) educația pentru sănătate.

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

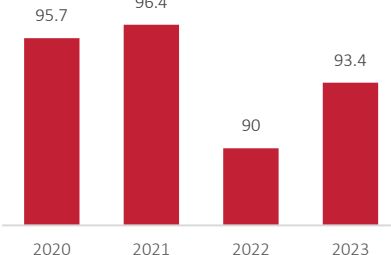
4.a. Construirea și modernizarea infrastructurii în instituțiile de învățământ astfel încât să corespundă necesităților copiilor, fetelor și băieților și persoanelor cu dizabilități și oferirea unui mediu de învățământ sigur, nonviolent și incluziv pentru toți

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
4.a.1.a. Ponderea instituțiilor de învățământ cu acces la electricitate	Conform datelor statistice, în perioada 2010-2023, toate instituțiile de învățământ au avut acces la electricitate, ceea ce reflectă o infrastructură electrică bine dezvoltată și întreținută.																				
4.a.1.b. Ponderea instituțiilor de învățământ primar și secundar general cu conexiune la Internet în scopuri pedagogice	procent (%) <table><thead><tr><th>An</th><th>Pondere (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2015</td><td>84.9</td></tr><tr><td>2016</td><td>87.6</td></tr><tr><td>2017</td><td>89.8</td></tr><tr><td>2018</td><td>90.3</td></tr><tr><td>2019</td><td>92.7</td></tr><tr><td>2020</td><td>94.4</td></tr><tr><td>2021</td><td>97</td></tr><tr><td>2022</td><td>97</td></tr><tr><td>2023</td><td>97.8</td></tr></tbody></table> Deși nu a fost atinsă ținta de 100%, ponderea instituțiilor de învățământ primar și secundar general cu conexiune la Internet în scopuri pedagogice a crescut progresiv, ajungând la 97.8 % în 2023. Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Pondere (%)	2015	84.9	2016	87.6	2017	89.8	2018	90.3	2019	92.7	2020	94.4	2021	97	2022	97	2023	97.8
An	Pondere (%)																				
2015	84.9																				
2016	87.6																				
2017	89.8																				
2018	90.3																				
2019	92.7																				
2020	94.4																				
2021	97																				
2022	97																				
2023	97.8																				
4.a.1.c. Ponderea instituțiilor de învățământ primar și secundar general cu acces la calculatoare în scopuri pedagogice	procent (%) <table><thead><tr><th>An</th><th>Pondere (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2015</td><td>97.4</td></tr><tr><td>2016</td><td>98.6</td></tr><tr><td>2017</td><td>99.3</td></tr><tr><td>2018</td><td>99.2</td></tr><tr><td>2019</td><td>99.3</td></tr><tr><td>2020</td><td>99.8</td></tr><tr><td>2021</td><td>100</td></tr><tr><td>2022</td><td>100</td></tr><tr><td>2023</td><td>100</td></tr></tbody></table> De la 97,4% în 2015, ponderea a crescut constant, atingând 100% în 2023. Astfel, toate instituțiile de învățământ primar și secundar general sunt acum echipate cu calculatoare și le folosesc în scopuri educaționale. Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Pondere (%)	2015	97.4	2016	98.6	2017	99.3	2018	99.2	2019	99.3	2020	99.8	2021	100	2022	100	2023	100
An	Pondere (%)																				
2015	97.4																				
2016	98.6																				
2017	99.3																				
2018	99.2																				
2019	99.3																				
2020	99.8																				
2021	100																				
2022	100																				
2023	100																				

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

4.a.1.d. Ponderea instituțiilor de învățământ general adaptate necesităților persoanelor cu dizabilități	Educație Timpurie procent (%) 14 14.2 14.1 14 2020 2021 2022 2023 Sursa: Ministerul Educației și Cercetării Învățământ primar și secundar general procent (%) 26.2 27.2 27.2 27.5 2020 2021 2022 2023 Sursa: Ministerul Educației și Cercetării	Pentru anul 2023, trendul rămâne constant la același nivel. Sunt adaptate la necesitățile persoanelor cu dizabilități circa 14% din instituțiile de educație timpurie, 24% din instituțiile de învățământ mediu general, 25% din instituțiile de învățământ primar, 27,5% din instituțiile de învățământul primar și secundar general, 37% din instituțiile liceale.
4.a.1.e. Ponderea instituțiilor de învățământ asigurate cu apă potabilă	procent (%) 70.8 71.7 80.2 84.9 2020 2021 2022 2023 Sursa: Ministerul Educației și Cercetării	Ponderea instituțiilor de învățământ asigurate cu apă potabilă a crescut de la 80,2% în anul 2022 până la 84,9% în 2023, indicând impactul proiectelor de infrastructură implementate în școli.
4.a.1.f. Ponderea instituțiilor de învățământ cu acces la grup sanitar separat pentru fete și băieți	procent (%) 70.8 71.7 83.6 88.1 2020 2021 2022 2023 Sursa: Ministerul Educației și Cercetare	În perioada 2020-2023, ponderea instituțiilor de învățământ cu acces la grup sanitar separat pentru fete și băieți a înregistrat o creștere semnificativă, însă nu a atins încă valoarea țintă de 93.4%.

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

4.a.1.g. Ponderea instituțiilor de învățământ cu facilități de bază pentru spălarea mâinilor	procent (%) <table><tr><th>An</th><th>Pondere (%)</th></tr><tr><td>2020</td><td>95.7</td></tr><tr><td>2021</td><td>96.4</td></tr><tr><td>2022</td><td>90</td></tr><tr><td>2023</td><td>93.4</td></tr></table> Sursa: Ministerul Educației și Cercetării	An	Pondere (%)	2020	95.7	2021	96.4	2022	90	2023	93.4	Ponderea instituțiilor de învățământ care dispun de facilități de bază pentru spălarea mâinilor constituie 93,4%, ținta în acest domeniu fiind atinsă. Totuși, deși în 2023 se observă o creștere a acestui indicator comparativ cu 2022, în anii 2020 și 2021 acesta înregistra valori mai mari.
An	Pondere (%)											
2020	95.7											
2021	96.4											
2022	90											
2023	93.4											

4.b. Extinderea substanțială, până în anul 2030, a numărului de burse disponibile pentru înscrierea în învățământul superior, inclusiv formare profesională și tehnologia informației și comunicațiilor, programe tehnice, ingineresti și științifice

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
4.b.1. Valoarea asistenței financiare externe pentru burse de studii	mln. dolari SUA prețuri constante 2021 <table><thead><tr><th>An</th><th>Valoare (mln. dolari SUA)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>19.8</td></tr><tr><td>2015</td><td>21.8</td></tr><tr><td>2016</td><td>22.6</td></tr><tr><td>2017</td><td>28.5</td></tr><tr><td>2018</td><td>37.3</td></tr><tr><td>2019</td><td>47.3</td></tr><tr><td>2020</td><td>54.8</td></tr><tr><td>2021</td><td>53.0</td></tr><tr><td>2022</td><td>46.7</td></tr></tbody></table> Sursa: Ministerul Educației și Cercetării Se observa o creștere semnificativă a valorii asistenței financiare externe pentru burse de studii în perioada 2010-2020, după care în ultimii 2 ani se observă o tendință de descreștere.	An	Valoare (mln. dolari SUA)	2014	19.8	2015	21.8	2016	22.6	2017	28.5	2018	37.3	2019	47.3	2020	54.8	2021	53.0	2022	46.7
An	Valoare (mln. dolari SUA)																				
2014	19.8																				
2015	21.8																				
2016	22.6																				
2017	28.5																				
2018	37.3																				
2019	47.3																				
2020	54.8																				
2021	53.0																				
2022	46.7																				

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

4.b.1.1. Numărul de locuri bugetare în comanda de stat pentru înscrierea în învățământul superior, inclusiv formare profesională și tehnologia informației și comunicațiilor, programe tehnice, ingineresti și științifice

Licență
număr de locurii

An	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Licență	6072	5930	4931	4906	4906	5000	5040	5307	5307

Sursa:
Ministerul Educației și Cercetării

Masterat

An	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Masterat	3425	3468	2881	2876	2876	3096	3081	2864	2864

Sursa:
Ministerul Educației și Cercetării

Numărul de locuri bugetare a rămas relativ constant, fluctuând în jurul valorii de 5.000-5.300 în perioada 2017-2023. În anul 2023, numărul de locuri bugetare a fost de 2.864 pentru nivelul licență și 2.864 pentru nivelul masterat.

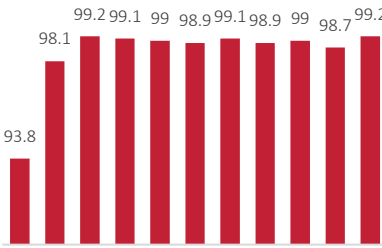
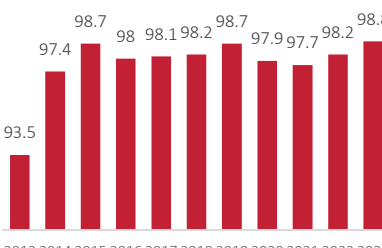
În ce privește domeniul tehnologia informației și comunicațiilor, numărul locurilor a fost în creștere constantă, de la 450 în 2018 până la 734 în 2023, pentru programul de licență și de la 130 în 2015 până la 170 în 2023 pentru programul de master.

Referitor la programele tehnice, ingineresti și științifice, în general, numărul locurilor bugetare înregistrează o tendință de scădere atât pentru programul de licență, cât și pentru programul de master.

4.c. Creșterea substanțială, până în anul în anul 2030, a ofertei de profesori calificați, inclusiv prin cooperare internațională pentru formare a cadrelor didactice

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																								
4.c.1.a. Ponderea personalului pedagogic cu studii în domeniul pedagogiei la nivelul preșcolar	procent (%) <table><tr><th>An</th><th>2013</th><th>2014</th><th>2015</th><th>2016</th><th>2017</th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th><th>2022</th><th>2023</th></tr><tr><td>Pondere (%)</td><td>70.1</td><td>80.5</td><td>84.9</td><td>90.7</td><td>90.8</td><td>89.6</td><td>89.5</td><td>90</td><td>90.4</td><td>91.9</td><td>90.5</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică Ponderea personalului didactic cu pregătire în domeniul pedagogiei la nivelul preșcolar a crescut de la 70,1% în 2013 la 90,5% în 2023. Absența unui obiectiv țintă pentru acest indicator împiedică evaluarea performanței în raport cu un standard specific.	An	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Pondere (%)	70.1	80.5	84.9	90.7	90.8	89.6	89.5	90	90.4	91.9	90.5
An	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023														
Pondere (%)	70.1	80.5	84.9	90.7	90.8	89.6	89.5	90	90.4	91.9	90.5														

ODD 4: Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

4.c.1.b. Ponderea personalului pedagogic cu studii în domeniul pedagogiei la nivelul primar	procent (%) <table><tr><th>An</th><th>Procent (%)</th></tr><tr><td>2013</td><td>93.8</td></tr><tr><td>2014</td><td>98.1</td></tr><tr><td>2015</td><td>99.2</td></tr><tr><td>2016</td><td>99.1</td></tr><tr><td>2017</td><td>99</td></tr><tr><td>2018</td><td>98.9</td></tr><tr><td>2019</td><td>99.1</td></tr><tr><td>2020</td><td>98.9</td></tr><tr><td>2021</td><td>99</td></tr><tr><td>2022</td><td>98.7</td></tr><tr><td>2023</td><td>99.2</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Procent (%)	2013	93.8	2014	98.1	2015	99.2	2016	99.1	2017	99	2018	98.9	2019	99.1	2020	98.9	2021	99	2022	98.7	2023	99.2	Ponderea personalului didactic cu pregătire în domeniul pedagogiei la nivelul primar este în general mare. Absența unui obiectiv țintă pentru acest indicator face dificilă evaluarea performanței în raport cu un standard specific.
An	Procent (%)																									
2013	93.8																									
2014	98.1																									
2015	99.2																									
2016	99.1																									
2017	99																									
2018	98.9																									
2019	99.1																									
2020	98.9																									
2021	99																									
2022	98.7																									
2023	99.2																									
4.c.1.c. Ponderea personalului pedagogic cu studii în domeniul pedagogiei la nivelul secundar general (clasele 5-12)	procent (%) <table><tr><th>An</th><th>Procent (%)</th></tr><tr><td>2013</td><td>93.5</td></tr><tr><td>2014</td><td>97.4</td></tr><tr><td>2015</td><td>98.7</td></tr><tr><td>2016</td><td>98</td></tr><tr><td>2017</td><td>98.1</td></tr><tr><td>2018</td><td>98.2</td></tr><tr><td>2019</td><td>98.7</td></tr><tr><td>2020</td><td>97.9</td></tr><tr><td>2021</td><td>97.7</td></tr><tr><td>2022</td><td>98.2</td></tr><tr><td>2023</td><td>98.8</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Procent (%)	2013	93.5	2014	97.4	2015	98.7	2016	98	2017	98.1	2018	98.2	2019	98.7	2020	97.9	2021	97.7	2022	98.2	2023	98.8	Se remarcă o tendință de creștere a proporției personalului didactic cu pregătire în domeniul pedagogiei la nivelul secundar general (clasele 5-12). Începând cu anul 2014, procentul acestui personal a rămas relativ stabil, variind între 97% și 99%.
An	Procent (%)																									
2013	93.5																									
2014	97.4																									
2015	98.7																									
2016	98																									
2017	98.1																									
2018	98.2																									
2019	98.7																									
2020	97.9																									
2021	97.7																									
2022	98.2																									
2023	98.8																									

5

Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

5.1. ODD 5 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 5 se concentrează pe realizarea egalității de gen și împuternicirea femeilor și fetelor, având ca scop eliminarea tuturor formelor de discriminare și violență bazate pe gen, asigurarea accesului egal la resurse economice, politice și educaționale, și promovarea participării egale în toate sferele vieții publice și private. Scopul principal al acestui obiectiv este de a crea o lume în care femeile și fetele au aceleași drepturi, oportunități și putere ca și bărbații, contribuind astfel la dezvoltarea durabilă și justiția socială. Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 5 urmărește să elimine inegalitățile de gen în toate domeniile, să lupte împotriva stereotipurilor și prejudecăților, și să garanteze că fiecare femeie și fată poate trăi fără violență și discriminare.

Egalitatea de gen este un element central în Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” și urmărește atingerea următoarelor obiective strategice până în 2030:

Creșterea participării femeilor în funcții de conducere și decizie: Strategia are ca scop asigurarea unei reprezentări echitabile a femeilor la toate nivelurile de guvernare și în sectorul privat. Aceasta include promovarea femeilor în funcții de conducere și încurajarea implicării active în procesul decizional la nivel local, regional și național.

Eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor: O prioritate majoră a strategiei este combaterea tuturor formelor de violență de gen, inclusiv violența domestică și traficul de persoane. Astfel, până în 2030, se dorește implementarea de măsuri legislative și instituționale pentru protejarea victimelor și prevenirea violenței, inclusiv prin educație și campanii de conștientizare.

Îmbunătățirea accesului femeilor la resurse economice și proprietăți: Strategia vizează creșterea accesului femeilor la resurse economice, precum și la drepturi de proprietate asupra terenurilor și altor active. Aceasta include inițiative pentru promovarea antreprenorialului feminin și reducerea inegalităților de gen în domeniul economic.

Asigurarea accesului egal la educație și formare profesională: Un alt obiectiv strategic este asigurarea accesului egal al femeilor și fetelor la educație de calitate și formare profesională, cu accent pe dezvoltarea competențelor necesare pentru participarea pe piața muncii și în sectoarele emergente.

Reducerea diferențelor salariale între bărbați și femei: Strategia urmărește să reducă inegalitățile salariale între genuri prin promovarea politicilor de remunerare echitabilă și combaterea discriminării de gen la locul de muncă.

Consolidarea sistemelor de monitorizare și alocare a resurselor pentru egalitatea de gen: Până în 2030, se dorește dezvoltarea unor sisteme solide de monitorizare și evaluare a progreselor în domeniul egalității de gen, precum și asigurarea unei alocări adecvate a resurselor publice pentru inițiativele care sprijină abilitarea femeilor.

ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

Aceste ținte strategice sunt esențiale pentru realizarea egalității de gen și contribuie la îndeplinirea angajamentelor internaționale ale Republicii Moldova privind dezvoltarea durabilă, aliniindu-se astfel cu valorile și obiectivele Uniunii Europene.

Totodată, implementarea Obiectivului de Dezvoltare Durabilă 5 nu reprezintă doar o problemă de drepturi fundamentale, ci și un element cheie pentru atingerea altor obiective de dezvoltare, cum ar fi reducerea sărăciei, îmbunătățirea sănătății globale, și promovarea păcii și prosperității. Prin urmare, împuternicirea femeilor și fetelor este esențială pentru construirea unor societăți mai echitabile și sustenabile.

5.2. Analiza progresului

Există progrese încurajatoare în domeniul egalității și nediscriminării pe criterii de sex în Republica Moldova.

Printre cele mai importante măsuri adoptate se numără extinderea listei de criterii protejate prin Legea nr. 121/2012, adăugând identitatea de gen, orientarea sexuală, statutul matrimonial, starea de sănătate, statutul HIV, averea și nașterea. De asemenea, Consiliul pentru egalitate a fost împuternicit să efectueze vizite pentru documentarea faptelor care fac obiectul plângerilor și pentru a verifica modul de implementare a recomandărilor, precum și să aplice sancțiuni contravenționale în caz de neexecutare a acestor recomandări și prescripții. În plus, adoptarea legii a permis suplimentarea personalului cu 13 posturi noi, ceea ce a dus la înființarea unei direcții responsabile de monitorizarea și implementarea recomandărilor emise. A fost, de asemenea, aprobat Programul de promovare și asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru perioada 2023-2027²⁹. Cu toate acestea, implementarea efectivă și aplicarea legii rămân aspecte esențiale pentru atingerea obiectivului general. Concluzia este că realizarea sub-indicatorului referitor la existența unui cadru legal pentru promovarea, implementarea și monitorizarea egalității și nediscriminării pe bază de sex depinde în mare măsură de resursele financiare alocate și de eficiența instituțiilor statului.

În martie 2023, Guvernul a aprobat Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru perioada 2023-2027³⁰. Acest program, cu o durată de 5 ani, are ca obiectiv creșterea participării femeilor în sectorul de securitate și apărare, reducerea stereotipurilor și barierelor de gen, îmbunătățirea mecanismelor de prevenire și investigare a violenței, precum și promovarea participării egale a femeilor și bărbaților în rezolvarea conflictelor și în misiunile internaționale de menținere a păcii. În plus, prin prisma Programului național privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie pentru perioada 2023-2027³¹, Guvernul își propune să promoveze egalitatea de gen și să combată stereotipurile de gen; să adopte o politică de toleranță zero față de toate formele de violență împotriva femeilor și a violenței domestice; să asigure un răspuns multidisciplinar eficient la cazurile de violență, centrat pe victimă, prin dezvoltarea de servicii sociale adecvate nevoilor victimelor, și să îmbunătățească răspunsul sistemului de justiție prin atragerea la răspundere a agresorilor și implementarea programelor destinate acestora. Eficiența instituțiilor statului joacă un rol crucial în implementarea și aplicarea legilor și politicilor de combatere a violenței de gen, asigurând protecția și sprijinul adecvat pentru victime. De asemenea, sprijinul partenerilor de dezvoltare este important, contribuind cu resurse suplimentare, expertiză și bune practici în prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen.

²⁹ Hotărârea Guvernului nr. 203/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138192&lang=ro

³⁰ Hotărârea Guvernului nr. 152/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136728&lang=ro

³¹ Hotărârea Guvernului nr. 332/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138005&lang=ro

ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

Factorii socio-culturali sunt critici în reducerea violenței în bază de gen. Schimbarea mentalității, combaterea stereotipurilor de gen și promovarea egalității sunt aspecte importante pentru atingerea țintei. Climatul economic și investițional are, de asemenea, un impact semnificativ asupra indicatorului. Accesul la resurse economice și independența financiară a femeilor pot contribui la reducerea vulnerabilității și dependenței victimelor față de partener/soț. De asemenea, factorii precum educația și accesul la servicii de sănătate, pot influența atât riscul, cât și consecințele violenței în bază de gen. Pentru a atinge obiectivul de reducere a violenței față de femei și fete, este crucial ca toți acești factori să fie abordați într-un mod holistic și coordonat.

În acest context, UNFPA, în colaborare cu alți parteneri, sprijină eforturile Guvernului în prevenirea violenței sexuale și în îmbunătățirea răspunsului sistemului de sănătate la nevoile supraviețuitorilor violului, inclusiv prin colaborarea cu diverse sectoare pentru a aplica o abordare holistică, centrată pe nevoile victimelor. În perioada 2021-2023, au fost sprijinite inițiativele Sistemului de Sănătate pentru elaborarea Protocolului Clinic Standardizat privind Managementul Clinic al Cazurilor de Viol, care a fost distribuit tuturor instituțiilor medicale relevante după aprobat, și a fost realizată instruirea personalului medical în aplicarea acestuia. De asemenea, au fost dotate departamentele de primiri urgențe ale spitalelor și Centrele de Sănătate Prietenoase Tinerilor cu truse medicale, dispozitive și consumabile necesare pentru oferirea asistenței medicale în managementul clinic al cazurilor de viol. În plus, a fost lansată o campanie de informare a publicului despre importanța prevenirii violenței sexuale și despre disponibilitatea și modalitățile de accesare a serviciilor de suport pentru supraviețuitorii violenței sexuale. Totodată, a fost aprobat Ghidul³² pentru identificarea victimelor și a persoanelor presupuse a fi victime ale traficului de ființe umane în contextul fluxurilor migratorii mixte, iar începând cu trimestrul III al anului 2023, a fost pilotat Serviciul integrat pentru victimele violenței sexuale.

Pentru indicatorul privind munca casnică neplătită, datele sunt disponibile doar pentru anul 2012, cu o valoare de 3,9%, iar absența unei ținte specifice pentru 2030 indică o nevoie de focalizare și angajament din partea autorităților. În Republica Moldova, munca casnică neplătită este, de obicei, mai ridicată în rândul femeilor comparativ cu bărbații, reflectând un dezechilibru de gen în distribuția responsabilităților domestice. Recunoașterea muncii casnice neplătite, ar oferi un cadru de sprijin pentru a reduce povara exclusivă asupra acestora. Prin adoptarea unui cadru normativ corespunzător și dezvoltarea unor politici și programe adecvate, se poate promova și susține o recunoaștere mai amplă a muncii casnice și aportul valoros adus de aceasta în societate. Astfel, se va contribui la îmbunătățirea calității vieții persoanelor implicate în munca casnică și la crearea unei societăți mai echitabile și incluzive pentru toți cetățenii.

În perioada 2017-2023, ponderea asistenților personali femei care îngrijesc persoane cu dizabilități severe a variat ușor, situându-se în jurul valorii de 80%. Acest lucru se explică prin faptul că în cadrul serviciului social „Asistență personală” sunt angajați, în mare parte, membrii familiei biologice, în special mame, surori și fiice care oferă îngrijire. Prin adoptarea Legii nr. 256/2023, care reformează sistemul de asistență socială („Restart”), Ministerul Muncii și Protecției Sociale a preluat, prin intermediul celor 10 agenții teritoriale de asistență socială (cu excepția municipiului Chișinău și a UTA Găgăuzia), serviciul social „Asistență personală” de la autoritățile publice locale de nivel II. Acest serviciu vizează oferirea de asistență și îngrijire copiilor și adulților cu dizabilități severe, promovând independența și integrarea acestora în societate în domenii precum protecția socială, muncă, asistență medicală, educație, informație și acces la infrastructură. Prin urmare, scopul serviciului este de a sprijini independența și integrarea socială a persoanelor cu dizabilități severe, îmbunătățind calitatea vieții și prevenind instituționalizarea, facilitând accesul la educație și integrarea în câmpul muncii, și ajutând la menținerea și dezvoltarea relațiilor sociale în familie și comunitate.

³² Ordinul MAI nr. 485/2022, Ghidul pentru identificarea victimelor și a persoanelor presupuse a fi victime ale traficului de ființe umane în contextul fluxurilor migratorii mixte.

ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

În perioada 2014-2023, a fost monitorizat gradul de cuprindere a copiilor sub vârsta de 3 ani cu educație timpurie în Moldova. Rezultatele indică o tendință variabilă, cu fluctuații neuniforme în anii 2018-2023, înregistrând o creștere de 4,4% în anul 2023 comparativ cu anul 2022 (de la 28,6% la 33,0%). Această creștere se datorează în mare parte lipsei creșelor de-a lungul anilor, și subliniază necesitatea unor eforturi continue pentru a asigura accesul la educație timpurie pentru copiii din această categorie de vârstă. În 2023, au fost alocate 10 milioane lei pentru extinderea a 15 grupe noi de creșă (300 locuri suplimentare) și renovarea/dotarea a 20 de grupe existente în 20 de autorități publice locale. În plus, cu sprijinul partenerilor, au fost adăugate 8 grupe noi (160 locuri) și renovate/dotate 10 grupe. Tot în anul 2023, a fost aprobat Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea serviciilor alternative de îngrijire a copiilor³³. Facilitarea accesului la servicii de îngrijire a copiilor, precum și sprijinul financiar și alte forme de asistență socială sunt importante pentru menținerea unui echilibru între viața profesională și cea de familie.

Republica Moldova a realizat progrese semnificative în promovarea participării complete și eficiente a femeilor și în asigurarea egalității de șanse în pozițiile de conducere la toate nivelurile de decizie din viața politică, economică și publică. Proportia femeilor alese în Parlament a fluctuat de-a lungul anilor, atingând 24,8% în 2019-2020, 40,6% în 2021 și 39,6% în 2023, iar în administrația publică locală, în anul 2023 a fost de 40,8%. În plus, ponderea femeilor în funcții de conducere s-a menținut între 43-45%, iar în Guvern, femeile reprezentau 38,6%. Reprezentarea echilibrată în sistemul judiciar, cu 50,8% femei judecătorești, reflectă angajamentul ferm al țării față de egalitatea de gen. Aceste realizări evidențiază efectul pozitiv al politicilor naționale de promovare a egalității de gen și contribuie la întărirea prezenței femeilor în poziții de decizie.

Crearea unui mediu propice pentru dezvoltarea și promovarea femeilor-lideri politici este esențială. Acest lucru poate implica combaterea stereotipurilor de gen, încurajarea unei culturi organizaționale care sprijină egalitatea de gen și implementarea mecanismelor de responsabilitate pentru a asigura aplicarea efectivă a acestor politici. Guvernul și alte părți interesate vor sprijini în continuare organizațiile și rețelele de femei care promovează participarea politică și susțin reprezentarea femeilor. Această susținere poate include finanțare, acces la resurse și colaborare pentru întărirea capacităților acestor organizații. Este crucial să se dezvolte o cultură politică incluzivă și respectuoasă, care să încurajeze participarea femeilor și să asigure un mediu sigur și echitabil pentru acestea. Aceasta poate include campanii de sensibilizare și educație pentru combaterea violenței împotriva femeilor în sfera politică și a comportamentelor discriminatorii. Continuarea acestor eforturi este vitală pentru a asigura o reprezentare echilibrată a femeilor în procesul decizional și pentru a construi o societate mai incluzivă.

Studiul GGS³⁴ a colectat pentru prima dată date pentru estimarea ponderii femeilor care iau decizii independente cu privire la relațiile sexuale, utilizarea contracepției și sănătatea sexuală și reproductivă. Conform estimărilor, această pondere este de 73,3%, în Republica Moldova. Comparând nivelul acestui indicator cu cel de la nivel global (55%, bazat pe studiile efectuate în 57 de state) și în țările din regiune (ex.: 69,0% în Albania, 66% în Armenia, 77% în Kârgâzstan, 33% în Tadjikistan, și 81% în Ucraina), se constată că nu există diferențe semnificative. Femeile din Chișinău (77,4%) sunt cele mai frecvent implicate în luarea independentă a deciziilor privind relațiile sexuale, contracepția și sănătatea sexuală și reproductivă. Nivelul educațional are un impact major asupra capacității femeilor de a lua decizii în domeniul sănătății și drepturilor sexuale și reproductive, educația sporind autonomia femeilor și capacitatea lor de a decide în mod independent. Astfel, proporția femeilor cu studii superioare care iau decizii independente (77,9%) este cu aproximativ 10% mai mare decât cea a femeilor cu studii gimnaziale (67,8%). De asemenea, femeile căsătorite din mediul rural (75,7%) au o pondere mai mare în luarea independentă a deciziilor comparativ

³³ Hotărârea Guvernului nr.572/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139046&lang=ro

³⁴ https://moldova.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/raportul_studiului_generatii_si_gen_realizat_de_unfpa.pdf

ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

cu cele aflate în coabitare (64,7%). Studiul GGS a mai indicat că un număr considerabil de femei în vârstă reproductivă utilizează metode moderne de contracepție. Pentru a evalua mai precis și a monitoriza progresul în acest domeniu, este importantă colectarea și analiza datelor pe perioade mai lungi, astfel încât să se poată observa tendințele și schimbările în utilizarea contracepției moderne. Aceste măsuri contribuie la îmbunătățirea accesului la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă, promovând sănătatea și bunăstarea populației din țară. Totodată, un progres semnificativ a fost înregistrat în ceea ce privește existența cadrului normativ care garantează femeilor și bărbaților în vârstă de 15-49 ani accesul la sănătatea sexuală și reproductivă, informare și educare în țară.

Asigurarea accesului universal la servicii de sănătate sexuală și reproductivă este esențială pentru promovarea sănătății publice și drepturilor fundamentale în Republica Moldova. În 2023, accesul la servicii precum planificarea familială și educația sexuală și reproductivă a fost semnificativ extins. Republica Moldova a implementat un sistem cuprinzător de clinici prietenoase pentru tineri, care sunt disponibile în toate raioanele și municipiile. Aceste clinici oferă gratuit consiliere, contraceptive și teste HIV pentru tinerii cu vârste între 10 și 24 de ani. De asemenea, a fost aprobată pilotarea Serviciului Integrat Regional pentru victimele violenței sexuale la nivel local³⁵, care vizează crearea unui mecanism de intervenție integrată, promptă și adaptată nevoilor victimelor violenței sexuale. Cu toate acestea, există încă provocări legislative și de infrastructură care împiedică atingerea completă a acestor obiective. Estimările recente relevă că o treime dintre femeile din Republica Moldova, în special cele tinere, nu au încă autonomie totală asupra sănătății lor sexuale și reproductive, ceea ce subliniază necesitatea îmbunătățirii accesului și educației în acest domeniu.

Republica Moldova a înregistrat progrese semnificative în domeniul sănătății reproductive, reflectate printr-o reducere a ratei mortalității materne, de la 0,027% (la 1000 de femei de vârstă reproductivă) în 2022 la 0,007% în 2023. Aceasta indică progrese semnificative în ceea ce privește accesul la serviciile de sănătate maternă și calitatea acestora. Totuși, mortalitatea neonatală precoce a prezentat o tendință îngrijorătoare, crescând la 5,1% în 2023, după o scădere semnificativă în 2017. Utilizarea metodelor moderne de contracepție a rămas relativ constantă, cu o ușoară creștere la 42,4% în 2023, indicând necesitatea de eforturi suplimentare pentru a asigura accesul și informarea adecvată a femeilor. Rata avorturilor a continuat să scadă, ajungând la 13% în 2023, ceea ce sugerează eficiența politicilor și programelor de sănătate reproductivă, dar menținerea acestei tendințe rămâne o prioritate. Aceste date subliniază importanța continuării eforturilor pentru îmbunătățirea sănătății reproductive și reducerea inegalităților în accesul la servicii.

În anul 2023, sectorul agrar din Republica Moldova a înregistrat progrese considerabile în ceea ce privește drepturile de proprietate asupra terenurilor agricole. Astfel, aproximativ 50-60% din populația din acest sector deține drepturi de proprietate sau alte drepturi patrimoniale asupra terenurilor agricole, incluzând atât proprietarii, cât și cei cu drepturi de arendare. Un progres este reprezentat de creșterea semnificativă a ponderii femeilor cu drepturi de proprietate sau alte drepturi patrimoniale, care a ajuns la 48,6% în 2023, comparativ cu aproximativ 20% în 2014. Această tendință pozitivă reflectă eforturile constante pentru promovarea egalității de gen în sectorul agrar. Cu toate acestea, persistă provocări legate de echilibrul de gen, subliniind necesitatea continuării inițiativelor pentru sprijinirea femeilor în obținerea drepturilor asupra terenurilor agricole.

În Republica Moldova, utilizarea telefoanelor mobile a înregistrat o tendință ascendentă, semnalând o expansiune a accesului la tehnologie în gospodării. În 2023, numărul de telefoane mobile deținute de gospodării a continuat să crească, atingând un mediu de 172 telefoane mobile la 100 de gospodării,

³⁵ Hotărârea Guvernului nr. 508/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138780&lang=ro

ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

comparativ cu 148 în 2014. Această creștere constantă subliniază o penetrare tot mai mare a tehnologiei mobile în viața cotidiană a cetățenilor. Deși datele exacte despre proporția populației care deține un telefon mobil în 2023 nu sunt disponibile, se presupune că aceasta este în creștere. Accesul sporit la tehnologie mobilă poate avea un impact pozitiv asupra egalității de gen, deschizând noi oportunități pentru femei în domenii precum comunicare, educație, ocuparea forței de muncă și afaceri. Prin telefoanele mobile, femeile pot accesa informații, comunica mai eficient, utiliza servicii online, căuta locuri de muncă și dezvolta afaceri. Astfel, această expansiune a accesului la telefoane mobile poate contribui la micșorarea decalajului digital între sexe și la îmbunătățirea egalității de gen în contextul tehnologic.

Pentru a amplifica utilizarea tehnologiilor, în special a celor din domeniul informațiilor și comunicațiilor, în scopul promovării abilitării femeilor în Republica Moldova, sunt necesare măsuri bine coordonate între diferite sectoare ale societății. În acest context, este esențială implementarea de programe de formare și educație digitală pentru a dezvolta competențele tehnice ale femeilor, oferindu-le instrumentele necesare pentru a utiliza eficient tehnologiile digitale. În anul 2023, Republica Moldova a înregistrat progrese moderate în ceea ce privește sistemele de monitorizare și alocare a resurselor pentru egalitatea de gen și abilitarea femeilor, conform SDG Indicator Dashboard 2024, reflectând un angajament continuu al autorităților de a asigura transparența și eficacitatea utilizării resurselor publice pentru acest scop. Cu toate acestea, este important să se dezvolte și să se consolideze aceste sisteme pentru a obține rezultate durabile. Promovarea femeilor în domeniul tehnologiei este de asemenea importantă, prin inițiative de mentorat, programe de sprijin pentru femeile antreprenoare în sectorul digital și facilitarea accesului la finanțare și resurse. Schimbarea stereotipurilor de gen și sensibilizarea opiniei publice sunt esențiale pentru a cultiva o mentalitate favorabilă egalității de gen în domeniul TIC. Aceasta poate fi realizată prin educația publicului despre diviziunile digitale de gen, combaterea stereotipurilor și promovarea modelelor pozitive în acest sector.

Indicatori de monitorizare

5.1. Eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și fetelor

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
5.1.1. Existența cadrului legal pentru promovarea, punerea în aplicare și monitorizarea egalității și nediscriminării pe bază de sex	Comparativ cu anul 2022, când au fost raportate 11 plângeri legate de discriminarea pe criteriul sexului, cu o singură decizie de constatare a discriminării, în 2023 Consiliul pentru egalitate a analizat 6 plângeri similare. Dintre acestea, 3 au fost declarate inadmisibile, 2 au dus la decizii de neconstatare, iar într-un caz a fost confirmată discriminarea pe baza criteriului de maternitate.

5.2. Prevenirea și eliminarea violenței împotriva fetelor și femeilor, inclusiv traficul acestora

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
5.2.1. Prevalența violenței față de femei și fete (în vârstă de 15-65 ani) din partea partenerului/soțului, în ultimele 12 luni	Datele pentru perioada 2011-2023 nu sunt disponibile.
5.2.2. Prevalența violenței sexuale față de femei și fete în vârstă de 15-65 ani din partea altor persoane decât partenerul/soțul, în ultimele 12 luni	În prezent, nu sunt disponibile date pentru acest indicator.

ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

5.3. Eliminarea căsătoriilor timpurii și forțate

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
5.3.1. Proporția femeilor cu vârsta de 20-24 ani care pentru prima dată s-au căsătorit sau au fost într-o relație de cuplu, înainte de vârsta de 15 ani și înainte de vârsta de 18 ani	În 2023, în Republica Moldova, 4,4% dintre femeile cu vârste între 20 și 24 de ani s-au căsătorit sau au început o relație de cuplu înainte de a împlini 15 ani. Această proporție crește semnificativ pentru cele care au intrat într-o relație sau s-au căsătorit înainte de 18 ani, ajungând la 19,5%.

5.4. Recunoașterea și aprecierea îngrijirii și lucrului casnic neplătit prin furnizarea de servicii publice, infrastructurii și politicilor de protecție socială

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
5.4.1. Proporția timpului alocat pentru munca casnică neplătită	În 2012, indicatorul avea o valoare de 3,9% (proporție de timp pe zi). Absența datelor pentru perioada ulterioară creează dificultăți în aprecierea situației curente.																						
5.4.1.1. Ponderea asistenților personali femei (care îngrijesc de persoane cu dizabilități severe)	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2018</td> <td>81.4</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>80</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>80.1</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>77.8</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>80</td> </tr> </tbody> </table> În perioada 2018-2023, indicatorul a fluctuat în jurul valorii de 80%, și se explică prin faptul că în cadrul serviciului social „Asistență personală” sunt în principal angajați membrii familiei biologice, precum mame, surori și fiice, care oferă îngrijire. Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale/APL II	An	Pondere (%)	2018	81.4	2020	80	2021	80.1	2022	77.8	2023	80										
An	Pondere (%)																						
2018	81.4																						
2020	80																						
2021	80.1																						
2022	77.8																						
2023	80																						
5.4.1.2. Gradul de cuprindere a copiilor până la vârsta de 3 ani cu educație timpurie	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Grad (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2014</td> <td>22.6</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>21.9</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>21.9</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>21.8</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>23</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>26.3</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>17.4</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>23.5</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>28.6</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>33</td> </tr> </tbody> </table> Indicatorul a variat în mod inegal între 2018 și 2023, înregistrând o creștere de 4,4 p.p. în 2023 comparativ cu 2022, de la 28,6% la 33,0%. Urmare alocării a 10 milioane de lei în 2023, au fost extinse 15 grupe noi de creșă (cu 300 de locuri suplimentare) și renovate/dotate 20 de grupe în 20 de autorități publice locale. De asemenea, cu ajutorul partenerilor, au fost adăugate 8 grupe noi (160 de locuri) și renovate/dotate 10 grupe suplimentare. Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Grad (%)	2014	22.6	2015	21.9	2016	21.9	2017	21.8	2018	23	2019	26.3	2020	17.4	2021	23.5	2022	28.6	2023	33
An	Grad (%)																						
2014	22.6																						
2015	21.9																						
2016	21.9																						
2017	21.8																						
2018	23																						
2019	26.3																						
2020	17.4																						
2021	23.5																						
2022	28.6																						
2023	33																						

5.5. Asigurarea participării depline și eficiente a femeilor și egalității de șanse la posturi de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică

ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
5.5.1.a. Ponderea femeilor alese în Parlament	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>20.8</td></tr> <tr><td>2015</td><td>20.8</td></tr> <tr><td>2016</td><td>22.8</td></tr> <tr><td>2017</td><td>21.8</td></tr> <tr><td>2018</td><td>20.2</td></tr> <tr><td>2019</td><td>24.8</td></tr> <tr><td>2020</td><td>24.8</td></tr> <tr><td>2021</td><td>40.6</td></tr> <tr><td>2022</td><td>38.6</td></tr> <tr><td>2023</td><td>40.8</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Parlamentul Republicii Moldova Urmare politicilor promovate în domeniu, începând cu anul 2021, se observă o creștere semnificativă a proporției femeilor alese în Parlament, ajungând la circa 40% în anii 2021-2023	An	Pondere (%)	2014	20.8	2015	20.8	2016	22.8	2017	21.8	2018	20.2	2019	24.8	2020	24.8	2021	40.6	2022	38.6	2023	40.8
An	Pondere (%)																						
2014	20.8																						
2015	20.8																						
2016	22.8																						
2017	21.8																						
2018	20.2																						
2019	24.8																						
2020	24.8																						
2021	40.6																						
2022	38.6																						
2023	40.8																						
5.5.1.b. Ponderea femeilor alese în administrația publică locală	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2015</td><td>28.9</td></tr> <tr><td>2019</td><td>35.6</td></tr> <tr><td>2023</td><td>40.8</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Comisia Electorală centrală Indicatorul a înregistrat o creștere cu 5,2% în anul 2023 comparativ cu anul 2019 (de la 35,6% la 40,8%). Astfel, în cadrul alegerilor locale generale din anul 2023, din totalul de 11.017 consilieri în APL I și APL II, 4.492 sunt femei.	An	Pondere (%)	2015	28.9	2019	35.6	2023	40.8														
An	Pondere (%)																						
2015	28.9																						
2019	35.6																						
2023	40.8																						
5.5.2. Ponderea femeilor în funcții de conducere	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>42.6</td></tr> <tr><td>2015</td><td>48.5</td></tr> <tr><td>2016</td><td>46.6</td></tr> <tr><td>2017</td><td>41.5</td></tr> <tr><td>2018</td><td>40.3</td></tr> <tr><td>2019</td><td>45.7</td></tr> <tr><td>2020</td><td>42.3</td></tr> <tr><td>2021</td><td>44.6</td></tr> <tr><td>2022</td><td>44.6</td></tr> <tr><td>2023</td><td>43.6</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică În general, ponderea femeilor în funcțiile de conducere se menține între 43% și 45%, cu excepția anilor 2015, când a fost de 48,5%, și 2018, când a scăzut la 40,3%. Nu există o tendință clară de creștere sau descreștere a acestui indicator în perioada analizată. Valorile din 2019-2023 (45,7%, 44,6%, 44,6% și 43,6%) sugerează o stabilizare a prezenței femeilor în funcțiile de conducere în jurul valorii de 45%.	An	Pondere (%)	2014	42.6	2015	48.5	2016	46.6	2017	41.5	2018	40.3	2019	45.7	2020	42.3	2021	44.6	2022	44.6	2023	43.6
An	Pondere (%)																						
2014	42.6																						
2015	48.5																						
2016	46.6																						
2017	41.5																						
2018	40.3																						
2019	45.7																						
2020	42.3																						
2021	44.6																						
2022	44.6																						
2023	43.6																						

ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

5.5.2.1. Ponderea femeilor în Guvern	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Cancelaria de Stat	În anul 2023, ponderea femeilor în Guvernul Republicii Moldova a fost de 38,6%, evidențiind un efort constant pentru îmbunătățirea reprezentării feminine în poziții de decizie la nivel guvernamental. Acest procent sugerează o participare semnificativă a femeilor în politică și reflectă o tendință de creștere a egalității de gen în structurile de conducere ale țării.
5.5.2.1. Ponderea femeilor alese în Parlament	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Parlamentul Republicii Moldova	La finalul anului 2023, în Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XI-a erau 40 de deputate, ceea ce reprezenta 39,6% din totalul membrilor, un procent semnificativ în istoria țării. În plus, cinci din cele 11 comisii permanente erau conduse de femei, iar ponderea acestora în Biroul permanent al Parlamentului depășea 30%. Începând cu anul 2021, s-a observat o creștere notabilă a proporției femeilor alese în Parlament, atingând 39,6% în 2023, datorită introducerii unei cote minime de 40% pentru ambele sexe în organele de conducere și listele electorale.
5.5.2.3. Ponderea femeilor judecători	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Cancelaria de Stat	În 2023, femeile au reprezentat 50,8% din totalul judecătorilor din Republica Moldova, ceea ce indică o distribuție echilibrată între sexe în sistemul judiciar al țării.

5.6. Asigurarea accesului universal la servicii de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv pentru planificarea familiei și pentru informarea și educarea sexuală și reproductivă

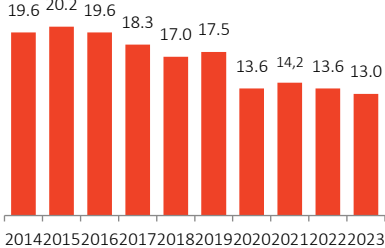
Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
5.6.1. Ponderea femeilor în vârstă de 15-49 de ani care iau decizii independente cu privire la relații sexuale, utilizarea contracepției și sănătatea sexuală și reproductivă	Indicatorul de 73,3% (conform Studiului Generații și Gen) a fost colectat pentru prima dată, fiind necesară repetarea studiului pentru a urmări progresul în acest domeniu.

ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

5.6.2.1. Existența în țară a cadrului normativ care garantează femeilor și bărbaților în vârstă de 15-49 ani accesul la sănătatea sexuală și reproductivă, informare și educare	Indicator non-statistic. Datele disponibile sugerează un progres semnificativ în stabilirea unui cadru normativ ³⁶ care asigură accesul femeilor și bărbaților cu vârste între 15 și 49 de ani la servicii de sănătate sexuală și reproductivă, precum și la informare și educație în acest domeniu.
5.6.2.2. Implementarea cadrului normativ care garantează femeilor și bărbaților în vârstă de 15-49 ani accesul la sănătatea sexuală și reproductivă, informare și educare	Strategia Națională pentru Sănătate 2030 are ca obiectiv îmbunătățirea accesului la servicii de sănătate sexuală și reproductivă prin extinderea infrastructurii, modernizarea serviciilor, integrarea educației sexuale în curriculumul școlar și promovarea egalității de gen. Documentul subliniază importanța respectării drepturilor fundamentale și include măsuri de prevenție și tratament pentru problemele de sănătate sexuală.
5.6.2.2. (1) Mortalitatea maternă (la 1000 femei de vârstă reproductivă)	la 1000 femei de vârstă reproductivă 0.008 0.017 0.01 0.009 0.007 0.008 0.008 0.023 0.027 0.007 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Agenția Națională pentru Sănătate Publică Datele din 2023 indică o scădere semnificativă a ratei mortalității materne (la 1000 de femei de vârstă reproductivă), o revenire la nivelul de până la pandemia COVID-19.
5.6.2.2. (2) Mortalitatea neonatală precoce (la 1000 născuți vii)	la 1 000 născuți vii 4.2 4.5 4.3 3.7 4.3 4.2 4.4 4.1 4.9 5.1 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Agenția Națională pentru Sănătate Publică Ministerul Educației și Cercetării Între 2014 și 2023, rata mortalității infantile a variat, cu o scădere în 2017 (3,7%) și o creștere îngrijorătoare în ultimii doi ani, ajungând la 5,1% în 2023.
5.6.2.2. (3) Contracepția modernă (femeile în vârstă reproductivă folosesc metode moderne de contracepție), %	Conform Studiului Generații și Gen (2021), proporția femeilor care folosesc metode moderne de contracepție a rămas constantă în 2020 (41,7%) față de 2012 (42,4%). În 2023, mai mult de jumătate dintre femeile cu vârste între 15 și 49 de ani, căsătorite sau aflate în concubinaj (55,1%), utilizează metode contraceptive, dintre care, metodele moderne (42,4%) sunt mai frecvent utilizate decât cele tradiționale (12,7%).

³⁶ Strategia Națională a Sănătății Reprodusei 2005-2015; Programul național privind sănătatea și drepturile sexuale și reproductive pentru anii 2018-2022 (HG 681/2018)

ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

5.6.2.2. (4) Avort (la 1000 femei de vârstă reproductivă)	la 1000 femei de vârstă reproductivă În ultimii ani, rata avorturilor a scăzut constant, de la 19,6% în 2016 la 13% în 2023. Această scădere indică un impact pozitiv al politicilor și programelor în domeniul sănătății reproductive și planificării familiale. Sursa: Agenția Națională pentru Sănătate Publică
---	--

5.a.Efectuarea de reforme pentru garantarea pentru femei a drepturilor egale asupra resurselor economice, accesului la proprietate și control asupra terenurilor și a altor forme de proprietate, serviciilor financiare, moștenirii și resurselor naturale, în conformitate cu legislația națională

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
5.a.1.a .Ponderea populației din sectorul agrar cu drepturi de proprietate sau alte drepturi patrimoniale asupra terenurilor agricole	În 2023, aproximativ 50-60% din populația implicată în sectorul agrar din Republica Moldova deține drepturi de proprietate sau alte drepturi patrimoniale asupra terenurilor agricole. Această estimare include atât proprietarii de terenuri, cât și persoanele care au drepturi de arendare sau alte forme de utilizare a terenurilor agricole.
5.a.1.b. Ponderea femeilor cu drepturi de proprietate sau alte drepturi patrimoniale asupra terenurilor agricole	Între 2014 și 2023, proporția femeilor care dețin drepturi de proprietate sau alte drepturi patrimoniale asupra terenurilor agricole în Republica Moldova a crescut considerabil, de la aproximativ 20% în 2014 la aproximativ 48,6% în 2023. Această evoluție reflectă eforturile de promovare a egalității de gen și sprijinul oferit femeilor din sectorul agricol. Cu toate acestea, persistă provocări în asigurarea echilibrului de gen în ceea ce privește drepturile asupra terenurilor agricole, iar continuarea inițiativelor de sprijin pentru femei în acest domeniu este esențială pentru atingerea unei parități complete.

5.b. Creșterea utilizării tehnologiilor disponibile, în special a tehnologiei informațiilor și comunicațiilor, pentru promovarea abilitării femeilor

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
5.b.1. Ponderea populației care deține telefon mobil	Numărul de abonați la rețeaua telefonică mobilă a crescut constant pe parcursul perioadei analizate. Deși nu sunt disponibile date exacte despre ponderea populației care deține telefoane mobile în 2023, având în vedere tendința ascendentă a numărului de abonați se poate presupune că acest indicator este în creștere.

ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

5.b.1.1. Numărul mediu de telefoane mobile la 100 de gospodării	bucăți <table><tr><th>An</th><th>Numărul mediu de telefoane mobile la 100 de gospodării</th></tr><tr><td>2014</td><td>148</td></tr><tr><td>2015</td><td>151</td></tr><tr><td>2016</td><td>152</td></tr><tr><td>2017</td><td>156</td></tr><tr><td>2018</td><td>154</td></tr><tr><td>2019</td><td>167</td></tr><tr><td>2020</td><td>170</td></tr><tr><td>2021</td><td>172</td></tr><tr><td>2022</td><td>173</td></tr><tr><td>2023</td><td>172</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Numărul mediu de telefoane mobile la 100 de gospodării	2014	148	2015	151	2016	152	2017	156	2018	154	2019	167	2020	170	2021	172	2022	173	2023	172	Indicatorul a avut o tendință de creștere generală între 2014 și 2023, crescând de la 148 în 2014 la 172 în 2023. Aceasta sugerează o adoptare și utilizare extinsă a telefoanelor mobile în gospodării. Totodată, se constată anumite diferențe de gen cu privire la acest indicator. Numărul mediu de telefoane mobile, raportat la 100 gospodării, în cazul bărbaților constituie 197, iar în cazul femeilor 138.
An	Numărul mediu de telefoane mobile la 100 de gospodării																							
2014	148																							
2015	151																							
2016	152																							
2017	156																							
2018	154																							
2019	167																							
2020	170																							
2021	172																							
2022	173																							
2023	172																							

5.c. Adoptarea și consolidarea politicilor adecvate și legislației aplicabile pentru promovarea egalității de gen și abilitarea femeilor și fetelor la toate nivelurile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
5.c.1.1. Disponibilitatea sistemelor de monitorizare și alocare a resurselor publice pentru egalitatea de gen și abilitarea femeilor	Conform datelor de pe SDG Indicator Dashboard 2024 (pag 26), indicatorul a înregistrat progrese moderate în anul 2023.

6

Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți

6.1. ODD 6 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” include implementarea Obiectivului de Dezvoltare Durabilă 6 (ODD 6)- Apă curată și igienă, ca parte esențială a planului său. În cadrul acestei strategii, ODD 6 este reflectat prin Obiectivul general 2, care vizează „îmbunătățirea condițiilor de trai”. Acest obiectiv general este subdivizat în mai multe obiective specifice, care abordează aspectele legate de gestionarea apei și igienă.

Strategia preconizează, până în anul 2030, atingerea țintei strategice de asigurare a accesului universal la condiții sanitare adecvate și echitabile pentru 65% din populație și comunități, cu un accent special pe nevoile femeilor, fetelor și persoanelor aflate în situații vulnerabile.

În ultimele două decenii, Republica Moldova a realizat progrese în asigurarea accesului populației la surse sigure de apă. Ponderea locuitorilor care beneficiază de apă potabilă gestionată în siguranță a crescut de la 54,6% în 2012 la 90,7% în 2023. Acest avans a fost facilitat de investițiile semnificative în infrastructura de apă și canalizare, provenind atât din fonduri naționale, cât și externe, care au contribuit la extinderea rețelelor de distribuție, în special în zonele rurale, și la îmbunătățirea accesului la apă potabilă.

Numărul apeductelor noi a crescut semnificativ în ultimii ani, reflectând angajamentul continuu față de îmbunătățirea infrastructurii de apă. Deși există încă diferențe între mediul urban și cel rural, tendințele recente sugerează o creștere accelerată a accesului la apă potabilă sigură. Acest progres este susținut de aplicarea legislației care protejează zonele de protecție sanitară ale surselor de apă, cum ar fi sondele arteziene și râurile.

Totodată, extinderea rețelelor publice de distribuție a apei la 20,8 mii km în 2023, cu 630,2 km suplimentari față de anii anteriori, indică un progres semnificativ în îmbunătățirea acoperirii. Numărul crescut de apeducte noi, în special în zonele rurale, sugerează o tendință pozitivă de creștere a accesului la apă potabilă sigură. Continuarea eforturilor pentru evaluarea impactului măsurilor existente, identificarea regiunilor cu acces scăzut și dezvoltarea strategiilor specifice sunt esențiale pentru a atinge obiectivele de dezvoltare durabilă în domeniul aprovizionării cu apă.

Într-un context global în care accesul la apă curată și gestionarea eficientă a resurselor de apă devine din ce în ce mai important, măsurile de protecție a calității apei capătă o importanță deosebită. În acest sens, Guvernul se angajează să acorde o atenție asigurării accesului universal la apeducte și sisteme de sanitație sigure, precum și să implementeze standarde stricte de siguranță și măsuri de monitorizare a calității apei potabile. În analiza consumului de apă, s-a observat o stabilitate relativă a acestuia pentru nevoile de producție. Totuși, raportările recente indică o modificare semnificativă a volumului raportat, influențată de excluderea datelor referitoare la partea stângă a Nistrului. În ceea ce privește calitatea apei, rezultatele monitorizării indică variabilitate, cu majoritatea corpurilor de apă clasificate în categorii de poluare diferite.

Pentru a îmbunătăți gestionarea resurselor de apă și calitatea apelor, au fost adoptate modificări legislative, inclusiv la Legea apelor nr. 272/2011 și Hotărârea Guvernului nr. 368/2024, pentru a alinia cadrul normativ la standardele internaționale. Aceste modificări vizează reducerea riscurilor legate de poluare, protecția

ODD 6: Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți

resurselor de apă și gestionarea eficientă a resurselor, inclusiv prevenirea și limitarea consecințelor inundațiilor și secetei. Totodată, în anul 2023, sistemul de management integrat al resurselor de apă a fost evaluat cu 68 de puncte, față de media globală de 57, reflectând progresele realizate. Gestionarea bazinelor hidrografice Dunărea-Prut și Marea Neagră, precum și Nistru, se desfășoară conform acordurilor internaționale semnate cu Ucraina și România, consolidând cooperarea transfrontalieră pentru protejarea și utilizarea durabilă a resurselor de apă.

Într-un efort de a promova gestionarea durabilă a resurselor de apă și de a asigura accesul universal la apă potabilă de calitate, Guvernul își propune să stabilească și să întărească parteneriate strategice cu organizații internaționale, instituții de cercetare și alte părți interesate. Recent, au fost realizate progrese semnificative în acest domeniu. Astfel, au fost aprobate Protocoalele sesiunilor Comisiei hidrotehnice interguvernamentale³⁷, în conformitate cu Acordul semnat între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind protecția și utilizarea durabilă a apelor Prutului și Dunării. La fel, în anul de referință, Republica Moldova, Ucraina și România au semnat Declarația de cooperare, care vizează întărirea colaborării în gestionarea bazinului râului Prut și îmbunătățirea calității apei. În prezent, se află în desfășurare procesul de constituire a unui Grup de lucru comun pentru a asigura implementarea eficientă a acestei Declarații, evidențiind angajamentul constant al țărilor implicate pentru o gestionare integrată și sustenabilă a resurselor de apă.

Îmbunătățirea condițiilor de trai prin accesul sporit la facilități sanitare adecvate reprezintă o prioritate în dezvoltarea infrastructurii. Ponderea populației care dispune de grup sanitar și baie sau duș în interiorul locuinței a înregistrat o creștere în ultimii ani, evidențiind progrese considerabile. Astfel, acest indicator a crescut de la o valoare inițială de 64,6% la 67,4% în 2023. Aceste îmbunătățiri sunt rezultatul investițiilor în infrastructura de apă și canalizare, care includ construirea de noi facilități și modernizarea rețelelor existente. Locuințele și clădirile instituționale, în special în mediul urban și în regiunile cu venituri mai mari, au fost renovate sau construite recent, fiind dotate cu facilități moderne precum grupuri sanitare și băi.

Cu toate acestea, în ciuda avansurilor realizate, există încă o parte considerabilă a populației care nu beneficiază de aceste facilități. Pentru a aborda această problemă și a extinde accesul la condiții sanitare corespunzătoare, au fost implementate investiții în infrastructura de apă și canalizare, inclusiv construcția și modernizarea facilităților existente. Astfel, conform Hotărârii de Guvern nr. 260/2023 și listei instituțiilor beneficiare de investiții aprobate prin Ordinul ministrului educației, culturii și cercetării, a fost demarat un proiect de dotare cu blocuri sanitare în instituțiile de învățământ gimnazial, rezultând dotarea a 20 de astfel de instituții cu blocuri sanitare.

În contextul dezvoltării infrastructurii sanitare și a îmbunătățirii condițiilor de trai, accesul populației la sistemele de canalizare și facilitățile sanitare joacă un rol esențial. Ponderea populației cu acces la sistemul de canalizare a cunoscut o creștere remarcabilă în ultimii ani, indicând progrese semnificative în acest domeniu. De la 62,8% în 2014, acest indicator a urcat la 81,5% în 2022 și a continuat să crească până la 85% în 2023. Aceste realizări se datorează, în mare parte, extinderii rețelelor de canalizare și investițiilor concentrate în zonele rurale, contribuind astfel la reducerea discrepanțelor între mediul rural și cel urban.

Pe lângă accesul la canalizare, igiena mâinilor reprezintă un aspect esențial pentru sănătatea publică. Între 2019 și 2021, procentul populației care utilizează instalații de spălare a mâinilor cu săpun și apă a crescut constant, de la 90,2% la 92,5%. Aceste îmbunătățiri subliniază importanța facilităților adecvate pentru igiena mâinilor în prevenirea bolilor și promovarea sănătății generale. Astfel, pentru a sprijini comunitățile în continuarea acestor progrese, se implementează măsuri suplimentare, inclusiv utilizarea resurselor diasporei pentru proiecte de infrastructură la nivel local. Totodată, Regulamentul sanitar privind

³⁷ Hotărârea Guvernului nr. 228/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136589&lang=ro

ODD 6: Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți

supravegherea și monitorizarea calității apei potabile³⁸, va asigura standarde înalte de calitate a apei pentru toți cetățenii.

Calitatea apelor de suprafață și accesul la infrastructura de apă reprezintă o prioritate pentru sănătatea publică și dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova. În anul 2020, 27% din apa din ecosistemele acvatice era de calitate Clasa I-Clasa III. În anul 2021, se atestă o creștere de 34%, urmată de o scădere la 29% în anul 2023. În ceea ce privește calitatea apei în bazinul râului Nistru, aceasta a rămas în clasa a III-a, considerată poluată moderat. Apele din bazinul râului Prut au fost clasificate în clasa a IV-a, adică poluate, iar apele interne ale râurilor mici au fost considerate foarte poluate, încadrate în clasa a V-a. Totodată, 51% din corpurile de apă sunt clasificate în clasa a V-a, foarte poluate, 21% în clasa a IV-a, poluate, 26% în clasa a III-a, poluate moderat, și doar 2% în clasa a II-a, de calitate bună.

În cadrul proiectului „Monitorizarea apelor subterane în districtul bazinului hidrografic Nistru și districtul bazinului hidrografic Dunărea-Prut și Marea Neagră”, 51% din cele opt corpuri de apă subterană monitorizate corespund Clasei a II-a, adică „bună”. În acest sens, autoritățile trebuie să stabilească criterii clare și transparente pentru identificarea comunităților care necesită îmbunătățiri urgente în infrastructura de alimentare cu apă și sanitație, ținând cont de accesul la apă potabilă, nivelul de dezvoltare socio-economică și gradul de vulnerabilitate al comunităților. Consultările cu comunitățile vor fi incluse în procesul de co-planificare pentru a identifica nevoile specifice și soluțiile adaptate local. În perioada ce urmează, Guvernul va asigura finanțarea adecvată prin mobilizarea resurselor interne și externe, și va identifica parteneriate și surse de finanțare sustenabile. Implementarea etapizată a proiectelor va permite prioritizarea și utilizarea eficientă a resurselor, iar monitorizarea și evaluarea continuă a rezultatelor vor asigura ajustarea planurilor și măsurilor conform necesităților reale, garantând progresul pe termen lung.

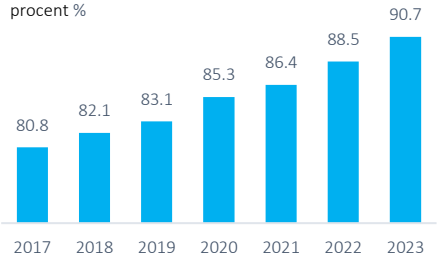
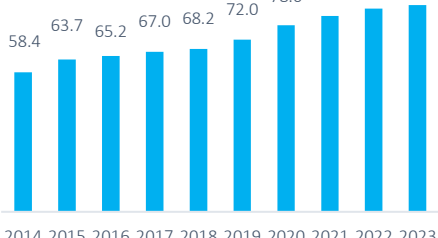
Valoarea asistenței financiare și tehnice externe pentru sectorul de aprovizionare cu apă și sanitație a suferit modificări semnificative în ultimii ani. În timp ce sprijinul financiar a înregistrat o creștere considerabilă în 2022, ajungând la 21,86 milioane USD, față de 6,54 milioane USD în 2021, autoritățile și partenerii internaționali continuă să implementeze strategii esențiale pentru îmbunătățirea acestui sector. Pentru a asigura o dezvoltare sustenabilă, este imperativ ca autoritățile să stabilească parteneriate solide și să dezvolte planuri de lungă durată care să atragă finanțări și asistență tehnică adecvată. O abordare consistentă și previzibilă a asistenței externe va contribui la dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii de apă și sanitație. Prin urmare, în perioada 2022-2023, s-au realizat mai multe inițiative importante pentru consolidarea parteneriatelor și atragerea de fonduri, inclusiv finanțarea proiectelor conform Acordului de grant între Republica Moldova și Banca Mondială, care a vizat propunerea și aprobarea a 58 de proiecte pentru finanțare.

³⁸ Hotărârea Guvernului nr. 651/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139455&lang=ro

ODD 6: Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți

Indicatori de monitorizare

6.1. Până în 2030, realizarea accesului universal și echitabil la apă potabilă sigură și la prețuri accesibile pentru cel puțin 95% din populație

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
6.1.1. Ponderea populației cu acces la surse sigure de alimentare cu apă	procent % <table><thead><tr><th>An</th><th>Pondere (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2017</td><td>80.8</td></tr><tr><td>2018</td><td>82.1</td></tr><tr><td>2019</td><td>83.1</td></tr><tr><td>2020</td><td>85.3</td></tr><tr><td>2021</td><td>86.4</td></tr><tr><td>2022</td><td>88.5</td></tr><tr><td>2023</td><td>90.7</td></tr></tbody></table> Sursa: Biroul Național de Statistică În 2023, indicatorul reflectă o creștere semnificativă la 90,7%, de la 88,5% în 2022. Rețelele publice de distribuție a apei au crescut la 20,8 mii km în 2023, cu 630,2 km suplimentare. Rețeaua publică de distribuție a apei a fost extinsă și actualizată pentru a acoperi mai multe gospodării, în special în zonele rurale. Numărul apeductelor nou construite, în special în zonele rurale, a crescut în ultimii zece ani, sugerând o tendință de creștere a numărului de oameni care au acces la surse sigure de apă potabilă.	An	Pondere (%)	2017	80.8	2018	82.1	2019	83.1	2020	85.3	2021	86.4	2022	88.5	2023	90.7						
An	Pondere (%)																						
2017	80.8																						
2018	82.1																						
2019	83.1																						
2020	85.3																						
2021	86.4																						
2022	88.5																						
2023	90.7																						
6.1.1.1. Ponderea populației cu acces la servicii de alimentare cu apă potabilă gestionate în siguranță	procent (%) <table><thead><tr><th>An</th><th>Pondere (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>58.4</td></tr><tr><td>2015</td><td>63.7</td></tr><tr><td>2016</td><td>65.2</td></tr><tr><td>2017</td><td>67.0</td></tr><tr><td>2018</td><td>68.2</td></tr><tr><td>2019</td><td>72.0</td></tr><tr><td>2020</td><td>78.0</td></tr><tr><td>2021</td><td>82.0</td></tr><tr><td>2022</td><td>85.0</td></tr><tr><td>2023</td><td>86.5</td></tr></tbody></table> Sursa: Biroul Național de Statistică Creșterea ponderii persoanelor cu acces la servicii de alimentare cu apă potabilă se datorează implementării legislației actuale care protejează zonele de protecție sanitară ale surselor de apă potabilă, cum ar fi sondele arteziene și râurile. Astfel, în anul 2023 se atestă o creștere a acestui indicator la 86,5%.	An	Pondere (%)	2014	58.4	2015	63.7	2016	65.2	2017	67.0	2018	68.2	2019	72.0	2020	78.0	2021	82.0	2022	85.0	2023	86.5
An	Pondere (%)																						
2014	58.4																						
2015	63.7																						
2016	65.2																						
2017	67.0																						
2018	68.2																						
2019	72.0																						
2020	78.0																						
2021	82.0																						
2022	85.0																						
2023	86.5																						

ODD 6: Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți

6.2. Până în 2030, realizarea accesului universal la condiții sanitare adecvate și echitabile pentru cel puțin 65 % din populație, acordând o atenție specială nevoilor femeilor și fetelor și celor în situații vulnerabile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
6.2.1.1. Proportia populației care dispune în interiorul locuinței de (a) grup sanitar și (b) baie sau duș	procent % <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Procent %</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2017</td> <td>45</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>46.7</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>55.9</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>57.2</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>62.7</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>64.6</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>67.4</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică În 2023, proporția populației care beneficiază de grup sanitar și baie sau duș în interiorul locuinței a crescut față de anul 2022, indicând îmbunătățiri ale condițiilor de trai. Investițiile în infrastructura de apă și canalizare, incluzând construcția de noi facilități și modernizarea rețelelor existente, au contribuit la creșterea accesului la grupuri sanitare, băi sau dușuri. Multe locuințe și clădiri instituționale, în special în zonele urbane și în regiunile cu venituri mai mari, au fost renovate sau recent construite, fiind echipate cu facilități moderne precum grupuri sanitare și băi.	An	Procent %	2017	45	2018	46.7	2019	55.9	2020	57.2	2021	62.7	2022	64.6	2023	67.4						
An	Procent %																						
2017	45																						
2018	46.7																						
2019	55.9																						
2020	57.2																						
2021	62.7																						
2022	64.6																						
2023	67.4																						
6.2.1.a. Ponderea populației cu acces la sistem de canalizare	procent % <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Procent %</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2014</td> <td>62.8</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>66.6</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>67.1</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>69.5</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>72.3</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>74.5</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>77.6</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>80.4</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>81.5</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>85.0</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică Între 2022 și 2023, accesul populației la sistemul de canalizare a crescut semnificativ (de la 81,5% la 85,0%). Rețelele de canalizare au continuat să se extindă, ajungând la 5.4 mii km în 2023, cu 92,1 km suplimentari. În zonele rurale, investițiile au fost concentrate în special pe îmbunătățirea accesului la sistemele de canalizare, ceea ce a contribuit la reducerea diferențelor dintre zonele rurale și urbane. Această creștere este rezultatul proiectelor de canalizare care au fost implementate ca parte a programelor de dezvoltare locală și regională.	An	Procent %	2014	62.8	2015	66.6	2016	67.1	2017	69.5	2018	72.3	2019	74.5	2020	77.6	2021	80.4	2022	81.5	2023	85.0
An	Procent %																						
2014	62.8																						
2015	66.6																						
2016	67.1																						
2017	69.5																						
2018	72.3																						
2019	74.5																						
2020	77.6																						
2021	80.4																						
2022	81.5																						
2023	85.0																						
6.2.1.b. Ponderea populației care utilizează o instalație de spălare a mâinilor cu săpun și apă	procent, % <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Procent, %</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2016</td> <td>90.2</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>90.2</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>90.2</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>90.2</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>91.5</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>92.5</td> </tr> </tbody> </table> Din anul 2019 până în 2021, ponderea persoanelor care au acces la acest tip de facilități a crescut constant. În 2019, 90,2% din populație a avut acces la astfel de instalații, iar în 2021 acest indicator a crescut la 92,5%.	An	Procent, %	2016	90.2	2017	90.2	2018	90.2	2019	90.2	2020	91.5	2021	92.5								
An	Procent, %																						
2016	90.2																						
2017	90.2																						
2018	90.2																						
2019	90.2																						
2020	91.5																						
2021	92.5																						

ODD 6: Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți

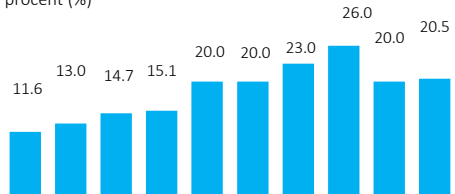
6.3. Până în 2030, îmbunătățirea calității apei prin reducerea poluării, eliminarea deversării deșeurilor și minimizarea eliminărilor produselor chimice și materialelor periculoase, reducerea proporției apelor uzate netratate și sporirea substanțială a gradului de reciclare și reutilizare sigură

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																																																																																										
6.3.1. Ponderea apelor uzate epurate suficient din totalul apelor evacuate, sectorul non-rezidențial	procent (%) <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td></tr><tr><th>Procent (%)</th><td>16.3</td><td>16.7</td><td>14</td><td>17.1</td><td>18</td><td>18.1</td><td>17.7</td><td>18.1</td><td>17.8</td></tr></table> Sursa: Agenția „Apele Moldovei” (Tabela 5 din Raportul anual statistic „Utilizarea apei în Republica...”) În 2023, 85% din apele uzate evacuate de agenții economici din partea dreaptă a Nistrului au fost tratate suficient pentru a nu polua mediul. Diferența semnificativă față de 2022 se datorează faptului că, anterior, erau incluse și datele privind apele evacuate de agenții economici din partea stângă a Nistrului.	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Procent (%)	16.3	16.7	14	17.1	18	18.1	17.7	18.1	17.8																																																																						
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022																																																																																		
Procent (%)	16.3	16.7	14	17.1	18	18.1	17.7	18.1	17.8																																																																																		
6.3.2.a. Proportia corpurilor de apă de suprafață care au atins clasa de „calitate bună” (conform parametrilor hidrochimici)	Calitatea apei (râuri, lacuri și corpuri de apă artificiale), % din numărul total de secțiuni monitorizate <table><tr><th>An</th><td>2010</td><td>2011</td><td>2012</td><td>2013</td><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>CI.I</th><td>25</td><td>25</td><td>31</td><td>30</td><td>26</td><td>22</td><td>24</td><td>12</td><td>26</td><td>28</td><td>26</td><td>20</td><td>21</td><td>26</td></tr><tr><th>CI.II</th><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>2</td><td>0</td><td>1</td><td>1</td><td>2</td><td>0</td><td>2</td></tr><tr><th>CI.III</th><td>49</td><td>53</td><td>50</td><td>53</td><td>57</td><td>58</td><td>56</td><td>51</td><td>54</td><td>52</td><td>51</td><td>46</td><td>51</td><td>51</td></tr><tr><th>CI.IV</th><td>26</td><td>22</td><td>19</td><td>16</td><td>17</td><td>20</td><td>20</td><td>20</td><td>19</td><td>22</td><td>22</td><td>32</td><td>20</td><td>21</td></tr><tr><th>CI.V</th><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr></table> Sursa: Ministerul Mediului În 2023, calitatea apei în bazinul râului Nistru a rămas în clasa a III-a, considerată poluată moderat. Apele din bazinul râului Prut au fost clasificate în clasa a IV-a, adică poluate, iar apele interne ale râurilor mici au fost considerate foarte poluate, încadrate în clasa a V-a. Rezumând rezultatele din toate secțiunile de monitorizare, s-a constatat că 51% din corpurile de apă sunt clasificate în clasa a V-a, foarte poluate, 21% în clasa a IV-a, poluate, 26% în clasa a III-a, poluate moderat, și doar 2% din corpurile de apă au clasa a II-a, de calitate bună.	An	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	CI.I	25	25	31	30	26	22	24	12	26	28	26	20	21	26	CI.II	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	1	2	0	2	CI.III	49	53	50	53	57	58	56	51	54	52	51	46	51	51	CI.IV	26	22	19	16	17	20	20	20	19	22	22	32	20	21	CI.V	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
An	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																													
CI.I	25	25	31	30	26	22	24	12	26	28	26	20	21	26																																																																													
CI.II	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	1	2	0	2																																																																													
CI.III	49	53	50	53	57	58	56	51	54	52	51	46	51	51																																																																													
CI.IV	26	22	19	16	17	20	20	20	19	22	22	32	20	21																																																																													
CI.V	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																													
6.3.2.b. Proportia corpurilor de apă subterane care au atins clasa de „calitate bună” (conform parametrilor chimici analitici, metale dizolvate, pesticide)	procent (%) <table><tr><th>An</th><td>2010</td><td>2011</td><td>2012</td><td>2013</td><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Procent (%)</th><td>40.0</td><td>40.0</td><td>28.2</td><td>32.1</td><td>29.2</td><td>17.1</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>18.8</td><td>43.0</td><td>18.9</td><td>51.0</td></tr></table> Sursa: Agenția Geologie și Resurse Minerale În anul de referință, 51% din apele celor opt corpuri de apă subterană (orizonturi/complexe acviferei) monitorizate corespund clasei de calitate II, adică „bună”.	An	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Procent (%)	40.0	40.0	28.2	32.1	29.2	17.1	0	0	0	0	18.8	43.0	18.9	51.0																																																												
An	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023																																																																													
Procent (%)	40.0	40.0	28.2	32.1	29.2	17.1	0	0	0	0	18.8	43.0	18.9	51.0																																																																													

ODD 6: Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți

6.3.2.1. Ponderea surselor de alimentare cu apă potabilă neconforme la normele sanitare conform calității apei (conform parametrilor microbiologici)

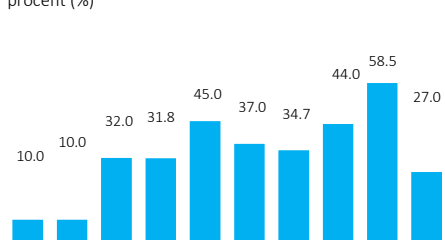
Surse centralizate subterane
procent (%)

An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Procent (%)	11.6	13.0	14.7	15.1	20.0	20.0	23.0	26.0	20.0	20.5

Sursa:
Agenția Națională pentru Sănătate Publică

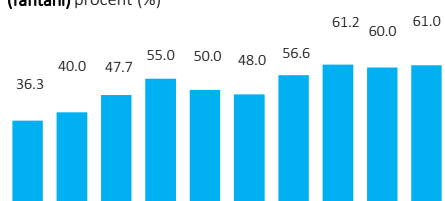
Surse centralizate de suprafață
procent (%)

An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Procent (%)	10.0	10.0	32.0	31.8	45.0	37.0	34.7	44.0	58.5	27.0

Sursa:
Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Surse descentralizate de alimentare cu apă (fântâni) procent (%)

An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Procent (%)	36.3	40.0	47.7	55.0	50.0	48.0	56.6	61.2	60.0	61.0

Sursa:
Agenția Națională pentru Sănătate Publică

În conformitate cu parametrii microbiologici, neconformitatea surselor de apă potabilă centralizate a crescut în anul 2021 până la 26%, după care în 2022 și 2023 a înregistrat o scădere până la 20,5%.

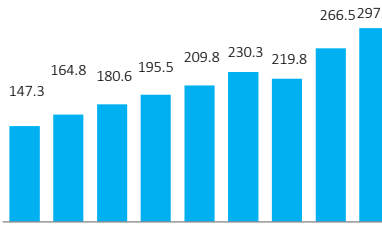
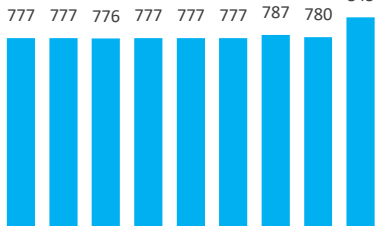
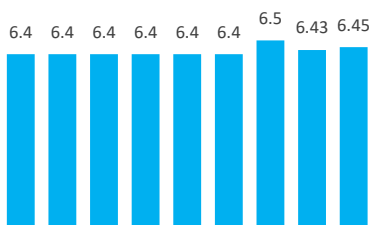
Totodată, în 2022 s-a înregistrat o creștere semnificativă numărului de neconformități a probelor de apă de suprafață la parametrii chimici (58,5%). Totuși, în 2023, acest parametru a înregistrat o diminuare de până la 27%. Cauzele includ deversări de ape uzate și ape meteorice în apele de suprafață care nu au fost purificate.

Îngrijorătoare este creșterea neconformităților fântânilor la normele sanitare de calitate a apei. În 2023 ponderea surselor de acest tip neconforme a constituit 61%.

6.4. Până în 2030, creșterea substanțială a eficienței de utilizare a apei în toate sectoarele și asigurarea unui proces durabil de captare și furnizare a apei potabile.

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
---------------------------	------------------------

ODD 6: Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți

6.4.1. Evoluția eficienței utilizării apei în timp	lei/m³ 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 Sursa: Agenția „Apele Moldovei”	Evoluția eficienței utilizării apei în timp este pozitivă. Valoarea economică generată per unitate de apă utilizată a constituit în 2022 297,7 lei/m³, fiind în creștere comparativ cu anii precedenți. Creșterea constantă a valorii indicatorului indică o utilizare mai eficientă a apei, trend care necesită a fi continuat pentru a reduce presiunea asupra resurselor de apă dulce, contribuind la protecția mediului și la adaptarea la schimbările climatice.
6.4.1.1. Consumul apei pentru necesități de producție și potabile	milioane m³ 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 Sursa: Agenția „Apele Moldovei”	Consumul de apă pentru necesități de producție și potabile a rămas relativ stabil în perioada analizată. Până în anul 2022, volumul raportat a inclus și apa utilizată de partea stângă a Nistrului, în special de Complexul Hidroenergetic de la Cuciurgan. Începând cu 2023, datele sunt prezentate fără a include informațiile din unitățile administrativ-teritoriale de pe malul stâng al Nistrului. Respectiv, valoarea acestui indicator, fără unitățile administrativ-teritoriale de pe malul stâng al Nistrului, în 2023 constituie 119 mil. m³.
6.4.2. Ponderea apei captate din totalul resurselor de apă disponibile (Water Stress Index)	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 Sursa: Agenția „Apele Moldovei”	Ponderea apei captate a rămas relativ stabilă în perioada analizată, la aproximativ 6,4%. Până în 2022, volumul raportat a inclus și apa captată de pe malul stâng al Nistrului, în special de Complexul Hidroenergetic de la Cuciurgan, cel mai mare utilizator de resurse de apă pentru producerea energiei. Începând cu 2023, datele sunt prezentate fără a include informațiile din unitățile administrativ-teritoriale de pe malul stâng al Nistrului, ceea ce a dus la o valoare raportată mult mai mică de 0,91%.

ODD 6: Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți

6.5. Până în 2030, implementarea managementului integrat al resurselor de apă la toate nivelurile

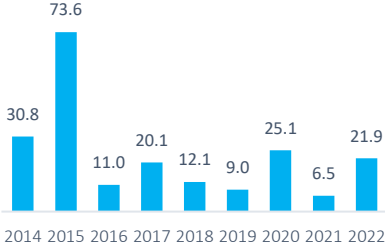
Indicator de monitorizare	Descrierea progresului													
6.5.1. Gradul de implementare a managementului integrat al resurselor de apă (de la 0 la 100)	Tendențele indicatorului, în cele 3 cicluri de raportare <table><thead><tr><th>An</th><th>MD</th><th>Media Globală</th></tr></thead><tbody><tr><td>2017</td><td>32</td><td>49</td></tr><tr><td>2020</td><td>46</td><td>54</td></tr><tr><td>2023</td><td>68</td><td>57</td></tr></tbody></table> Sursa: Ministerul Mediului	An	MD	Media Globală	2017	32	49	2020	46	54	2023	68	57	Indicatorul este calculat pe baza unui chestionar care evaluează progresul pe patru direcții. Nivelul indicatorului în 2023 este de 68, pe o scală de la 0 la 100, fapt ce semnifică un grad mediu ridicat de implementare a managementului integrat al resurselor de apă. Creșterea indicatorului se datorează în mare parte creșterii cu 30 de puncte a ratei disponibilității instrumentelor de management, care permit factorilor de decizie să aplice măsuri justificate. De asemenea, s-a înregistrat o creștere semnificativă de 26 de puncte la capitolul finanțare și bugetare a resurselor pentru managementul resurselor de apă și dezvoltarea sectorului.
An	MD	Media Globală												
2017	32	49												
2020	46	54												
2023	68	57												
6.5.2. Ponderea suprafeței bazinelor apelor râurilor (hidrografice) transfrontaliere, parte a acordurilor internaționale.	Republica Moldova este traversată de două râuri transfrontaliere: Nistru și Prut. Cooperarea transfrontalieră pentru protecția și gestionarea durabilă a râului Prut este reglementată prin Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a apelor Prutului și Dunării. În conformitate cu acest Acord, au fost desfășurate sesiuni ordinare și extraordinare ale Comisiei hidrotehnice interguvernamentale. Cooperarea transfrontalieră pentru protecția și gestionarea durabilă a râului Nistru este asigurată prin Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei. Astfel, 100% din suprafețele bazinelor apelor râurilor (hidrografice) transfrontaliere sunt parte a acordurilor internaționale.													

6.6. Până în 2030, protejarea și restabilirea ecosistemelor legate de apă, inclusiv păduri, zone umede, râuri, acvifere și lacuri

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
6.6.1. Dinamica modificării suprafețelor ecosistemelor legate de apă (indicatori privind extensia spațială a ecosistemelor legate de apă, calitatea apei lacurilor și corpurilor de apă artificiale, cantitatea (descărcarea) apei în râuri și estuare, calitatea ecosistemelor legate de apă, cantitatea apei subterane din acvifere).	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>MD (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2014</td> <td>17</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>22</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>24</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>37</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>20</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>29</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>27</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>34</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>29</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>29</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Agenția de Mediu În general, valorile indicatorului au rămas stabile. În 2020, 27% din apa din ecosistemele acvatice avea calitatea Clasa I-Clasa III. În 2021, acest procent a crescut la 34%, iar în 2023 a scăzut la 29%.	An	MD (%)	2014	17	2015	22	2016	24	2017	37	2018	20	2019	29	2020	27	2021	34	2022	29	2023	29
An	MD (%)																						
2014	17																						
2015	22																						
2016	24																						
2017	37																						
2018	20																						
2019	29																						
2020	27																						
2021	34																						
2022	29																						
2023	29																						

ODD 6: Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți

6.a. Până în 2030, consolidarea capacităților țării, cu ajutorul cooperării internaționale și suportului extern, pentru implementare de activități și programe legate de apă și sanitație, inclusiv captarea apei, desalinizarea, eficiența apei, tratarea apelor uzate, tehnologiilor de reciclare și reutilizare

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
6.a.1. Valoarea asistenței financiare și tehnice externe pentru dezvoltarea sectorului de aprovizionare cu apă și sanitație.	milioane dolari SUA, prețuri <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Valoarea (milioane dolari SUA)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2014</td> <td>30.8</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>73.6</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>11.0</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>20.1</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>12.1</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>9.0</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>25.1</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>6.5</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>21.9</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Baza de date UNSTATS Se atestă o variație semnificativă a valorii asistenței financiare și tehnice externe pentru dezvoltarea sectorului de aprovizionare cu apă și sanitație în Moldova. Valoarea asistenței din anul 2022 este superioară valorii din anul precedent, însă inferioară anului 2020.	An	Valoarea (milioane dolari SUA)	2014	30.8	2015	73.6	2016	11.0	2017	20.1	2018	12.1	2019	9.0	2020	25.1	2021	6.5	2022	21.9
An	Valoarea (milioane dolari SUA)																				
2014	30.8																				
2015	73.6																				
2016	11.0																				
2017	20.1																				
2018	12.1																				
2019	9.0																				
2020	25.1																				
2021	6.5																				
2022	21.9																				

6.b. Planificarea și programarea în mod coerent și etapizat a dezvoltării unei infrastructuri de alimentare cu apă și sanitație îmbunătățite pentru toate comunitățile, pe baza unor criterii de selectare bine definite și transparente, incluzând implicarea comunităților beneficiare

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
6.b.1. Ponderea autorităților publice locale care dispun de programe/strategii, proceduri de implicare a comunității în managementul apei și a sanitației.	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator

7

Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern

7.1. ODD 7 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Obiectivul de Dezvoltare Durabilă (ODD) 7 al Națiunilor Unite se concentrează pe asigurarea accesului universal la energie care este accesibilă, fiabilă, durabilă și modernă pentru toți cetățenii. În plus, acest obiectiv vizează promovarea utilizării surselor de energie regenerabilă, îmbunătățirea eficienței energetice în toate domeniile economice, precum și dublarea ponderii de energie regenerabilă în mixul energetic global până în 2030.

Republica Moldova a adoptat angajamente pentru îndeplinirea obiectivelor globale de dezvoltare durabilă, concentrându-se în special pe domeniul energetic, ceea ce va contribui la securitatea energetică și sustenabilitatea pe termen lung a țării, așa cum este reflectat în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”. În acest context, se remarcă mai multe puncte de convergență cu ODD 7, inclusiv:

- **Promovarea utilizării resurselor energetice regenerabile:** Facilitarea înființării centrelor regionale ecoenergetice și instalarea capacităților noi de generare a energiei electrice din surse regenerabile.
- **Îmbunătățirea eficienței energetice:** Prin subvenționarea și accelerarea implementării măsurilor de eficiență energetică, se urmărește îmbunătățirea eficienței energetice în diverse sectoare economice.
- **Extinderea infrastructurii energetice și a accesului la energie:** Proiectele de interconectare a rețelelor de energie electrică și crearea de depozite comune de gaze naturale între Republica Moldova și România facilitează accesul la energie și sporesc securitatea energetică în regiune.
- **Promovarea întreprinderilor durabile și a locurilor de muncă decente:** Stimularea antreprenoriatului ecologic și dezvoltarea de afaceri în sectoarele ecologice contribuie la promovarea unei creșteri economice durabile și la crearea de locuri de muncă în domeniile energiei, construcțiilor, turismului și agriculturii.
- **Alinierea la obiectivele Pactului Verde European:** În cadrul politicii de protecție a mediului, strategia include implementarea standardelor de mediu și alinierea la obiectivele Pactului Verde European. Aceasta este în conformitate cu ODD 7, care are ca obiectiv creșterea utilizării de energie din surse regenerabile.
- **Indicatorii de evaluare a impactului de dezvoltare a SND:** Conform indicatorilor de evaluare ai Strategiei Naționale, Republica Moldova își propune să majoreze ponderea energiei din surse regenerabile în consumul final brut de la 23,8% în 2019 la 27% până în 2030 și să sporească investițiile în sectorul eficienței energetice de la 0,03% din PIB în 2018 la 0,5% până în 2030. Indicatorii specifici pentru măsurarea progresului în ceea ce privește eficiența energetică și utilizarea energiei regenerabile sunt aliniați cu obiectivele ODD 7.

ODD 7 Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod singur, durabil și modern

7.2. Analiza progresului

Republica Moldova face progrese în adresa problemelor de securitate energetică. În anul 2023, Republica Moldova a înregistrat progrese notabile în sectorul energiei regenerabile. Capacitatea instalată de generare a energiei electrice din surse regenerabile a crescut cu 76% ajungând la 348,55 MW în timp ce instalațiile fotovoltaice au crescut de 3,2 ori 192,5 MW) comparativ cu 2022 (60,139 MW) și au constituit aproape 55% din totalul capacității regenerabile. Totodată, instalațiile eoliene au crescut cu 15,3%, atingând 132,7 MW, hidrocentralele au ajuns la 16,75 MW, reprezentând 5% din capacitatea totală, în timp ce instalațiile de cogenerare pe biogaz au contribuit cu 6,6 MW, adică 2%. Prin urmare, acest progres reflectă angajamentul țării de a-și îmbunătăți eficiența energetică și de a reduce dependența de fluctuațiile tarifelor energetice. Totodată, implementarea Pachetului Energetic III a avansat reformele în sectorul electroenergetic, promovând o piață de energie electrică mai competitivă și transparentă. Transpunerea noilor reglementări a inclus aprobarea unor acte normative suplimentare privind energia electrică. Exemplu în acest sens, se remarcă și modificările recente ale Legii nr. 10/2016, care includ tranziția de la contorizarea netă la facturarea netă, menite să încurajeze investițiile în energia verde și să faciliteze vânzarea surplusului de energie. De evidențiat că Republica Moldova a depășit deja obiectivul de 15% pentru energia din surse regenerabile, dar există o tendință de scădere care necesită politici mai ferme în domeniul dezvoltării energiei regenerabile pentru a stimula dezvoltarea continuă a sectorului. În acest sens, Strategia Națională vizează creșterea ponderii energiei regenerabile la 27% până în 2030.

Creșterea ponderii energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie este o altă prioritate. Republica Moldova și-a stabilit ca țintă pentru 2030 ca cel puțin 30% din energia electrică consumată să fie din surse regenerabile, comparativ cu 10,8% în prezent. În acest sens, anul 2023 a adus schimbări majore în cadrul normativ al energiei regenerabile, prin aprobarea modificărilor la Legea nr. 10/2016 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile. Noile reglementări urmăresc să rezolve problemele din sectorul energiei regenerabile, inclusiv energia electrică, transporturile, încălzirea și răcirea. O realizare semnificativă constă în tranziția de la contorizarea netă la facturarea netă, permițând producătorilor să vândă surplusul de energie electrică. În conformitate cu aceste modificări, Guvernul va organiza licitații pentru statutul de producător eligibil, vizând instalarea a 105 MW de energie eoliană și 60 MW de energie fotovoltaică până la sfârșitul lui 2025.

Facilitarea accesului la cercetare și tehnologie în domeniul energiei curate prin cooperare internațională. Indicatorii de asistență financiară și tehnică externă pentru eficiența energetică în Republica Moldova variază anual și depind de condițiile externe și cooperarea internațională. Creșterea recentă a asistenței financiare externe indică recunoașterea internațională a eforturilor Republicii Moldova în acest domeniu. Cu toate acestea, lipsa datelor specifice despre investițiile în eficiența energetică și infrastructura durabilă face dificilă evaluarea progresului, subliniind necesitatea intensificării eforturilor în colectarea și transparența datelor.

Strategia energetică a Republicii Moldova este **aliniată la obiectivele Pactului Verde European** și ODD 7, demonstrând un angajament puternic față de protecția mediului și utilizarea energiei regenerabile. Implementarea standardelor de mediu și promovarea surselor de energie curată sunt pași importanți pentru dezvoltarea durabilă a țării. Creșterea asistenței financiare externe reflectă recunoașterea

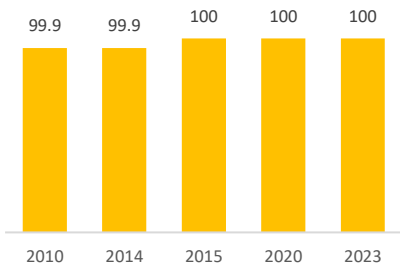
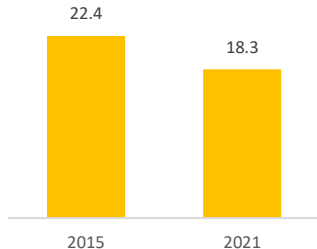
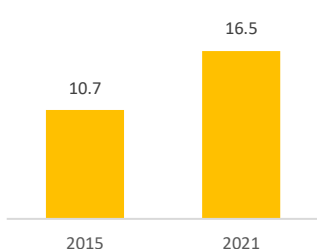
ODD 7 Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod singur, durabil și modern

internațională a acestor eforturi, iar intensificarea colectării datelor va ajuta la evaluarea progresului și la stimularea investițiilor în energia verde.

Prin urmare, se poate concluziona că Republica Moldova a realizat progrese semnificative în sectorul energiei regenerabile, cu o creștere a capacităților instalate în 2023 și adoptarea de reforme legislative pentru stimularea investițiilor în energie verde. Pentru a asigura un viitor energetic sustenabil, este necesar să se continue eforturile de dezvoltare a infrastructurii energetice, promovarea tehnologiilor energetice curate și investițiile în cercetare și dezvoltare în domeniul energiei regenerabile. Menținerea cooperării internaționale, atragerea investițiilor străine directe și stabilirea unor obiective și indicatori clari și măsurabili sunt esențiale. De asemenea, educația și conștientizarea publică sunt esențiale pentru susținerea tranziției către un viitor mai verde și durabil.

Indicatori de monitorizare

7.1. Până în 2030, asigurarea accesul universal la servicii energetice accesibile, sigure și moderne

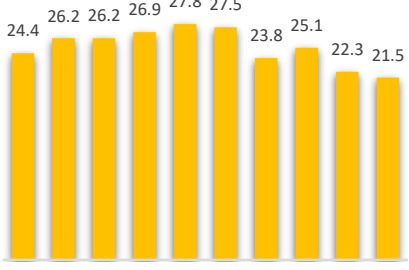
Indicator de monitorizare	Descrierea progresului													
7.1.1. Ponderea populației cu acces la energie electrică	Ponderea populației cu acces la energie electrică, procente (%) <table><tr><th>An</th><th>Pondere (%)</th></tr><tr><td>2010</td><td>99.9</td></tr><tr><td>2014</td><td>99.9</td></tr><tr><td>2015</td><td>100</td></tr><tr><td>2020</td><td>100</td></tr><tr><td>2023</td><td>100</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Pondere (%)	2010	99.9	2014	99.9	2015	100	2020	100	2023	100	Începând cu anul 2015, ponderea populației cu acces la energie electrică a atins 100% și a rămas constantă până în prezent. Această realizare se datorează dezvoltării și implementării proiectelor și reformelor în sectorul electroenergetic, care au asigurat un nivel ridicat de acces la energie electrică, garantând accesibilitate, disponibilitate, fiabilitate, continuitate, calitate și transparență.
An	Pondere (%)													
2010	99.9													
2014	99.9													
2015	100													
2020	100													
2023	100													
7.1.2. Ponderea gospodăriilor după principalele surse de energie utilizate pentru necesitățile casnice (prepararea bucatelor, încălzire)	Ponderea gospodăriilor pentru care principala sursă de încălzire este energia termică centralizată, procent (%) <table><tr><th>An</th><th>Pondere (%)</th></tr><tr><td>2015</td><td>22.4</td></tr><tr><td>2021</td><td>18.3</td></tr></table>	An	Pondere (%)	2015	22.4	2021	18.3	Ponderea gospodăriilor pentru care principala sursă de încălzire este gazul natural, electricitatea procent (%) <table><tr><th>An</th><th>Pondere (%)</th></tr><tr><td>2015</td><td>10.7</td></tr><tr><td>2021</td><td>16.5</td></tr></table>	An	Pondere (%)	2015	10.7	2021	16.5
An	Pondere (%)													
2015	22.4													
2021	18.3													
An	Pondere (%)													
2015	10.7													
2021	16.5													

ODD 7 Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod singur, durabil și modern

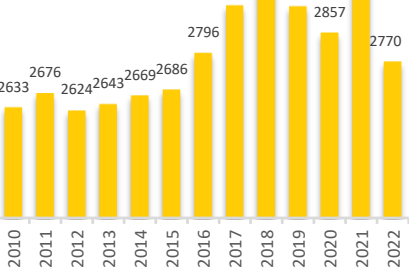
	Ponderea gospodăriilor pentru care principala sursă de încălzire sunt lemnele, deșeurile și cărbunele procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2015</td> <td>65.8</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>64.4</td> </tr> </tbody> </table> Ponderea gospodăriilor pentru care principala sursă de energie pentru pregătirea alimentelor este gazul natural/ gazul lichefiat procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2015</td> <td>88.8</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>95.8</td> </tr> </tbody> </table> Ponderea gospodăriilor pentru care principala sursă de energie pentru pregătirea alimentelor este energia electrică, procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2015</td> <td>3.6</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>1.4</td> </tr> </tbody> </table> Ponderea gospodăriilor pentru care principala sursă de energie pentru pregătirea alimentelor sunt lemnele, deșeurile și cărbunele, procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2015</td> <td>7.6</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>2.8</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică Tendința se păstrează, în general, pozitivă pentru trecerea la surse de energie mai curate, cu o scădere a dependenței de combustibilii solizi. Se observă o creștere a utilizării gazului natural sau a electricității pentru încălzire și gătit, cu o scădere a dependenței de lemne sau cărbune.	An	Pondere (%)	2015	65.8	2021	64.4	An	Pondere (%)	2015	88.8	2021	95.8	An	Pondere (%)	2015	3.6	2021	1.4	An	Pondere (%)	2015	7.6	2021	2.8
An	Pondere (%)																								
2015	65.8																								
2021	64.4																								
An	Pondere (%)																								
2015	88.8																								
2021	95.8																								
An	Pondere (%)																								
2015	3.6																								
2021	1.4																								
An	Pondere (%)																								
2015	7.6																								
2021	2.8																								
7.1.2.1 Distribuția resurselor energetice utilizate pentru necesitățile casnice (încălzirea spațiilor, răcirea spațiilor, încălzirea apei, pregătirea alimentelor)	Conform datelor din 2021 (ultimele date disponibile): • biocombustibilii și deșeurile sunt utilizate în proporție de 98,9% pentru încălzirea spațiilor; • produsele petroliere sunt utilizate în proporție de 85,3% pentru pregătirea alimentelor și 14,2% pentru încălzirea apei; • cărbunele este utilizat în proporție de 96,1% pentru încălzirea spațiilor și 3,9% pentru încălzirea apei; • gazele naturale sunt utilizate în proporție de 63,9% pentru încălzirea spațiilor, 25,8% pentru pregătirea alimentelor și 10,3% pentru încălzirea apei; • energia termică este utilizată în proporție de 74,9% pentru încălzirea spațiilor și 25,1% pentru încălzirea apei; • energia electrică este utilizată în proporție de 63,5% pentru iluminat și utilizarea aparatelor electrice, 16,4% pentru încălzirea apei, 12,6% pentru pregătirea alimentelor, 6% pentru încălzirea spațiilor și 1,4% pentru răcirea spațiilor.																								

ODD 7 Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod singur, durabil și modern

7.2. Până în 2030, asigurarea unei ponderi a energiei din surse regenerabile de cel puțin 15% în consumul final brut de energie electrică

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
7.2.1. Ponderea energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie	procente % <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2013</td><td>24.4</td></tr> <tr><td>2014</td><td>26.2</td></tr> <tr><td>2015</td><td>26.2</td></tr> <tr><td>2016</td><td>26.9</td></tr> <tr><td>2017</td><td>27.8</td></tr> <tr><td>2018</td><td>27.5</td></tr> <tr><td>2019</td><td>23.8</td></tr> <tr><td>2020</td><td>25.1</td></tr> <tr><td>2021</td><td>22.3</td></tr> <tr><td>2022</td><td>21.5</td></tr> </tbody> </table> 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 Sursă: Eurostat Obiectivul de a atinge o pondere a energiei din surse regenerabile de 15% a fost depășit. Totuși, în ultimii ani se observă o tendință de scădere a acestui indicator. După o creștere constantă care a atins un maxim de 27,5% în 2017, ponderea a scăzut în anii următori, ajungând la 21,5% în 2022.	An	Pondere (%)	2013	24.4	2014	26.2	2015	26.2	2016	26.9	2017	27.8	2018	27.5	2019	23.8	2020	25.1	2021	22.3	2022	21.5
An	Pondere (%)																						
2013	24.4																						
2014	26.2																						
2015	26.2																						
2016	26.9																						
2017	27.8																						
2018	27.5																						
2019	23.8																						
2020	25.1																						
2021	22.3																						
2022	21.5																						

7.3. Obținerea, în perioada 2024-2030, a noilor economii anuale de energie în mărime de 0,8% din valoarea medie a consumului final de energie între 1 ianuarie 2019 și 1 ianuarie 2022

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																												
7.3.1.a. Consum de energie primară (consum intern brut)	ktep <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Consum (ktep)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2010</td><td>2633</td></tr> <tr><td>2011</td><td>2676</td></tr> <tr><td>2012</td><td>2624</td></tr> <tr><td>2013</td><td>2643</td></tr> <tr><td>2014</td><td>2669</td></tr> <tr><td>2015</td><td>2686</td></tr> <tr><td>2016</td><td>2796</td></tr> <tr><td>2017</td><td>2939</td></tr> <tr><td>2018</td><td>3087</td></tr> <tr><td>2019</td><td>2936</td></tr> <tr><td>2020</td><td>2857</td></tr> <tr><td>2021</td><td>3115</td></tr> <tr><td>2022</td><td>2770</td></tr> </tbody> </table> 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 Sursă: Biroul Național de Statistică Ținta anuală de economie de energie de 0,8% este atinsă. Consumul intern brut de energie a scăzut cu 11,08% în 2022 comparativ cu 2021. Evoluția respectivă a fost generată de evoluțiile negative din economie, determinate de criza energetică națională și conflictul geopolitic din Ucraina. Pe termen lung, datele indică o tendință de scădere a consumului energetic, ceea ce sugerează o posibilă îmbunătățire a eficienței energetice și o tranziție către surse de energie mai sustenabile.	An	Consum (ktep)	2010	2633	2011	2676	2012	2624	2013	2643	2014	2669	2015	2686	2016	2796	2017	2939	2018	3087	2019	2936	2020	2857	2021	3115	2022	2770
An	Consum (ktep)																												
2010	2633																												
2011	2676																												
2012	2624																												
2013	2643																												
2014	2669																												
2015	2686																												
2016	2796																												
2017	2939																												
2018	3087																												
2019	2936																												
2020	2857																												
2021	3115																												
2022	2770																												

ODD 7 Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod singur, durabil și modern

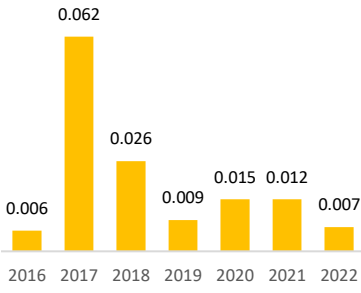
7.3.1.b. Consum de energie finală (consum final energetic)	ktep <table><tr><th>An</th><th>Consum de energie finală (ktep)</th></tr><tr><td>2010</td><td>2345</td></tr><tr><td>2011</td><td>2406</td></tr><tr><td>2012</td><td>2364</td></tr><tr><td>2013</td><td>2390</td></tr><tr><td>2014</td><td>2409</td></tr><tr><td>2015</td><td>2455</td></tr><tr><td>2016</td><td>2571</td></tr><tr><td>2017</td><td>2719</td></tr><tr><td>2018</td><td>2862</td></tr><tr><td>2019</td><td>2739</td></tr><tr><td>2020</td><td>2670</td></tr><tr><td>2021</td><td>2924</td></tr><tr><td>2022</td><td>2592</td></tr></table> Sursă: Biroul Național de Statistică	An	Consum de energie finală (ktep)	2010	2345	2011	2406	2012	2364	2013	2390	2014	2409	2015	2455	2016	2571	2017	2719	2018	2862	2019	2739	2020	2670	2021	2924	2022	2592	Consumul de energie finală a fluctuat în perioada 2010-2022, cu un vârf de 2924 ktep în 2021. Consumul de energie finală a înregistrat o scădere de 11,35% în 2022 comparativ cu 2021. Această reducere a fost cauzată direct de criza energetică națională. Creșterea prețurilor la resursele energetice a determinat consumatorii să își reducă consumul și să utilizeze energia mai conștient.
An	Consum de energie finală (ktep)																													
2010	2345																													
2011	2406																													
2012	2364																													
2013	2390																													
2014	2409																													
2015	2455																													
2016	2571																													
2017	2719																													
2018	2862																													
2019	2739																													
2020	2670																													
2021	2924																													
2022	2592																													

7.a. Până în 2030, facilitarea, cu suportul cooperării internaționale, a accesului la cercetare și tehnologie în domeniul energiei curate, incluzând energia regenerabilă, eficiența energetică și tehnologia avansată și mai curată a combustibililor fosili și promovarea investițiilor în infrastructura energetică și tehnologia energiei curate

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
7.a.1. Valoarea asistenței financiare și tehnice externe pentru dezvoltarea eficienței energetice	milioane dolari SUA <table><tr><th>An</th><th>Valoarea asistenței financiare și tehnice externe (milioane dolari SUA)</th></tr><tr><td>2014</td><td>0.3</td></tr><tr><td>2015</td><td>0.5</td></tr><tr><td>2016</td><td>0.2</td></tr><tr><td>2017</td><td>0.2</td></tr><tr><td>2018</td><td>0.1</td></tr><tr><td>2019</td><td>0.2</td></tr><tr><td>2020</td><td>0.1</td></tr><tr><td>2021</td><td>0.3</td></tr><tr><td>2022</td><td>0.9</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică Valoarea asistenței financiare și tehnice externe pentru dezvoltarea eficienței energetice a fluctuat considerabil în perioada 2010-2022. În ultimii ani, se atestă o creștere a asistenței financiare externe, în special cu o valoare record în anul 2022.	An	Valoarea asistenței financiare și tehnice externe (milioane dolari SUA)	2014	0.3	2015	0.5	2016	0.2	2017	0.2	2018	0.1	2019	0.2	2020	0.1	2021	0.3	2022	0.9
An	Valoarea asistenței financiare și tehnice externe (milioane dolari SUA)																				
2014	0.3																				
2015	0.5																				
2016	0.2																				
2017	0.2																				
2018	0.1																				
2019	0.2																				
2020	0.1																				
2021	0.3																				
2022	0.9																				

ODD 7 Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod singur, durabil și modern

7.b. Până în 2030, extinderea infrastructurii și modernizarea tehnologiei pentru furnizarea de servicii de energie moderne și durabile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																
7.b.1.1. Volumul investițiilor în sectorul de eficiență energetică raportat la PIB	procente <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Procent</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2016</td> <td>0.006</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>0.062</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>0.026</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>0.009</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>0.015</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>0.012</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>0.007</td> </tr> </tbody> </table> Volumul investițiilor în acest sector a avut fluctuații semnificative între 2016 și 2022. În 2017, acestea au atins un maxim de 0,062% din PIB, dar au scăzut constant în anii următori, ajungând la 0,007% în 2022. Pentru a asigura o dezvoltare durabilă, este esențial să se mențină un angajament constant și să se implementeze strategii coerente de investiții în eficiența energetică. Sursa: Ministerul Finanțelor Biroul Național de Statistică	An	Procent	2016	0.006	2017	0.062	2018	0.026	2019	0.009	2020	0.015	2021	0.012	2022	0.007
An	Procent																
2016	0.006																
2017	0.062																
2018	0.026																
2019	0.009																
2020	0.015																
2021	0.012																
2022	0.007																
7.b.1.2. Volumul investițiilor străine directe în dezvoltarea durabilă a infrastructurii și tehnologiilor	Nu există date suficiente pentru analiza progresului.																

8

Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

8.1. ODD 8 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 8 (ODD 8) al Națiunilor Unite promovează o creștere economică susținută, incluzivă și durabilă, împreună cu ocuparea deplină și productivă a forței de muncă, precum și oferirea unor condiții de muncă decente pentru toți. În contextul Republicii Moldova, atingerea acestui obiectiv este crucială pentru consolidarea unei economii robuste și reziliente, capabile să facă față provocărilor globale și să creeze oportunități echitabile pentru toți cetățenii.

În 2023, economia Republicii Moldova a continuat să se confrunte cu o creștere economică modestă și fluctuantă. După o contracție a PIB-ului de 5,9% în 2022, cauzată de multiple crize, inclusiv seceta, criza energetică, perturbările comerciale și creșterea costului vieții, economia a rămas vulnerabilă la șocuri externe și conflicte regionale. Războiul din Ucraina a accentuat aceste provocări, determinând o creștere economică de doar 0,7% în 2023, în special ca urmare a majorării producției agricole cu 23,6%, față de 2022.

Potrivit Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării (MDED), unele activități economice au finalizat anul trecut cu un rezultat negativ: industria prelucrătoare, construcțiile, comerțul intern, transport și depozitare, tranzacții imobiliare etc. Industria prelucrătoare, a cărei pondere este de circa 8% în PIB, a fost în descreștere în anul 2023 cu 12% și a sustras 1,1 p.p. din evoluția PIB. Majorarea costurilor de producție în contextul scumpirii materiilor prime și a resurselor energetice și perturbarea/blocarea lanțurilor de aprovizionare sunt principalii factori care au afectat sectorul industrial și nu au permis sectorului să se revigoreze după crizele anului 2022.

Incertitudinea majoră în contextul conflictului armat din țara vecină este de fapt factorul principal ce afectează perspectivele de dezvoltare a țării. MDED estimează că, în 2024, exporturile de mărfuri vor crește ceva mai rapid decât prognoza anterioară, adică cu 11,1%, până la circa 4,5 miliarde de dolari, în timp ce importurile vor avansa cu 9,5%, până la 9,5 miliarde de dolari. Producția industrială va crește cu 3%, în timp ce producția agricolă - cu doar un procent. În consecință, deficitul comercial va ajunge la circa cinci miliarde de dolari. Estimările MDED sugerează că investițiile în active imobilizate vor crește cu 2,2%, după scăderile înregistrate în ultimii doi ani, iar salariul mediu lunar nominal este anticipat să atingă 13.700 de lei, ceea ce reprezintă o creștere de 11,9% față de 2022.

Impactul prelungit al conflictului a subliniat necesitatea diversificării economice și a inovației pentru a stimula o creștere sustenabilă. Republica Moldova își concentrează eforturile pentru a crește productivitatea economică prin diversificare, inovație tehnologică și îmbunătățirea eficienței. Strategiile de sprijin pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri) și atragerea de investiții străine sunt esențiale pentru stimularea creșterii economice. Totuși, provocările persistente în infrastructură și accesul limitat la tehnologie subminează aceste eforturi, necesitând reforme suplimentare pentru a sprijini dezvoltarea durabilă.

ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

Investițiile în infrastructură, digitalizare și tehnologii verzi sunt cruciale pentru a crea un mediu favorabil dezvoltării afacerilor și pentru a atrage investiții străine. Parteneriatele între sectorul public și cel privat sunt importante pentru crearea de locuri de muncă de calitate și asigurarea condițiilor de muncă decente.

În ceea ce privește piața muncii, Republica Moldova își propune să creeze mai multe oportunități de angajare și să îmbunătățească calitatea locurilor de muncă prin reforme în educația profesională, combaterea ratei șomajului și reducerea activităților informale. Economia informală afectează negativ veniturile publice și calitatea locurilor de muncă. Asigurarea unor condiții de lucru sigure și corecte, promovarea egalității de remunerare pentru muncă de valoare egală și oferirea de protecție socială, sunt esențiale pentru realizarea muncii decente. Suplimentar, reducerea inegalităților de pe piața muncii, prin asigurarea accesului egal la oportunități de angajare pentru toate grupurile sociale, inclusiv femei, tineri și persoane vulnerabile, corespunde cu obiectivul de a promova munca decentă pentru toți. Implementarea măsurilor care să combată discriminarea și să promoveze incluziunea socială va contribui la crearea unui mediu de muncă echitabil și integrat.

În mod specific, țintele ODD 8 sunt menționate în Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” la Obiectivele 1 și 4:

Obiectivul 1: Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților

Obiectivul general 1 al SND precizează că până în anul 2030 urmează să fie implementate următoarele ținte strategice:

- implementarea politicilor orientate spre dezvoltare, care susțin activitățile productive, crearea de locuri de muncă decente, antreprenoriatul, creativitatea și inovația și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin accesul la serviciile financiare (ODD 8.3);
- stimularea creșterii productivității prin diversificare, modernizare tehnologică și inovație (ODD 8.2);
- promovarea locurilor de muncă verzi ca o modalitate eficientă de a combina dezvoltarea socială și de mediu, precum și de a îmbunătăți competențele și practicile de afaceri pentru o creștere durabilă și favorabilă incluziunii (ODD 8.4);
- atingerea, până în anul 2030, a unui nivel al ocupării forței de muncă similar cu media țărilor din Europa Centrală și de Est și stimularea ocupării productive și a muncii decente pentru toate femeile și toți bărbații, inclusiv pentru tineri, persoanele în etate și persoanele cu dizabilități, precum și remunerarea egală pentru munca de valoare egală (ODD 8.5);
- eradicarea muncii forțate, a traficului de ființe umane și a muncii copiilor (ODD 8.7);
- protecția drepturilor la muncă și promovarea unor medii de lucru sigure pentru toți angajații; stimularea remunerării echitabile a muncii prin consolidarea dialogului social, aplicarea salariilor minime adecvate și combaterea remunerării subdeclarată în conformitate cu cele mai bune practici europene (ODD 8.8).

Obiectivul 4: Ridicarea nivelului de cultură și de dezvoltare personală

Suplimentar, Obiectivul general 4 al SND vizează angajamentul de elaborare și implementare a politicilor de promovare a turismului durabil, care să faciliteze crearea de parteneriate public-private, să dezvolte

ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

capacitățile instituționale din domeniu ale autorităților publice locale și, respectiv, să creeze locuri de muncă și să promoveze cultura și produsele locale (ODD 8.9).

8.2. Analiza progresului

Strategia națională de dezvoltare economică 2030 – răspunsul Republicii Moldova la crizele globale și viziunea pentru creștere sustenabilă. În perioada 2022-2023, economia Republicii Moldova a fost afectată de crize globale, inclusiv de criza energetică și volatilitatea piețelor internaționale, ceea ce a avut un impact negativ asupra PIB-ului pe cap de locuitor. Cu toate acestea, Guvernul a aprobat Strategia națională de dezvoltare economică 2030³⁹, care urmărește stimularea unei creșteri economice sustenabile și incluzive, cu obiectivul de a accelera ritmul de creștere economică de la 2,5% în perioada 2022-2024 la o rată anuală de 5-8% până în 2030. Strategia integrează obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) 8, 9, 12 și 17, având ca scop dezvoltarea infrastructurii, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației. Totodată, Strategia oferă un cadru de politici și măsuri destinate stimulării creșterii economice, iar influențele pozitive ale acestora se preconizează că vor deveni vizibile în anii următori. Prin includerea unor investiții semnificative în infrastructură, promovarea industrializării și dezvoltarea inovațiilor, Strategia națională de dezvoltare economică 2030 reflectă angajamentul Guvernului față de recuperarea economică și dezvoltarea sustenabilă, având ca obiectiv principal creșterea productivității și competitivității economice a țării.

Programul național pentru ocuparea forței de muncă pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia⁴⁰ și Programul național pentru promovarea antreprenorialului și creșterea competitivității 2023-2027⁴¹, constituie pilonii principali în strategia de dezvoltare economică a Republicii Moldova. Primul program se concentrează pe optimizarea pieței muncii, creșterea gradului de ocupare și combaterea muncii informale, în timp ce al doilea sprijină dezvoltarea IMM-urilor și sporește productivitatea economică. Implementarea acestor politici a vizat îmbunătățirea productivității muncii și reducerea muncii informale. Proiectele în desfășurare și măsurile de sprijin pentru IMM-uri sunt așteptate să genereze o creștere semnificativă a PIB-ului pe persoană ocupată în perioada următoare. Politicile de stimulare a antreprenorialului și a competitivității economice sunt esențiale pentru atingerea acestor obiective.

În anul 2023, măsurile incluse în cele două programe au avut un impact pozitiv asupra creșterii PIB-ului pe persoană ocupată, care a beneficiat de optimizarea pieței muncii și de sprijinul acordat IMM-urilor. În contextul provocărilor generate de războiul din țara vecină, seceta severă și inflația galopantă, aceste programe au contribuit la o îmbunătățire relativă a productivității muncii. Deși PIB-ul pe persoană ocupată a continuat să scadă, declinul a fost mai mic decât în 2022 (-2,1%).

Îmbunătățirea eficienței resurselor și decuplarea creșterii economice de degradarea mediului sunt esențiale pentru o dezvoltare durabilă. Ministerul Mediului a luat măsuri pentru îmbunătățirea progresivă a eficienței resurselor până în 2030. Acestea includ modificarea unor acte normative pentru implementarea unor strategii de economie circulară, promovarea eficienței energetice și încurajarea utilizării surselor de energie regenerabilă. În plus, au fost introduse stimulente fiscale pentru companiile care adoptă practici ecologice

³⁹ Hotărârea Guvernului nr.393/2024, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143524&lang=ro

⁴⁰ Hotărârea Guvernului nr.785/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134612&lang=ro

⁴¹ Hotărârea Guvernului nr.653/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139409&lang=ro

ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

și măsuri pentru a descuraja utilizarea resurselor nesustenabile. De asemenea, au fost lansate diverse programe de sensibilizare pentru a informa publicul despre importanța protejării mediului și a utilizării eficiente a resurselor.

Reducerea muncii informale în Republica Moldova. Guvernul Republicii Moldova a intensificat măsurile de combatere a muncii informale prin modificarea Legii nr. 131/2012, permițând Inspectoratului de Stat al Muncii să efectueze controale inopinate. Campania „Trecem pe Alb” a fost lansată cu scopul de a identifica și legaliza munca nedeclarată în sectorul nonagricol. În perioada martie - septembrie 2023, au fost identificate 73 de cazuri de muncă nedeclarată, dintre care 29 au fost legalizate. Campania a reușit să identifice 203 persoane muncind fără forme legale de angajare și să legalizeze 172 dintre acestea. Aceste măsuri au avut un impact pozitiv asupra reducerii muncii informale și îmbunătățirii condițiilor de muncă. Guvernul și-a demonstrat angajamentul de a asigura respectarea reglementărilor muncii și de a promova ocuparea legală în piața muncii, contribuind astfel la creșterea conformității și la îmbunătățirea standardelor de muncă.

Totodată, Ministerul Muncii și Protecției Sociale a avut în vedere dezvoltarea de politici care susțin activitățile productive, crearea de locuri de muncă decente și încurajarea antreprenoriatului. Programului național pentru ocuparea forței de muncă pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia⁴², care vizează reducerea ocupării informale, reprezintă un pas major în această direcție.

Promovarea echității salariale. Implementarea Legii nr. 107/2022 pentru modificarea unor acte normative, a introdus modificări semnificative în Codul Muncii nr.154/2003 și Legea salarizării nr. 847/2002 pentru a asigura transparența și eliminarea discriminării de gen. Totodată, prin aprobarea Programului pentru promovarea și asigurarea egalității de gen în Republica Moldova pentru perioada 2023-2027⁴³, obiectivul principal setat a fost reducerea diferențelor de gen salariale pentru muncă egală sau muncă de valoare egală.

Indicatorul **Rata șomajului** a fluctuat neuniform în anii 2018-2023, înregistrând o creștere în 2023 cu 1,5% comparativ cu 2022 (de la 3,1% la 4,6%), care a fost cauzată de reducerile de personal din instituțiile publice (Reforma „Restart” ANAS/ATAS, Reforma ISM). Un rol important în diminuarea ratei șomajului îl are Reforma Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM), prin creșterea ratei de ocupare. În anul 2023, în rezultatul prestării serviciilor și măsurilor active de ocupare de către ANOFM, 11062 șomeri au fost angajați în câmpul muncii (33,6% din totalul șomerilor).

Suplimentar, Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS) prin demararea reformei ANOFM, a instituit 15 echipe mobile dedicate informării și înregistrării **tinerilor NEET** (Not in Education, Employment, or Training). Aceste echipe au fost esențiale pentru îmbunătățirea integrării tinerilor în piața muncii și în sistemul educațional. Echipele mobile au avut un impact pozitiv semnificativ, contribuind la înregistrarea și sprijinirea tinerilor NEET, facilitând astfel accesul acestora la oportunități educaționale și profesionale. Aceste măsuri sunt vitale pentru reducerea ratei tinerilor NEET și pentru promovarea incluziunii lor pe piața muncii și în sistemul de învățământ. În urma reformei și a eforturilor echipelor mobile, numeroși tineri NEET au fost integrați în sisteme educaționale și pe piața muncii, înregistrând o reducere de 1,7% în 2023 comparativ cu 2022.

⁴² Hotărârea Guvernului nr. 785/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134612&lang=ro

⁴³ Hotărârea Guvernului nr. 203/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138192&lang=ro

ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

Provocări în domeniul securității și sănătății la locul de muncă. Indicatorul ratei accidentelor de muncă la 100.000 salariați a fluctuat neuniform între anii 2019 și 2023, înregistrând o diminuare de 7,0% în perioada 2021-2023. Această scădere se datorează eforturilor Ministerului Muncii și Protecției Sociale (MMPS) de combatere a muncii nedeclarate și de reducere a riscurilor de accidentare. Totuși, diminuarea ulterioară a acestui indicator întâmpină mai multe impedimente semnificative precum: armonizarea legislației; capacitățile slabe ale Inspectoratului de Stat al Muncii; atât angajatorii, cât și angajații prezintă o cunoaștere limitată a normelor de siguranță la locul de muncă.

Pentru a aborda aceste provocări și a reduce accidentele de muncă, în 2023 a fost elaborat Programul pentru Ameliorarea Securității și Sănătății în Muncă pentru perioada 2024-2028. Acest program vizează sectoarele cu risc ridicat, inclusiv construcțiile, industria prelucrătoare, agricultura, transporturile și depozitarea. Obiectivul programului este de a reduce numărul de accidente de muncă de la 82 în 2022 la 27 până în 2028, prin implementarea unor măsuri menite să îmbunătățească conformitatea cu normele de securitate și să crească siguranța la locul de muncă.

Politicile guvernamentale asupra dezvoltării turismului și agriculturii în 2023. Se urmărește ca ponderea turismului în PIB să ajungă la 1% până în 2030, pornind de la 0,6% în 2018. În anul 2023, acest indicator a scăzut cu 0,1% comparativ cu 2022, ajungând de la 0,6% la 0,5%. Principalele cauze ale acestui regres sunt efectele războiului din Ucraina, infrastructura slab dezvoltată a obiectivelor turistice de interes național și creșterea prețurilor la serviciile turistice. În 2023, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 71/2023 cu privire la subvenționarea în agricultură și mediul rural și Hotărârea Guvernului nr. 488/2023 cu privire la aprobarea Programului de sprijin pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii în domeniul turismului, vizând sprijinirea și dezvoltarea sectorului turistic și agricol prin măsuri de subvenționare și atragerea de investiții. Aceste politici au fost implementate cu scopul de a stimula creșterea economică și a diversifica sursele de venituri externe.

În ceea ce privește calitatea datelor referitoare la progresul realizat în relație cu ODD 8, există lacune care trebuie semnalate:

- **Eficiența resurselor și decuplarea creșterii economice de degradarea mediului (ODD 8.4):** Deși sunt monitorizate, nu există suficiente date sau inițiative pentru a evalua și îmbunătăți eficiența utilizării resurselor. De exemplu, la indicatorii „Volumul resurselor naturale extrase raportate la PIB” (8.4.1.b) și „Consumul de resurse naturale raportate la PIB” (8.4.2.b), nu sunt date disponibile pentru evaluare. În plus, nu există o valoare de referință sau o țintă stabilită pentru „Consumul de resurse naturale pe o persoană” (8.4.2.a).
- **Eradicarea muncii forțate, traficului de ființe umane și a muncii copiilor (ODD 8.7):** La indicatorii „Ponderea copiilor cu vârsta între 5-17 ani, care se află în situația de „munca copiilor” (8.7.1.a) și „Numărul copiilor cu vârsta între 5-17 ani, care se află în situația de „munca copiilor” (8.7.1.b), lipsesc datele pentru a evalua tendința și progresul.
- **Protecția dreptului la muncă și promovarea mediilor de lucru sigure și securizate pentru toți lucrătorii, inclusiv lucrătorii migranți, în special femeile migrante, și cei în locuri de muncă precare (ODD 8.8):** Chiar dacă există o atenție sporită asupra acestui obiectiv, anumite aspecte nu sunt

ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

monitorizate corespunzător. Un exemplu este rata accidentelor de muncă (8.8.1), unde este necesară o monitorizare mai riguroasă pentru a reduce numărul de accidente la 100 000 salariați.

- **Până în 2030, elaborarea și implementarea politicilor pentru promovarea unui turism durabil care creează locuri de muncă și promovează cultura și produsele locale (ODD 8.9):** Deși se fac eforturi semnificative în această direcție, ponderea turismului în PIB (8.9.1.1) rămâne încă relativ scăzută. Acest fapt indică nevoia de a monitoriza mai îndeaproape evoluțiile în această zonă și de a implementa strategii de creștere mai eficiente.
- **Consolidarea capacității instituțiilor financiare interne pentru a încuraja și a extinde accesul la servicii bancare, de asigurări și servicii financiare pentru toți (ODD 8.10):** Nu sunt disponibile date suficiente pentru a analiza progresul sau a stabili o tendință în privința indicatorilor „Ponderea populației (15+) care dispune de cont bancar” (8.10.2) și „Conturi bancare la 100 000 populație (18+)” (8.10.2.1). Acești indicatori sunt importanți pentru a evalua accesul la servicii financiare, deoarece un cont bancar este adesea primul pas către utilizarea altor servicii financiare. Ar fi util să se colecteze și să se monitorizeze mai multe date despre acest indicator.

Republica Moldova și-a stabilit obiective ambițioase pentru implementarea Obiectivului de Dezvoltare Durabilă 8, vizând promovarea creșterii economice incluzive și sustenabile, precum și asigurarea unui loc de muncă decent pentru toți cetățenii. Până în prezent, eforturile concertate ale autorităților au contribuit la realizarea unor progrese semnificative în acest domeniu.

Pentru a atinge pe deplin ODD 8 până în 2030, este esențial să se continue și să se intensifice aceste eforturi. Aceasta implică nu doar menținerea angajamentelor actuale, ci și dezvoltarea de noi politici și inițiative care să răspundă provocărilor emergente și să susțină creșterea economică durabilă. Investițiile în educație și formare profesională, crearea de oportunități de angajare pentru tineri, îmbunătățirea condițiilor de muncă și promovarea egalității de șanse sunt doar câteva dintre direcțiile prioritare care necesită atenție continuă. De asemenea, colaborarea cu partenerii internaționali și utilizarea resurselor externe va juca un rol crucial în susținerea eforturilor naționale.

Astfel, printr-o abordare strategică și prin mobilizarea tuturor resurselor disponibile, Republica Moldova poate asigura atingerea integrală a ODD 8, contribuind astfel la bunăstarea economică și socială a tuturor cetățenilor săi și la dezvoltarea durabilă a țării.

ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

Indicatori de monitorizare

8.1. Susținerea creșterii economice pe cap de locuitor și asigurarea creșterii PIB cu cel puțin 3% pe an

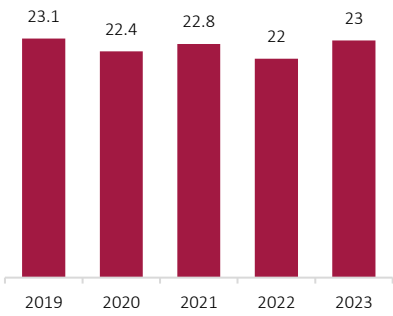
Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																		
8.1.1. Rata anuală de creștere a PIB pe cap de locuitor	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Rata anuală de creștere a PIB pe cap de locuitor (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2015</td><td>0.1</td></tr> <tr><td>2016</td><td>5.9</td></tr> <tr><td>2017</td><td>6</td></tr> <tr><td>2018</td><td>5.9</td></tr> <tr><td>2019</td><td>5.2</td></tr> <tr><td>2020</td><td>-7.3</td></tr> <tr><td>2021</td><td>15.7</td></tr> <tr><td>2022</td><td>-2.5</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică Ținta stabilită pentru acest indicator prevede o creștere anuală a PIB pe cap de locuitor de 7,5% până în 2030, pornind de la valoarea de referință de 5,1%, care reprezintă media perioadei 2016-2021. Scăderea înregistrată în 2022, de -2,5% a fost cauzată de factori precum seceta severă, presiunile inflaționiste generate de creșterea de factori precum creșterea continuă a prețurilor la resursele energetice și situația complicată din regiune, rezultată din conflictul armat în țara vecină. Acești factori au influențat negativ performanța economică, subliniind necesitatea unor strategii reziliente pentru a atinge obiectivele de creștere economică stabilite.	An	Rata anuală de creștere a PIB pe cap de locuitor (%)	2015	0.1	2016	5.9	2017	6	2018	5.9	2019	5.2	2020	-7.3	2021	15.7	2022	-2.5
An	Rata anuală de creștere a PIB pe cap de locuitor (%)																		
2015	0.1																		
2016	5.9																		
2017	6																		
2018	5.9																		
2019	5.2																		
2020	-7.3																		
2021	15.7																		
2022	-2.5																		

8.2. Stimularea creșterii productivității cu ritmuri mai rapide față de creșterea salariului real, prin diversificare, modernizarea tehnologică și inovație, inclusiv accentuarea pe sectoarele cu valoare adăugată sporită și utilizarea intensivă a forței de muncă

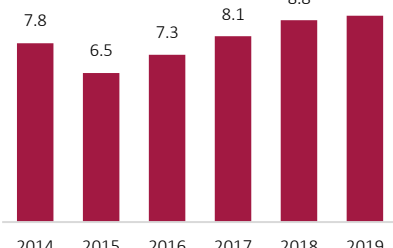
Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
8.2.1. Rata anuală de creștere a PIB pe o persoană ocupată	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Rata anuală de creștere a PIB pe o persoană ocupată (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2015</td><td>-1.4</td></tr> <tr><td>2016</td><td>4.2</td></tr> <tr><td>2017</td><td>7.7</td></tr> <tr><td>2018</td><td>1.2</td></tr> <tr><td>2019</td><td>17.3</td></tr> <tr><td>2020</td><td>-4.1</td></tr> <tr><td>2021</td><td>12.7</td></tr> <tr><td>2022</td><td>-6.7</td></tr> <tr><td>2023</td><td>-2.1</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică Diminuarea de 2,1% înregistrată în 2023 este atribuită efectelor persistente ale crizelor din 2022, cum ar fi conflictul din țara vecină, seceta severă și inflația accelerată. Acești factori au avut un impact considerabil asupra economiei, reflectând vulnerabilitățile și provocările pe care le întâmpină economia în contextul global actual. În perioada 2015-2023, rata anuală de creștere a PIB pe persoană ocupată a înregistrat fluctuații semnificative. Scăderile din anii 2020, 2022 și 2023 au fost influențate de factori externi majori, inclusiv pandemia de COVID-19, seceta, criza energetică și impactul războiului din Ucraina asupra comerțului internațional.	An	Rata anuală de creștere a PIB pe o persoană ocupată (%)	2015	-1.4	2016	4.2	2017	7.7	2018	1.2	2019	17.3	2020	-4.1	2021	12.7	2022	-6.7	2023	-2.1
An	Rata anuală de creștere a PIB pe o persoană ocupată (%)																				
2015	-1.4																				
2016	4.2																				
2017	7.7																				
2018	1.2																				
2019	17.3																				
2020	-4.1																				
2021	12.7																				
2022	-6.7																				
2023	-2.1																				

ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

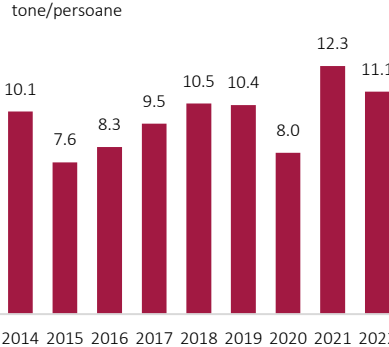
8.3. Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creativitatea și inovația, și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului													
8.3.1. Ponderea ocupării informale în sectorul nonagricol	procent (%) <table><thead><tr><th>An</th><th>Pondere (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2019</td><td>23.1</td></tr><tr><td>2020</td><td>22.4</td></tr><tr><td>2021</td><td>22.8</td></tr><tr><td>2022</td><td>22</td></tr><tr><td>2023</td><td>23</td></tr></tbody></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Pondere (%)	2019	23.1	2020	22.4	2021	22.8	2022	22	2023	23	În perioada 2019-2023, indicatorul a fluctuat în jurul valorii de 23,0%. În 2023, acesta a crescut cu 1% comparativ cu 2022, de la 22,0% la 23,0%. Numărul de persoane depistate la muncă nedeclarată a crescut datorită eficienței sporite a activităților de control ale inspectorilor de muncă, bazată pe modificările legislative și prioritizarea depistării și formalizării muncii nedeclarate. Nu se poate estima cu certitudine dacă numărul acestor cazuri este în mod real mai mare decât în anii precedenți, însă lipsa măsurilor de control inopinat din anii anteriori ar putea explica această creștere.
An	Pondere (%)													
2019	23.1													
2020	22.4													
2021	22.8													
2022	22													
2023	23													

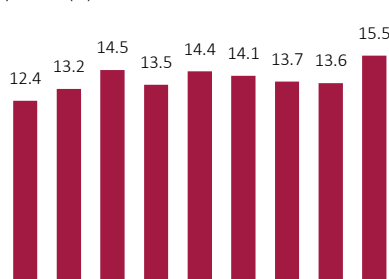
8.4. Îmbunătățirea progresivă, până în 2030, a eficienței resurselor globale pentru consum și producere, și decuplarea creșterii economice de degradarea mediului

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului															
8.4.1.a. Volumul resurselor naturale extrase pe o persoană (identic cu 12.2.1.a)	tone/persoană <table><thead><tr><th>An</th><th>Volum (tone/persoană)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>7.8</td></tr><tr><td>2015</td><td>6.5</td></tr><tr><td>2016</td><td>7.3</td></tr><tr><td>2017</td><td>8.1</td></tr><tr><td>2018</td><td>8.8</td></tr><tr><td>2019</td><td>9</td></tr></tbody></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Volum (tone/persoană)	2014	7.8	2015	6.5	2016	7.3	2017	8.1	2018	8.8	2019	9	Deși nu există date disponibile pentru 2020-2023, s-a observat o tendință de creștere a volumului de resurse naturale extrase pe persoană între 2014 și 2019. Acest indicator este monitorizat periodic de Ministerul Mediului. Principala inițiativă de îmbunătățire a fost modificarea HG nr. 570/2009 pentru a implementa prevederile Codului subsolului.
An	Volum (tone/persoană)															
2014	7.8															
2015	6.5															
2016	7.3															
2017	8.1															
2018	8.8															
2019	9															
8.4.1.b. Volumul resurselor naturale extrase raportate la PIB (identic cu 12.2.1.b)	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.															

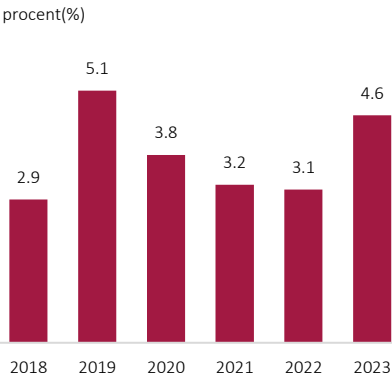
ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

8.4.2.a. Consumul de resurse naturale pe o persoană (identic cu 12.2.2.a)	tone/persoane Sursa: Biroul Național de Statistică Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP)	Analizând tendințele pe parcursul celor nouă ani 2014-2022, se observă fluctuații semnificative în consumul de resurse naturale pe persoană în Republica Moldova, influențate de factori economici, politici și sociali, inclusiv impactul pandemiei COVID-19. Tendința generală sugerează că, în pofida unor perioade de scădere, consumul de resurse naturale pe persoană a avut tendința de a reveni la niveluri ridicate, reflectând complexitatea gestionării durabile a resurselor naturale într-un context economic dinamic.
8.4.2.b. Consumul de resurse naturale raportate la PIB (identic cu 12.2.2.b)	Nu sunt date disponibile pentru a evalua progresul pe acest indicator. Nu există inițiative specifice pentru acest indicator.	

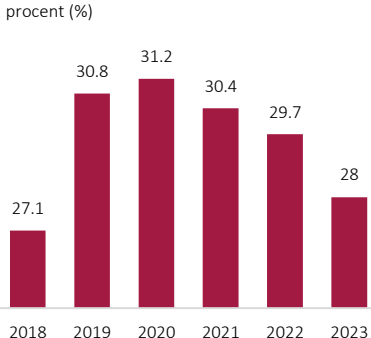
8.5. Până în 2030, atingerea unui nivel al ocupării similar cu media țărilor din Europa Centrală și de Est, și stimularea ocupării productive și a muncii decente pentru toate femeile și bărbații, inclusiv pentru tineri și persoanele cu dizabilități, precum și remunerarea egală pentru munca de valoare egală

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului	
8.5.1.1. Disparitatea salarială de gen	procent (%) Sursa: Biroul Național de Statistică	Valoarea de referință este 13,6% (2021), cu o țintă de 5% până în 2030. Se atestă o descreștere constantă a disparității salariale de gen în perioada 2018-2021. Cu toate acestea, în anul 2022, a fost înregistrată o creștere a disparității salariale de gen la 15,5%.

ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

8.5.2. Rata șomajului	procent(%) Sursa: Biroul Național de Statistică	Rata șomajului în Republica Moldova a fluctuat neuniform între 2018 și 2023, înregistrând o creștere în 2023 cu 1,5 p.p. comparativ cu 2022, de la 3,1% la 4,6%, care a fost cauzată inclusiv de reducerile de personal din instituțiile publice (Reforma „Restart” ANAS/ATAS, Reforma ISM). Un rol semnificativ în diminuarea ratei șomajului îl are ANOFM, prin creșterea ratei de ocupare. În 2023, datorită serviciilor și măsurilor active de ocupare oferite de ANOFM, 11.062 șomeri au fost angajați, reprezentând 33,6% din totalul șomerilor.
-----------------------	--	---

8.6. Până în 2030, reducerea proporției tinerilor fără un loc de muncă, fără educație sau formare, până la un nivel similar cu media din țările Europei Centrale și de Est

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
8.6.1. Ponderea tinerilor care nu fac parte din populația ocupată, nu studiază/învață în cadrul sistemului formal de educație și nu participă la niciun fel de cursuri sau alte instruiți în afara sistemului formal de educație	procent (%) Sursa: Biroul Național de Statistică În 2023, au fost oferite servicii de ghidare în carieră pentru 16.000 de persoane, majoritatea fiind elevi și studenți. Ținta stabilită pentru anul 2026 este de 24%. Ponderea tinerilor NEET (Not in Education, Employment, or Training) a scăzut continuu între 2020 și 2023, înregistrând o reducere de 1,7% în 2023 comparativ cu 2022, de la 29,7% la 28,0%. Această scădere este rezultatul politicilor și inițiativelor Ministerului Muncii și Protecției Sociale, implementate prin Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă. Printre măsurile de ocupare a tinerilor se numără: posibilitatea înmatriculării la cursuri de formare profesională; instruire la locul de muncă sau stagii profesionale pentru cei fără experiență; subvenții lunare pentru angajatorii care angajează tineri fără îngrijire părintească; granturi pentru inițierea unei afaceri proprii.

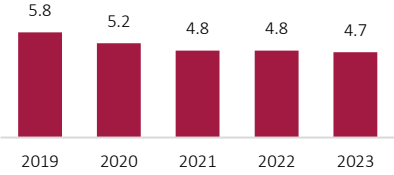
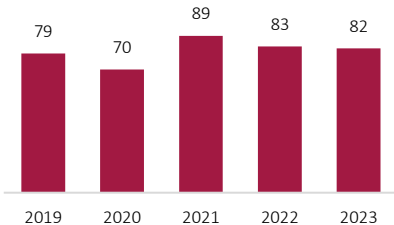
8.7. Eradicarea muncii forțate, traficului de ființe umane și a muncii copiilor

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
8.7.1.a. Ponderea copiilor cu vârsta între 5-17 ani, care se află în situația de „munca copiilor”	Nu există indicatori pentru estimarea progresului. În anul 2023, inspectorii de muncă au identificat 19 încălcări ale legislației muncii referitoare la minorii angajați. Dintre aceștia, 14 minori erau angajați în comerțul cu amănuntul, 2 minori în construcții, iar alți 2 minori în activități de tabără de vară. În 15 cazuri, minorii

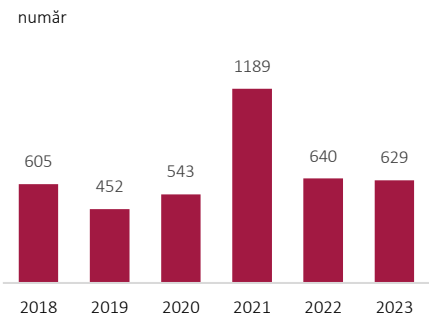
ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

	presta muncă nedeclarată. Legea nr. 46/2022 a introdus sancțiuni mai severe pentru angajatorii care angajează minori în muncă nedeclarată și a restricționat munca minorilor aflați în învățământul obligatoriu la activități ușoare. În 2023, Biroul Național de Statistică a stabilit un nou cadru statistic pentru măsurarea muncii copiilor, planificându-l ca modul ad-hoc în cadrul Anchetei asupra forței de muncă.
8.7.1.b. Numărul copiilor cu vârsta între 5-17 ani, care se află în situația de „munca copiilor”	Idem 8.7.1.a.

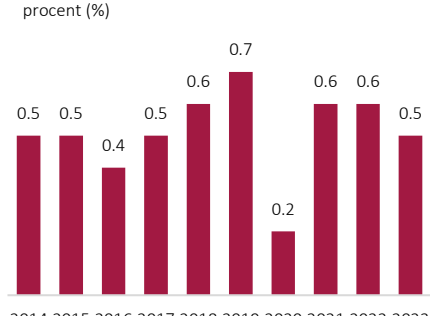
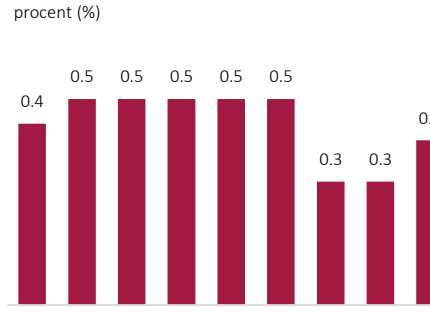
8.8. Protecția drepturilor la muncă și promovarea mediilor de lucru sigure și securizate pentru toți angajații

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																								
8.8.1. Rata accidentelor de muncă, la 100 000 salariați	Rata accidentelor de muncă - accidente mortale La 100 000 salariați, % <table border="1"><thead><tr><th>An</th><th>Rata (la 100 000 salariați, %)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2019</td><td>5.8</td></tr><tr><td>2020</td><td>5.2</td></tr><tr><td>2021</td><td>4.8</td></tr><tr><td>2022</td><td>4.8</td></tr><tr><td>2023</td><td>4.7</td></tr></tbody></table> Sursa: Biroul Național de Statistică Rata accidentelor de muncă - accidente nemortale La 100 000 salariați, % <table border="1"><thead><tr><th>An</th><th>Rata (la 100 000 salariați, %)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2019</td><td>79</td></tr><tr><td>2020</td><td>70</td></tr><tr><td>2021</td><td>89</td></tr><tr><td>2022</td><td>83</td></tr><tr><td>2023</td><td>82</td></tr></tbody></table> Sursa: Biroul Național de Statistică Conform datelor preliminare ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale (nu sunt prezentate în grafic), în 2022 rata accidentelor a scăzut la 70, ceea ce indică un progres moderat. Reforma Inspectoratului de Stat al Muncii își propune să contribuie la o mai bună monitorizare a condițiilor de sănătate și securitate în muncă cu scopul de a reduce rata accidentelor de muncă. Ținta este de 25 de accidente la 100 000 salariați în 2030. Totuși, în domeniul protecției sănătății și securității în muncă, pe lângă eforturile de reducere a riscurilor trebuie să fie asigurată raportarea completă a tuturor accidentelor. Cu alte cuvinte, sunt necesare eforturi pentru a asigura că progresul nu este atins prin ne-raportarea accidentelor.	An	Rata (la 100 000 salariați, %)	2019	5.8	2020	5.2	2021	4.8	2022	4.8	2023	4.7	An	Rata (la 100 000 salariați, %)	2019	79	2020	70	2021	89	2022	83	2023	82
An	Rata (la 100 000 salariați, %)																								
2019	5.8																								
2020	5.2																								
2021	4.8																								
2022	4.8																								
2023	4.7																								
An	Rata (la 100 000 salariați, %)																								
2019	79																								
2020	70																								
2021	89																								
2022	83																								
2023	82																								

ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

8.8.2.1. Numărul de convenții colective încheiate la nivel instituțional în conformitate cu sursele documentare ale Organizației Internaționale a Muncii și cu legislația națională	număr <table><tr><th>An</th><th>Număr</th></tr><tr><td>2018</td><td>605</td></tr><tr><td>2019</td><td>452</td></tr><tr><td>2020</td><td>543</td></tr><tr><td>2021</td><td>1189</td></tr><tr><td>2022</td><td>640</td></tr><tr><td>2023</td><td>629</td></tr></table> Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale	An	Număr	2018	605	2019	452	2020	543	2021	1189	2022	640	2023	629	În perioada 2018-2023, procesul de dialog social la nivel de unitate a manifestat o stabilitate variabilă. Anul 2021 se remarcă prin încheierea a 1189 contracte colective de muncă, constituind o excepție notabilă.
An	Număr															
2018	605															
2019	452															
2020	543															
2021	1189															
2022	640															
2023	629															

8.9. Până în 2030, elaborarea și implementarea politicilor pentru promovarea turismului durabil, care facilitează crearea de parteneriate publice private, dezvoltă capacitățile instituționale în domeniu ale autorităților publice locale, respectiv care creează locuri de muncă și promovează cultura și produsele locale

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
8.9.1.1. Ponderea turismului în PIB	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2014</td> <td>0.5</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>0.5</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>0.4</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>0.5</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>0.6</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>0.7</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>0.2</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>0.6</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>0.6</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>0.5</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică Până în 2030, se urmărește atingerea unei valori țintă de 1%, pornind de la o valoare de referință de 0,6% în 2018. În anul 2023, ponderea turismului în PIB a scăzut cu 0,1 p.p. comparativ cu 2022, ajungând de la 0,6% la 0,5%. Principalele cauze ale acestui regres sunt efectele războiului din Ucraina, infrastructura slab dezvoltată a obiectivelor turistice de interes național și creșterea prețurilor la serviciile turistice.	An	Pondere (%)	2014	0.5	2015	0.5	2016	0.4	2017	0.5	2018	0.6	2019	0.7	2020	0.2	2021	0.6	2022	0.6	2023	0.5
An	Pondere (%)																						
2014	0.5																						
2015	0.5																						
2016	0.4																						
2017	0.5																						
2018	0.6																						
2019	0.7																						
2020	0.2																						
2021	0.6																						
2022	0.6																						
2023	0.5																						
8.9.1.2. Ponderea salariaților în activități de turism în total salariați	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2014</td> <td>0.4</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>0.5</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>0.5</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>0.5</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>0.5</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>0.5</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>0.3</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>0.3</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>0.4</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică Ponderea salariaților în sectorul turismului a scăzut de la 0,5% în perioada 2015-2019 la 0,3% în anii 2020-2021. În 2022, a fost înregistrată o creștere nesemnificativă, ajungând la 0,4%. Valoarea țintă pentru 2025 este de 18 mii de salariați, plecând de la o valoare de referință de 15,4 mii de salariați în 2023.	An	Pondere (%)	2014	0.4	2015	0.5	2016	0.5	2017	0.5	2018	0.5	2019	0.5	2020	0.3	2021	0.3	2022	0.4		
An	Pondere (%)																						
2014	0.4																						
2015	0.5																						
2016	0.5																						
2017	0.5																						
2018	0.5																						
2019	0.5																						
2020	0.3																						
2021	0.3																						
2022	0.4																						

ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

8.10. Consolidarea capacității instituțiilor financiare interne pentru a încuraja și a extinde accesul la servicii bancare, de asigurări și servicii financiare pentru toți

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
8.10.1.a. Numărul de filiale și agenții ale băncilor comerciale la 100 000 populație (18+)	la 100 mii persoane <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Numărul de filiale și agenții la 100 000 populație</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>59.6</td></tr> <tr><td>2015</td><td>36.4</td></tr> <tr><td>2016</td><td>36.2</td></tr> <tr><td>2017</td><td>36.4</td></tr> <tr><td>2018</td><td>37.2</td></tr> <tr><td>2019</td><td>34</td></tr> <tr><td>2020</td><td>31.9</td></tr> <tr><td>2021</td><td>30.9</td></tr> <tr><td>2022</td><td>28.3</td></tr> <tr><td>2023</td><td>28.4</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Banca Națională a Moldovei Anul 2023 înregistrează o creștere nesemnificativă de doar 0,4% față de 2022. Strategia BNM referitor la promovarea plăților fără numerar, explică tendința de scădere a numărului de sucursale și agenții ale băncilor. În acest sens, de comun cu băncile sunt realizate campanii de promovare orientate spre creșterea nivelului de educație financiară a populației.	An	Numărul de filiale și agenții la 100 000 populație	2014	59.6	2015	36.4	2016	36.2	2017	36.4	2018	37.2	2019	34	2020	31.9	2021	30.9	2022	28.3	2023	28.4
An	Numărul de filiale și agenții la 100 000 populație																						
2014	59.6																						
2015	36.4																						
2016	36.2																						
2017	36.4																						
2018	37.2																						
2019	34																						
2020	31.9																						
2021	30.9																						
2022	28.3																						
2023	28.4																						
8.10.1.b. Numărul de bancomate la 100 000 populație (18+)	la 100 mii persoane <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Numărul de bancomate la 100 000 populație</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>48</td></tr> <tr><td>2015</td><td>44</td></tr> <tr><td>2016</td><td>48</td></tr> <tr><td>2017</td><td>50</td></tr> <tr><td>2018</td><td>53</td></tr> <tr><td>2019</td><td>54</td></tr> <tr><td>2020</td><td>54</td></tr> <tr><td>2021</td><td>56</td></tr> <tr><td>2022</td><td>57</td></tr> <tr><td>2023</td><td>63</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Banca Națională a Moldovei În perioada 2014-2023 se înregistrează o creștere moderată în ceea ce privește activitatea de instalare a bancomatelor pe teritoriul Republicii Moldova. La finele anului 2023 sunt instalate 1243 de bancomate, cu 13% mai mult comparativ cu perioada anului 2017. Digitalizarea sectorului financiar-bancar se află într-o etapă de consolidare și diversificare, instalarea bancomatelor multifuncționale permite accesul mai facil al populației la serviciile financiare bancare ale prestatorilor de servicii de plată din Republica Moldova.	An	Numărul de bancomate la 100 000 populație	2014	48	2015	44	2016	48	2017	50	2018	53	2019	54	2020	54	2021	56	2022	57	2023	63
An	Numărul de bancomate la 100 000 populație																						
2014	48																						
2015	44																						
2016	48																						
2017	50																						
2018	53																						
2019	54																						
2020	54																						
2021	56																						
2022	57																						
2023	63																						
8.10.2. Ponderea populației (15+) care dispune de cont bancar	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.																						
8.10.2.1. Conturi bancare la 100 000 populație (18+)	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.																						

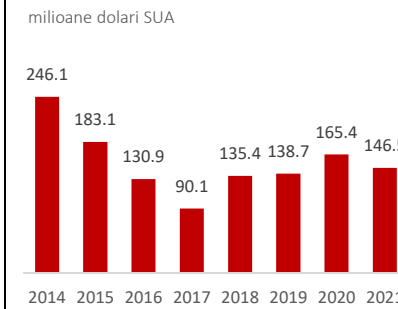
8.a. Sporirea asistenței pentru sprijinul comercial, inclusiv prin Cadrul integrat îmbunătățit pentru asistența tehnică legată de comerț

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
---------------------------	------------------------

ODD 8: Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

8.a.1. Valoarea asistenței financiare și tehnice externe pentru susținerea dezvoltării sectorului de comerț

milioane dolari SUA

An	Valoarea (milioane dolari SUA)
2014	246.1
2015	183.1
2016	130.9
2017	90.1
2018	135.4
2019	138.7
2020	165.4
2021	146.5
2022	242.1

Sursa:
Biroul Național de Statistică

Deși se atestă o creștere începând cu 2018, valoarea asistenței financiare nu a revenit la nivelul înalt înregistrat în 2014. În 2022, au fost semnate acorduri de finanțare și împrumut cu Asociația Internațională pentru Dezvoltare și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare pentru implementarea Proiectului de competitivitate a întreprinderilor micro, mici și mijlocii.

8.b. Asigurarea implementării eficiente a unor politici publice pentru ocuparea tinerilor privind implementarea Pactului Global pentru Locuri de Muncă al Organizației Internaționale a Muncii

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
8.b.1. Existența cadrului strategic național privind ocuparea tinerilor elaborat și operaționalizat	În 2022, a fost aprobat Programul Național pentru Ocuparea Forței de Muncă pe anii 2022-2026, cu obiective specifice care vizează sporirea ratei de participare a tinerilor și consolidarea capacităților instituționale ale ANOFM. Astfel, au fost implementate proiecte și inițiative pentru tineri în comun cu organizațiile societății civile și alte entități publice pentru a stimula inițiativele și abilitățile antreprenoriale în rândul tinerilor și pentru a facilita angajarea lor.

9

Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

9.1. ODD 9 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 9 (ODD 9) al Națiunilor Unite vizează construirea unei infrastructuri reziliente, promovarea industrializării incluzive și durabile și stimularea inovației. În contextul Republicii Moldova, acest obiectiv este deosebit de relevant, având în vedere provocările semnificative și progresele remarcabile în diverse domenii critice. Realizarea ODD 9 în Republica Moldova implică îmbunătățirea infrastructurii fizice, promovarea dezvoltării industriale durabile și încurajarea inovației, toate acestea fiind fundamentale pentru dezvoltarea economică pe termen lung.

Pentru a îndeplini ODD 9, Republica Moldova trebuie să dezvolte o infrastructură modernă, sigură și durabilă în întreaga țară. Este necesară o alocare adecvată de resurse private și publice pentru dezvoltarea infrastructurii de transport, precum și pentru îmbunătățirea accesului la ape ducte și sisteme de sanitație sigure. Accesul la tehnologiile informației și comunicațiilor (TIC) a înregistrat progrese semnificative, cu o penetrare ridicată a internetului în bandă largă și a rețelilor mobile, contribuind la creșterea incluziunii digitale și a conectivității cetățenilor.

În sectorul energetic, modernizarea rețelilor și îmbunătățirea eficienței energetice sunt priorități esențiale pentru susținerea creșterii economice și reducerea vulnerabilității la șocurile externe. În ceea ce privește industrializarea, Republica Moldova își propune să promoveze dezvoltarea industrială durabilă prin oferirea de stimulente pentru ca industriile să adopte practici și tehnologii ecologice, stimulând astfel creșterea sectoarelor de producție și industriale.

Încurajarea inovației și dezvoltarea unei culturi a cercetării și dezvoltării sunt esențiale pentru creșterea competitivității și diversificarea economică. Investițiile în tehnologie și inovație sunt cruciale pentru progresul economic al țării. Promovarea industrializării durabile și incluzive presupune asigurarea faptului că activitățile industriale nu dăunează mediului și contribuie la bunăstarea economică și socială. Implementarea politicilor pentru producție mai curată și eficiența resurselor este vitală.

Întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri) joacă un rol fundamental în stimularea creșterii economice și generarea de locuri de muncă. Republica Moldova se concentrează pe îmbunătățirea condițiilor de afaceri pentru aceste IMM-uri, facilitând accesul la finanțare și susținând inițiativele antreprenoriale. Este vital să se dezvolte politici și reglementări eficiente care să sprijine industrializarea, inovația și modernizarea infrastructurii. De asemenea, este important ca strategiile naționale să fie aliniate la standardele internaționale și la cele mai bune practici pentru a asigura succesul pe termen lung.

În Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, ODD 9 al Națiunilor Unite se regăsește în Obiectivul general 2, care vizează îmbunătățirea condițiilor de trai în Republica Moldova. În cadrul acestui obiectiv, sunt stabilite mai multe obiective specifice, printre care se regăsesc și cele care reflectă ODD 9.

ODD 9 Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

Obiectivul specific 2.2. din strategie se referă la asigurarea accesului universal la internet și la serviciile electronice. Acest obiectiv este în concordanță cu ODD 9.1 al Națiunilor Unite, care promovează construirea unei infrastructuri reziliente, promovarea industrializării inclusive și durabile și stimularea inovării. Asigurarea accesului universal la internet și servicii electronice contribuie la dezvoltarea unei infrastructuri de calitate, durabilă și sigură, precum și la promovarea creșterii economice și a bunăstării populației.

De asemenea, Obiectivul specific 2.4. din strategie se referă la îmbunătățirea condițiilor de trai. Acest obiectiv este legat de ODD 9.1, deoarece promovează dezvoltarea unei infrastructuri de calitate în întreaga țară, susținând astfel creșterea economică și îmbunătățirea bunăstării populației. Îmbunătățirea condițiilor de locuit include aspecte precum izolarea termică a clădirilor, înlocuirea materialelor nesigure și asigurarea unor soluții sigure de canalizare.

Astfel, prin includerea acestor obiective specifice în Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, Republica Moldova urmărește să implementeze ODD 9 al Națiunilor Unite și să își modernizeze infrastructura, să asigure accesul la servicii electronice și internet, să îmbunătățească condițiile de locuit și să promoveze o dezvoltare durabilă, în conformitate cu standardele și valorile europene.

9.2. Analiza progresului

Îmbunătățiri infrastructurale și evoluții în transportul de mărfuri în 2023: progrese și provocări. În anul 2023, domeniul infrastructurii rutiere a cunoscut progrese semnificative, având un impact pozitiv considerabil asupra accesibilității populației rurale. Reabilitarea a 50,74 km de drumuri și realizarea lucrărilor de reparații capitale pentru 10 poduri au extins rețeaua de drumuri funcționale, în timp ce întreținerea periodică a 147,61 km de drumuri și a altor 7 poduri a contribuit la menținerea standardelor ridicate de calitate a infrastructurii. Investițiile externe, provenind din surse precum BERD, BEI, CE și BM, au sprijinit reabilitarea și construcția a 76 km de drumuri. În plus, aprobarea Hotărârii Guvernului nr.474/2023 pentru modificarea anexelor nr. 1 și nr. 2 la Hotărârea Guvernului nr. 1468/2016 privind aprobarea listelor drumurilor publice naționale și locale din Republica Moldova, a avut un rol esențial în integrarea localităților rurale în rețeaua rutieră națională, facilitând reducerea distanțelor și îmbunătățirea conectivității pentru zonele izolate. Aceste îmbunătățiri reflectă angajamentul continuu al autorităților de a dezvolta infrastructura rutieră și de a spori accesibilitatea locuitorilor din zonele rurale, contribuind astfel la dezvoltarea economică și socială a acestora.

În ceea ce privește transportul de mărfuri, anul 2023 a evidențiat o structură modală variată. Transportul feroviar a înregistrat o scădere de 1,8% în volum, ceea ce sugerează o ușoară reducere a activității în acest sector. În contrast, transportul rutier a crescut cu 4%, consolidându-se ca principal mod de transport datorită flexibilității și accesibilității sale. Transportul fluvial a rămas constant, indicând o utilizare limitată, iar transportul aerian a scăzut semnificativ cu 25%, reflectând impacturile negative ale restricțiilor post-pandemie și scăderea cererii internaționale. Reglementările recente⁴⁴ au fost implementate pentru a sprijini

⁴⁴ Hotărârea Guvernului nr.131/2023 pentru aprobarea semnării Protocolului dintre Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei cu privire la modificarea Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Ucrainei cu privire la activitatea transportului feroviar; Hotărârea Guvernului nr.47/2023 pentru aprobarea Regulamentului privind serviciile publice de transport feroviar de pasageri; Hotărârea Guvernului

ODD 9 Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

și moderniza infrastructura și reglementările de transport. Aceste schimbări subliniază importanța continuării investițiilor în infrastructura de transport și a adaptării reglementărilor pentru a răspunde nevoilor în evoluție ale economiei și ale pieței de transport.

Revitalizarea industriei prelucrătoare. Sectorul industrial prelucrător a suferit o scădere semnificativă în ultimii ani, influențată de creșterea costurilor și problemele de aprovizionare. Deși au existat perioade de creștere a productivității și a ponderii populației ocupate, tendința recentă sugerează o stagnare, îndepărtându-se de obiectivul de 13% pentru 2030. Astfel, au fost implementate măsuri precum aprobarea Programului național de dezvoltare industrială pentru anii 2024-2028⁴⁵, pentru a stimula industria prelucrătoare și a-i crește contribuția la PIB. Scopul este de a ridica ponderea acestei industrii de la 9% în 2022 la 11,5% până în 2024, reflectând un angajament serios pentru diversificarea și dezvoltarea sectorului. Proiectele și inițiativele de sprijin sunt esențiale pentru consolidarea contribuției industriei prelucrătoare, contribuind la o economie mai robustă și mai diversificată.

Un alt aspect al programului vizează creșterea valorii adăugate brută pe persoană ocupată în industria prelucrătoare, cu scopul de a îmbunătăți productivitatea și eficiența. Aceste măsuri sunt esențiale pentru stimularea performanței economice și industriale, sporind astfel competitivitatea sectorului. În acest context, creșterea valorii adăugate brută în dolari SUA și valoarea adăugată brută per populație ocupată sunt indicatori cheie care reflectă progresele realizate și contribuie la consolidarea economiei naționale prin valorificarea mai mare a activităților industriale.

În plus, măsurile stabilite includ obiective pentru creșterea ponderii salariaților în industria prelucrătoare, cu ținta de a atinge 15,0%. Acest obiectiv subliniază eforturile de a crea locuri de muncă și de a dezvolta sectorul industrial, sprijinind diversificarea și expansiunea acestuia. Creșterea ponderii salariaților va contribui semnificativ la dezvoltarea economică, facilitând în același timp crearea de locuri de muncă și consolidarea sectorului industrial.

Măsuri integrate pentru reducerea poluării atmosferice și promovarea dezvoltării durabile în Republica Moldova. Poluarea aerului este o problemă complexă care necesită măsuri legislative și tehnologice integrate pentru a proteja sănătatea umană și mediul. Modernizarea infrastructurii, adoptarea tehnologiilor ecologice și implementarea unor politici stricte sunt esențiale pentru reducerea emisiilor și promovarea unui mediu sustenabil. Republica Moldova a făcut progrese importante prin adoptarea unor legi și programe menite să reducă emisiile și să promoveze dezvoltarea durabilă, însă este necesară o continuare a eforturilor pentru a atinge obiectivele stabilite.

La nivel legislativ, au fost intensificate activitățile de promovare a cadrului normativ și de politici în susținerea implementării Pactului Verde European și a Foi de Parcurș pentru decarbonizare a Comunității Energetice. Prin urmare: Legea nr. 43/2023 reglementează utilizarea gazelor fluorurate cu efect de seră, încurajând agenții economici să folosească alternative ecologice; Legea emisiilor industriale nr. 227/2022, instituie un

nr.297/2023 pentru aprobarea semnării Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Tadjikistan privind traficul auto internațional de pasageri și de mărfuri; Decretul nr.1382/2024 privind inițierea negocierilor și aprobarea semnării Deciziei nr. 1/2024 a Comitetului Mixt instituit în cadrul Acordului dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană privind transportul rutier de mărfuri; Hotărârea Guvernului nr.119/2023 cu privire la aprobarea Regulamentului privind stabilirea cerințelor și procedurilor administrative pentru furnizorii de management al traficului aerian și serviciilor de navigație aeriană

⁴⁵ Hotărârea Guvernului nr.280/2024, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143460&lang=ro

ODD 9 Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

cadru normativ pentru prevenirea poluării mediului cauzate de activitățile industriale; Legea nr. 98/2022 privind calitatea aerului atmosferic stabilește un sistem nou de gestionare și evaluare a calității aerului, vizând reducerea emisiilor de poluanți la niveluri care să minimizeze efectele nocive asupra sănătății și mediului.

Cel mai important aspect legislativ este Legea privind acțiunile climatice, care stabilește cadrul juridic pentru atingerea neutralității climatice până în 2050. În 2023, Programul de dezvoltare cu emisii reduse până în 2030⁴⁶, include acțiuni specifice pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în toate sectoarele economiei.

Republica Moldova întocmește regulat un Inventar Național al Emisiilor de Gaze cu Efect de Seră (GES), parte a angajamentelor internaționale privind schimbările climatice. Conform acestui inventar, emisiile din sectorul energetic și industrial au înregistrat o creștere ușoară în ultimii ani, influențată de criza energetică.

Tendențe și provocări în sectorul de cercetare-dezvoltare din Republica Moldova. În anul 2023, sectorul de cercetare-dezvoltare a înregistrat o scădere de 9% a numărului de salariați comparativ cu anul precedent, în timp ce cheltuielile au crescut cu 40,9 milioane lei (6,5%). Cu toate acestea, cheltuielile totale pentru activitățile de cercetare-dezvoltare reprezintă doar 0,22% din PIB, o ușoară scădere față de 0,23% în 2022 și o continuare a tendinței descrescătoare din ultimii cinci ani. De asemenea, numărul cercetătorilor la fiecare 100.000 de locuitori a scăzut între 2018 și 2022. Pentru a stimula și susține sectorul de cercetare-dezvoltare, a fost aprobat Programul național pentru cercetare și inovare pentru perioada 2024-2027⁴⁷. Acest program vizează întărirea sistemului de cercetare și inovare, având ca obiectiv creșterea contribuției acestuia la dezvoltarea societății și economiei naționale.

Progrese și Impactul Asistenței Externe în Dezvoltarea Infrastructurii 2022-2023. În perioada 2022-2023, Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova pentru anii 2022-2028 a fost consolidată prin implementarea unor măsuri esențiale destinate să sporească competitivitatea și coeziunea teritorială a țării. În centrul acestei strategii se află dezvoltarea durabilă a infrastructurii, un obiectiv crucial susținut prin parteneriate internaționale și asistență financiară și tehnică externă.

Un exemplu semnificativ al acestui angajament este Acordul de finanțare între Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare, menit să sprijine Proiectul „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova”⁴⁸. De asemenea, a fost facilitat un alt acord important între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României, care a oferit un ajutor financiar nerambursabil în valoare de 100 milioane de euro pentru implementarea unui program de asistență tehnică și financiară⁴⁹.

În anul 2023, în cadrul acestui cadru de cooperare, au fost propuse 58 de proiecte pentru finanțare, dintre care 33 + 1 au fost aprobate și finanțate, totalizând 10 milioane de euro. Aceste proiecte sunt în mare parte concentrate în domeniul infrastructurii, în special prin Programul Național „Satul European” pentru anii 2024-2028, dar includ și un proiect important în domeniul educației. Aceste inițiative subliniază progresul

⁴⁶ Hotărârea Guvernului nr. 659/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139980&lang=ro

⁴⁷ Hotărârea Guvernului nr. 1049/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141296&lang=ro

⁴⁸ Legea nr. 169/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132134&lang=ro

⁴⁹ Legea nr. 43/2022

ODD 9 Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

semnificativ realizat în dezvoltarea infrastructurii și impactul pozitiv al asistenței externe asupra obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova.

Proiectele strategice pentru extinderea și îmbunătățirea rețelelor de comunicații electronice în Republica Moldova marchează progrese semnificative în dezvoltarea infrastructurii în acest domeniu. Aceste inițiative reflectă angajamentul constant al țării de a îmbunătăți acoperirea și accesibilitatea rețelelor mobile și de internet. Implementarea Strategiei de Transformare Digitală pentru perioada 2023-2030⁵⁰, constituie un aspect esențial al acestei evoluții, având ca scop modernizarea și extinderea rețelelor de comunicații electronice pentru a răspunde nevoilor actuale ale populației și ale economiei digitale.

Având în vedere importanța tehnologiilor moderne pentru dezvoltarea economică și îmbunătățirea calității vieții cetățenilor, rata de penetrare a serviciilor de acces la Internet a crescut semnificativ în perioada 2014-2023, de la 55,8% la 115,5%, reprezentând o dublare. Această expansiune remarcabilă a fost stimulată de dezvoltarea infrastructurii de comunicații mobile și reflectă angajamentul țării de a răspunde provocărilor digitale și de a sprijini progresul tehnologic.

În concluzie, anul 2023 a fost marcat de progrese notabile în domeniul infrastructurii și transportului de mărfuri, cu îmbunătățiri esențiale în rețeaua rutieră și un sprijin semnificativ din partea asistenței externe. Aceste realizări subliniază angajamentul continuu al Republicii Moldova de a dezvolta infrastructura esențială pentru creșterea economică și coeziunea teritorială. Totodată, provocările întâmpinate în transportul de mărfuri și sectorul industrial prelucrător evidențiază necesitatea unor măsuri suplimentare și strategii integrate pentru a stimula dezvoltarea și a răspunde nevoilor în schimbare ale economiei. Proiectele și inițiativele recente, inclusiv în domeniul cercetării-dezvoltării și tehnologiilor de comunicație, reflectă un angajament clar pentru dezvoltare durabilă și inovație, subliniind importanța continuării eforturilor pentru consolidarea unui viitor economic sustenabil și prosper.

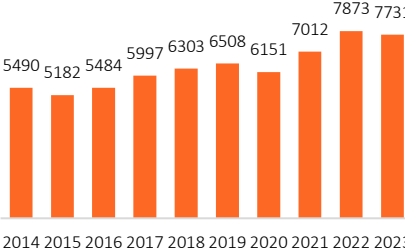
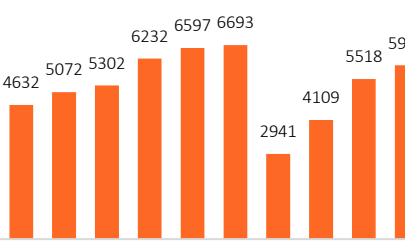
Indicatori de monitorizare

9.1. Dezvoltarea infrastructurii calitative, fiabile, durabile și puternice în regiunile țării pentru a susține dezvoltarea economică și creșterea bunăstării populației, cu accent pe accesul larg și echitabil pentru toți

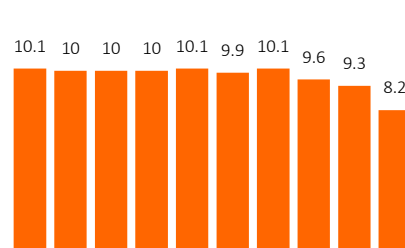
Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
9.1.1. Ponderea populației rurale care locuiește în raza de 2 km de la un drum funcțional	Valoarea țintă pentru acest indicator este de 10% până în 2030. A fost aprobată lista drumurilor publice naționale și locale din Republica Moldova, facilitând astfel conectarea unor localități la rețeaua de drumuri. Totuși, datele de monitorizare pentru perioada 2010-2023 nu sunt disponibile.

⁵⁰ Hotărârea Guvernului nr. 650/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139408&lang=ro

ODD 9 Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

9.1.2.a. Parcurusul mărfurilor transportate, după modul de transport (aerian, rutier, feroviar, fluvial)	mil. tone-km 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică	În general, se observă o tendință de creștere, temporar afectată de restricțiile legate de pandemia COVID-19 din 2020, dar reluată în 2021. Volumul total al mărfurilor transportate a înregistrat o ușoară scădere în anul 2023 cu aproximativ 1,8% față de anul 2022.
9.1.2.b. Parcurusul pasagerilor transportați, după modul de transport (aerian, rutier, feroviar, fluvial)	mil. pasageri-km 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică	Pandemia a avut un impact considerabil din cauza restricțiilor de circulație impuse. Totuși, volumul total al pasagerilor transportați a crescut în perioada 2020-2023, înregistrând o creștere de 8,6% în 2023 față de 2022. Aceasta indică o revenire semnificativă a mobilității pasagerilor, datorită relaxării restricțiilor de călătorie.

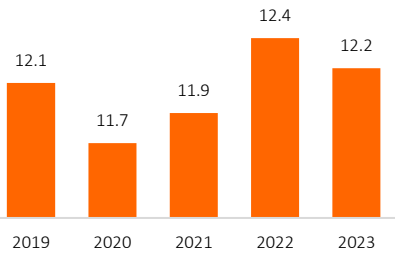
9.2. Promovarea industrializării incluzive și durabile în scopul majorării, până în 2030, a ponderii ocupării în sectorul industrial și a Produsului Intern Brut până la nivele similare cu țările Europei Centrale și de Est

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
9.2.1.a. Valoarea adăugată brută în industria prelucrătoare ca proporție în PIB (lei, prețuri curente)	procent (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică Între 2014 și 2023, valoarea acestui indicator a înregistrat fluctuații în regres, fără a demonstra un progres semnificativ către atingerea țintei de 13% stabilită pentru 2030. Pentru anul 2023, ponderea Valorii Adăugate Brute (VAB) din industria prelucrătoare în PIB a scăzut de la 9,3% la 8,2%, ca urmare a diminuării VAB cu 1,1 p.p. Principalii factori care au afectat negativ acest sector au fost creșterea costurilor de producție, determinată de scumpirea materiilor prime și a resurselor energetice, precum și perturbările în lanțurile de aprovizionare. Aceste probleme au împiedicat

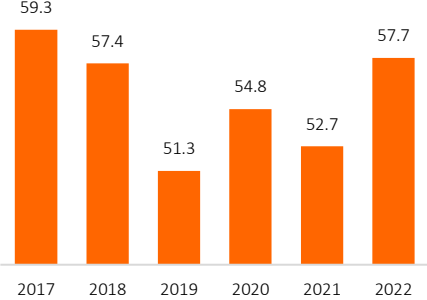
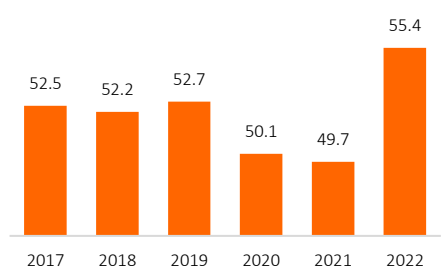
ODD 9 Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

		revigorarea sectorului industrial după crizele din 2022.																						
9.2.1.b. Valoarea adăugată brută în industria prelucrătoare pe persoană (lei, prețuri constante)	lei, prețuri constante <table><tr><th>An</th><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td></tr><tr><th>Valoare</th><td>4,888</td><td>5,423</td><td>6,132</td><td>6,974</td><td>7,612</td><td>7,405</td><td>7,858</td><td>8,814</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Valoare	4,888	5,423	6,132	6,974	7,612	7,405	7,858	8,814	În intervalul 2015-2022, datele indică o tendință ascendentă în productivitatea sectorului industriei prelucrătoare. Totuși, anul 2020 a marcat o ușoară scădere, sugerând un impact temporar asupra acestui trend de creștere.				
An	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022																
Valoare	4,888	5,423	6,132	6,974	7,612	7,405	7,858	8,814																
9.2.1.1. Valoarea adăugată brută în industria prelucrătoare, ca proporție în PIB (dolari SUA, prețuri curente)	procent (%) <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Procent (%)</th><td>10.1</td><td>10</td><td>10</td><td>10</td><td>10.1</td><td>9.9</td><td>10.1</td><td>9.6</td><td>9.3</td><td>8.2</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Procent (%)	10.1	10	10	10	10.1	9.9	10.1	9.6	9.3	8.2	Între 2020 și 2023, indicatorul a scăzut cu 1,9 puncte procentuale, îndepărtându-se de ținta de 13% stabilită pentru 2030. În 2023, ponderea valorii adăugate brute (VAB) a industriei prelucrătoare în PIB a scăzut de la 9,3% la 8,2%, ca urmare a reducerii VAB cu 11,5%. Creșterea costurilor de producție, determinată de scumpirea materiilor prime și a resurselor energetice, precum și perturbarea lanțurilor de aprovizionare, au fost principalii factori care au afectat sectorul industrial și au împiedicat recuperarea acestuia după crizele din 2022.
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023														
Procent (%)	10.1	10	10	10	10.1	9.9	10.1	9.6	9.3	8.2														
9.2.1.2. Valoarea adăugată brută în industria prelucrătoare per populație ocupată în industria prelucrătoare (dolari SUA, prețuri constante)	Lei <table><tr><th>An</th><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare</th><td>7785</td><td>8095</td><td>10636</td><td>12610</td><td>10933</td><td>11517</td><td>11448</td><td>11111</td><td>11403</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare	7785	8095	10636	12610	10933	11517	11448	11111	11403	Valoarea acestui indicator a crescut constant între 2015 și 2018, atingând un maxim de 12.610 în 2018, datorită dezvoltării accelerate a industriei componentelor auto. Ulterior, a urmat o perioadă de scădere și stagnare, care s-a extins până în anul 2023.		
An	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023															
Valoare	7785	8095	10636	12610	10933	11517	11448	11111	11403															

ODD 9 Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

9.2.2. Ponderea populației ocupate în industria prelucrătoare în total populație ocupată	procent (%) <table><tr><th>An</th><th>Pondere (%)</th></tr><tr><td>2019</td><td>12.1</td></tr><tr><td>2020</td><td>11.7</td></tr><tr><td>2021</td><td>11.9</td></tr><tr><td>2022</td><td>12.4</td></tr><tr><td>2023</td><td>12.2</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Pondere (%)	2019	12.1	2020	11.7	2021	11.9	2022	12.4	2023	12.2	Se observă o ușoară tendință de creștere a ponderii populației ocupate în industria prelucrătoare în totalul populației ocupate. Totuși, în anul 2023 a avut loc o diminuare nesemnificativă (0,2 puncte procentuale). Aceasta s-a datorat creșterii mai rapide a populației ocupate în alte activități economice (+3%), comparativ cu industria prelucrătoare (+1,8%).
An	Pondere (%)													
2019	12.1													
2020	11.7													
2021	11.9													
2022	12.4													
2023	12.2													

9.3. Creșterea accesului întreprinderilor mici și mijlocii la serviciile financiare, inclusiv la credite accesibile, în vederea integrării acestora în lanțurile de valoare și piețe externe

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului														
9.3.1.a. Contribuția valorii adăugate brute a întreprinderilor mici și mijlocii din sectorul industrie prelucrătoare, în total valoarea adăugată brută în industria prelucrătoare	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Contribuție (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2017</td> <td>59.3</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>57.4</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>51.3</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>54.8</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>52.7</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>57.7</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică Indicatorul prezintă o evoluție variabilă de la an la an, însă tendința generală este ușor descrescătoare. Totuși, în 2022, s-a observat o creștere a acestui indicator, evidențiind un aport mai mare al sectorului IMM la generarea valorii adăugate brute în industria prelucrătoare.	An	Contribuție (%)	2017	59.3	2018	57.4	2019	51.3	2020	54.8	2021	52.7	2022	57.7
An	Contribuție (%)														
2017	59.3														
2018	57.4														
2019	51.3														
2020	54.8														
2021	52.7														
2022	57.7														
9.3.1.1. Contribuția valorii adăugate brute a întreprinderilor mici și mijlocii, în total valoarea adăugată brută	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Contribuție (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2017</td> <td>52.5</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>52.2</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>52.7</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>50.1</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>49.7</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>55.4</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică Tendința a fost în general descendentă în perioada 2017-2021, însă în 2022 a avut loc o creștere, indicând o importanță și o contribuție mai accentuată a sectorului IMM la economia națională.	An	Contribuție (%)	2017	52.5	2018	52.2	2019	52.7	2020	50.1	2021	49.7	2022	55.4
An	Contribuție (%)														
2017	52.5														
2018	52.2														
2019	52.7														
2020	50.1														
2021	49.7														
2022	55.4														
9.3.2.1. Cota întreprinderilor mici și mijlocii care au accesat credite și/sau	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.														

ODD 9 Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

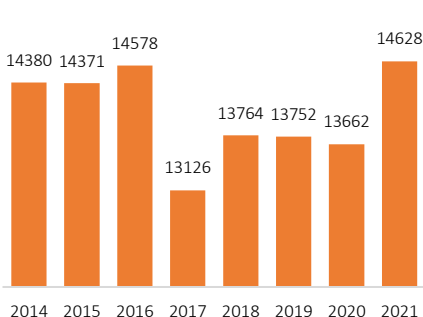
împrumuturi pe parcursul anului, inclusiv în sectorul industrie	
9.3.2.2. Ponderea valorii creditelor și împrumuturilor accesate de întreprinderile mici și mijlocii, pe parcursul anului, în total valoarea creditelor și împrumuturilor accesate de către întreprinderi, inclusiv în sectorul industrie	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

9.4. Până în 2030, modernizarea infrastructurii și reabilitarea industriilor pentru a deveni durabile, cu eficiență sporită în utilizarea resurselor și adoptarea sporită a tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice, fiind luate măsuri în conformitate cu capacitățile respective

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
9.4.1.a. Emisiile totale de CO ₂ provenite de la arderea combustibilului	mt echivalent CO₂ <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Emisiile totale de CO₂ (mt echivalent)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>8.4</td></tr> <tr><td>2015</td><td>8.6</td></tr> <tr><td>2016</td><td>8.7</td></tr> <tr><td>2017</td><td>8.4</td></tr> <tr><td>2018</td><td>8.9</td></tr> <tr><td>2019</td><td>8.9</td></tr> <tr><td>2020</td><td>9.2</td></tr> <tr><td>2021</td><td>10.2</td></tr> <tr><td>2022</td><td>9.0</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Proiectul Raportului Național de Inventariere 1990-2022 În general se urmărește o tendință de stabilitate a emisiilor de CO₂, cu mici fluctuații de la un an la altul. O deviere pentru anul 2021 se remarcă printr-o creștere semnificativă a emisiilor, în contrast cu tendința generală. Creșterea pentru anul 2021 este direct atribuită utilizării sporite a cărbunelui în producerea energiei, ce demonstrează direct impactul negativ al unor combustibili fosili.	An	Emisiile totale de CO ₂ (mt echivalent)	2014	8.4	2015	8.6	2016	8.7	2017	8.4	2018	8.9	2019	8.9	2020	9.2	2021	10.2	2022	9.0
An	Emisiile totale de CO ₂ (mt echivalent)																				
2014	8.4																				
2015	8.6																				
2016	8.7																				
2017	8.4																				
2018	8.9																				
2019	8.9																				
2020	9.2																				
2021	10.2																				
2022	9.0																				
9.4.1.b. Emisiile totale de CO ₂ raportate la o unitate de PIB	Acest indicator nu este monitorizat activ. Deși sunt disponibile date despre emisii de CO ₂ , nu se face raportarea la o unitate de PIB. Datele despre emisii sunt calculate pentru întreg teritoriul Republicii Moldova, dar datele PIB sunt pentru Republica Moldova fără partea stângă a Nistrului.																				
9.4.1.c. Emisiile de CO ₂ generate de sectorul industrial raportat la valoarea adăugată brută în industrie	Acest indicator nu este monitorizat activ. Deși sunt disponibile date despre emisii de CO ₂ , nu se face raportarea la valoarea adăugată brută în industrie.																				

ODD 9 Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

9.4.1.1. Emisiile totale de CO₂, pe sectoare, mii tone CO₂ echivalent

An	mii tone CO ₂ echivalent
2014	14380
2015	14371
2016	14578
2017	13126
2018	13764
2019	13752
2020	13662
2021	14628

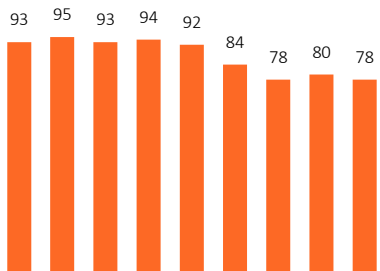
Sursa:
Agenția de Mediu / Furnizorii de date sunt stipulați în HG nr.1277/2018 cu privire la instituirea și funcționarea Sistemului național de monitorizare și raportare a emisiilor de gaze cu efect de seră și altor informații relevante pentru schimbările climatice

Ministerul Mediului a implementat o serie de legi și politici pentru reducerea emisiilor de CO₂. Datele disponibile pentru perioada 2010-2021 indică fluctuații, dar, în general, se observă o scădere a emisiilor de CO₂, cu excepția anului 2021, când s-a înregistrat o creștere semnificativă, cauzată în principal de utilizarea cărbunelui. Totuși, nu există o valoare țintă specifică pentru acest indicator și datele pentru anii 2022 și 2023 nu au fost furnizate.

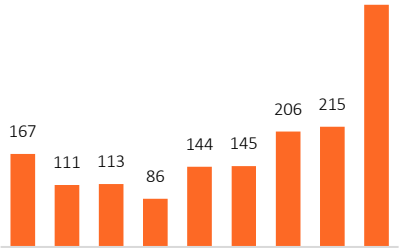
9.5. Fortificarea cercetării științifice, modernizarea capacităților tehnologice ale sectoarelor industriale, precum și încurajarea inovațiilor în vederea creșterii competitivității economiei naționale și a gradului de bunăstare a populației

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
9.5.1. Ponderea cheltuielilor pentru cercetare și dezvoltare în PIB	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>0.3</td></tr> <tr><td>2015</td><td>0.3</td></tr> <tr><td>2016</td><td>0.3</td></tr> <tr><td>2017</td><td>0.3</td></tr> <tr><td>2018</td><td>0.3</td></tr> <tr><td>2019</td><td>0.2</td></tr> <tr><td>2020</td><td>0.2</td></tr> <tr><td>2021</td><td>0.2</td></tr> <tr><td>2022</td><td>0.2</td></tr> <tr><td>2023</td><td>0.2</td></tr> </tbody> </table> În anul 2023, comparativ cu anul precedent, în entitățile care au desfășurat activități de cercetare-dezvoltare: numărul salariaților din acest domeniu a scăzut cu 9%; cheltuielile pentru activitățile de cercetare-dezvoltare au crescut cu 40,9 milioane lei (sau cu 6,5%), reprezentând aproximativ 0,22% din PIB (în 2022 – 0,23%). În ultimii cinci ani, acest indicator a scăzut de la 0,24% (în 2019) la 0,22% (în 2023). Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Pondere (%)	2014	0.3	2015	0.3	2016	0.3	2017	0.3	2018	0.3	2019	0.2	2020	0.2	2021	0.2	2022	0.2	2023	0.2
An	Pondere (%)																						
2014	0.3																						
2015	0.3																						
2016	0.3																						
2017	0.3																						
2018	0.3																						
2019	0.2																						
2020	0.2																						
2021	0.2																						
2022	0.2																						
2023	0.2																						

ODD 9 Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

9.5.2. Cercetători (echivalent normă întreagă) la 100 000 populație	la 100 000 persoane <table><tr><th>An</th><th>2014</th><th>2015</th><th>2016</th><th>2017</th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th><th>2022</th></tr><tr><td>Valoare</td><td>93</td><td>95</td><td>93</td><td>94</td><td>92</td><td>84</td><td>78</td><td>80</td><td>78</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Valoare	93	95	93	94	92	84	78	80	78	Nu a fost stabilită o țintă specifică pentru acest indicator. În intervalul 2018-2022, se atestă o reducere a numărului de cercetători la fiecare 100.000 de locuitori
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022													
Valoare	93	95	93	94	92	84	78	80	78													

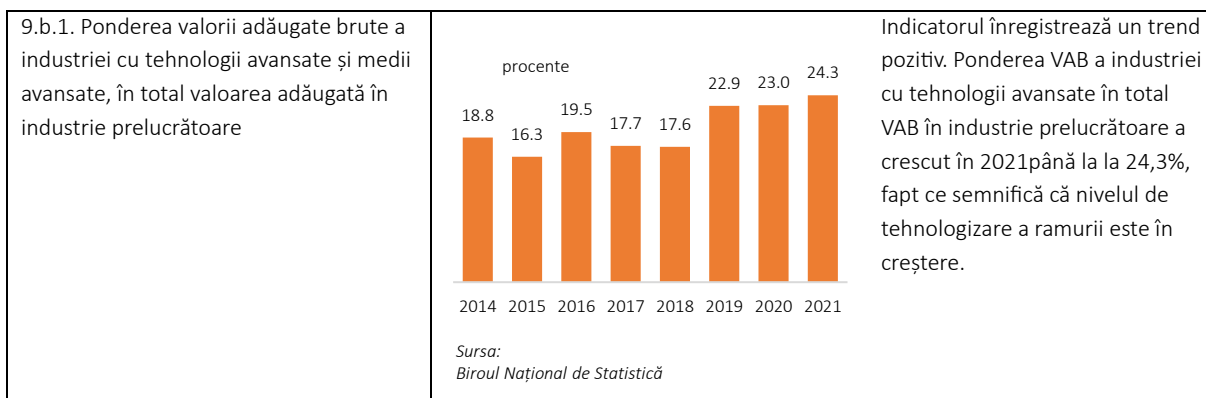
9.a. Dezvoltarea infrastructurii durabile și rezistente prin asimilarea sprijinului financiar oferit de partenerii de dezvoltare

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
9.a.1. Valoarea asistenței financiare și tehnice externe acordate pentru dezvoltarea infrastructurii	milioane dolari SUA <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td></tr><tr><th>Valoare</th><td>167</td><td>111</td><td>113</td><td>86</td><td>144</td><td>145</td><td>206</td><td>215</td><td>433</td></tr></table> Sursa: Baza de date UNSTATS Valoarea asistenței financiare și tehnice externe, acordate pentru dezvoltarea infrastructurii, a înregistrat în ultimii ani o creștere semnificativă. Asistența financiară și tehnică a prezentat fluctuații semnificative între anii 2014 și 2022, cu o creștere notabilă în 2020 și un vârf major în 2022. Suma s-a dublat în 2022 comparativ cu anii anteriori, reflectând un interes crescut și eforturi majore în dezvoltarea infrastructurii în Republica Moldova.	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Valoare	167	111	113	86	144	145	206	215	433
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022												
Valoare	167	111	113	86	144	145	206	215	433												

9.b. Sprijinirea, la nivel național, a dezvoltării tehnologiei, cercetării și inovării, inclusiv prin asigurarea condițiilor politice favorabile, în special pentru diversificarea industriei și creșterea valorii produselor

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
---------------------------	------------------------

ODD 9 Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

9.c. Creșterea semnificativă a accesului la tehnologia informației și comunicațiilor și promovarea accesului universal la internet până în 2030

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
9.c.1. Rate de acoperire a populației cu rețele electronice de comunicații mobile	procent acoperire cu tehnologia 4G (%) 33 84 97 97 97 98 99 99 99 99 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației În perioada analizată 2014-2023, rata de acoperire a populației cu rețele electronice de comunicații mobile a înregistrat o creștere considerabilă, de la 33% la 99%, reprezentând o triplare a acoperirii. Această evoluție semnificativă a fost determinată de mai mulți factori esențiali precum: dezvoltarea infrastructurii de rețele electronice de comunicații mobile; implementarea continuă a tehnologiilor moderne; intensificarea concurenței între furnizorii de comunicații electronice.
9.c.1.1. Rata de penetrare a serviciilor de acces la Internet	internet mobil la 100 de locuitori 55.8 58.7 65 74 79.4 88.7 89.7 102.4 113.6 115.5 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației În perioada 2014-2023, rata de penetrare a serviciilor de acces la Internet a crescut semnificativ, de la 55,8% la 115,5%, marcând o dublare a acesteia. Această creștere considerabilă a fost determinată de mai mulți factori cheie precum: dezvoltarea infrastructurii de comunicații mobile; implementarea continuă a tehnologiilor moderne; intensificarea concurenței între furnizorii de comunicații electronice.

10

Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

10.1. ODD 10 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 10 (ODD 10) al Națiunilor Unite are drept scop reducerea inegalității în interiorul și între țări. Acesta prevede, printre altele, îmbunătățirea reglementărilor și politicilor de promovare a incluziunii și echității, adoptarea de politici fiscale, salariale și de protecție socială pentru o distribuție mai echitabilă a bogăției și creșterea asistenței pentru țările în curs de dezvoltare. În Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, ODD 10 se regăsește în mai multe direcții:

- **Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților:** Aceasta se adresează direct principiilor ODD 10, încercând să elimine diferențele de venit și să asigure o distribuție mai echitabilă a resurselor. În plus, inițiativele de reducere a sărăciei absolute și a sărăciei în toate dimensiunile sale sunt direct legate de principiile ODD 10.
- **Dezvoltarea oportunităților pentru inovații și antreprenariat:** Aceasta implică promovarea egalității de șanse pentru toți oamenii, indiferent de originea lor socio-economică sau demografică. Prin sporirea competitivității firmelor, creșterea productivității muncii și integrarea persoanelor și grupurilor marginalizate în procesele de creare a valorii economice, se promovează egalitatea de șanse și se reduce inegalitatea, în conformitate cu principiile ODD 10.
- **Ameliorarea condițiilor de muncă și reducerea ocupării informale:** Acest obiectiv are drept scop îmbunătățirea condițiilor de muncă pentru toți angajații și promovarea unui mediu de muncă sigur, care sunt principii-cheie ale ODD 10.
- **Protecție socială:** Implementarea prevederilor Cartei sociale europene revizuite, consolidarea asistenței sociale și îmbunătățirea accesului la serviciile sociale sunt măsuri care urmăresc atenuarea inegalităților, unul dintre pilonii centrali ai ODD 10.

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” se înscrie în spiritul ODD 10 prin promovarea unei dezvoltări sociale și economice mai echitabile, prin îmbunătățirea condițiilor de muncă și prin asigurarea unui acces mai egal la oportunități.

10.2. Analiza progresului

Ritmul de creștere a cheltuielilor pe cap de locuitor în Republica Moldova a fost puternic influențat de factori externi majori, precum criza energetică și conflictul din Ucraina, ceea ce a dus la o scădere semnificativă. Între 2021 și 2023, această creștere a scăzut cu 55,3% (de la 2,82% în 2021 la 1,26% în 2023). Această reducere evidențiază o scădere a puterii de cumpărare a populației, pe fondul creșterii prețurilor la energie, bunuri și servicii, precum și o tendință crescută de economisire, sugerând că populația este mai precaută în gestionarea resurselor financiare. Prin urmare, situația reflectă o vulnerabilitate economică sporită și subliniază necesitatea unor măsuri de sprijin pentru a stimula consumul și a stabili economia.

ODD 10 Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

S-a încurajat incluziunea socială, economică și politică a tuturor cetățenilor. În ultimii ani, rata sărăciei relative a rămas relativ stabilă, în ciuda dificultăților socio-economice. Prin stabilirea unui salariu minim național, Guvernul și-a reafirmat angajamentul de a îmbunătăți nivelul de trai și de a sprijini incluziunea economică a populației.

Republica Moldova a inițiat măsuri pentru a promova oportunități egale și a diminua inegalitățile. În 2023, au fost adoptate mai multe modificări legislative pentru a îmbunătăți prevederile referitoare la prevenirea și abordarea hărțuirii sexuale la locul de muncă⁵¹. Analiza cadrului normativ a evidențiat lipsa unui mecanism complex și clar de protecție împotriva hărțuirii sexuale. Pentru a spori eficiența și impactul sistemului de prevenire și combatere a discriminării și pentru a asigura egalitatea, a fost adoptată Legea nr. 2/2023, care modifică diverse acte normative. De asemenea, prin Legea nr. 440/2023, a fost ratificată Convenția Organizației Internaționale a Muncii (OIM) nr. 190, care abordează violența și hărțuirea în mediul de muncă, adoptată la Geneva pe 21 iunie 2019. Această convenție reprezintă primul instrument internațional care stabilește standarde globale specifice pentru combaterea hărțuirii și violenței în muncă, indicând măsurile necesare pentru state și alți actori relevanți. Convenția promovează o abordare inclusivă și integrată, având în vedere dimensiunea de gen în prevenirea și eliminarea violenței și hărțuirii. Ratificarea acesteia contribuie la protejarea tuturor lucrătorilor din economiile formale și informale, inclusiv a voluntarilor, stagiași și ucenici, și clarifică rolul guvernelor și partenerilor sociali în prevenirea și remedierea acestor probleme. De asemenea, aceasta oferă protecție împotriva violenței și hărțuirii din partea terților, precum și împotriva efectelor violenței domestice la locul de muncă. Implementarea Convenției OIM nr. 190 de către Republica Moldova va îmbunătăți legislația din domeniu și va contribui la rezolvarea problemelor întâmpinate în practică.

Adoptarea de politici salariale și de protecție socială a contribuit la diminuarea inegalităților. Ponderea costului forței de muncă în PIB a variat ușor între 2020 și 2023, înregistrând 43,1% în 2020, o scădere la 41,1% în 2021 și ajungând la 42,3% în 2023. Aceste fluctuații reflectă schimbările în salarii și productivitatea muncii, influențate de factori economici atât interni, cât și externi. În 2022, creșterea ponderii indică o ușoară recuperare a costurilor forței de muncă, susținută de ajustările și creșterea salariului minim. În acest sens, Guvernul a implementat măsuri pentru a asigura o remunerare corectă a muncii și pentru a combate remunerarea sub declarată.

Cu toate acestea, se constată în continuare inegalități ridicate între Chișinău și restul țării. În 2023, diferențele de venituri, acces la servicii și infrastructură rămân semnificative, Chișinăul beneficiind de o dezvoltare și oportunități superioare, în timp ce regiunile rurale se confruntă cu subdezvoltarea, ceea ce accentuează decalajele economice și sociale. Migrația internă și externă contribuie la amplificarea acestor discrepanțe. Capitala atrage tineri și profesioniști din alte zone, ceea ce duce la un declin demografic și la o lipsă de forță de muncă calificată în mediul rural. Această situație contribuie la polarizarea economică și socială între Chișinău și restul țării. Migrația externă afectează în special regiunile rurale, unde mulți aleg să plece în căutarea unor oportunități mai bune, ceea ce agravează declinul economic și demografic în afara capitalei. Această tendință lasă comunitățile rurale fără resurse umane și financiare, intensificând inegalitățile la nivel național. Inegalitățile acumulate de-a lungul timpului încep să aibă un impact din ce în

⁵¹ Legea nr. 74/2023 pentru modificarea unor acte normative, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136606&lang=ro

ODD 10 Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

ce mai negativ. Vulnerabilitățile multiple ale țării determină devierea fondurilor de la investițiile strategice în infrastructura rurală către acoperirea cheltuielilor curente.

Reglementarea și monitorizarea piețelor și instituțiilor financiare din Republica Moldova a fost îmbunătățită. Progresele în reglementarea și monitorizarea piețelor financiare din Republica Moldova sunt evidente prin îmbunătățirea indicatorilor de stabilitate financiară. Reducerea expunerii la credite neperformante, creșterea rentabilității activelor și gestionarea eficientă a riscurilor valutare, subliniază eforturile reușite de consolidare a stabilității financiare și de aliniere la standardele internaționale. Pe parcursul anului 2023 au fost inițiate modificări aferente reglementărilor și monitorizării piețelor și instituțiilor financiare naționale privind stabilitatea financiară, și anume: Proiectul Hotărârii Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei, care prevede actualizarea Planului de conturi și a raportării poziției valutare deschise a băncii, aprobat prin Hotărârea Comitetului Executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr.36 din 15.02.2024. Proiectul Hotărârii Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei cu privire la raportarea lichidității și finanțării stabile, cu termen de aprobare în decembrie 2024. Modificările inițiate au drept scop alinierea reglementărilor menționate la cadrul Uniunii Europene de domeniu.

Reglementarea și monitorizarea piețelor și instituțiilor financiare din Republica Moldova au fost îmbunătățite semnificativ. Progresele în acest domeniu se reflectă prin indicatorii de stabilitate financiară, inclusiv în reducerea creditelor neperformante, creșterea rentabilității activelor și gestionarea eficientă a riscurilor valutare. Aceste realizări subliniază eforturile de consolidare a stabilității financiare și alinierea la standardele internaționale. În 2023, au fost inițiate modificări în reglementările și monitorizarea piețelor financiare naționale pentru a asigura stabilitatea financiară, printre care se numără Proiectul Hotărârii Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei, care vizează actualizarea Planului de conturi și raportarea poziției valutare deschise a băncii.

Rata fondurilor proprii de nivel I, în raport cu totalul activelor și activele ponderate la risc, a variat, dar a menținut o medie satisfăcătoare. În 2023, acest indicator a scăzut cu 0,4 puncte procentuale față de 2022, ca urmare a unei creșteri mai pronunțate a volumului activelor (+17,1%) în comparație cu fondurile proprii de nivel I (+14,5%). Deși a avut loc o scădere, rata rămâne la un nivel adecvat, semnalând o capacitate de absorbție a pierderilor încă satisfăcătoare. În pofida presiunii asupra creșterii capitalului propriu în raport cu expansiunea activelor, instituțiile financiare continuă să mențină o stabilitate financiară adecvată.

A existat o reducere semnificativă a expunerii la creditele neperformante. În 2023, valoarea acestora a scăzut la 7,8%. Proportia creditelor neperformante din totalul creditelor acordate a scăzut cu 0,8 puncte procentuale față de 2022. Această diminuare reflectă o îmbunătățire a calității portofoliului de credite și o gestionare mai eficientă a riscurilor de credit, contribuind astfel la stabilitatea generală a sectorului bancar. O rată scăzută este benefică pentru stabilitatea sistemului financiar, demonstrând că instituțiile financiare au reușit să gestioneze eficient riscurile de credit și să reducă proporția creditelor neperformante.

Rentabilitatea activelor a prezentat o tendință de îmbunătățire, fiind în creștere cu 0,4 puncte procentuale în 2023, datorită creșterii volumului activelor totale și a profitului înainte de impozitare. Această îmbunătățire sugerează o mai bună eficiență în gestionarea activelor și generarea de profit. Cu toate acestea, mai există spațiu pentru creștere și îmbunătățire în acest domeniu.

ODD 10 Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

Gestionarea riscului valutar a fost abordată în mod eficient. Rata poziției valutare deschise nete raportată la capitalul total reglementat a prezentat o tendință descendentă începând din 2018, iar valoarea acestui indicator este negativă, ceea ce sugerează că instituțiile dețin mai multe pasive decât active în valută, semnalând astfel un potențial risc valutar.

Reprezentarea Republicii Moldova în cadrul organizațiilor internaționale este o prioritate pentru Ministerul Afacerilor Externe. În acest context, s-au depus eforturi pentru a asigura o prezență activă și influentă în instituțiile economice și financiare globale. Totuși, este nevoie de o monitorizare mai eficientă a ponderii reprezentării țării în aceste organizații și a drepturilor de vot pe care le deține.

Promovarea migrației legale, echitabile și bine informate este o altă temă importantă abordată de Ministerul Muncii și Protecției Sociale. În 2023, au fost implementate modificări la Legea nr. 105/2018, vizând încurajarea angajării legale a lucrătorilor moldoveni care migrează în străinătate, inclusiv prin înăsprirea condițiilor pentru obținerea licenței agenților de plasare a forței de muncă. De asemenea, a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 852/2023, care permite inițierea negocierilor și semnarea unui acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statului Israel pentru extinderea duratei Acordului privind angajarea temporară a lucrătorilor moldoveni în anumite sectoare din Israel. În plus, Inspekția Muncii a primit mandatul de a monitoriza activitatea agenților private de recrutare a forței de muncă, contribuind astfel la implementarea unor standarde mai ridicate de recrutare etică și transparentă.

Acordurile bilaterale în domeniul securității sociale constituie o altă direcție importantă pentru Republica Moldova. Până în prezent, țara a semnat astfel de acorduri cu 18 state. Negocierea și semnarea acestor acorduri este un proces continuu: Acordul de securitate socială cu Republica Elenă; Acordul cu Republica Italiană; Acordul cu Republica Letonia. Obiectivul principal este negocierea și semnarea de acorduri bilaterale în domeniul securității sociale cu toate statele Uniunii Europene. Aceste acorduri sunt esențiale pentru asigurarea unor condiții de muncă echitabile pentru cetățenii moldoveni care lucrează în străinătate și vor facilita reintegrarea socio-economică a migranților care se întorc, prin repatrierea beneficiilor sociale obținute. Negocierea de acorduri similare cu toate statele Uniunii Europene și cu alte țări importante de destinație pentru migranți rămâne un obiectiv central al Ministerului Muncii și Protecției Sociale.

În ceea ce privește accesarea asistenței oficiale pentru dezvoltare, Republica Moldova a înregistrat progrese semnificative. Între 2010 și 2023, volumul asistenței externe pentru dezvoltare a crescut de la 339 milioane de dolari la 1912,5 milioane de dolari, ceea ce reflectă un interes crescut din partea donatorilor internaționali pentru susținerea dezvoltării economice și sociale a țării. Aceasta relevă, de asemenea, recunoașterea internațională a nevoilor urgente ale Republicii Moldova. Pentru a îmbunătăți mecanismul de coordonare și gestionare a asistenței externe, prin Hotărârea Guvernului 534/2024 a fost actualizată Hotărârea nr. 377/2018, care reglementează cadrul instituțional și mecanismul de coordonare al asistenței externe, corelându-se cu modificările aduse prin Hotărârea nr. 1070/2023. Aceasta include o clarificare a atribuțiilor autorităților responsabile pe parcursul întregului proces de coordonare și gestionare a proiectelor de asistență externă. De asemenea, proiectul a stabilit o procedură specială pentru încheierea contractelor de stat, în special pentru acordurile de asistență externă nerambursabilă.

ODD 10 Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

În general, Republica Moldova a realizat progrese în atingerea Obiectivului de Dezvoltare Durabilă 10 (ODD 10), care vizează reducerea inegalităților, însă se confruntă în continuare cu provocări importante. Cheltuielile pe persoană au scăzut considerabil din cauza crizei energetice și a războiului din Ucraina, ceea ce a dus la o diminuare a puterii de cumpărare și a sporit tendința de economisire. Cu toate acestea, guvernul a reușit să mențină o rată a sărăciei relativ constantă și a implementat politici pentru stabilirea unui salariu minim național, contribuind astfel la promovarea incluziunii sociale.

În sectorul financiar, s-au înregistrat progrese semnificative, inclusiv prin reducerea expunerii la creditele neperformante și îmbunătățirea rentabilității activelor. Aceste realizări demonstrează angajamentul de a promova o dezvoltare financiară durabilă și de a contribui la diminuarea inegalităților. Prin implementarea de politici salariale și de protecție socială, guvernul a adoptat măsuri pentru a asigura o remunerare echitabilă a muncii și pentru a combate salariile sub declarate. Cu toate acestea, inegalitățile regionale persistă, Chișinău având acces la oportunități superioare în comparație cu regiunile rurale, ceea ce amplifică decalajele economice și sociale. Migrația, atât internă, cât și externă, contribuie la dezechilibre, afectând dezvoltarea și resursele din zonele rurale.

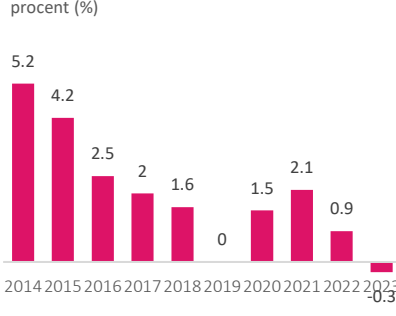
Măsurile legislative recente, cum ar fi ratificarea Convenției OIM nr. 190 și modificările aduse în domeniul securității sociale, subliniază angajamentul de a asigura condiții de muncă echitabile și de a facilita reintegrarea migranților. Progresele în accesarea asistenței externe au furnizat resurse esențiale pentru dezvoltare, dar utilizarea lor eficientă și transparentă rămâne crucială pentru reducerea inegalităților și promovarea unei dezvoltări mai echitabile.

Indicatori de monitorizare

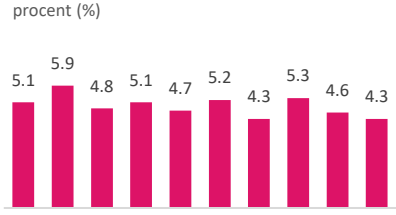
10.1. Până în 2030, realizarea și susținerea în mod progresiv a creșterii veniturilor pentru 40% din limita de jos a populației la o rată mai mare decât media națională

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
10.1.1.a. Ritmul de creștere a cheltuielilor pe o persoană a populației per total țară	procent (%) <table border="1"><thead><tr><th>An</th><th>Ritmul de creștere (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>2.3</td></tr><tr><td>2015</td><td>1.9</td></tr><tr><td>2016</td><td>0.6</td></tr><tr><td>2017</td><td>0.6</td></tr><tr><td>2018</td><td>0.1</td></tr><tr><td>2019</td><td>3.1</td></tr><tr><td>2020</td><td>1.5</td></tr><tr><td>2021</td><td>2.8</td></tr><tr><td>2022</td><td>2</td></tr><tr><td>2023</td><td>1.26</td></tr></tbody></table> Sursa: Biroul Național de Statistică În perioada anilor 2018-2023 indicatorul a înregistrat o evoluție neuniformă. În anii 2021 -2023 acesta s-a diminuat cu 1,5 p.p. (de la 2,82% în anul 2021 la 1,26% în anul 2023), urmare a crizei energetice și a războiului din Ucraina, care au condus la creșterea prețurilor la energie, mărfuri și servicii, scăderea puterii de cumpărare a populației.	An	Ritmul de creștere (%)	2014	2.3	2015	1.9	2016	0.6	2017	0.6	2018	0.1	2019	3.1	2020	1.5	2021	2.8	2022	2	2023	1.26
An	Ritmul de creștere (%)																						
2014	2.3																						
2015	1.9																						
2016	0.6																						
2017	0.6																						
2018	0.1																						
2019	3.1																						
2020	1.5																						
2021	2.8																						
2022	2																						
2023	1.26																						

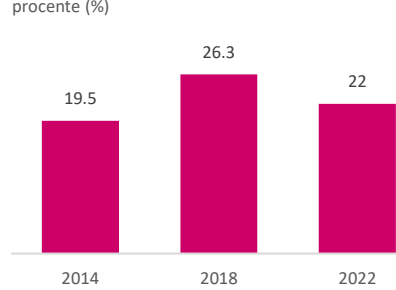
ODD 10 Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

10.1.1.b. Ritmul de creștere a cheltuielilor pe o persoană ale 40% din populația cel mai puțin asigurate	procent (%) Sursa: Biroul Național de Statistică	În perioada anilor 2018 -2023 indicatorul dat a fluctuat neuniform, înregistrând în anii 2021-2023 o diminuare de circa 2 ori (de la 2,1% în anul 2021 la -0,3% în anul 2023), urmare a crizei energetice și a războiului din Ucraina, care au condus la creșterea prețurilor la energie, mărfuri și servicii, scăderea puterii de cumpărare a populației.
---	---	---

10.2. Până în 2030, abilitarea și promovarea incluziunii sociale, economice și politice a tuturor, indiferent de vârstă, sex, dizabilitate, rasă, etnie, origine, religie sau statut economic sau de altă natură

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
10.2.1. Rata sărăciei relative	procent (%) Sursa: Biroul Național de Statistică

10.3. Asigurarea oportunităților egale și reducerea inegalității rezultatelor, inclusiv prin eliminarea legilor, politicilor și practicilor discriminatorii, și promovarea legislației, politicilor și acțiunilor corespunzătoare în acest sens

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
10.3.1. Ponderea populației care a comunicat că în ultimele 12 luni s-a simțit vreodată discriminată sau hărțuită în baza unui motiv interzis de dreptul internațional al drepturilor omului (identic cu 16.b.1)	procente (%) Sursa: Consiliul pentru egalitate Numărul total de plângeri primite și examinate de Consiliul pentru egalitate în anul 2023 a fost de 261. După o înrăutățire semnificativă între 2014 și 2018, se constată o relativă îmbunătățire a indicatorului. Valoarea țintă/de referință a indicatorului pentru anul 2022 se regăsește în Studiul național referitor la percepția populației cu privire la pregătirea actorilor din sectorul justiției și a Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității de a face față cazurilor de discriminare. Pentru anul

ODD 10 Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

		2023 datele nu sunt disponibile având în vedere că în perioada de referință nu a fost realizat un studiu în acest sens.																						
10.3.1.1. Numărul de cazuri de discriminare constatate la 100 000 populație	la 100 mii persoane <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Numărul de cazuri de discriminare constatate la 100 000 populație</th><td>2.3</td><td>1.3</td><td>1.5</td><td>2</td><td>3.1</td><td>2.9</td><td>3.1</td><td>1.5</td><td>1.1</td><td>1</td></tr></table> Sursa: Consiliu pentru egalitate	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Numărul de cazuri de discriminare constatate la 100 000 populație	2.3	1.3	1.5	2	3.1	2.9	3.1	1.5	1.1	1	Se observă o scădere a cazurilor de discriminare constatate între 2020 și 2023.
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023														
Numărul de cazuri de discriminare constatate la 100 000 populație	2.3	1.3	1.5	2	3.1	2.9	3.1	1.5	1.1	1														

10.4. Adoptarea politicilor salariale și de protecție socială, și realizarea progresivă a unei egalități sporite

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
10.4.1. Ponderea costului forței de muncă în PIB	procente (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Ponderea costului forței de muncă în PIB (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>36.5</td></tr> <tr><td>2015</td><td>35.5</td></tr> <tr><td>2016</td><td>35.8</td></tr> <tr><td>2017</td><td>36.4</td></tr> <tr><td>2018</td><td>39.5</td></tr> <tr><td>2019</td><td>41</td></tr> <tr><td>2020</td><td>43.1</td></tr> <tr><td>2021</td><td>41.1</td></tr> <tr><td>2022</td><td>42.3</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică În 2022 ponderea costului forței de muncă în PIB a crescut cu 1,2 puncte procentuale. În 2023, a fost stabilit salariul minim pe țară în cuantum de 4000 lei lunar, ceea ce poate contribui la creșterea indicatorului.	An	Ponderea costului forței de muncă în PIB (%)	2014	36.5	2015	35.5	2016	35.8	2017	36.4	2018	39.5	2019	41	2020	43.1	2021	41.1	2022	42.3
An	Ponderea costului forței de muncă în PIB (%)																				
2014	36.5																				
2015	35.5																				
2016	35.8																				
2017	36.4																				
2018	39.5																				
2019	41																				
2020	43.1																				
2021	41.1																				
2022	42.3																				

10.5. Perfecționarea reglementării și monitorizării piețelor și instituțiilor financiare naționale și consolidarea implementării acestor reglementări

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
---------------------------	------------------------

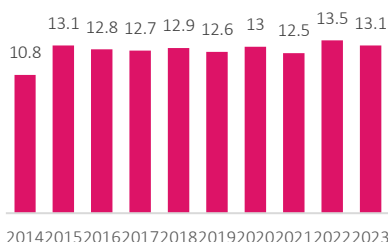
ODD 10 Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

10.5.1. Indicatori privind stabilitatea financiară:

- rata fondurilor proprii de nivel I în raport cu total active;
- rata fondurilor proprii de nivel I în raport cu activele ponderate la risc;
- rata creditelor neperformante (fără rezerve) în raport cu capitalul total reglementat;
- ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor acordate (inclusiv în domeniul agriculturii, industriei, serviciilor, credite imobiliare);
- rentabilitatea activelor;
- rata activelor lichide în raport cu pasivele pe termen scurt;
- rata poziției valutare deschise nete la capitalul total reglementat

Rata fondurilor proprii de nivel I în raport cu total active

procent (%)

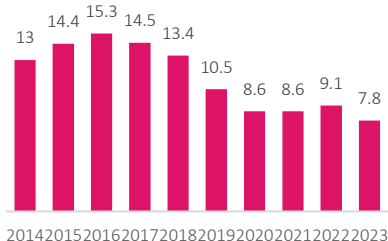

Sursa:
Banca Națională a Moldovei

Acest indicator măsoară capacitatea unei instituții financiare de a absorbi pierderi. În anul 2023 acest indicator s-a diminuat cu 0,4 p.p. comparativ cu anul 2022, deoarece volumul activelor a înregistrat o creștere mai mare (+17,1 la sută) comparativ cu volumul fondurilor proprii de nivel I (+14,5). Totuși, indicatorul arată o stabilitate financiară solidă a sectorului financiar, având o valoare mai mare de 10%

Rata creditelor neperformante (fără rezerve) în raport cu capitalul total reglementat

procent (%)

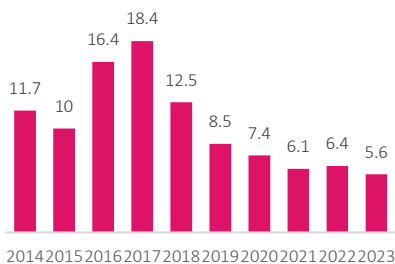

Sursa:
Banca Națională a Moldovei

Acest indicator măsoară expunerea băncilor licențiate la creditele neperformante în raport cu capitalul reglementat. Valoarea acestuia s-a diminuat până la nivelul 7,8 la sută în anul 2023. O rată scăzută indică o expunere mai mică la creditele neperformante, ceea ce este favorabil pentru stabilitatea sistemului financiar

Ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor acordate (inclusiv în domeniul agriculturii, industriei, serviciilor, credite imobiliare)

procent (%)

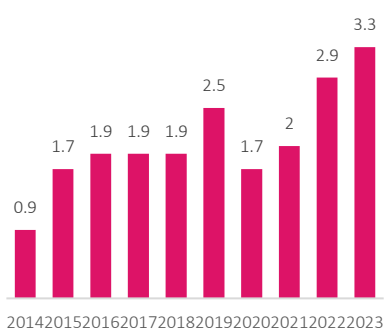
Sursa:
Banca Națională a Moldovei

Acest indicator măsoară ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor acordate. O pondere mai mică indică o calitate mai bună a portofoliului de credite. Nivelul acestui indicator a scăzut în anul 2023 cu 0,8 p.p. comparativ cu anul 2022 datorită tendinței de încetinire a ritmului de creștere a portofoliului de credite. Totodată, calitatea creditelor bancare s-a îmbunătățit, în special, s-a redus stocul creditelor neperformante.

ODD 10 Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

Rentabilitatea activelor

procent (%)

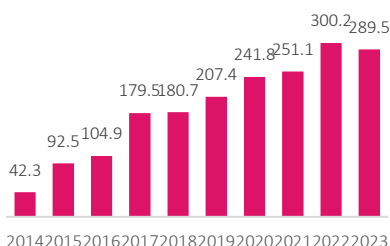

Sursa:
Banca Națională a Moldovei

Acest indicator furnizează informații privind rentabilitatea băncilor licențiate în raport cu activele totale și indică eficiența cu care instituția își gestionează activele pentru a genera venituri. Creșterea în anul 2023 cu 0,4 p.p. comparativ cu anul 2022 s-a datorat creșterii volumului activelor totale ale sectorului bancar, precum și a profitului până la impozitare.

Rata activelor lichide în raport cu pasivele pe termen scurt

procent (%)

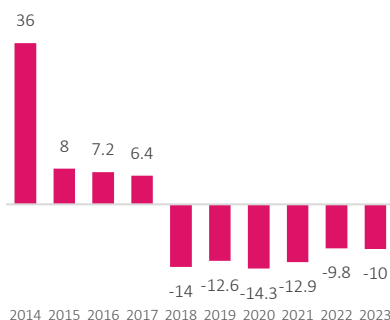

Sursa:
Banca Națională a Moldovei

În general, acest indicator măsoară capacitatea băncilor licențiate de a-și onora obligațiunile pe termen scurt prin intermediul activelor sale lichide. O creștere a ratei indică o îmbunătățire a poziției de lichiditate a băncii.

Rata poziției valutare deschise nete la capitalul total reglementat

procent (%)

Sursa:
Banca Națională a Moldovei

Acest indicator măsoară expunerea băncilor licențiate la riscul valutar în raport cu capitalul reglementat. Începând cu anul 2018, valoarea acestui indicator este negativă, ceea ce indică faptul că instituțiile respective dețin mai multe pasive decât active în valută, ceea ce poate atenționa asupra riscului valutar.

ODD 10 Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

10.6.r. Asigurarea reprezentării și vocii consolidate a țării în procesele decizionale din cadrul instituțiilor economice și financiare internaționale globale pentru edificarea unor instituții mai eficiente, credibile, responsabile și legitime

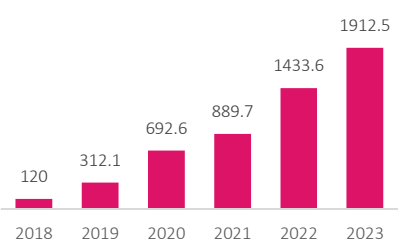
Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
10.6.1.a. Ponderea reprezentării Republicii Moldova în cadrul organizațiilor internaționale	În cadrul Adunării Generale a ONU, Republica Moldova are o reprezentare constantă de 0,5%. Același procent se regăsește și în Corporația Financiară Internațională (IFC), Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (IBRD), precum și în Fondul Monetar Internațional (IMF). În ceea ce privește Organizația Mondială a Comerțului (WTO), Republica Moldova deține o reprezentare de 0,6%
10.6.1.b. Ponderea drepturilor de vot ale țării în cadrul organizațiilor internaționale	În cadrul Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite (UNGA), Republica Moldova deține o pondere constantă a drepturilor de vot de 0,5%. La nivelul organizațiilor financiare internaționale, cum ar fi Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (IBRD), țara are o pondere a drepturilor de vot de 0,1%. În ceea ce privește Organizația Mondială a Comerțului (WTO), Corporația Financiară Internațională (IFC) și Fondul Monetar Internațional (IMF), Republica Moldova beneficiază de o pondere a drepturilor de vot de 0,6%.

10.7. Asigurarea unui proces de angajare legal, echitabil, bine informat al migranților

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
10.7.1. Ponderea costurilor de angajare la muncă peste hotare în veniturile anuale în țara de destinație	Lipsesc date statistice care să permită calcularea costurilor legate de angajarea în străinătate. Calculele pot fi realizate doar pentru migranții care lucrează în baza Acordurilor bilaterale pentru angajarea temporară a lucrătorilor din Republica Moldova în anumite sectoare ale economiei statelor respective. Astfel, ponderea estimată a costurilor în raport cu venitul anual pentru lucrătorii migranți angajați prin aceste Acorduri se prezintă astfel: pentru Israel, 2,82% (cheltuieli = 500 EUR / venit = 17.718 EUR/an); pentru Germania, 3,3% (cheltuieli = 200 EUR / venit = 6.000 EUR/an, în cadrul unui contract de muncă sezonier pe o perioadă de 3 luni).
10.7.2.1. Existența de politici naționale eficiente privind migrațiune	Legea nr. 105/2018, care reglementează promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea șomajului, constituie cadrul legal pentru emigrarea în scop de muncă. În 2023, au fost adoptate modificări la această lege, axate pe stimularea angajării legale a lucrătorilor moldoveni în străinătate, inclusiv prin întărirea condițiilor necesare pentru obținerea licenței în domeniul plasării cetățenilor Republicii Moldova pe piața muncii externe.
10.7.2.2. Numărul acordurilor bilaterale în domeniul migrației de muncă semnate	În prezent, există 3 acorduri semnate în acest sens, cu Israel (pentru sectorul construcțiilor), Bulgaria și Germania. În 2023, a fost semnat un acord de colaborare cu Israel pentru angajarea în sectorul îngrijirii la domiciliu.
10.7.2.3. Numărul acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale semnate și intrate în vigoare	Republica Moldova a încheiat acorduri bilaterale privind securitatea socială cu 18 țări. Un obiectiv important este negocierea și semnarea de acorduri similare cu toate statele Uniunii Europene.
10.7.4 Numărul de refugiați la 100 000 de locuitori	Numărul de refugiați a crescut semnificativ ca urmare a războiului din Ucraina. Acest indicator este variabil și este monitorizat de organizațiile care oferă asistență umanitară refugiaților din Republica Moldova, inclusiv Înalțul Comisariat al ONU pentru Refugiați (UNHCR), Programul Alimentar Mondial (WFP), Fondul ONU pentru Copii (UNICEF) și altele.

ODD 10 Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

10.b. Acordarea asistenței oficiale pentru dezvoltare și fluxurilor financiare, inclusiv investițiilor străine directe, în conformitate cu prioritățile din planurile și programele lor naționale

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului														
10.b.1. Volumul asistenței externe pentru dezvoltare de care a beneficiat țara	milioane dolari SUA <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Volumul asistenței externe (milioane dolari SUA)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2018</td> <td>120</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>312.1</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>692.6</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>889.7</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>1433.6</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>1912.5</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Rapoarte anuale privind asistența externă Volumul asistenței externe pentru anul 2023 a fost de 1.912,5 milioane de dolari, conform Raportului anual elaborat de Cancelaria de Stat, bazat pe informațiile primite de la partenerii de dezvoltare și autoritățile publice. Raportul exclude ajutoarele umanitare, donațiile, sponsorizările sau alte acțiuni filantropice destinate beneficiarilor, persoane fizice sau juridice din Republica Moldova. De asemenea, nu sunt incluse asistența direct primită de BNM, sprijinul acordat de asociațiile obștești internaționale și asistența externă primită de organizațiile neguvernamentale înregistrate în Republica Moldova.	An	Volumul asistenței externe (milioane dolari SUA)	2018	120	2019	312.1	2020	692.6	2021	889.7	2022	1433.6	2023	1912.5
An	Volumul asistenței externe (milioane dolari SUA)														
2018	120														
2019	312.1														
2020	692.6														
2021	889.7														
2022	1433.6														
2023	1912.5														

11

Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

11.1. ODD 11 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” abordează implementarea Obiectivului de Dezvoltare Durabilă 11 (ODD 11)- Orașe și comunități durabile, printr-o serie de măsuri și inițiative integrate în planul său de dezvoltare. ODD 11 se concentrează pe crearea unor orașe și comunități incluzive, sigure, reziliente și durabile.

În cadrul acesteia, ODD 11 este reflectat în Obiectivul general 3, care se axează pe „Promovarea dezvoltării durabile a orașelor și comunităților”. Acest obiectiv general include măsuri specifice pentru:

1. **Îmbunătățirea infrastructurii urbane:** Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii urbane pentru a sprijini creșterea economică și calitatea vieții.
2. **Gestionarea eficientă a resurselor:** Implementarea de soluții pentru gestionarea eficientă a resurselor, inclusiv apa și energia.
3. **Reducerea impactului asupra mediului:** Promovarea unor practici și politici care contribuie la protecția mediului și reducerea emisiilor de carbon.
4. **Creșterea accesibilității și incluziunii:** Asigurarea accesului echitabil la servicii esențiale și oportunități pentru toți cetățenii, cu un accent pe grupurile vulnerabile.

Prin urmare, se urmărește nu doar dezvoltarea orașelor pentru a oferi condiții de trai mai bune, ci și asigurarea unei reziliențe în fața provocărilor climatice și economice.

11.2. Analiza progresului

În ultimii ani, dinamica cheltuielilor gospodăriilor pentru întreținerea locuinței a devenit un indicator esențial al bunăstării economice și sociale. Analiza proporției populației care cheltuie mai mult de 30% din veniturile disponibile pentru aceste costuri poate oferi o imagine clară asupra capacității gospodăriilor de a-și gestiona resursele financiare și asupra impactului politicilor guvernamentale în domeniul energetic și al utilităților. În special, criza energetică din 2022, declanșată de războiul din Ucraina, a avut repercusiuni semnificative asupra costurilor de trai, afectând în mod disproporționat cele mai vulnerabile grupuri din societate. În 2023, ponderea populației cu cheltuieli lunare pentru întreținerea locuinței care depășesc 30% din veniturile disponibile a înregistrat o creștere de 13,6%, comparativ cu 10,1% în 2022. Această majorare a fost influențată de creșterea inflației și a costurilor de trai, în special pentru energie și utilități. Impactul a fost mai pronunțat în gospodăriile rurale, unde procentul a crescut cu 4%, în comparație cu 2,9% în mediul urban. Grupurile vulnerabile, inclusiv persoanele în vârstă de peste 60 de ani, au înregistrat o creștere semnificativă a acestor cheltuieli, de la 14,5% la 20,6%. Disparitățile de venituri și insuficiența sprijinului pentru categoriile defavorizate au contribuit la această creștere.

ODD 11 Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

Pentru a aborda provocările legate de accesul la locuințe adecvate și accesibile, este crucială implementarea politicilor și programelor eficiente, în special pentru persoanele social vulnerabile și familiile tinere. Având în vedere creșterea costurilor de trai și supraaglomerarea locuințelor care afectează disproporționat anumite grupuri, autoritățile au adoptat măsuri pentru a îmbunătăți situația locativă. În 2023, au fost realizate modificări legislative importante și au fost demarate proiecte menite să extindă și să modernizeze fondul de locuințe sociale. Aceste măsuri includ ajustarea legislației, dezvoltarea de noi proiecte de construcție și modernizare a locuințelor, precum și acorduri internaționale pentru sprijin financiar.

În același an, au fost introduse modificări semnificative la Legea nr. 75/2015 pentru a asigura accesibilitatea locuințelor și a fost lansat Proiectul de construcție a locuințelor pentru păturile socialmente vulnerabile II, care va finaliza 677 locuințe sociale. De asemenea, a fost inițiată Faza III a acestui proiect, care prevede construcția a 455 locuințe sociale în 12 localități din Republica Moldova. În ceea ce privește ponderea persoanelor care locuiesc în locuințe supraaglomerate, anul 2023 a înregistrat o creștere de 18.6%, față de 16.1% în 2022, cu o supraaglomerare mai accentuată în mediul urban. Cele mai afectate grupuri de vârstă sunt copiii și tinerii (0-17 ani), cu o creștere de la 33% la 37.4%. De asemenea, bărbații sunt mai afectați decât femeile, cu o pondere de 20.5% în comparație cu 16.9%. Această creștere a supraaglomerării a fost determinată de migrarea din zonele rurale către orașe și de majorarea prețurilor locuințelor, care a restricționat accesul gospodăriilor la locuințe adecvate, forțând mai multe persoane să locuiască în spații mai mici.

În contextul asigurării accesului convenabil la transportul public și îmbunătățirii siguranței rutiere, datele statistice din 2023 relevă atât progrese, cât și lacune. În ciuda eforturilor depuse, lipsa informațiilor detaliate despre accesul la transportul public și accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități rămâne o provocare majoră. Pe de altă parte, măsurile implementate de poliție pentru reducerea accidentelor rutiere au avut o eficiență semnificativă, conducând la o scădere considerabilă a ratei accidentelor. Campaniile desfășurate în 2023, cum ar fi „Pietonul”, „Girofarul”, „Educă. Oferă. Crește generații!”, „Siguranță copii”, „Las-o încet, viața n-are roată de rezervă!” și „Oamenii au prioritate! Opriți stigmatizarea și discriminarea, consolidați prevenirea!”, au contribuit la reducerea semnificativă a accidentelor rutiere. Prin urmare, au fost înregistrate progrese în atingerea obiectivului de „Diminuare cu minimum 25% a ratei accidentelor rutiere la 100 mii populație”, raportându-se 78,8 accidente la 100 mii populație în 2023, comparativ cu 89,35 în 2022 și 97 în 2021. În plus, legislația privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități impune obligații clare operatorilor de transport, contribuind la creșterea accesibilității serviciilor de transport public. Astfel, conform art. 20 alin (2) al Legii nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, toți operatorii de taxi sunt obligați să asigure cel puțin o mașină adaptată transportului persoanelor cu dizabilități care utilizează fotoliul rulant. În acest sens, în prezent, în municipiul Chișinău funcționează 19 operatori de taxi, fiecare fiind obligat să aibă cel puțin un vehicul adaptat pentru persoanele cu dizabilități.

Anul 2023 a înregistrat atât progrese cât și provocări importante în domeniul siguranței rutiere și accesului la transportul public în Republica Moldova. Pentru a răspunde acestor provocări, autoritățile au implementat măsuri variate, incluzând campanii de prevenire și modificări legislative. Aceste măsuri au cuprins aprobarea unor reglementări noi și lansarea de campanii educaționale destinate să îmbunătățească siguranța în trafic și accesibilitatea transportului public. În această direcție, ordinul Inspectoratului Național

ODD 11 Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

de Securitate Publică (INSP) nr. 50 din 22 septembrie 2023 a stabilit un nou protocol pentru analiza accidentelor rutiere, rezultând în crearea și trimiterea a 36 de rapoarte către subdiviziunile regionale ale INSP. Activitățile de prevenire au inclus 396 de evenimente, la care au participat peste 60.000 de adulți și 27.000 de copii, și 51 de evenimente în orașele de siguranță rutieră. Modificările aduse de Legea nr. 35/2023 au întărit sancțiunile pentru depășirea limitei de viteză și neacordarea priorității pietonilor și cicliștilor, introducând un nou mecanism de sancționare prin mijloace tehnice.

O direcție importantă în îmbunătățirea capacității poliției de a combate consumul de substanțe interzise și de a asigura siguranța rutieră și ordinea publică a constat în implementarea Legii nr. 311/2023, introducându-se măsuri care permit poliției să efectueze teste antidrog pentru șoferi, folosind un sistem similar cu cel aplicat pentru testarea alcoolică, prin intermediul echipamentelor tehnice calibrate. Aceste măsuri contribuie la întărirea capacității de a preveni și combate consumul și traficul de droguri, protejând cetățenii de riscurile asociate cu consumul de substanțe interzise și asigurând un trafic rutier mai sigur. În același timp, ele contribuie la menținerea securității și drepturilor cetățenilor, promovând un climat de ordine și siguranță în societate.

În contextul urbanizării continue, Republica Moldova a înregistrat o creștere constantă a gradului de urbanizare în ultimii ani. În vederea transformării și asigurării unei dezvoltări urbane sustenabile, autoritățile au introdus o serie de reforme legislative. Aceste reforme includ adoptarea noului Cod al Urbanismului și Construcțiilor nr. 434/2023, care promovează o planificare urbană eficientă și implicarea activă a societății civile în procesul de dezvoltare urbană. Codul stabilește reguli stricte pentru consultarea publică a documentației de urbanism și pentru managementul orașelor, având ca obiectiv asigurarea unei dezvoltări echilibrate și durabile. În plus, modificările aduse de Legea nr. 348/2023 și Legea nr. 369/2023 în domeniul proprietății publice și spațiilor verzi subliniază importanța evaluării impactului asupra mediului pentru proiectele de amenajare a spațiilor verzi. Aceste măsuri reflectă angajamentul autorităților de a integra considerentele de mediu în planificarea urbană. Prin aceste reforme, Republica Moldova își propune să gestioneze eficient provocările urbanizării și să asigure un climat favorabil dezvoltării durabile, în beneficiul întregii populații.

Cheltuielile destinate conservării și protejării patrimoniului cultural al Republicii Moldova se mențin la 0,2% din bugetul public național, reflectând o alocare constantă dar insuficientă pentru acest sector. Această situație evidențiază o limitare a resurselor financiare dedicate păstrării patrimoniului cultural, în ciuda importanței sale pentru identitatea națională și pentru promovarea turismului cultural. Printre reformele legislative adoptate de autorități în vederea abordării acestor provocări se numără Legea nr. 144/2024, care instituie Registrul arheologic național destinat identificării și protejării siturilor arheologice valoroase. Totodată, au fost aduse modificări la Legea nr. 232/2017 cu scopul de a transfera competențele privind monumentele de for public de la Guvern la autoritățile locale, permițându-le acestora să joace un rol mai activ în gestionarea monumentelor de pe teritoriile lor. Aceste măsuri evidențiază eforturile autorităților de a spori protecția patrimoniului cultural, printr-o mai bună conservare și utilizare a resurselor disponibile.

În anul 2023, Republica Moldova a înregistrat fluctuații semnificative în activitățile de intervenție ale Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, cu o scădere a misiunilor în primele patru luni, urmată de o creștere în a doua parte a anului. Timpul mediu de răspuns la apelurile de urgență s-a redus, reflectând

ODD 11 Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

un efort constant de îmbunătățire a eficienței în gestionarea situațiilor de urgență. În același timp, numărul situațiilor excepționale a crescut cu 15%, iar măsurile implementate au fost orientate spre îmbunătățirea protecției și prevenirea abuzurilor, inclusiv prin lansarea Mecanismului național de raportare a abuzului sexual asupra copiilor și extinderea colaborării internaționale.

Printre reformele importante din acest an se numără integrarea Republicii Moldova în Mecanismul de protecție civilă al Uniunii Europene și implementarea de noi reglementări pentru protecția civilă și intervenția în cazurile de violență sexuală. Lansarea Mecanismului național de raportare a materialelor de abuz sexual asupra copiilor în aprilie 2023, implementat de Centrul Internațional „La Strada” în colaborare cu Inspectoratul General al Poliției și sprijinit de Ambasada SUA la Chișinău, a fost un pas esențial în protejarea copiilor online. Astfel, în mai 2023, s-a semnat un contract cu INHOPE pentru accesul CI La Strada la ICCAM, facilitând schimbul și analiza informațiilor relevante.

Totodată, a fost inaugurat Centrul de Justiție Familială, care oferă suport continuă victimelor violenței domestice și sexuale. În septembrie 2023, Republica Moldova a aderat oficial la Mecanismul de protecție civilă al Uniunii Europene. Alte măsuri semnificative includ aprobarea Hotărârii Guvernului 675/2023, care reglementează misiunile internaționale ale ambulanțelor SMURD, și adoptarea Regulamentului privind utilizarea construcțiilor de protecție⁵².

Republica Moldova a înregistrat progrese în monitorizarea și gestionarea poluării aerului și a deșeurilor municipale. În 2023, stațiile de monitorizare a calității aerului, inclusiv pentru PM₁₀, au indicat o scădere semnificativă a concentrației medii anuale, de la 45 μg/m³ în 2022 la 30 μg/m³, datorită implementării unei noi metodologii de monitorizare. În sectorul gestionării deșeurilor, a fost observată o tendință generală de creștere, influențată de consumul crescut și urbanizarea accelerată, ceea ce a dus la o creștere a cantității de deșeuri generate per locuitor. Indicatorii de generare a deșeurilor sunt de 0,5-0,7 kg/locuitor/zi în localitățile rurale, 0,9 kg/locuitor/zi în localitățile urbane mici și centrele raionale, și între 1,3-1,5 kg/locuitor/zi în municipiile Bălți și Chișinău. Aproximativ 90% din deșeuri sunt colectate și depozitate conform reglementărilor stabilite, inclusiv în depozite autorizate și neautorizate. Datele pentru 2023 nu sunt încă disponibile, dar monitorizarea automată a PM₁₀ a dus la o reducere semnificativă a concentrației medii anuale, permițând o evaluare mai precisă a calității aerului în mediul urban.

Pe fondul unei urbanizări rapide și al dezvoltării infrastructurii, orașele se confruntă cu o reducere a suprafețelor de spații verzi și străzi. Această situație evidențiază necesitatea urgentă de a adopta politici și reglementări care să sprijine protecția și extinderea acestor zone esențiale pentru calitatea vieții urbane. În această direcție, Republica Moldova a realizat progrese semnificative în monitorizarea calității aerului și în gestionarea deșeurilor municipale, având ca scop ameliorarea impactului poluării asupra sănătății publice și adaptarea la schimbările climatice. Printre inițiativele curente se numără Programul de prevenire și gestionare a situațiilor de urgență pentru perioada 2022-2025, Programul național de adaptare la schimbările climatice până în 2030 și elaborarea unei Strategii privind reducerea riscurilor de dezastre. În 2023, proporția spațiilor verzi și a străzilor în cadrul suprafeței urbane a rămas constantă la 22,7%, însă urbanizarea continuă să exercite presiuni asupra acestui indicator, subliniind necesitatea întăririi politicilor de protecție și extindere a spațiilor verzi.

⁵² Hotărârea Guvernului nr. 1012/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141166&lang=ro

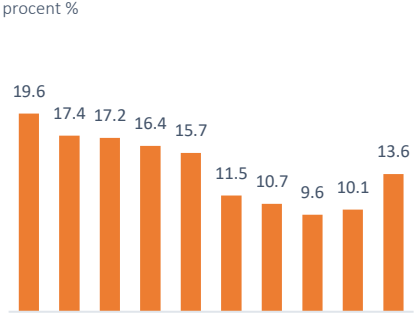
ODD 11 Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

Dat fiind faptul că rata de urbanizare crește, datele sugerează că proporția populației urbane care beneficiază de planuri și strategii de dezvoltare integrate, incluzând prognoze pentru populație și resurse, este insuficientă. Acest deficit subliniază necesitatea stringentă de consolidare a planificării naționale și regionale. În acest sens, autoritățile sunt chemate să dezvolte și să implementeze planuri și strategii de dezvoltare urbană care să includă prognoze cu privire la populație, mobilitate internă și internațională, precum și necesitățile de resurse. Aceste măsuri sunt esențiale pentru a asigura o dezvoltare echilibrată și durabilă între zonele urbane, periurbane și rurale. De asemenea, este prioritară promovarea unei dezvoltări economice, sociale și de mediu echitabile, crearea unor legături eficiente de transport și comunicații între aceste zone, precum și valorificarea resurselor diasporei pentru dezvoltarea infrastructurii sociale și economice locale.

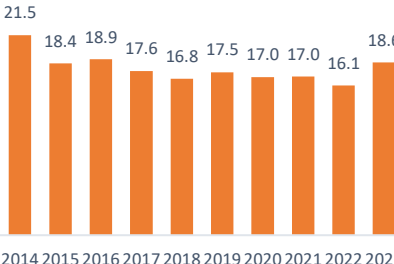
În ceea ce privește cadrul strategic național pentru reducerea riscurilor de situații excepționale, Republica Moldova a făcut progrese, dar încă nu este complet aliniată cu Cadrul de la Sendai. Prin urmare, pentru a asigura o aliniere completă, se lucrează la elaborarea unui nou cadru strategic mai complex și detaliat, destinat gestionării riscurilor și situațiilor de urgență. Conform datelor disponibile, 19 orașe din Republica Moldova au actualizat Planurile Urbanistice Generale (PUG) între 2011 și 2023, evidențiind un progres în acest domeniu, dar și necesitatea continuării acestor eforturi.

Indicatori de monitorizare

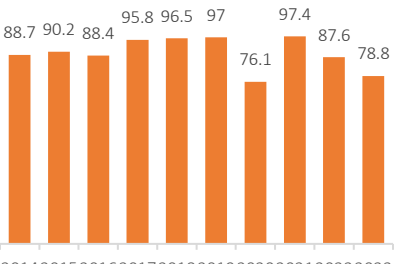
11.1. Până în 2030, accesul tuturor persoanelor social-vulnerabile și a familiilor tinere la locuințe și servicii de bază adecvate, sigure și la prețuri accesibile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
11.1.1.a. Ponderea populației cu cheltuielile lunare pentru întreținerea locuinței care depășesc 30% din veniturile disponibile lunare ale gospodăriei (accesibilitate- locuință adecvată)	procent % <table border="1"><thead><tr><th>An</th><th>Pondere (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>19.6</td></tr><tr><td>2015</td><td>17.4</td></tr><tr><td>2016</td><td>17.2</td></tr><tr><td>2017</td><td>16.4</td></tr><tr><td>2018</td><td>15.7</td></tr><tr><td>2019</td><td>11.5</td></tr><tr><td>2020</td><td>10.7</td></tr><tr><td>2021</td><td>9.6</td></tr><tr><td>2022</td><td>10.1</td></tr><tr><td>2023</td><td>13.6</td></tr></tbody></table> Sursa: Biroul Național de Statistică Anul 2023 a înregistrat o creștere de 13.6%, comparativ cu 10.1% în 2022. Impactul a fost mai accentuat în gospodăriile rurale, unde s-a înregistrat o creștere cu 4.0%, în comparație cu 2.9% în mediul urban. Grupurile vulnerabile, inclusiv persoanele cu vârsta de peste 60 de ani, au înregistrat o creștere semnificativă a acestor cheltuieli, de la 14.5% la 20.6%.	An	Pondere (%)	2014	19.6	2015	17.4	2016	17.2	2017	16.4	2018	15.7	2019	11.5	2020	10.7	2021	9.6	2022	10.1	2023	13.6
An	Pondere (%)																						
2014	19.6																						
2015	17.4																						
2016	17.2																						
2017	16.4																						
2018	15.7																						
2019	11.5																						
2020	10.7																						
2021	9.6																						
2022	10.1																						
2023	13.6																						

ODD 11 Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

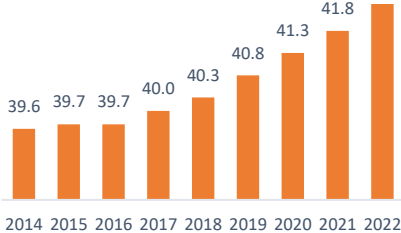
11.1.1.b. Ponderea persoanelor care trăiesc în locuințe a căror suprafață este sub norma de 9 m² pentru fiecare persoană și a persoanelor de sexe diferite cu vârsta de peste 9 ani, care locuiesc în aceeași cameră, cu excepția soților (supraaglomerarea).	procent % 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică	Datele reflectă o creștere de la 16.1% în 2022 la 18.6% în 2023 a persoanelor care locuiesc în locuințe supraaglomerate. Supraaglomerarea este și mai pronunțată în zonele urbane, unde 27% din populație trăiește în astfel de condiții.
---	--	--

11.2. Până în 2030, asigurarea accesului la sisteme de transport sigure, echitabile, accesibile și durabile pentru toți, îmbunătățirea siguranței rutiere, în special prin extinderea rețelelor de transport public

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
11.2.1. Proportia populației care are acces convenabil la transportul public	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.
11.2.1.1. Ponderea localităților care au acces la transport rutier și/sau feroviar prin servicii regulate	Raportarea indicatorului va fi disponibilă urmare dezvoltării Sistemului Informațional Registrul rutelor reglementat prin Hotărârea Guvernului nr. 127/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de ținere a registrelor de stat realizate de Sistemul informațional „e-Autorizație transport”.
11.2.1.2 Ponderea unităților de transport public accesibile persoanelor cu dizabilități	La etapa actuală, în municipiul Chișinău activează 19 operatori de transport rutier în regim „taxi”, fiecare dintre aceștia fiind obligat să dețină cel puțin o unitate de transport adaptată pentru persoanele cu dizabilități.
11.2.1.3 Rata accidentelor rutiere la 100 000 populație	la 100 mii persoane 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: IGP, BNS În 2023, s-au realizat progrese semnificative în atingerea obiectivului de „Diminuare cu minimum 25% a ratei accidentelor rutiere la 100 mii populație”, înregistrându-se 78,8 accidente la 100 mii populație, o scădere considerabilă față de 89,35 accidente în 2022 și 97 accidente în 2021.

ODD 11 Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

11.3. Susținerea dezvoltării durabile a regiunilor, asigurarea unui sistem urban policentric și asigurarea localităților cu documentație de urbanism

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
11.3.1. Rata consumului de teren raportată la rata de creștere a populației	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.
11.3.1.1. Gradul de urbanizare	procent % În Republica Moldova, urbanizarea a înregistrat o creștere constantă între anii 2014 și 2022, reflectând o tendință de migrație de la sate la orașe. Această schimbare este influențată de factori economici, investiții în infrastructura urbană și politici naționale care au promovat dezvoltarea urbană. Sursa: Biroul Național de Statistică
11.3.2. Proportia orașelor în care structurile funcționează în mod regulat și pe o bază democratică, asigurând participarea directă a societății civile la planificarea urbană și managementul urban.	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

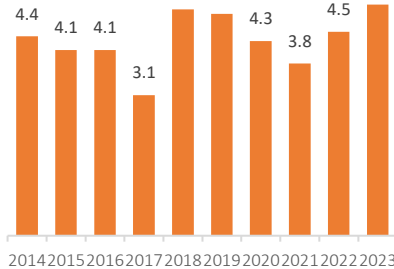
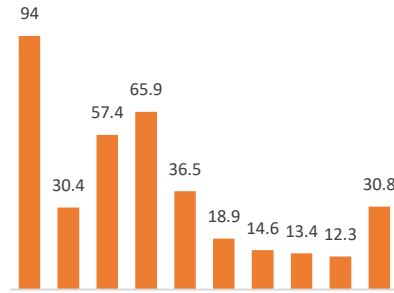
11.4. Consolidarea și susținerea financiară a eforturilor de conservare și salvagardare a patrimoniului cultural al Republicii Moldova

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
11.4.1.1. Ponderea cheltuielilor pentru conservarea și protejarea patrimoniului cultural în totalul cheltuielilor bugetului public național	Cheltuielile pentru conservarea și protejarea patrimoniului cultural reprezintă în continuare 0,2% din bugetul public național. În totalitatea cheltuielilor bugetului public național, finanțarea domeniului culturii în conformitate cu principiul „sold disponibil rămas” creează o lipsă de resurse financiare pentru conservarea și protejarea patrimoniului cultural.

11.5. Până în 2030, reducerea pierderilor economice directe cauzate de situații excepționale

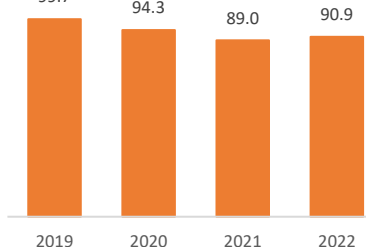
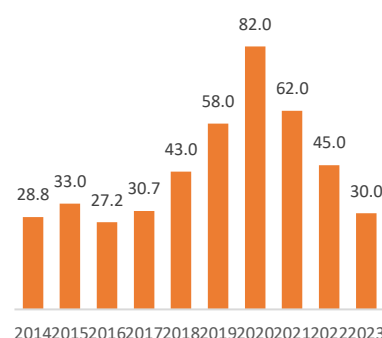
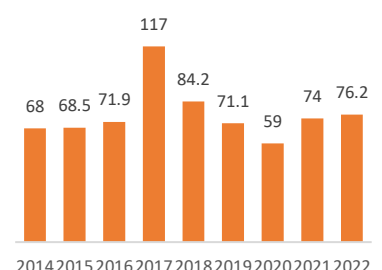
Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
---------------------------	------------------------

ODD 11 Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

11.5.1.a. Numărul de persoane decedate în urma situațiilor excepționale, la 100 000 populație (identic cu 1.5.1.a/13.1.1.a)	la 100 mii persoane Sursa: Ministerul Afacerilor Interne	Analiza lunară, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, atestă o descreștere semnificativă a misiunilor de intervenție în perioada lunilor ianuarie – aprilie a anului 2023, urmată de o creștere în perioada august – octombrie. În anul 2023, timpul mediu de răspuns al subdiviziunilor de intervenție ale IGSU la apelurile de urgență pentru incendii și intervenții de căutare-salvare a constituit 19 minute și 10 secunde. Analiza comparativă a timpului de răspuns pe parcursul anului 2023 indică o scădere a timpului de reacție cu 30 sec. față de anul 2022 (0:19:40).
11.5.1.b. Numărul de persoane dispărute în urma situațiilor excepționale, la 100 000 populație (identic cu 1.5.1.b/13.1.1.b)	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.	
11.5.1.c. Numărul de persoane direct afectate în urma situațiilor excepționale, la 100 000 populație (identic cu 1.5.1.c/13.1.1.c)	la 100 mii persoane Sursa: Ministerul Afacerilor Interne	Numărul situațiilor excepționale înregistrate pe teritoriul Republicii Moldova în decursul a 12 luni în anul curent a crescut cu 15% față de perioada anului 2022, numărul acestora fiind de la 206 la 237
11.5.2. Pierderile economice directe la infrastructura critică în urma situațiilor excepționale, raportat la PIB	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.	
11.5.3.b. Numărul de întreruperi ale serviciilor de bază în urma situațiilor excepționale	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.	

11.6. Până în 2030, reducerea pe cap de locuitor a impactului negativ asupra mediului în orașe, inclusiv prin acordarea unei atenții deosebite calității aerului și gestionării deșeurilor municipale și de alt tip

ODD 11 Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
11.6.1. Proportia deșeurilor municipale solide colectate regulat, cu depozitare și evacuare finală adecvată în total deșeuri municipale generate	procente (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Procent (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2019</td> <td>99.7</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>94.3</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>89.0</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>90.9</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Agenția de Mediu în baza datelor SIA MD Datele reflectă rata de depozitare a deșeurilor municipale de către operatorii de salubritate în toate locațiile existente, incluzând atât depozitele autorizate, cât și cele neautorizate desemnate de administrațiile locale. Astfel, indicatorul calculat estimează fluxul total de deșeuri municipale colectate și depozitate la nivel național, fără a se limita la infrastructura autorizată. Datele pentru anul 2023 încă nu au fost generate.	An	Procent (%)	2019	99.7	2020	94.3	2021	89.0	2022	90.9												
An	Procent (%)																						
2019	99.7																						
2020	94.3																						
2021	89.0																						
2022	90.9																						
11.6.2. Concentrația medie anuală a suspensiilor solide în urbe (PM10)	mg/m³ <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Concentrație (mg/m³)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2014</td> <td>28.8</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>33.0</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>27.2</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>30.7</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>43.0</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>58.0</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>82.0</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>62.0</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>45.0</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>30.0</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Laboratorul de referință de mediu din cadrul Agenției de Mediu Anii cu cele mai mari concentrații de PM10 au fost 2020 (82 μg/m³), 2019 și 2021, indicând o deteriorare a calității aerului în zonele urbane. În 2022, concentrația a scăzut la 45 μg/m³. Începând cu 2023, monitorizarea PM10 a fost realizată automat prin metoda nefelometrică, rezultând o reducere semnificativă a concentrației medii anuale la 30 μg/m³. Această nouă metodă permite o evaluare mai precisă și continuă a calității aerului în mediul urban.	An	Concentrație (mg/m ³)	2014	28.8	2015	33.0	2016	27.2	2017	30.7	2018	43.0	2019	58.0	2020	82.0	2021	62.0	2022	45.0	2023	30.0
An	Concentrație (mg/m ³)																						
2014	28.8																						
2015	33.0																						
2016	27.2																						
2017	30.7																						
2018	43.0																						
2019	58.0																						
2020	82.0																						
2021	62.0																						
2022	45.0																						
2023	30.0																						
11.6.2.1. Cantitatea de emisii de substanțe poluante în aer de la sursele mobile (pe surse), mii tone, raportate pe o persoană.	kg/persoană <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Cantitate (kg/persoană)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2014</td> <td>68</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>68.5</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>71.9</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>117</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>84.2</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>71.1</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>59</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>74</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>76.2</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Agenția de Mediu După o perioadă de scădere între 2018 și 2021, emisiile de substanțe poluante din sursele mobile au crescut în 2022. Această creștere se datorează reluării sau intensificării activității economice post-pandemie, ceea ce a dus la o creștere a emisiilor de poluanți. De asemenea, expansiunea numărului de vehicule și a transporturilor comerciale a contribuit la această tendință ascendentă.	An	Cantitate (kg/persoană)	2014	68	2015	68.5	2016	71.9	2017	117	2018	84.2	2019	71.1	2020	59	2021	74	2022	76.2		
An	Cantitate (kg/persoană)																						
2014	68																						
2015	68.5																						
2016	71.9																						
2017	117																						
2018	84.2																						
2019	71.1																						
2020	59																						
2021	74																						
2022	76.2																						

ODD 11 Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

11.7. Până în 2030, asigurarea accesului universal la spații verzi și publice sigure, incluzive și accesibile, în special pentru femei și copii, persoane în etate și cele cu dizabilități

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
11.7.1. Ponderea medie a suprafeței construite a orașelor care reprezintă spațiu deschis cu acces public pentru toți	În urma implementării Hotărârii Guvernului nr. 738/2017 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la normele de creare și actualizare a metadatelor pentru seturile și serviciile de date spațiale, va fi posibilă raportarea indicatorului respectiv.																						
11.7.1.1. Ponderea suprafeței spațiilor verzi și străzilor (convențional spații publice) în suprafața construită a localităților urbane	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>25.8</td></tr> <tr><td>2015</td><td>25.4</td></tr> <tr><td>2016</td><td>23.5</td></tr> <tr><td>2017</td><td>23.5</td></tr> <tr><td>2018</td><td>23.5</td></tr> <tr><td>2019</td><td>23.9</td></tr> <tr><td>2020</td><td>24.0</td></tr> <tr><td>2021</td><td>22.7</td></tr> <tr><td>2022</td><td>22.6</td></tr> <tr><td>2023</td><td>22.7</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Biroul Național de Statistică În 2023, ponderea spațiilor verzi și străzilor în suprafața construită a localităților urbane a rămas stabilă la 22.7%, comparativ cu anul 2022. Chiar dacă există reglementări și cadre normative destinate protecției acestor spații, presiunile generate de urbanizarea rapidă și dezvoltarea imobiliară au continuat să exercite o influență negativă asupra acestui indicator. În acest sens, se atestă imperioasă intensificarea implementării politicilor de protecție și extinderea spațiilor verzi pentru a contracara această tendință negativă.	An	Pondere (%)	2014	25.8	2015	25.4	2016	23.5	2017	23.5	2018	23.5	2019	23.9	2020	24.0	2021	22.7	2022	22.6	2023	22.7
An	Pondere (%)																						
2014	25.8																						
2015	25.4																						
2016	23.5																						
2017	23.5																						
2018	23.5																						
2019	23.9																						
2020	24.0																						
2021	22.7																						
2022	22.6																						
2023	22.7																						
11.7.2. Ponderea victimelor abuzului fizic sau sexual, în ultimele 12 luni	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.																						

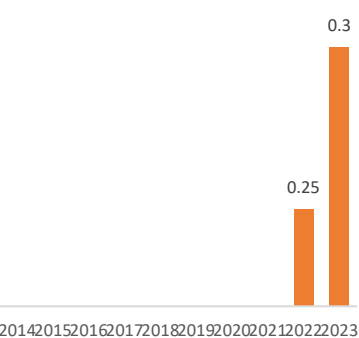
11.a. Susținerea conexiunilor pozitive economice, sociale și de mediu între zonele urbane, periurbane și rurale prin consolidarea planificării naționale și regionale

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
11.a.1. Ponderea populației ce locuiește în urbe, care dispun de planuri/ strategii de dezvoltare cu integrarea prognozei populației și a resurselor necesare	Potrivit datelor colectate referitoare la disponibilitatea documentației în vigoare pentru Planurile de amenajare a teritoriului și Planurile urbanistice generale (PUG), în prezent există 19 orașe care au elaborat PUG-uri în perioada 2011-2023, cu date actualizate.

11.b. Până în 2030, creșterea substanțială a numărului orașelor și localităților care au adoptat și implementează politici și planuri integrate de incluziune, eficiență a resurselor, atenuare și adaptare la schimbările climatice, reziliență la situații excepționale în conformitate cu Cadru Sendai pentru Reducerea Riscurilor Dezastrelor 2015-2030

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
---------------------------	------------------------

ODD 11 Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

11.b.1.1. Cadrul strategic național privind reducerea riscurilor de situații excepționale, aliniate la Cadrul de la Sendai privind reducerea riscurilor de dezastre pentru 2015-2030, adoptat și implementat (identic cu 1.5.3.1/13.1.2.1)	procente (%) 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Serviciul Hidrometeorologic de Stat În Republica Moldova, cadrul strategic național pentru reducerea riscurilor de situații excepționale nu este încă complet aliniat la Cadrul de la Sendai, deși s-au făcut progrese în această direcție. În 2022, a fost aprobat Programul de prevenire și gestionare a situațiilor de urgență și excepționale pentru anii 2022-2025⁵³, care definește direcția de dezvoltare a țării în gestionarea situațiilor de urgență. Unele elemente ale acestui cadru sunt incluse și în Programul național de adaptare la schimbările climatice până în 2030⁵⁴. Pentru o aliniere completă cu Cadrul de la Sendai, s-a decis elaborarea unui nou cadru strategic, mai complex și cuprinzător. În 2024 a fost aprobată Strategia privind reducerea riscurilor la dezastre, care este aliniată la Cadrul de la Sendai.
11.b.1.2. Gradul de implementare a Cadrului strategic național privind reducerea riscurilor de situații excepționale, aliniate la Cadrul de la Sendai privind reducerea riscurilor de dezastre pentru 2015-2030 (identic cu 1.5.3.2/13.1.2.2)	Indicatorul va putea fi analizat doar după implementarea Strategiei privind reducerea riscurilor la dezastre, care este în curs de elaborare, și a Programului prin care Strategia va fi implementată.
11.b.2. Proporția autorităților publice locale care adoptă și implementează strategii locale de reducere a riscurilor de situații excepționale în conformitate cu strategiile naționale de reducere a riscurilor de situații excepționale (identic cu 1.5.4/13.1.3)	Indicatorul va putea fi analizat doar după aprobarea Proiectului Strategiei privind reducerea riscurilor la dezastre, care este în curs de elaborare, și a Programului prin care Strategia va fi implementată.

⁵³ Hotărârea Guvernului nr. 846/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134815&lang=ro

⁵⁴ Hotărârea Guvernului nr. 624/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140163&lang=ro

12.1. ODD 12 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 12 (ODD 12) al Națiunilor Unite se referă la „Consum și producție responsabile”. Acest obiectiv își propune să promoveze modele durabile de consum și producție, să reducă impactul negativ al consumului excesiv și al producției nesustenabile asupra mediului și să încurajeze utilizarea eficientă a resurselor.

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” se aliniază direct cu (ODD 12) al ONU, care se concentrează pe asigurarea unor modele de consum și producție durabile. Aceasta este evidentă în diverse aspecte ale strategiei, de la încurajarea agriculturii durabile și gestionarea terenurilor, la promovarea tehnologiilor verzi și implementarea unor mecanisme de finanțare pentru managementul forestier durabil. Aceste inițiative sunt aliniate cu sub-obiectivele ODD 12, inclusiv implementarea unor practici de achiziție durabile, reducerea deșeurilor prin prevenire, reducere, reciclare și refolosire, și asigurarea că oamenii de pretutindeni au informațiile relevante și conștientizarea pentru un stil de viață durabil în armonie cu natura.

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” prevede un număr semnificativ de măsuri specifice care vor contribui la atingerea ODD 12. În special, este vorba de:

- Ecologizarea întreprinderilor mici și mijlocii, crearea locurilor de muncă verzi, promovarea ecoinovațiilor și ecoetichetării pentru produsele și serviciile oferite de întreprinderile mici și mijlocii;
- Promovarea agriculturii ecologice prin implementarea principiilor agriculturii organice și agriculturii durabile;
- Gestionarea durabilă a terenurilor și solului, implementarea protocoalelor obligatorii de management durabil al solului;
- Finanțarea prioritară a elaborării soluțiilor tehnologice adaptate sistemului agricol național pentru reducerea eroziunii și a degradării solului;
- Asigurarea condițiilor pentru crearea unor culturi energetice destinate să producă biomasă lemnoasă în cantități industriale și dezvoltarea capacităților de producție a diverselor tipuri de biocombustibil, inclusiv brichete și pelete de lemn;
- Promovarea întreprinderilor durabile și crearea locurilor de muncă decente pentru toți prin promovarea antreprenoriatului ecologic, prin înființarea de afaceri ecologice, întreprinderi ecologice și prin intervenții sectoriale în construcții, deșeuri, energie, turism, silvicultură și agricultură;
- Crearea unor mecanisme/instrumente de suport/linii de credit preferențiale pentru întreprinderile industriale destinate proiectelor de eficientizare a utilizării resurselor și producției industriale competitive;
- Asigurarea legislativă privind aplicarea universală a principiului responsabilității extinse a producătorului;
- Dezvoltarea infrastructurii industriale și a instrumentelor financiare pentru stimularea micilor producători industriali la nivel local;
- Reducerea și eliminarea impactului substanțelor chimice asupra mediului și asupra sănătății populației prin dezvoltarea unui sistem integrat de management al substanțelor chimice din punct de vedere legislativ, instituțional, tehnic și informațional;

ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

- Crearea unor sisteme integrate de gestionare a deșeurilor prin dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor necesare, având drept obiective principale prevenirea poluării mediului, reducerea cantităților de deșeuri depozitate, creșterea ratei de reciclare și reducerea consumului de resurse naturale;
- Integrarea principiilor de dezvoltare durabilă și de adaptare la schimbările climatice în toate sectoarele economiei naționale, inclusiv în politicile comerciale, de achiziții publice, de subvenționare și privind ajutorul de stat;
- Implementarea standardelor de mediu în sectoarele economice (energetică, agricultură, transport, industrie, construcții, comerț etc.) și alinierea la obiectivele Pactului Verde European;
- Încurajarea întreprinderilor și a tehnologiilor ecologice (care ținesc în mod direct îmbunătățirea condițiilor de mediu) prin oferirea de diverse facilități, inclusiv accesul la finanțare, atragerea de investiții verzi și promovarea obligațiunilor verzi (green bonds);
- Stabilirea unei platforme de sprijin pentru economia circulară, care va include sistemul de cercetare și suport pentru transferul tehnologic și inovare, extensiune, informare și facilitare, dar și măsuri de sprijin financiar;
- Promovarea implementării Sistemelor de Management și Audit de Mediu (EMAS) în cadrul instituțiilor publice și al organizațiilor;
- Integrarea educației pentru dezvoltare durabilă în programele de studii ale învățământului primar, secundar general, profesional tehnic și superior.

Strategia Republicii Moldova pentru 2030 reflectă o viziune holistică și integrată a dezvoltării durabile care implică diferite sectoare, de la agricultură la industrii, de la conservarea mediului la cercetare științifică și educație. Măsurile specifice, cum ar fi promovarea agriculturii ecologice, crearea de locuri de muncă verzi, finanțarea soluțiilor tehnologice adaptate la sistemul agricol național pentru combaterea eroziunii solului și a degradării acestuia, și elaborarea de programe de regenerare și utilizare durabilă a fondului forestier, demonstrează o angajare clară a ODD 12. Prin aceste acțiuni, Republica Moldova își propune să asigure că resursele naturale și umane sunt utilizate într-un mod care respectă limitele planetare și promovează bunăstarea socială și economică pentru toți cetățenii săi.

12.2. Analiza progresului

Republica Moldova a făcut pași importanți în direcția integrării principiilor economiei verzi în politicile sale naționale, cum ar fi eficiența energetică, dezvoltarea resurselor regenerabile, utilizarea tehnologiilor avansate în producția de ciment și sticlă, practici agricole conservatoare, împăduriri și gestionarea eficientă a deșeurilor. Acest proces se reflectă în diverse inițiative și programe care vizează reducerea impactului asupra mediului și promovarea dezvoltării durabile. În acest context, pe parcursul anului 2023, au fost aprobate multiple documente de politici care prevăd integrarea economiei verzi în diferite domenii de activitate, cum ar fi:

- Hotărârea Guvernului nr. 409/2024 cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2024-2030;
- Hotărârea Guvernului nr. 56/2023 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2023 – 2030;
- Hotărârea Guvernului nr. 495/2024 cu privire la aprobarea Programului de promovare a economiei verzi și circulare în Republica Moldova pentru perioada 2024–2028;
- Hotărârea Guvernului nr. 624/2023 cu privire la aprobarea Programului național de adaptare la schimbările climatice până în anul 2030;
- Hotărârea Guvernului nr. 55/2023 cu privire la aprobarea Programului național de extindere și reabilitare a pădurilor pentru perioada 2023-2032;
- Hotărârea Guvernului nr. 972/2023 cu privire la aprobarea Programului pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027;

ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

- Hotărârea Guvernului nr. 816/2023 cu privire la aprobarea Programului de management durabil al substanțelor chimice pentru anii 2023-2030;
- Hotărârea Guvernului nr. 653/2023 cu privire la aprobarea Programului național pentru promovarea antreprenoriatului și creșterea competitivității pentru perioada 2023-2027, etc.

În plus, cadrul legislativ în domeniul economiei verzi este îmbunătățit în mod continuu, pentru a răspunde nevoilor emergente și pentru a asigura o aliniere constantă cu standardele internaționale de mediu. Aceste actualizări legislative sunt vitale pentru a crea un mediu propice dezvoltării durabile și pentru a atinge obiectivele naționale de reducere a impactului asupra mediului.

Există o creștere a extragerii și consumului de resurse naturale pe cap de locuitor în Republica Moldova. În perioada 2014- 2019, s-a observat o creștere constantă a volumului resurselor naturale extrase pe o persoană, de la 7,8 tone la 9 tone, și a consumului de resurse naturale per persoană, de la 7,8 tone la 8,9 tone. Cu toate acestea, datele reflectă doar volumul resurselor extrase și nu reflectă durabilitatea sau impactul asupra mediului înconjurător. Pentru o analiză mai completă a utilizării și gestionării resurselor naturale, trebuie să se țină cont de alți factori, cum ar fi eficiența utilizării resurselor, protecția mediului și strategiile de dezvoltare durabilă.

Risipa alimentară este în creștere, în special în cazul fructelor și legumelor. Datele indică o creștere semnificativă a risipei alimentare, de la 9000 kg în 2018 la 58806 kg în 2022, pentru legume și fructe. Valorile ridicate ale indicelui risipei alimentare necesită implementarea unor politici și măsuri adecvate pentru a reduce risipa alimentară și a promova utilizarea durabilă a resurselor alimentare. În ceea ce privește risipa alimentară din carne și subprodusele din carne, situația relevă o relativă îmbunătățire începând cu anul 2021, dar valorile sunt în continuare ridicate.

Republica Moldova a început să modernizeze semnificativ sistemul de gestionare a deșeurilor, abordând diverse aspecte pentru a se alinia la standardele sanitare în ceea ce privește depozitarea deșeurilor și protecția mediului. Aceste inițiative includ promovarea separării la sursă, recuperarea materialelor cu valoare și orientarea comportamentului către soluțiile economiei circulare.

Pe parcursul anului 2023, a fost aprobat Programul național pentru gestionarea deșeurilor pe anii 2023-2027, care prevede, acțiuni etapizate de dezvoltare a infrastructurii integrate de gestionare a deșeurilor în cadrul a 8 regiuni de management al deșeurilor, în rezultatul căruia se urmărește creșterea cu până la 40%-60% a ratei de recuperare și reciclare a produselor, în special celor supuse regimului de responsabilitate extinsă a producătorului. Au fost lansate activitățile de creare a infrastructurii de gestionare a deșeurilor în trei regiuni de management al deșeurilor (Regiunea nr. 1 care cuprinde raioanele Cahul, Cantemir, Taraclia, Vulcănești, Ceadâr-Lunga și Comrat; Regiunea nr. 5 care cuprinde raioanele Ungheni, Călărași și Nisporeni și Regiunea nr. 8 care cuprinde raioanele Edineț, Briceni, Ocnița și Dondușeni) în cadrul proiectului „Deșeuri solide în Republica Moldova” finanțat prin Acordul de împrumut de 25 mln. Euro contractat de la BERD în anul 2023⁵⁵ și prin Contractul de finanțare de 25 mln. Euro contractat cu BEI⁵⁶. De asemenea, au fost inițiate și activitățile de dezvoltare a unui sistem durabil de management al substanțelor chimice din punct de vedere legislativ, instituțional, tehnic și informațional, care vor fi puse în aplicare, conform Programului de management durabil al substanțelor chimice pentru anii 2023-2030 și Planului Național de Implementare a

⁵⁵ Legea nr. 14/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135087&lang=ro

⁵⁶ Legea nr. 89/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122205&lang=ro

ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

Convenției de la Stockholm privind poluanții organici persistenți (POPs)⁵⁷. Programul vizează acțiuni pentru gestionarea în siguranță a substanțelor și produselor chimice, în scopul creșterii nivelului de protecție a mediului și sănătății umane, inclusiv ce țin de accelerarea armonizării legislației pentru plasarea pe piață a produselor chimice, racordate la standardele UE, de creare a cadrului instituțional de management al substanțelor chimice, de limitare/interzicere a substanțelor chimice periculoase, interzise în UE.

Republica Moldova este parte la 15 Convenții internaționale de mediu și la un șir de Acorduri și Protocoale ale acestora. Fiecare din aceste tratate prevăd instrumente clare de monitorizare și raportare către secretariate. În ceea ce vizează domeniul deșeurilor și substanțelor chimice periculoase, raportarea s-a realizat la nivel de 100%, concentrându-se pe sinergia Convențiilor Basel, Rotterdam, Stockholm și Minamata, fiind prezentate secretariatelor următoarele 5 rapoarte:

1. Convenția de la Basel: Raportul privind controlul transportului transfrontalier de deșeuri periculoase și eliminarea acestora;
2. Convenția de la Rotterdam: Raportul referitor la procedura de consimțământ prealabil informat (PIC) pentru anumite produse chimice și pesticide periculoase în comerțul internațional;
3. Convenția de la Stockholm: Raportul privind poluanții organici persistenți (POP);
4. Protocolul de la Montreal: Raportul privind substanțele care distrug stratul de ozon.
5. Convenția de la Minamata: Raportul privind utilizarea și emisiile de mercur.

Rapoartele menționate au relatat reușitele Republicii Moldova în vederea realizării angajamentelor asumate la nivel internațional prin dezvoltarea bazei legislative. Printre cele mai relevante acțiuni raportate în cadrul Convenției Basel, se numără adoptarea unei politici strategice în domeniul substanțelor chimice și anume Programul de management durabil al substanțelor chimice pentru anii 2023-2030. Acesta a facilitat efectuarea unor acțiuni specifice pentru evaluarea pesticidelor învechite stocate în Republica Moldova și obținerea de fonduri din diverse surse internaționale, asigurând cofinanțare din Fondul Național pentru Mediu. Procesul de eliminare treptată a acestor pesticide prin incinerare în instalații din Europa continuă și în prezent.

De asemenea, a fost asigurat un spectru mai larg de reglementări pentru substanțele și produsele chimice prin adoptarea Legii privind substanțele chimice⁵⁸, care a pus bazele dezvoltării cadrului normativ în conformitate cu tratatele internaționale și directivele europene. În particular, Regulamentul privind exportul și importul de produse chimice periculoase⁵⁹, a creat mecanismul de aplicare a Convenției de la Rotterdam, care prevede proceduri de notificare a exportului și de primire a consimțământului prealabil în cunoștință de cauză pentru exportul produselor chimice periculoase, interzise sau supuse unor restricții severe în Republica Moldova. Aceste măsuri încurajează responsabilitatea și colaborarea în domeniul transportului internațional de produse chimice periculoase, având ca scop protejarea sănătății oamenilor și a mediului. Programul național privind managementul durabil al substanțelor chimice pentru anii 2023-2030, prevede și angajamente asumate din cadrul Convenției de la Rotterdam.

De rând cu deșeurile municipale, consumatorii casnici generează un spectru vast de deșeuri periculoase, precum echipamente electrice, inclusiv cele care conțin clorofluorocarburi (CFC), tuburi fluorescente și alte deșeuri cu conținut de mercur, uleiuri și grăsimi, ambalaje contaminate cu vopsele, detergenți, medicamente, baterii și acumulatori. Odată cu dezvoltarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor municipale se preconizează și dezvoltarea punctelor de colectare a fluxurilor specifice de deșeuri

⁵⁷ Hotărârea Guvernului nr. 816/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140301&lang=ro

⁵⁸ Legea nr. 277/2018, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112668&lang=ro

⁵⁹ Hotărârea Guvernului nr. 505/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122468&lang=ro

ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

periculoase (baterii, anvelope, deșeurile de echipamente electrice și electronice, lămpi cu mercur etc.), pentru a asigura tratamentul separat al acestor deșeuri. Datele raportate în ultimii ani, demonstrează că atât cantitatea, cât și spectrul deșeurilor periculoase este în creștere. Astfel, în 2020 s-au generat 651 tone, iar în 2022 cifra a crescut la 809,2 tone. Această creștere se datorează aplicării principiului de responsabilitate extinsă a producătorului, care obligă producătorii să se ocupe de întregul ciclu de viață al produselor lor, inclusiv de gestionarea deșeurilor și de raportarea acestora. Devierea semnificativă din 2021 se explică prin introducerea unui nou sistem de raportare electronică a datelor despre deșeuri (Sistemul Informațional Automatizat „Managementul Deșeurilor”), care a inclus și datele despre deșeurile periculoase istorice, precum pesticidele acumulate de-a lungul anilor.

De asemenea, este important de menționat că, în 2022, ponderea deșeurilor periculoase pentru care au fost găsite soluții de valorificare a fost de aproximativ 460% din totalul deșeurilor periculoase generate anual. Aceasta înseamnă că, deși au fost produse 809,2 tone de deșeuri periculoase, peste 3700 de tone au fost tratate. În Republica Moldova nu există facilități pentru tratarea sau depozitarea acestor deșeuri, care sunt, de obicei, stocate în așteptarea unor programe de finanțare pentru eliminare. În anii 2020 și 2022, au avut loc campanii de colectare a pesticidelor interzise din regiunea transnistreană, coordonate de OSCE, iar deșeurile periculoase colectate au fost transportate în Germania pentru eliminare, rezultând o cantitate de deșeuri valorificate mult mai mare decât cea generată.

Politica în domeniul gestionării integrate a deșeurilor constă în dezvoltarea legislației, infrastructurii și a serviciilor necesare pentru prevenirea poluării mediului, reducerea cantităților de deșeuri depozitate, creșterea ratei de reciclare și reducerea consumului de resurse naturale, care stau la baza producerii de bunuri și mărfuri. În acest scop, în Republica Moldova, a fost pus în aplicare mecanismul de responsabilitate extinsă a producătorului pentru anumite produse, din cauza prezenței substanțelor periculoase în componentele acestora: echipamente electrice și electronice⁶⁰, ambalaje⁶¹, baterii și acumulatori⁶², vehicule⁶³, anvelope uzate⁶⁴, uleiuri uzate⁶⁵ în scopul asigurării reutilizării, prevenirii, reciclării și altor tipuri de valorificare a deșeurilor. Aceste reglementări au avut un impact major asupra întregului proces de gestionare a anumitor fluxuri de deșeuri, stabilind pentru agenții economici ținte clare de colectare și reciclare a deșeurilor care necesită a fi atinse, cu creștere etapizată de la an la an, precum și proceduri noi de evidență și raportare a gestionării fluxurilor de deșeuri, bazate pe o nomenclatură revizuită. Acest lucru a produs o amprentă vizibilă asupra discontinuității în seria de date, făcând dificilă o comparație directă între perioadele anterioare aplicării responsabilității extinse a producătorului. Astfel, ponderea deșeurilor (de producție și consum) reciclate din totalul celor formate s-a menținut în ultimii ani între 20% și 23 %, existând un potențial de creștere în următorii ani.

Volumul de deșeuri provenite din producție și consum a înregistrat o scădere. Între 2014 și 2018, cantitatea de deșeuri depășea constant 1500 mii tone, atingând un maxim de 3981,2 mii tone în 2015, în timp ce perioada 2019-2022 a avut o medie anuală de 1096,7 mii tone. Această reducere reflectă eforturile depuse pentru diminuarea generării de deșeuri și gestionarea lor eficientă. Progresele realizate se datorează implementării măsurilor de prevenire și reducere a deșeurilor, promovării reciclării și reutilizării, precum și politicilor și educației publice în domeniul gestionării deșeurilor.

⁶⁰ Hotărârea Guvernului nr. 212/2018, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102175&lang=ro

⁶¹ Hotărârea Guvernului nr. 561/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143207&lang=ro

⁶² Hotărârea Guvernului nr. 586/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122845&lang=ro

⁶³ Hotărârea Guvernului nr. 93/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143209&lang=ro

⁶⁴ Hotărârea Guvernului nr. 610/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133416&lang=ro

⁶⁵ Hotărârea Guvernului nr. 731/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134207&lang=ro

ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

Republica Moldova se confruntă cu dificultăți semnificative în ceea ce privește promovarea reciclării. După ce proporția deșeurilor de producție și consum reciclate a atins un maxim de 44,4% în 2018, aceasta a scăzut la 19,8% în 2022. Această situație alarmantă necesită o atenție sporită din partea autorităților. Implementarea unor noi mecanisme ar putea, în viitor, să reverse această tendință. În acest sens, au fost adoptate reglementări pentru gestionarea diferitelor tipuri de deșeuri, care facilitează reciclarea și promovează o gestionare durabilă a acestora. Promovarea reciclării include educarea și conștientizarea publicului, precum și dezvoltarea infrastructurii pentru reciclare și a economiei circulare.

Consumul rațional de resurse este un indicatori evaluat și raport de mediul de afaceri conform principiilor ESG (Environmental, Social, and Governance), reflectând dacă companiile operează în mod durabil și aplică mecanisme ale economiei verzi. În prezent, în Republica Moldova nu există o evidență a companiilor care publică rapoarte de sustenabilitate, deoarece nu există obligații legale în acest sens. Totuși, unele companii, în special cele din grupuri internaționale, elaborează voluntar și publică astfel de rapoarte conform politicilor grupului. Implementarea raportării ESG ar putea facilita colectarea și monitorizarea acestor date, oferind o imagine clară și bine structurată asupra practicilor de sustenabilitate ale companiilor. În următorii ani, se preconizează aprobarea unor reglementări specifice în acest domeniu, ca parte a angajamentului din Agenda de pregătire pentru aderarea la UE. Raportarea de sustenabilitate va oferi organizațiilor oportunitatea de a identifica, evalua și gestiona riscuri precum schimbările climatice, drepturile omului și practicile de guvernare deficitare, contribuind la protecția și asigurarea viabilității pe termen lung. Companiile locale care doresc să exporte în UE vor beneficia de competitivitate și acces mai ușor pe piețele dorite dacă implementează principiile ESG și le publică, demonstrând un angajament ridicat față de sustenabilitate.

Promovarea achizițiilor publice ecologice reprezintă o altă țintă importantă pentru care nu există date disponibile. Lipsa informațiilor referitoare la acțiunile destinate realizării achizițiilor publice ecologice face dificilă evaluarea progresului în acest domeniu. Totuși, este esențial ca aceste achiziții să fie efectuate într-un mod care susține durabilitatea și se aliniază cu politicile și prioritățile naționale. În acest context, ar fi util să se exploreze și să se dezvolte metode suplimentare de colectare a datelor pentru a evalua și îmbunătăți eficiența practicilor de achiziții publice ecologice.

Capacitatea instalațiilor de generare a energiei electrice regenerabile a crescut semnificativ în Republica Moldova. Creșterea de la 25,77 Watt/cap de locuitor în 2019 la 142,64 Watt/cap de locuitor în 2023 reflectă angajamentul puternic al țării de a se îndrepta spre modele mai durabile de consum și producție. Promovarea surselor de energie regenerabilă, inclusiv hidroenergie, energie eoliană, energie solară, bioenergie și energie geotermală, reflectă eforturile continue de a se îndepărta de dependența de sursele de energie tradiționale și de a favoriza o traiectorie de dezvoltare durabilă. Cu politici și măsuri adecvate de stimulare, se preconizează că această tendință de creștere va continua.

Republica Moldova a realizat progrese semnificative în sensibilizarea tinerilor cu privire la dezvoltarea durabilă și schimbările climatice. Reforma curriculară din 2018 a fost un pas important în acest sens, introducând noi discipline și module care abordează teme relevante pentru aceste subiecte.

Planul cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal include domenii prioritare precum *Educația pentru dezvoltare durabilă* și discipline opționale ca *Educația ecologică*, *Clima și explorarea mediului*. Disciplina obligatorie *Educația pentru societate* pune accent pe formarea valorilor statului de drept, dezvoltarea competențelor necesare și respectarea drepturilor și responsabilităților cetățenești, prin

ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

studierea modulelor integrate referitoare la educația pentru drepturile omului, cetățenia democratică, integritate, patriotism și interculturalitate.

În plus, disciplina obligatorie *Dezvoltare personală* include module care abordează identitatea personală, relaționarea armonioasă, promovarea sănătății și un stil de viață sănătos. Prin integrarea acestor module și conținuturi în curriculumul școlar, se sprijină educația pentru sustenabilitate și conștientizarea elevilor asupra problemelor globale legate de dezvoltarea durabilă și schimbările climatice. Totodată, se promovează o abordare multidisciplinară care integrează aceste teme în diverse discipline și domenii de studiu. Această direcție reflectă angajamentul Ministerului Educației și Cercetării de a susține educația pentru sustenabilitate și de a forma o generație de absolvenți responsabili față de mediu și schimbările climatice.

Numărul documentelor strategice care conțin instrumente pentru monitorizarea impactului dezvoltării durabile în turism a crescut semnificativ. Acest avans reflectă eforturile Ministerului Culturii de a susține un turism sustenabil. Creșterea de la 2 documente în 2014 la 7 în 2023 subliniază o abordare strategică în promovarea unui turism care valorifică cultura și produsele locale, în același timp generând locuri de muncă. Cu un cadru adecvat pentru monitorizarea și evaluarea impactului turismului, Republica Moldova își reafirmă angajamentul de a dezvolta acest sector într-un mod sustenabil.

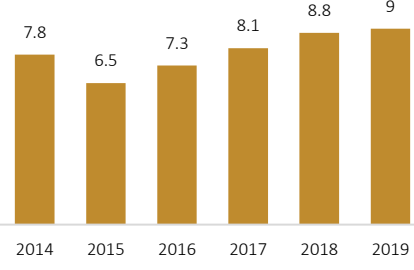
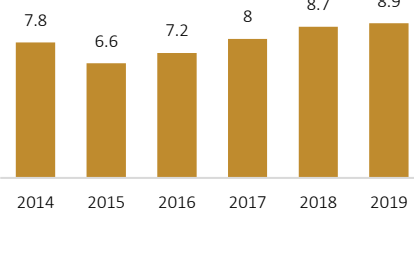
Indicatori de monitorizare

12.1. Integrarea producției și a consumului durabil în politicile naționale și implementarea acestora

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
12.1.1.1. Numărul de politici naționale care integrează aspectele economiei „verzi”, producției și consumului durabil (PCD)	număr <table border="1"><thead><tr><th>An</th><th>Număr</th></tr></thead><tbody><tr><td>2013</td><td>2</td></tr><tr><td>2014</td><td>2</td></tr><tr><td>2015</td><td>5</td></tr><tr><td>2016</td><td>3</td></tr><tr><td>2017</td><td>1</td></tr><tr><td>2018</td><td>3</td></tr><tr><td>2019</td><td>1</td></tr><tr><td>2020</td><td>3</td></tr><tr><td>2021</td><td>3</td></tr><tr><td>2022</td><td>11</td></tr></tbody></table> Sursa: Biroul Național de Statistică Între 2013 și 2023, Republica Moldova a adoptat un total de 27 de politici naționale în domeniul economiei „verzi” și al producției și consumului durabil, incluzând 8 strategii, 10 programe și 9 legi. Deși nu au fost introduse noi politici în anii 2015, 2017, 2020 și 2021, ceea ce sugerează o stagnare în acele perioade, analiza arată o tendință generală de creștere în adoptarea de măsuri de reglementare. În special, anul 2023 a fost marcat de o expansiune semnificativă, cu 11 politici noi implementate, ceea ce sugerează un angajament consolidat al Republicii Moldova în integrarea principiilor de durabilitate și ecologice.	An	Număr	2013	2	2014	2	2015	5	2016	3	2017	1	2018	3	2019	1	2020	3	2021	3	2022	11
An	Număr																						
2013	2																						
2014	2																						
2015	5																						
2016	3																						
2017	1																						
2018	3																						
2019	1																						
2020	3																						
2021	3																						
2022	11																						

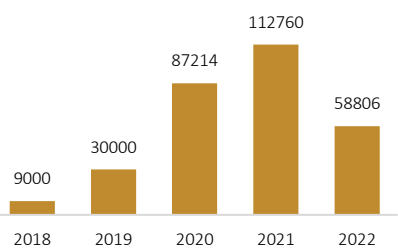
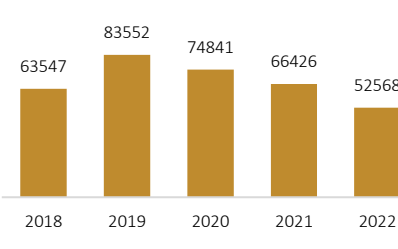
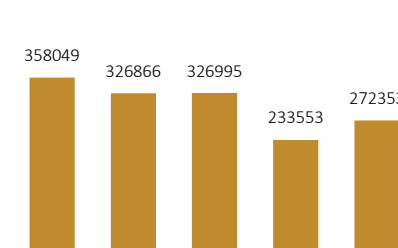
ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

12.2. Până în 2030, realizarea gestionării durabile și utilizării eficiente a resurselor naturale

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
12.2.1.a. Volumul resurselor naturale extrase pe o persoană (identic cu 8.4.1.a)	tone/persoană Se constată o creștere constantă a volumului resurselor naturale extrase pe o persoană. Aceste date reflectă doar volumul resurselor extrase pe o persoană și nu reflectă durabilitatea sau impactul asupra mediului înconjurător. Pentru o analiză completă a utilizării și gestionării resurselor naturale, este necesară luarea în considerare a altor factori, precum: eficiența utilizării resurselor, protecția mediului și strategiile de dezvoltare durabilă. Sursa: Biroul Național de Statistică
12.2.1.b. Volumul resurselor naturale extrase raportate la PIB (identic cu 8.4.1.b)	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.
12.2.2.a. Consumul de resurse naturale pe o persoană (identic cu 8.4.2.a)	tone/persoană În perioada 2014-2019, consumul de resurse naturale pe o persoană a crescut în mod constant. O atenție sporită ar trebui acordată gestionării durabile a resurselor naturale, promovării eficienței energetice, reducerii deșeurilor și promovării producției și consumului responsabil. Sursa: Biroul Național de Statistică
12.2.2.b. Consumul de resurse naturale raportate la PIB (identic cu 8.4.2.b)	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

12.3. Până în 2030, reducerea pierderilor de alimente de-a lungul lanțurilor de producție și de aprovizionare, inclusiv a pierderilor postrecoltare

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																																				
12.3.1.a. Indicele risipei alimentare	Indicele risipei alimentare - legume și fructe, kg unități cantitative <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Valoare (kg)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2018</td> <td>9000</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>30000</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>87214</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>112760</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>58806</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor Indicele risipei alimentare - carne, kg unități cantitative <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Valoare (kg)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2018</td> <td>63547</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>83552</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>74841</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>66426</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>52568</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor Indicele risipei alimentare - subproduse din carne, kg unități cantitative <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Valoare (kg)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2018</td> <td>358049</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>326866</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>326995</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>233553</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>272353</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor Valorile ridicate ale indicelui risipei alimentare, în special pentru subproduse din carne, impun necesitatea implementării unor politici și măsuri eficiente pentru a diminua această risipă și a promova utilizarea sustenabilă a resurselor alimentare. Monitorizarea continuă și accesibilitatea datelor actualizate sunt esențiale pentru a evalua progresul și a lua măsuri adecvate în direcția unei producții și consum sustenabil de alimente în Republica Moldova. În ceea ce privește carnea și subprodusele din carne, datele disponibile indică o tendință pozitivă de reducere a risipei în ultimii ani, deși valorile rămân încă ridicate.	An	Valoare (kg)	2018	9000	2019	30000	2020	87214	2021	112760	2022	58806	An	Valoare (kg)	2018	63547	2019	83552	2020	74841	2021	66426	2022	52568	An	Valoare (kg)	2018	358049	2019	326866	2020	326995	2021	233553	2022	272353
An	Valoare (kg)																																				
2018	9000																																				
2019	30000																																				
2020	87214																																				
2021	112760																																				
2022	58806																																				
An	Valoare (kg)																																				
2018	63547																																				
2019	83552																																				
2020	74841																																				
2021	66426																																				
2022	52568																																				
An	Valoare (kg)																																				
2018	358049																																				
2019	326866																																				
2020	326995																																				
2021	233553																																				
2022	272353																																				
12.3.1.b. Indicele de deșeuri alimentare	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.																																				

ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

12.4. Crearea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor și substanțelor chimice, care să contribuie la reducerea cu 30% a cantităților de deșeuri depozitate și creșterea cu 20% a ratei de reciclare până în anul 2027

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
12.4.1. Gradul de respectare a obligațiilor de raportare pe acorduri/angajamente internaționale semnate de Republica Moldova privind substanțele chimice periculoase și deșeuri (numărul rapoartelor prezentate per convenție față de numărul de rapoarte obligatorii)	Gradul de conformare cu obligațiile de raportare este de 100%, ceea ce confirmă că toate raportările obligatorii au fost prezentate corect. Se depun eforturi continue pentru a respecta angajamentele internaționale referitoare la substanțele chimice periculoase și deșeuri. Prin urmare, în cursul anului 2023, au fost elaborate și prezentate 5 rapoarte.																				
12.4.2.a. Volumul deșeurilor periculoase formate	tone <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Volum (tone)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>682</td></tr> <tr><td>2015</td><td>3722</td></tr> <tr><td>2016</td><td>2114</td></tr> <tr><td>2017</td><td>1511</td></tr> <tr><td>2018</td><td>4254</td></tr> <tr><td>2019</td><td>4142</td></tr> <tr><td>2020</td><td>651</td></tr> <tr><td>2021</td><td>7136</td></tr> <tr><td>2022</td><td>809.2</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Agenția de Mediu În 2021, volumul deșeurilor periculoase a atins un nivel alarmant de 7136 tone. Totuși, în 2022, această cantitate a scăzut semnificativ la 809,2 tone. Această reducere se datorează introducerii și aplicării unor legi și reglementări mai stricte privind gestionarea deșeurilor periculoase. De menționat că procesul de raportare și evaluare a datelor pentru anul 2023 nu s-a finalizat.	An	Volum (tone)	2014	682	2015	3722	2016	2114	2017	1511	2018	4254	2019	4142	2020	651	2021	7136	2022	809.2
An	Volum (tone)																				
2014	682																				
2015	3722																				
2016	2114																				
2017	1511																				
2018	4254																				
2019	4142																				
2020	651																				
2021	7136																				
2022	809.2																				
12.4.2.b. Proporția deșeurilor periculoase reciclate, eliminate sau depozitate la gunoiste din totalul deșeurilor periculoase formate	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Procent (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>144.8</td></tr> <tr><td>2015</td><td>26.14</td></tr> <tr><td>2016</td><td>113.5</td></tr> <tr><td>2017</td><td>453.9</td></tr> <tr><td>2018</td><td>109.3</td></tr> <tr><td>2019</td><td>110.5</td></tr> <tr><td>2020</td><td>487.9</td></tr> <tr><td>2021</td><td>155.7</td></tr> <tr><td>2022</td><td>462.7</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Agenția de Mediu Indicatorul reflectă proporția deșeurilor periculoase pentru care s-au găsit soluții de valorificare din totalul deșeurilor periculoase generate anual. Republica Moldova nu dispune de o infrastructură adecvată pentru eliminarea acestor deșeuri, care sunt adesea depozitate în așteptarea unor programe speciale de eliminare. În anii cu o rată mai mare de reciclare, au fost implementate programe extinse de colectare și eliminare a deșeurilor periculoase. De exemplu, în 2020 și 2022, au fost organizate campanii pentru colectarea pesticidelor inutilizabile din regiunea transnistreană, coordonate de OSCE, iar deșeurile periculoase au fost transportate pentru eliminare în Germania. Până în prezent, procesul de raportare și evaluare a datelor pentru anul 2023 nu s-a finalizat.	An	Procent (%)	2014	144.8	2015	26.14	2016	113.5	2017	453.9	2018	109.3	2019	110.5	2020	487.9	2021	155.7	2022	462.7
An	Procent (%)																				
2014	144.8																				
2015	26.14																				
2016	113.5																				
2017	453.9																				
2018	109.3																				
2019	110.5																				
2020	487.9																				
2021	155.7																				
2022	462.7																				

ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

12.5. Până în 2030, reducerea semnificativă a generării de deșeuri, prin prevenire, reducere, reciclare și reutilizare, în special la nivel municipal

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
12.5.1. Ponderea deșeurilor (de producție și consum) reciclate din totalul celor formate	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>34</td></tr> <tr><td>2015</td><td>15.3</td></tr> <tr><td>2016</td><td>29.8</td></tr> <tr><td>2017</td><td>34.3</td></tr> <tr><td>2018</td><td>44.4</td></tr> <tr><td>2019</td><td>22.9</td></tr> <tr><td>2020</td><td>28.6</td></tr> <tr><td>2021</td><td>21.9</td></tr> <tr><td>2022</td><td>19.8</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Agenția de Mediu Analiza datelor referitoare la proporția deșeurilor de producție și consum reciclate din totalul deșeurilor generate indică o tendință descendentă semnificativă, după ce s-a atins un vârf de 44,4% în 2018. Începând cu 2020, acest indicator a înregistrat o scădere constantă, ajungând la 19,8% în 2022. Această evoluție se datorează modificărilor în metodologia de colectare a datelor din 2019. Noul sistem de colectare, bazat pe o nomenclatură revizuită, a adus modificări care au dus la discontinuități în seria de date, complicând astfel comparația între perioadele anterioare și cele ulterioare anului 2019. Până acum, procesul de raportare și evaluare a datelor pentru anul 2023 nu s-a finalizat.	An	Pondere (%)	2014	34	2015	15.3	2016	29.8	2017	34.3	2018	44.4	2019	22.9	2020	28.6	2021	21.9	2022	19.8
An	Pondere (%)																				
2014	34																				
2015	15.3																				
2016	29.8																				
2017	34.3																				
2018	44.4																				
2019	22.9																				
2020	28.6																				
2021	21.9																				
2022	19.8																				
12.5.1.1. Volumul deșeurilor (de producție și consum) formate	mii tone <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Volum (mii tone)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>1831</td></tr> <tr><td>2015</td><td>3981.2</td></tr> <tr><td>2016</td><td>1609.5</td></tr> <tr><td>2017</td><td>1605.2</td></tr> <tr><td>2018</td><td>1597</td></tr> <tr><td>2019</td><td>1222</td></tr> <tr><td>2020</td><td>1072.8</td></tr> <tr><td>2021</td><td>1220</td></tr> <tr><td>2022</td><td>872</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Agenția de Mediu Tendința privind volumul deșeurilor generate în Republica Moldova a fost în scădere în ultimii ani, reflectând eforturile depuse pentru a reduce generarea și a gestiona eficient deșeurile. Această evoluție se datorează implementării unor măsuri de prevenire și reducere a deșeurilor, precum și promovării reciclării și reutilizării acestora. În plus, modificările legislative privind clasificarea deșeurilor, aliniate la standardele europene, au dus la o redefinire a conceptului de deșeuri. Astfel, anumite materiale care anterior erau considerate deșeuri, cum ar fi cele reutilizate sau transformate în compost, nu mai sunt incluse în această categorie. Această schimbare metodologică explică, în mare parte, scăderea aparentă a cantității de deșeuri generate.	An	Volum (mii tone)	2014	1831	2015	3981.2	2016	1609.5	2017	1605.2	2018	1597	2019	1222	2020	1072.8	2021	1220	2022	872
An	Volum (mii tone)																				
2014	1831																				
2015	3981.2																				
2016	1609.5																				
2017	1605.2																				
2018	1597																				
2019	1222																				
2020	1072.8																				
2021	1220																				
2022	872																				

ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

12.6. Încurajarea companiilor, în special companiilor mari și transnaționale, să adopte practici durabile și să integreze informațiile privind durabilitatea în ciclul de raportare

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
12.6.1. Numărul de companii care publică rapoarte privind consumul rațional de resurse	Nu există o monitorizare oficială a numărului de companii care publică rapoarte privind consumul rațional de resurse, iar reglementările în acest domeniu sunt absente. Informațiile referitoare la consumul rațional de resurse al companiilor pot fi găsite în documentele lor, precum rapoartele de audit de mediu sau rapoartele de sustenabilitate (ESG). Deși numărul exact al companiilor care au publicat astfel de rapoarte este necunoscut, se estimează că este sub 15.

12.7. Promovarea practicilor durabile de achiziții publice în conformitate cu politicile și prioritățile naționale

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
12.7.1.1. Acțiuni privind asigurarea de achiziții publice ecologice	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

12.8. Până în 2030, atât oamenii din mediul urban, cât și cei din mediul rural trebuie să dețină informații relevante și să fie sensibilizați despre dezvoltarea durabilă și un stil de viață în armonie cu natura

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
12.8.1. Existența în curricula școlară a modulelor/ conținuturilor curriculare: i) dezvoltarea durabilă, ii) educația pentru schimbările climatice și abordarea multidisciplinară a acestora în vederea formării profilului absolventului	S-au realizat progrese considerabile în integrarea acestor teme în curriculumul școlar. Începând cu 2018, a fost inițiată o reformă curriculară care a inclus introducerea de discipline noi, cum este <i>Educația ecologică, Clima și explorarea mediului</i> .

12.a. Consolidarea capacităților științifică și tehnologică pentru a evolua spre modele mai durabile de consum și producție

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului												
12.a.1. Capacitatea instalațiilor de generare a energiei electrice regenerabile, Watt / cap de locuitor	Watt/cap de locitor <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Capacitate (Watt/cap de locuitor)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2019</td> <td>25.77</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>31.21</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>47.63</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>81.62</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>142.64</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Ministerul Energiei Analizând evoluția capacității instalațiilor de generare a energiei electrice din surse regenerabile în Republica Moldova pe perioada 2019-2023, se observă o creștere semnificativă și consistentă. Datele reflectă o tendință ascendentă clară, indicând o tranziție rapidă și puternică către sursele de energie regenerabile. Capacitatea instalată pe cap de locuitor își menține ritmul de creștere, de peste cinci ori în doar cinci ani, demonstrând un ritm accelerat de adoptare a tehnologiilor regenerabile.	An	Capacitate (Watt/cap de locuitor)	2019	25.77	2020	31.21	2021	47.63	2022	81.62	2023	142.64
An	Capacitate (Watt/cap de locuitor)												
2019	25.77												
2020	31.21												
2021	47.63												
2022	81.62												
2023	142.64												

ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

12.b. Dezvoltarea și implementarea instrumentelor de monitorizare a impactului dezvoltării durabile pentru turismul durabil care creează locuri de muncă și promovează cultura și produsele locale

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
12.b.1.1. Numărul de documente strategice (strategii, politici, programe etc.) privind dezvoltarea turismului, care includ instrumente de monitorizare și evaluare	Între 2014 și 2023, numărul acestor documente a crescut de la 2 la 7. Aceasta evidențiază angajamentul și eforturile Ministerului Culturii de a promova turismul durabil și de a stabili un cadru adecvat pentru monitorizarea și evaluarea impactului dezvoltării durabile în acest sector.

13

Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor

13.1. ODD 13 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” contribuie la atingerea ODD 13, având obiectivele specifice menționate, prin următoarele măsuri și angajamente:

1. **Asigurarea unui mediu sănătos și sigur:**
 - Implementarea măsurilor de reducere a riscurilor legate de schimbările climatice, conform ODD 13.1, pentru a asigura rezistența la schimbările climatice.
 - Reducerea poluării apelor, inclusiv prin activități terestre, conform ODD 14.1, pentru a îmbunătăți calitatea apei și a asigura un mediu sănătos.
 - Combaterea degradării solurilor, conform ODD 15.3, pentru a proteja mediul și a asigura utilizarea durabilă a resurselor.
2. **Îmbunătățirea calității apei, aerului și a solurilor:**
 - Promovarea principiului „poluatorul plătește” și internalizarea efectelor negative ale activităților economice pentru a îmbunătăți calitatea componentelor mediului.
 - Implementarea măsurilor de reducere a poluării apelor și aerului pentru a asigura o calitate mai bună a acestora.
3. **Creșterea durabilă a suprafeței pădurilor și ariilor protejate:**
 - Implementarea managementului durabil al pădurilor și împădurirea/reîmpădurirea pentru a spori suprafața pădurilor și ariilor protejate.
4. **Asigurarea unui consum responsabil al resurselor naturale:**
 - Promovarea economiei circulare și integrarea principiilor economiei circulare în procesele de producție pentru a reduce consumul de resurse naturale și a gestiona eficient deșeurile.
5. **Tranziția activă spre economia verde și circulară:**
 - Susținerea ideilor, soluțiilor și proiectelor inovative de gestionare integrată a deșeurilor pentru o decuplare reală a creșterii economice de degradare a mediului.
 - Promovarea politicii de tranziție către un mediu durabil prin implicarea și colaborarea dintre Guvern, organizațiile angajatorilor și ale angajaților, cu sprijinul organizațiilor internaționale.

Prin implementarea acestor măsuri și angajamente, Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” contribuie la atingerea ODD 13, aducând îmbunătățiri semnificative în domeniul protecției mediului, durabilității și reducerea impactului asupra resurselor naturale.

13.2. Analiza progresului

În ceea ce privește rezistența climatică și adaptarea în șase sectoare prioritare (agricultură, resurse de apă, sănătate, sector forestier, energie și transport), **progresul general înregistrat este moderat**. Eforturile naționale în domeniul răspunsului la schimbările climatice se axează pe 3 dimensiuni: reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, adaptarea la schimbări climatice, prevenirea și reducerea dezastrelor meteorologice și climatice și pregătirea pentru răspuns la acestea.

Numărul de persoane decedate în urma situațiilor excepționale a înregistrat o ușoară creștere, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2022. Creșterea de 0,6 puncte procentuale este rezultatul unei creșteri cu 15% a cazurilor excepționale înregistrate în Republica Moldova, de la 206 la 237 în anul 2023, comparativ cu aceeași perioadă din 2022. De asemenea, timpul mediu de răspuns al echipelor Inspectoratului General pentru Situații de Urgență la apelurile de urgență (inclusiv incendii și intervenții de căutare-salvare) a fost de 19 minute și 10 secunde în 2023, o îmbunătățire cu 30 de secunde față de anul precedent. Aceste tendințe subliniază necesitatea continuării eforturilor pentru a diminua impactul situațiilor excepționale, ceea ce face crucială adaptarea și dezvoltarea strategiilor și programelor menite să reducă riscurile la nivel local și național.

Pentru a optimiza colaborarea și de a întări capacitățile autorităților locale și centrale în gestionarea situațiilor de urgență, astfel încât țara să fie mai bine pregătită nu doar pentru astfel de cazuri, ci și pentru crize precum cele legate de gaze, conflicte regionale și situații de urgență naturale sau tehnologice cu impact transfrontalier, Guvernul Republicii Moldova a aprobat Programul de prevenire și gestionare a situațiilor de urgență și excepționale pentru anii 2022-2025⁶⁶. În plus, dezvoltarea capacităților de prevenire și răspuns în cadrul sistemului de protecție civilă va îmbunătăți calitatea serviciilor publice, contribuind la reducerea victimelor și a pagubelor, cauzate de situațiile de urgență/excepționale.

În acest context, au fost implementate mai multe măsuri pentru revizuirea și îmbunătățirea cadrului **normativ** de reglementare a activității în domeniile prevenirii, pregătirii și răspunsului în situații de urgență și excepționale, și anume: (1) modificat art. 2 din Legea voluntariatului nr. 121/2010, în scopul încurajării cetățenilor să desfășoare activități de voluntariat, atât în domeniul urgențelor în sănătate publică, cât și în domeniul situațiilor de urgență și excepționale; (2) reglementată activitatea echipajelor de prim ajutor calificat ale Serviciului mobil de urgență reanimare și descarcerare; (3) reglementată procedura de efectuare a misiunilor transfrontaliere cu ambulanțele Serviciului mobil de urgență, reanimare și descarcerare, care stabilește mecanismul de desfășurare și finanțare a misiunilor transfrontaliere la ieșirea/intrarea de pe/pe teritoriul Republicii Moldova a ambulanțelor Serviciului mobil de urgență, reanimare și descarcerare (SMURD) al Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al Ministerului Afacerilor Interne.

De asemenea, s-a pus accent pe modernizarea infrastructurii și redimensionarea capacităților Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, cu inaugurarea în 2023 a trei sedii noi, dotate corespunzător pentru activitatea echipelor de intervenție.

Cadrul strategic național privind reducerea riscurilor de situații excepționale, nu este pe deplin aliniat la Cadrul de la Sendai privind reducerea riscurilor de dezastre pentru 2015-2030. În Republica Moldova a fost

⁶⁶ Hotărârea Guvernului nr. 846/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134815&lang=ro

ODD 13: Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor

demarat procesul de implementare a Programului de prevenire și gestionare a situațiilor de urgență și excepționale pentru anii 2022-2025⁶⁷, care stabilește direcția de dezvoltare în acest domeniu, însă acesta nu este pe deplin în conformitate cu standardele de la Sendai. Eforturile se concentrează pe adaptarea acestui document la normele internaționale, fiind în curs de elaborare o nouă strategie pentru reducerea riscurilor de dezastre, un pas esențial pentru creșterea rezilienței țării în fața dezastrelor naturale și protejarea comunităților vulnerabile. De asemenea, au avut loc discuții cu partenerii de dezvoltare pentru a obține suport în ceea ce privește investițiile pentru pregătirea și răspunsul la situații de urgență, incluzând negocierea unui împrumut de 40 de milioane de dolari de la BIRD, destinat consolidării managementului riscurilor de dezastre și rezilienței Republicii Moldova. Pe de altă parte, nu există date referitoare la proporția autorităților locale care adoptă și implementează strategii pentru reducerea riscurilor de situații excepționale. Între 2014 și 2022, suprafața terenurilor irigate pentru a combate seceta a crescut semnificativ în Republica Moldova, de la 2,7 mii hectare în 2014 la 14,7 mii hectare în 2022. Această tendință reflectă investiții considerabile în infrastructura de irigație și un interes crescut pentru gestionarea sustenabilă a resurselor de apă, precum și un angajament sporit față de sprijinirea agriculturii în contextul schimbărilor climatice și riscurilor tot mai frecvente de secetă.

Cadrul statistic național nu colectează date referitoare la legătura dintre schimbările climatice și mobilitatea umană, în special cele cauzate de secetă și alte fenomene adverse asupra agriculturii și economiei. De asemenea, nu există informații despre modul în care cetățenii moldoveni utilizează remitențele pentru a investi în tehnologii de adaptare la schimbările climatice. Se va analiza oportunitatea dezvoltării unui sistem de monitorizare și raportare a efectelor schimbărilor climatice asupra populației și economiei din Republica Moldova. Se propune includerea indicatorilor care să reflecte utilizarea remitențelor pentru finanțarea tehnologiilor de adaptare, întrucât colectarea și analiza acestor date vor permite autorităților să dezvolte strategii și politici eficiente pentru gestionarea riscurilor climatice și promovarea unei adaptări durabile, în beneficiul populației și economiei.

Gradul de implementare a cadrului strategic național pentru schimbările climatice a cunoscut îmbunătățiri considerabile de la an la an. De asemenea, consolidarea cadrului instituțional pentru adaptarea la schimbările climatice și creșterea conștientizării asupra riscurilor și măsurilor de adaptare au avansat semnificativ, în special prin includerea tematicilor legate de efectele schimbărilor climatice în curriculumul învățământului primar, secundar și terțiar. Este esențial să se continue integrarea acestor subiecte în educație, inclusiv la nivelul învățământului de bază și superior.

Pentru a face față provocărilor apărute în contextul schimbărilor climatice, Republica Moldova a aprobat și a pus în aplicare 2 documente strategice: Programul de dezvoltare cu emisii reduse până în anul 2030⁶⁸ și Programul Național de Adaptare la Schimbările Climatice până în 2030⁶⁹. Aceste documente vizează implementarea principiilor economiei verzi, care promovează utilizarea eficientă a resurselor și energiei, utilizarea energiei regenerabile, aplicarea tehnologiilor mai curate în economie, cu emisii reduse de carbon și poluare, precum și minimizarea riscurilor de mediu. Ele vor sprijini Republica Moldova în îndeplinirea angajamentelor internaționale asumate prin Acordul de la Paris, inclusiv Contribuția Națională Determinată CND 2, prin care ne-am angajat la o reducere necondiționată a emisiilor de gaze cu efect de seră de 70% față de 1990 până în 2030, și 88% în cazul unui scenariu de reducere condiționat. Aceste documente se

⁶⁷ Hotărârea Guvernului nr. 846/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134815&lang=ro

⁶⁸ Hotărârea Guvernului nr. 659/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139980&lang=ro

⁶⁹ Hotărârea Guvernului nr. 624/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140163&lang=ro

ODD 13: Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor

aliniază, de asemenea, Agendei globale 2030 pentru dezvoltare durabilă, Cadrului de la Sendai pentru reducerea riscurilor de dezastre și Pactului Verde European.

În viitorul apropiat, este primordial de a susține cercetarea și inovarea în domeniul adaptării la schimbările climatice, inclusiv promovarea tehnologiilor și soluțiilor verzi și sustenabile. Cooperarea și colaborarea cu organizațiile internaționale, cu țările cu practici bune în domeniu, precum și valorificarea resurselor diasporei pentru activitățile de adaptare la schimbările climatice (inclusiv tehnologii și afaceri „verzi”) sunt prioritare pentru a impulsiona inițiativele legate de combaterea schimbărilor climatice în Republica Moldova.

În contextul eforturilor de îmbunătățire a irigațiilor și a infrastructurii funciare, au fost intensificate semnificativ măsurile pentru extinderea suprafeței terenurilor irigate destinate combaterii secetei, care a crescut de la 2,7 mii hectare în 2014 la 14,7 mii hectare în 2022. Aceste progrese reflectă angajamentul ministerului de a susține agricultura în fața schimbărilor climatice și de a optimiza gestionarea resurselor de apă.

În această direcție, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a adoptat măsuri legislative importante prin care a înființat Agenția Națională de Îmbunătățiri Funciare⁷⁰, responsabilă pentru administrarea eficientă a resurselor de apă și sol, precum și măsuri care reglementează gestionarea pășunilor și sistemele de irigare centralizată⁷¹. De asemenea, a fost lansat un program de instruire pentru fermieri, axat pe protejarea și îmbunătățirea fertilității solurilor și promovarea celor mai bune practici în utilizarea resurselor de apă.

Aceste inițiative subliniază angajamentul continuu al ministerului pentru dezvoltarea unei agriculturi durabile și reziliente, facilitând astfel o adaptare eficientă la provocările climatice și maximizând utilizarea resurselor de apă.

⁷⁰ Hotărârea Guvernului nr. 390/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137632&lang=ru

⁷¹ Legea nr. 305/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139929&lang=ro

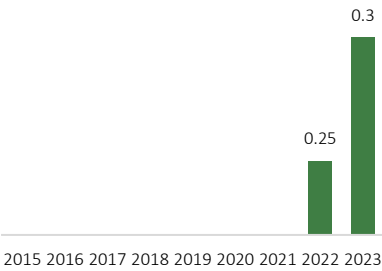
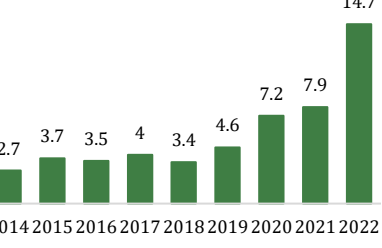
ODD 13: Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor

Indicatori de monitorizare

13.1. Până în anul 2030 asigurarea rezilienței climatice prin reducerea cu 50 procente a riscurilor legate de schimbările climatice și prin facilitarea adaptării în 6 sectoare prioritare – agricultură, resurse de apă, sănătate, sector forestier, energie și transport

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
13.1.1.a. Numărul de persoane decedate în urma situațiilor excepționale, la 100 000 populație (indicatorul 1.5.1.a/11.5.1.a)	la 100 mii persoane <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Numărul de persoane decedate la 100 mii persoane</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>4.4</td></tr> <tr><td>2015</td><td>4.1</td></tr> <tr><td>2016</td><td>4.1</td></tr> <tr><td>2017</td><td>3.1</td></tr> <tr><td>2018</td><td>5.0</td></tr> <tr><td>2019</td><td>4.9</td></tr> <tr><td>2020</td><td>4.3</td></tr> <tr><td>2021</td><td>3.8</td></tr> <tr><td>2022</td><td>4.5</td></tr> <tr><td>2023</td><td>5.1</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Inspectoratul General pentru Situații de Urgență Creșterea de 0,6 p.p se datorează unei creșteri de 15% a numărului de situații excepționale raportate în Republica Moldova, care a crescut de la 206 la 237 între 2022 și 2023. Timpul mediu de răspuns al echipelor de intervenție ale IGSU la apelurile de urgență (inclusiv incendii și intervenții de căutare-salvare) a fost de 19 minute și 10 secunde în 2023. O comparație a timpului de reacție pe parcursul acestui an relevă o reducere de 30 de secunde față de 2022.	An	Numărul de persoane decedate la 100 mii persoane	2014	4.4	2015	4.1	2016	4.1	2017	3.1	2018	5.0	2019	4.9	2020	4.3	2021	3.8	2022	4.5	2023	5.1
An	Numărul de persoane decedate la 100 mii persoane																						
2014	4.4																						
2015	4.1																						
2016	4.1																						
2017	3.1																						
2018	5.0																						
2019	4.9																						
2020	4.3																						
2021	3.8																						
2022	4.5																						
2023	5.1																						
13.1.1.b. Numărul de persoane dispărute în urma situațiilor excepționale, la 100 000 populație (indicatorul 1.5.1.b/11.5.1.b)	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.																						
13.1.1.c. Numărul de persoane direct afectate în urma situațiilor excepționale, la 100 000 populație (indicatorul 1.5.1.c/11.5.1.c)	la 100 mii persoane <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Numărul de persoane direct afectate la 100 mii persoane</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>94</td></tr> <tr><td>2015</td><td>30.4</td></tr> <tr><td>2016</td><td>57.4</td></tr> <tr><td>2017</td><td>65.9</td></tr> <tr><td>2018</td><td>36.5</td></tr> <tr><td>2019</td><td>18.9</td></tr> <tr><td>2020</td><td>14.6</td></tr> <tr><td>2021</td><td>13.4</td></tr> <tr><td>2022</td><td>12.3</td></tr> <tr><td>2023</td><td>30.8</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Inspectoratul general pentru Situații de Urgență; Biroul Național de Statistică Indicatorul prezintă o tendință generală de scădere pe parcursul perioadei 2014-2022, cu un minim de 12,3 la 100 mii persoane în 2022, ceea ce sugerează o reducere semnificativă a impactului situațiilor excepționale asupra populației. Totuși, în 2023, se observă o creștere bruscă la 30,8 la 100 mii persoane.	An	Numărul de persoane direct afectate la 100 mii persoane	2014	94	2015	30.4	2016	57.4	2017	65.9	2018	36.5	2019	18.9	2020	14.6	2021	13.4	2022	12.3	2023	30.8
An	Numărul de persoane direct afectate la 100 mii persoane																						
2014	94																						
2015	30.4																						
2016	57.4																						
2017	65.9																						
2018	36.5																						
2019	18.9																						
2020	14.6																						
2021	13.4																						
2022	12.3																						
2023	30.8																						

ODD 13: Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor

13.1.2.1. Cadrul strategic național privind reducerea riscurilor de situații excepționale, aliniate la Cadrul de la Sendai privind reducerea riscurilor de dezastre pentru 2015-2030, adoptat și implementat (identic cu 1.5.3.1/11.b.1.1)	Indicatorul arată că, în Republica Moldova, cadrul strategic național pentru reducerea riscurilor de situații excepționale nu este pe deplin aliniat cu Cadrul de la Sendai. Totuși, s-au înregistrat progrese. Pentru a alinia complet cadrul național cu Cadrul de la Sendai, se lucrează la elaborarea unui nou cadru strategic, menit să ofere o abordare mai integrată și detaliată în gestionarea riscurilor și situațiilor de urgență. număr <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Număr</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2022</td> <td>0.25</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>0.3</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Serviciul Hidrometeorologic de Stat	An	Număr	2022	0.25	2023	0.3														
An	Număr																				
2022	0.25																				
2023	0.3																				
13.1.2.2. Gradul de implementare a Cadrului strategic național privind reducerea riscurilor de situații excepționale, aliniate la Cadrul de la Sendai privind reducerea riscurilor de dezastre pentru 2015-2030 (identic cu 1.5.3.2/11.b.1.2)	Indicatorul va putea fi evaluat abia după implementarea Strategiei privind reducerea riscurilor la dezastre și aprobarea și punerea în aplicare a Programului de implementare a acesteia.																				
13.1.3. Proportia autorităților publice locale care adoptă și implementează strategii locale de reducere a riscurilor de situații excepționale în conformitate cu strategiile naționale de reducere a riscurilor de situații excepționale (identic cu 1.5.4/11.b.2)	Indicatorul va putea fi evaluat doar după finalizarea și aprobarea Proiectului Strategiei pentru reducerea riscurilor la dezastre, care este în curs de elaborare, precum și a Programului care va facilita implementarea acestei strategii.																				
13.1.3.1. Proportia terenurilor irigate pentru atenuarea secetei pedologice din suprafața totală de terenuri irigabile	În perioada 2014-2022, proporția terenurilor irigate pentru atenuarea secetei pedologice în Republica Moldova a înregistrat o creștere semnificativă, reflectată de la 2,7 mii hectare în 2014 la 14,7 mii hectare în 2022. Această evoluție indică investiții substanțiale în infrastructura de irigații, evidențiind preocuparea crescută pentru gestionarea eficientă a resurselor de apă și pentru sprijinirea agriculturii în fața schimbărilor climatice și a riscurilor de secetă. mii ha <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>mii ha</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2014</td> <td>2.7</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>3.7</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>3.5</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>3.4</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>4.6</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>7.2</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>7.9</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>14.7</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	An	mii ha	2014	2.7	2015	3.7	2016	3.5	2017	4	2018	3.4	2019	4.6	2020	7.2	2021	7.9	2022	14.7
An	mii ha																				
2014	2.7																				
2015	3.7																				
2016	3.5																				
2017	4																				
2018	3.4																				
2019	4.6																				
2020	7.2																				
2021	7.9																				
2022	14.7																				

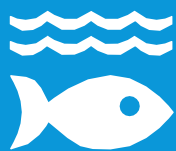
13.2. Integrarea măsurilor privind schimbările climatice în politici, strategii și planuri naționale

ODD 13: Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
13.2.1.1. Acțiuni privind elaborarea și operaționalizarea de politici, strategii, planuri de acțiuni privind adaptarea și rezistența la schimbările climatice, reducerea emisiilor cu efect de seră	La sfârșitul anului 2023, au fost aprobate două programe importante pentru dezvoltarea durabilă și combaterea schimbărilor climatice în Republica Moldova: Programul național de adaptare la schimbările climatice până în 2030, împreună cu Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia și Programul de dezvoltare cu emisii reduse al Republicii Moldova pentru perioada 2022-2030.

13.3. Fortificarea cadrului instituțional în domeniul adaptării la schimbările climatice, asigurarea conștientizării de către toți actorii implicați, inclusiv a populației, a riscurilor schimbărilor climatice și a măsurilor de adaptare

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																											
13.3.1.1. Acțiuni privind integrarea subiectelor vizând efectele schimbării de climă (atenuarea, adaptarea, reducerea impactului și avertizarea timpurie) în curriculumul învățământului primar, secundar și terțiar	Indicator non- statistic Subiectele privind efectele schimbărilor climatice integrate în curricula educațională sunt următoarele: 1. Învățământ primar și secundar general - „DA” pentru perioada 2018-2022. 2. Învățământ profesional tehnic secundar și postsecundar - „DA” pentru perioada 2010-2022. 3. Învățământ superior - „DA” pentru perioada 2010-2022.																											
13.3.1.2. Gradul de implementare a cadrului strategic național privind schimbările climatice	Strategia de Dezvoltare cu emisii reduse până în 2030 (SDER) Strategia de adaptare la schimbările climatice până 2020 (SACC) procent (%) <table><tr><th>An</th><th>SDER (%)</th><th>SACC (%)</th></tr><tr><td>2015</td><td>25</td><td></td></tr><tr><td>2016</td><td>30</td><td>30</td></tr><tr><td>2017</td><td>30</td><td>35</td></tr><tr><td>2018</td><td>35</td><td>35</td></tr><tr><td>2019</td><td>40</td><td>40</td></tr><tr><td>2020</td><td>50</td><td>50</td></tr><tr><td>2021</td><td>50</td><td>70</td></tr><tr><td>2022</td><td>65</td><td>78</td></tr></table> ■ SDER ■ SACC Sursa: Ministerul Mediului La sfârșitul anului 2023, au fost aprobate Programul național de adaptare la schimbările climatice până în 2030 și Planul de acțiuni asociat, precum și Programul de dezvoltare cu emisii reduse al Republicii Moldova până în 2030. Aceste programe vor fi implementate, iar raportările viitoare se vor axa pe evaluarea progreselor realizate.	An	SDER (%)	SACC (%)	2015	25		2016	30	30	2017	30	35	2018	35	35	2019	40	40	2020	50	50	2021	50	70	2022	65	78
An	SDER (%)	SACC (%)																										
2015	25																											
2016	30	30																										
2017	30	35																										
2018	35	35																										
2019	40	40																										
2020	50	50																										
2021	50	70																										
2022	65	78																										

14

Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă

14.1. ODD 14 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” contribuie la atingerea Obiectivului de Dezvoltare Durabilă 14 (ODD 14) - Viața sub apă, prin următoarele obiective:

Obiectivul Specific 10.1. Îmbunătățirea calității apei, aerului și a solurilor:

Acest obiectiv vizează reducerea poluării apelor, inclusiv prin activități terestre, ceea ce este direct legat de ODD 14.1, care urmărește reducerea poluării și a deșeurilor în mediul marin și în alte ecosisteme acvatice.

Obiectivul Specific 10.2. Creșterea durabilă a suprafeței pădurilor și ariilor protejate:

Acest obiectiv contribuie la ODD 15.2, care se referă la implementarea managementului durabil al pădurilor, creșterea împăduririlor și reîmpăduririlor. Pădurile și ecosistemele asociate joacă un rol crucial în menținerea biodiversității și a sănătății ecosistemelor acvatice.

Obiectivul Specific 10.3. Asigurarea unui consum responsabil al resurselor naturale:

Aceasta se aliniază cu ODD 12.2, care promovează utilizarea durabilă și eficientă a resurselor naturale, inclusiv a resurselor acvatice.

Obiectivul Specific 10.4. Tranziția activă spre economia verde și circulară:

Acest obiectiv susține ODD 12.8, care încurajează promovarea unor practici economice durabile și incluzive, inclusiv trecerea la o economie circulară. Prin adoptarea unor măsuri și politici în acest sens, se poate reduce impactul asupra mediului marin și a ecosistemelor acvatice.

14.2. Analiza progresului

Republica Moldova nu are acces direct la oceane sau mări, însă este în mare dependență de două ecosisteme acvatice principale care se varsă în Marea Neagră: râurile Nistru și Prut. Aceste râuri au un rol esențial în păstrarea biodiversității, furnizarea de resurse naturale și susținerea economiei locale. Râul Nistru, unul dintre cele mai mari din Europa de Est, oferă apă potabilă pentru milioane de oameni și servește ca habitat pentru numeroase specii de pești, păsări și alte viețuitoare. De asemenea, râul Prut, care constituie o parte a graniței dintre Republica Moldova și România, este crucial pentru agricultură, pescuit și activități recreative. Conservarea acestor ecosisteme este vitală pentru sănătatea mediului și bunăstarea comunităților locale. Protejarea și gestionarea durabilă a resurselor acvatice din bazinele hidrografice ale Nistrului și Prutului contribuie la prevenirea poluării, la utilizarea eficientă a resurselor de apă și la menținerea echilibrului ecologic.

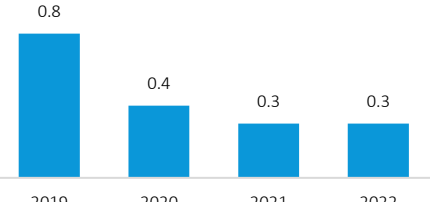
ODD 14: Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă

Programul de gestionare a districtului bazinului hidrografic Dunărea – Prut și Marea Neagră, ciclul II (2023-2028)⁷², conține măsuri menite să contribuie semnificativ la creșterea ponderii apelor de suprafață și subterane care să atingă nivelul de calitate „bună” și să reducă în continuare nivelul de eutrofizare a apelor.

Protecția faunei acvatice este reglementată printr-un cadru legislativ complex⁷³. Acestea stabilesc modul și condițiile de creare și protecție a fondului piscicol, reproducerea, creșterea și dobândirea hidrobionților, ameliorarea obiectivelor acvatice piscicole, dezvoltarea pisciculturii, precum și sancțiunile pentru încălcările depistate. Gradul de implementare al acestui cadru normativ este estimat între 30% și 40%. În principal, au fost aplicate aspectele legate de reglementarea și autorizarea pescuitului sportiv, amator și de agrement în bazinele acvatice naturale, gestionate de Agenția de Mediu, precum și controlul respectării cerințelor pentru aceste tipuri de pescuit, realizat de Inspectoratul pentru Protecția Mediului. Măsurile de ameliorare piscicolă incluse în cadru sunt implementate într-o măsură mai mică, necesitând resurse financiare considerabile, iar autorizarea pescuitului comercial în bazinele acvatice naturale nu se aplică deloc, având în vedere că pescuitul comercial este interzis de câțiva ani.

Indicatori de monitorizare

14.1. Până în 2025, prevenirea și reducerea semnificativă a poluării apelor de suprafață, în special de la activitățile terestre

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului										
14.1.1.1. Indicii chimici privind eutrofizarea apelor de suprafață	Indice <table border="1"><thead><tr><th>An</th><th>Indice</th></tr></thead><tbody><tr><td>2019</td><td>0.8</td></tr><tr><td>2020</td><td>0.4</td></tr><tr><td>2021</td><td>0.3</td></tr><tr><td>2022</td><td>0.3</td></tr></tbody></table> Sursa: Inspectorat pentru Protecția Mediului Se constată o tendință descrescătoare a valorii indicatorului, ceea ce sugerează un progres general în reducerea eutrofizării și, implicit, o îmbunătățire a calității apelor de suprafață în Republica Moldova. Datele pentru anul 2023 nu sunt încă disponibile.	An	Indice	2019	0.8	2020	0.4	2021	0.3	2022	0.3
An	Indice										
2019	0.8										
2020	0.4										
2021	0.3										
2022	0.3										

14.2. Până în 2030, gestionarea și protecția durabilă a ecosistemelor pentru a evita impacturile negative semnificative, inclusiv prin consolidarea rezistenței acestora, și luarea de măsuri pentru restaurarea acestora

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
14.2.1. Proportia zonelor economice exclusive naționale gestionate folosind abordări ecosistemice	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

⁷² Hotărârea Guvernului nr. 444/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132734&lang=ro

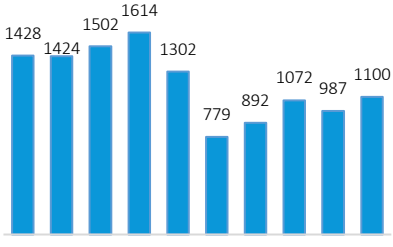
⁷³ Legea nr. 149/2006, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130542&lang=ro

Hotărârea Guvernului nr. 1279/2018, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144914&lang=ro

Codul Contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125094&lang=ro

ODD 14: Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă

14.4. Până în 2030, eliminarea pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
14.4.1.1. Numărul de contravenții înregistrate privind pescuitul ilegal	număr <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Număr</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>1428</td></tr> <tr><td>2015</td><td>1424</td></tr> <tr><td>2016</td><td>1502</td></tr> <tr><td>2017</td><td>1614</td></tr> <tr><td>2018</td><td>1302</td></tr> <tr><td>2019</td><td>779</td></tr> <tr><td>2020</td><td>892</td></tr> <tr><td>2021</td><td>1072</td></tr> <tr><td>2022</td><td>987</td></tr> <tr><td>2023</td><td>1100</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Inspectorat pentru Protecția Mediului În 2023, Inspectoratul pentru Protecția Mediului (IPM) a organizat 730 de razii pentru prevenirea și combaterea pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat în bazinele acvatice naturale. Datorită acestor acțiuni, au fost constatate și documentate 1100 de contravenții legate de încălcarea regulilor de protecție a resurselor piscicole și de pescuit, cu amenzi aplicate în valoare totală de 575150 lei. Prejudiciul cauzat resurselor acvatice biologice naturale a fost evaluat la 595537 lei, iar 882 de unelte interzise pentru pescuit au fost confiscate ca probe.	An	Număr	2014	1428	2015	1424	2016	1502	2017	1614	2018	1302	2019	779	2020	892	2021	1072	2022	987	2023	1100
An	Număr																						
2014	1428																						
2015	1424																						
2016	1502																						
2017	1614																						
2018	1302																						
2019	779																						
2020	892																						
2021	1072																						
2022	987																						
2023	1100																						

14.7. Până în 2030, creșterea beneficiilor economice din utilizarea durabilă a resurselor acvatice, inclusiv prin gestionarea durabilă a pescuitului, acvaculturii și turismului

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
14.7.1.1. Ponderea pescuitului în PIB	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

14.b. Oferirea accesului pescarilor artizanali la scară mică la resursele și piețele acvatice

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
14.b.1. Gradul de implementare a cadrului normativ, strategic și politic privind fondul piscicol, pescuitul și piscicultura	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

15.1. ODD 15 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” contribuie la atingerea Obiectivului de Dezvoltare Durabilă 15 (ODD 15) - Viața pe pământ, prin obiectivele sale specifice legate de mediul înconjurător și dezvoltarea durabilă. Obiectivele din cadrul strategiei, cum ar fi îmbunătățirea calității apei, aerului și a solurilor, creșterea durabilă a suprafeței pădurilor și ariilor protejate, asigurarea unui consum responsabil al resurselor naturale și tranziția activă spre economia verde și circulară, sunt în concordanță directă cu ODD 15 și accentuează angajamentul Republicii Moldova de a proteja și conserva viața terestră.

Astfel, prin Programul național de extindere și reabilitare a pădurilor pentru perioada 2023-2032⁷⁴, se sprijină realizarea ODD 15, având ca obiectiv promovarea unei creșteri sustenabile a suprafețelor de pădure și a ariilor protejate. Acest program include măsuri specifice pentru extinderea și revitalizarea pădurilor, inclusiv proiecte de împădurire și reîmpădurire, destinate să îmbunătățească starea și calitatea ecosistemelor terestre.

Totodată, cadrul național pentru monitorizarea implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030⁷⁵, care include și ODD 15, oferă o fundamentare robustă pentru evaluarea și urmărirea progresului în atingerea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă. Acest cadru se concentrează pe combaterea degradării solurilor și protejarea biodiversității.

15.2. Analiza progresului

Suprafața totală a fondului forestier din Republica Moldova se ridică la 451,7 mii ha, dintre care 337,7 mii ha (74,8%) aparțin domeniului public al statului și sunt administrate de Agenția „Moldsilva”. Acestea constituie 9,2% din totalul terenurilor terestre. În plus, 114,0 mii ha (25,2%) sunt gestionate de alte entități, indiferent de forma juridică, reprezentând aproximativ 3,5% din suprafața totală a terenurilor terestre.

Rata netă anuală de schimbare a suprafeței forestiere a avut o evoluție variabilă între anii 2020 și 2022. În 2020 și 2021, rata de schimbare a fost de 0,3%, indicând o creștere sau o scădere foarte mică a suprafeței forestiere. În 2022, rata de schimbare a scăzut semnificativ, ajungând la -3,4%, ceea ce indică o reducere semnificativă a suprafeței de păduri în acel an. Cauza principală a fost criza energetică, care a condiționat necesitatea extragerii materialului forestier pentru asigurarea populației cu lemn de foc. Scăderea procentului suprafeței forestiere a fost un semnal de alarmă în ceea ce privește pierderea suprafețelor forestiere. Astfel, autoritățile responsabile au intensificat eforturile pentru asigurarea gestionării eficiente, extinderii și conservării pădurilor, fiind aprobat Programul național de extindere și reabilitare a pădurilor

⁷⁴ Hotărârea Guvernului nr. 55/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135917&lang=ro

⁷⁵ Hotărârea Guvernului nr. 953/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135555&lang=ro

ODD 15: Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

pentru perioada 2023-2032 (PNERP)⁷⁶, care prevede creșterea esențială a suprafeței terenurilor împădurite, având o țintă de cel puțin 145 mii ha pentru următorii 10 ani, prin activități de împădurire/reîmpădurire pe terenuri publice și private, crearea/restabilirea perdelelor forestiere de protecție a apelor și a terenurilor agricole etc. Pentru punerea în aplicare a acestuia, au fost derulate acțiuni menite să atragă asistență externă pentru dezvoltarea sectorului forestier și creșterea suprafețelor împădurite. Astfel, s-a obținut deja un sprijin de 11,3 milioane lei prin Programul „Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă (IFAD)” și un împrumut de 40 milioane de la Agenția Franceză pentru Dezvoltare (AFD) pentru reformele din domeniul forestier, prevăzute pentru perioada 2024-2028.

Rezervele de biomasă suprateană în păduri, au avut o ușoară creștere între anii 2020 și 2021, trecând de la 49,9 mii m.c. la 50,1 mii m.c., dar au scăzut la 43,4 mii m.c. în anul 2022. Rezervele de biomasă în pădurile raportate doar la fondul forestier proprietate publică a statului, gestionate prin intermediul entităților silvice au constituit în anul 2023 circa 40,2 mii m.c.. În Republica Moldova nu se aplică un sistem de certificare a modului de gestionare a pădurilor.

Proporția suprafeței forestiere gestionate conform planurilor de gestionare durabilă a pădurilor a fost estimată la 86,3% în ultimii ani. Aceasta indică un aspect pozitiv, arătând că majoritatea fondului forestier este administrat într-o manieră sustenabilă și planificată, pentru a asigura utilizarea eficientă a resurselor. De asemenea, este important de menționat că întregul fond forestier public (100%) este gestionat de Agenția „Moldsilva” conform acestor planuri, în timp ce fondul forestier administrat de alte entități nu beneficiază de asemenea reglementări. Noul Cod Silvic nr. 69/2024 introduce reglementări și cerințe mai stricte pentru a asigura gestionarea întregului fond forestier în conformitate cu planurile de gestionare.

Proporția suprafeței forestiere situate în zone protejate legal a rămas constantă la 40,8% în ultimii ani. Dintre acestea, 30,2% se află în fondul forestier public gestionat de Agenția „Moldsilva”, iar 10,2% sunt în fondul forestier administrat de alte categorii de deținători. Aceasta sugerează un efort constant din partea autorităților de a proteja anumite sectoare de pădure prin desemnarea lor ca zone protejate, însă ar putea fi necesare măsuri suplimentare pentru a crește această proporție. Un nou proiect de lege privind ariile naturale protejate de stat, inițiat recent, va stabili reglementări pentru extinderea acestor suprafețe. Totuși, în 2023, s-a înregistrat o scădere bruscă la 30,2%, reprezentând o reducere semnificativă de 10,6% în proporția suprafeței forestiere protejate legal, ceea ce ar putea reprezenta un semnal de alarmă.

Suprafața forestieră inclusă în sistemul de certificare a gestionării pădurilor, verificat independent, a rămas constantă la 0 mii ha în toți anii analizați. Aceasta sugerează că sunt necesare eforturi suplimentare pentru a promova și implementa astfel de sisteme, în scopul asigurării unei gestionări durabile și responsabile a resurselor. Deși există progrese în gestionarea durabilă a pădurilor, este esențial să se continue eforturile pentru a aborda probleme precum conservarea biodiversității, combaterea defrișărilor și promovarea unei gestionări responsabile a resurselor acvatice. Monitorizarea constantă și raportarea transparentă a datelor sunt cruciale pentru evaluarea progresului și pentru a lua decizii informate în vederea protejării și conservării pădurilor pentru generațiile viitoare.

⁷⁶ Hotărârea Guvernului nr. 55/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135917&lang=ro

ODD 15: Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

În scopul extinderii și reabilitării suprafețelor de păduri, în conformitate cu Programul național de extindere și reabilitare a pădurilor pentru perioada 2023-2032, în anul 2023 a fost dat startul unei ample campanii de plantare sub egida Președintei Republicii Moldova, cu implicarea mai multor autorități, organizații și a societății civile. Au fost realizate activități de plantare a arborilor/puietilor pe o suprafață de 4199 ha, ceea ce a indicat o creștere considerabilă față de anul 2022, când s-au plantat doar 347 ha. De asemenea, s-au desfășurat activități de reabilitare/restabilire a vegetației forestiere pe o suprafață de 2545 ha, aproape în jumătate față de anul 2022, accentul în 2023 fiind pus pe aspectul de extindere a suprafețelor plantate. Este de apreciat faptul că, toate lucrările de plantare au fost realizate pe terenuri degradate, astfel că *suprafața terenurilor degradate restabilite prin împădurire* a fost identică cu cea extinsă prin împădurire, atingând valoarea de 4199 ha în anul 2023, deși în perioada 2017-2021, nu s-au realizat eforturi pentru împădurirea și restabilirea unor astfel de terenuri. Există o tendință generală de creștere a procentului de terenuri degradate în ultimii ani, și această tendință indică o nevoie de eforturi sporite pentru a combate degradarea terenurilor și a promova utilizarea sustenabilă a acestora. Alocarea de resurse financiare adecvate pentru împădurirea terenurilor degradate, inclusiv fonduri pentru plantarea și îngrijirea noilor plantații este imperativă. Eforturi considerabile sunt necesare și pentru identificarea terenurilor degradate potențiale și prioritizarea acestora pentru a fi incluse în proiectele de împădurire, luând în considerare potențialul lor de regenerare și valoarea lor ecologică. La fel, este importantă implicarea comunităților locale și a societății civile în procesul de împădurire, promovând parteneriate și colaborări pentru a maximiza impactul și durabilitatea acestor inițiative. Eforturile de educare și conștientizare publică sunt extrem de necesare pentru a promova importanța împăduririi în combaterea degradării terenurilor și schimbărilor climatice și pentru a implica cetățenii în eforturile de restabilire a ecosistemelor prin împădurire.

Cota-parte a terenurilor degradate din suprafața totală de terenuri a crescut constant în ultimii ani, indicând o nevoie urgentă de eforturi suplimentare pentru a combate degradarea și a promova utilizarea sustenabilă a acestora. Această tendință subliniază importanța implementării unor măsuri legislative și procedurale adecvate pentru a proteja resursele naturale și a asigura un viitor durabil al terenurilor.

În acest context, s-au adoptat măsuri, inclusiv elaborarea instrucțiunilor metodologice pentru studiul de fezabilitate al lucrărilor de prevenire a eroziunii solului și aprobarea Legii nr. 208/2023, care simplifică procedura de elaborare a cadastrului funciar anual. De asemenea, Metodologia privind organizarea Monitorizării Calității Solurilor⁷⁷, care stabilește proceduri specifice pentru monitorizarea calității solurilor la peste 150 de puncte de analiză.

Numărul total de specii incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldova⁷⁸ a crescut semnificativ de la 242 în perioada 2011-2014, la 427 în 2023. În Republica Moldova, Indexul Cărții Roșii (RLI) variază între 0,97 și 0,95, iar starea speciilor de floră și faună a rămas practic neschimbată în ultimele 20 de ani, majoritatea fiind considerate cu „preocupare minoră”. Eforturile pentru identificarea și protejarea speciilor amenințate și vulnerabile vor continua, fiind necesară elaborarea unei noi ediții a Cărții Roșii. De asemenea, vor fi realizate activități de cercetare, sporirea capacităților instituționale și alocarea de fonduri pentru implementarea măsurilor de protecție și reabilitare a habitatelor.

Existența actelor normative referitoare la asigurarea distribuirii corecte și echitabile a resurselor genetice.

În ceea ce privește promovarea unei distribuții juste și echitabile a beneficiilor ce decurg din utilizarea

⁷⁷ Ordinul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare nr. 168/2023

⁷⁸ Ediția a III-ea a Cărții Roșii a Republicii Moldova, publicată în anul 2015

ODD 15: Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

resurselor genetice, precum și accesul adecvat la aceste resurse, este important de menționat că, până în prezent, nu există un cadru normativ aprobat în acest domeniu. Se preconizează că, în anul 2025, va fi aprobat un proiect de lege referitor la accesul la resursele genetice și la împărțirea corectă a beneficiilor rezultate din utilizarea acestora. De asemenea, ar fi util să se stabilească indicatori statistici care să ofere date precise și actualizate cu privire la distribuția acestor resurse și beneficiile asociate.

Date referitoare la comerțul ilicit cu animale sălbatice (inclusiv produsele și părțile derivate) care au fost braconate sau traficate prin contrabandă lipsesc, ceea ce împiedică analiza acestui fenomen în Republica Moldova.

Existența actelor normative și a măsurilor privind prevenirea și reducerea apariției speciilor invazive pentru a controla și eradica speciile prioritare.

Strategia privind diversitatea biologică a Republicii Moldova și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia⁷⁹, alături de Legea regnului vegetal nr. 239/2007 și Legea regnului animal nr. 439/1995, constituie cadrul legal și strategic principal pentru protecția și conservarea biodiversității în Republica Moldova. Aceste documente și inițiative legislative reflectă angajamentul Republicii Moldova de a proteja și conserva diversitatea biologică, asigurând un cadru de reglementare robust și actualizat, în conformitate cu standardele internaționale și europene. Având în vedere existența actelor normative și măsurilor privind prevenirea și reducerea apariției speciilor invazive, autoritățile urmează să asigure o implementare eficientă a acestor măsuri și să colaboreze cu specialiștii în domeniu pentru a controla și eradica speciile invazive într-un mod sustenabil.

Gradul de implementare a acțiunilor din cadrul Planului Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023.

Progresul în implementarea acțiunilor din cadrul Planului Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023⁸⁰, relevă angajamentul Republicii Moldova în protejarea mediului și conservarea ecosistemelor. Având în vedere că mobilizarea resurselor financiare pentru acest document a fost un proces dificil, gradul de realizare a acțiunilor planificate a atins 64%. Cu toate acestea, eforturile vor continua pentru a crește acest procent și a asigura îndeplinirea obiectivelor stabilite în noua Strategie de mediu pentru anii 2024-2030⁸¹. Această strategie devine documentul de politici principal pentru sectorul de mediu, continuând activitățile nefinalizate și concentrându-se pe îmbunătățirea calității mediului și utilizarea sustenabilă a resurselor naturale, stabilind obiective și priorități până în 2030. Strategia include aspecte legate de guvernarea de mediu și vizează accelerarea tranziției verzi, având ca scop pe termen lung îmbunătățirea calității mediului și atingerea „zero poluare” pentru apă, aer și sol până în 2030. Prin urmare, toată legislația de mediu care va fi elaborată în viitor va fi redactată și implementată conform noii Strategii de Mediu.

Valoarea asistenței financiare și tehnice externe destinate conservării și utilizării durabile a biodiversității și ecosistemelor. Între anii 2022 și 2023, au fost inițiate mai multe proiecte de asistență externă pentru conservarea și utilizarea sustenabilă a biodiversității și ecosistemelor, având o valoare totală de 4.428.723,96 EUR (4.831.323,87 USD). Printre acestea se numără:

- Îmbunătățirea managementului ariilor protejate din Republica Moldova prin dezvoltarea instituțională, creșterea capacităților și restaurarea habitatelor (07.08.2023 - 30.04.2027), cu un grant de 1.653.700 EUR (1.804.032,12 USD), oferit de Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (ADA);

⁷⁹ Hotărârea Guvernului nr. 274/2015, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114746&lang=ro

⁸⁰ Hotărârea Guvernului nr. 301/2014, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114539&lang=ro

⁸¹ Hotărârea Guvernului nr. 409/2024, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144295&lang=ro

ODD 15: Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

- Conservarea și gestionarea durabilă a zonelor umede, cu un accent pe zonele cu valoare naturală ridicată din bazinul râului Prut (23.08.2022 - 09.08.2027), având un grant de 856.137,62 EUR (933.966,12 USD), finanțat de Fondul Global de Mediu;
- Cadrul global pentru biodiversitate – un proiect de sprijin pentru acțiuni timpurii (15.03.2023 - 18.08.2025), cu un grant de 232.450,6 EUR (253.581,88 USD), donat de Programul Națiunilor Unite pentru Mediu;
- Sprijinul Republicii Moldova în managementul durabil al râului Nistru (23.08.2022 - 22.08.2026), cu un grant de 1.686.435,74 EUR (1.839.743,75 USD), oferit de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională.

Indicatori de monitorizare

15.1. Până în 2030, asigurarea conservării, restabilirii și utilizării durabile a ecosistemelor de apă dulce terestre și interioare și a serviciilor acestora, în special păduri și zone umede

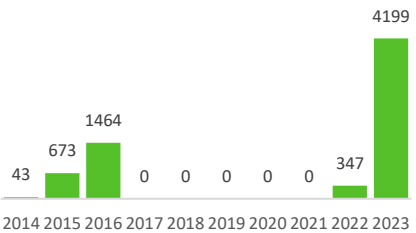
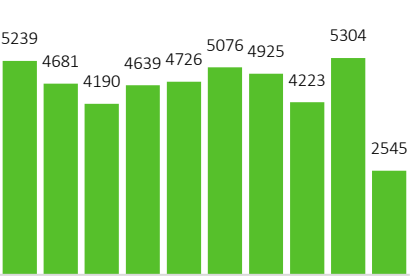
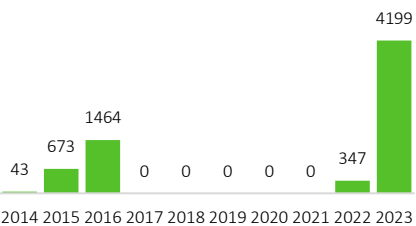
Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																																																													
15.1.1. Suprafața forestieră ca procent din suprafața totală a terenurilor terestre	procent (%) <table><tr><th>An</th><th>Procent (%)</th></tr><tr><td>2014</td><td>13.8</td></tr><tr><td>2015</td><td>13.8</td></tr><tr><td>2016</td><td>13.8</td></tr><tr><td>2017</td><td>13.8</td></tr><tr><td>2018</td><td>12.8</td></tr><tr><td>2019</td><td>12.8</td></tr><tr><td>2020</td><td>12.9</td></tr><tr><td>2021</td><td>13.2</td></tr><tr><td>2022</td><td>12.7</td></tr><tr><td>2023</td><td>12.7</td></tr></table> Sursa: Agenția „Moldsilva”	An	Procent (%)	2014	13.8	2015	13.8	2016	13.8	2017	13.8	2018	12.8	2019	12.8	2020	12.9	2021	13.2	2022	12.7	2023	12.7	Suprafața totală a fondului forestier în Republica Moldova în anul 2022 a fost de 451,7 mii ha, dintre care 337,7 mii ha (74,8%) sunt în fondul forestier proprietate publică a statului, gestionat de Agenția „Moldsilva” ceea ce reprezintă 9,2% din suprafața totală a terenurilor terestre. Restul de 114,0 mii ha (25,2%) reprezintă fondul forestier administrat/gestionat de către alte categorii de deținători ai fondului forestier indiferent de forma juridică, ceea ce constituie circa 3,5% din suprafața totală a terenurilor terestre.																																						
An	Procent (%)																																																													
2014	13.8																																																													
2015	13.8																																																													
2016	13.8																																																													
2017	13.8																																																													
2018	12.8																																																													
2019	12.8																																																													
2020	12.9																																																													
2021	13.2																																																													
2022	12.7																																																													
2023	12.7																																																													
15.1.2. Proportia ariilor importante ale biodiversității zonelor terestre și de apă dulce protejate, divizate pe tipuri de ecosisteme	procent (%) <table><tr><th>An</th><th>Alte (arii cu management multifuncț)</th><th>Zone umede de importanță internațională</th><th>Total</th></tr><tr><td>2010</td><td>2.2</td><td>2.4</td><td>4.7</td></tr><tr><td>2011</td><td>2.2</td><td>2.4</td><td>4.7</td></tr><tr><td>2012</td><td>2.2</td><td>2.4</td><td>4.7</td></tr><tr><td>2013</td><td>2.2</td><td>3.4</td><td>5.6</td></tr><tr><td>2014</td><td>2.2</td><td>3.4</td><td>5.6</td></tr><tr><td>2015</td><td>2.2</td><td>3.4</td><td>5.6</td></tr><tr><td>2016</td><td>2.2</td><td>3.4</td><td>5.6</td></tr><tr><td>2017</td><td>2.2</td><td>3.4</td><td>5.6</td></tr><tr><td>2018</td><td>2.2</td><td>3.4</td><td>5.6</td></tr><tr><td>2019</td><td>2.2</td><td>3.4</td><td>5.6</td></tr><tr><td>2020</td><td>2.2</td><td>3.4</td><td>5.6</td></tr><tr><td>2021</td><td>2.2</td><td>3.4</td><td>5.6</td></tr><tr><td>2022</td><td>2.2</td><td>3.4</td><td>5.6</td></tr><tr><td>2023</td><td>2.2</td><td>3.4</td><td>5.6</td></tr></table> Sursa: Agenția „Moldsilva”	An	Alte (arii cu management multifuncț)	Zone umede de importanță internațională	Total	2010	2.2	2.4	4.7	2011	2.2	2.4	4.7	2012	2.2	2.4	4.7	2013	2.2	3.4	5.6	2014	2.2	3.4	5.6	2015	2.2	3.4	5.6	2016	2.2	3.4	5.6	2017	2.2	3.4	5.6	2018	2.2	3.4	5.6	2019	2.2	3.4	5.6	2020	2.2	3.4	5.6	2021	2.2	3.4	5.6	2022	2.2	3.4	5.6	2023	2.2	3.4	5.6	Suprafața ariilor naturale protejate de stat nu s-a modificat din anul 2013 și are o valoare constantă de 5,61% din teritoriul țării.
An	Alte (arii cu management multifuncț)	Zone umede de importanță internațională	Total																																																											
2010	2.2	2.4	4.7																																																											
2011	2.2	2.4	4.7																																																											
2012	2.2	2.4	4.7																																																											
2013	2.2	3.4	5.6																																																											
2014	2.2	3.4	5.6																																																											
2015	2.2	3.4	5.6																																																											
2016	2.2	3.4	5.6																																																											
2017	2.2	3.4	5.6																																																											
2018	2.2	3.4	5.6																																																											
2019	2.2	3.4	5.6																																																											
2020	2.2	3.4	5.6																																																											
2021	2.2	3.4	5.6																																																											
2022	2.2	3.4	5.6																																																											
2023	2.2	3.4	5.6																																																											

ODD 15: Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

15.2. Până în 2030, promovarea implementării managementului durabil al tuturor tipurilor de păduri, efectuarea lucrărilor silvotehnice, restabilirea pădurilor degradate și creșterea semnificativă a împăduririi și reîmpăduririi

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
15.2.1. Indicatori privind progresul managementului durabil al pădurilor: - rata netă anuală de schimbare a suprafeței forestiere; - rezervele de biomasă supraterană în păduri; - proporția de suprafață forestieră situată în zonele protejate legal; - proporția de suprafață forestieră gospodărită în conformitate cu planurile de gestionare durabilă a pădurilor pe termen lung; - suprafața forestieră inclusă în cadrul sistemului de certificare a modului de gestionare a pădurilor, verificat independent.	Rata netă anuală de modificarea a suprafeței pădurii procente (%) Sursa: Agenția „Moldsilva” Proportia de suprafață forestieră gospodărită în conformitate cu planurile de gestionare durabilă a pădurilor pe termen lung, procente (%) Sursa: Agenția „Moldsilva” Proportia de suprafață forestieră situată în zonele protejate legal, procente (%) Sursa: Agenția „Moldsilva” Rezervele de biomasă supraterană în păduri, procente (%) Sursa: Agenția „Moldsilva” Rata netă anuală de modificare a suprafeței forestiere a prezentat fluctuații între 2020 și 2022. În 2020 și 2021, rata de modificare a fost de 0,3%, semnificând o creștere sau o scădere minimală a suprafeței forestiere. Totuși, în 2022, această rată a scăzut considerabil, ajungând la -3,4%, ceea ce indică o reducere semnificativă a pădurilor în acel an. În ceea ce privește anul 2023, situația rămâne fără schimbări comparativ cu 2022. Proportia de suprafață forestieră gospodărită în conformitate cu planuri de gestionare durabilă a pădurilor a fost estimată la 86,3% în ultimii ani. În 2023 această proporție a crescut la 100%, acest fapt reprezentând un aspect pozitiv, indicând că majoritatea pădurilor sunt administrate într-o manieră sustenabilă și planificată, pentru a garanta utilizarea eficientă a resurselor. Proportia suprafeței forestiere aflate în zone protejate legal a rămas constantă la 40,8% în ultimii ani. Dintre acestea, 30,2% se găsesc în fondul forestier public, gestionat de Agenția „Moldsilva”, iar 10,2% sunt în fondul forestier administrat de alte tipuri de deținători. Aceste cifre reflectă exclusiv proporția pădurilor protejate din fondul forestier public al statului. După o evoluție constantă a rezervelor de biomasă subterană în păduri în perioada 2014-2021, în ultimii 2 ani se înregistrează un regres în acest domeniu.

ODD 15: Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

15.2.1.1. Suprafața terenurilor degradate restabilite prin împădurire	ha 43 673 1464 0 0 0 0 0 0 347 4199 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Agenția „Moldsilva”	Ca urmare a implementării Programului național de extindere și reabilitare a pădurilor pentru perioada 2023-2032 și a Planului de acțiune aferent acestuia pentru intervalul 2023-2027, au fost efectuate lucrări de plantare pe o suprafață de 4199 ha de terenuri degradate, contribuind astfel la restaurarea acestora.
15.2.1.2. Suprafața pădurilor restabilite	ha 5239 4681 4190 4639 4726 5076 4925 4223 5304 2545 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Agenția „Moldsilva”	Suprafața pădurilor restabilite prin împăduriri în anul 2023 a constituit 2545 ha, accentul fiind pus pe aspectul de extindere a suprafețelor plantate în baza Programului național de extindere și reabilitare a pădurilor pentru perioada 2023-2032 și a Planului de acțiuni pentru implementarea aferent acestuia pe perioada 2023-2027.
15.2.1.3. Suprafața pădurilor extinse	ha 43 673 1464 0 0 0 0 0 0 347 4199 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Agenția „Moldsilva”	Urmare a implementării Programului național de extindere și reabilitare a pădurilor pentru perioada 2023-2032 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia pe perioada 2023-2027, s-au realizat lucrări de plantare pe o suprafață de 4199 ha de terenuri degradate ceea ce a indicat o creștere considerabilă față de anul 2022, când s-au plantat doar 347 ha.

ODD 15: Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

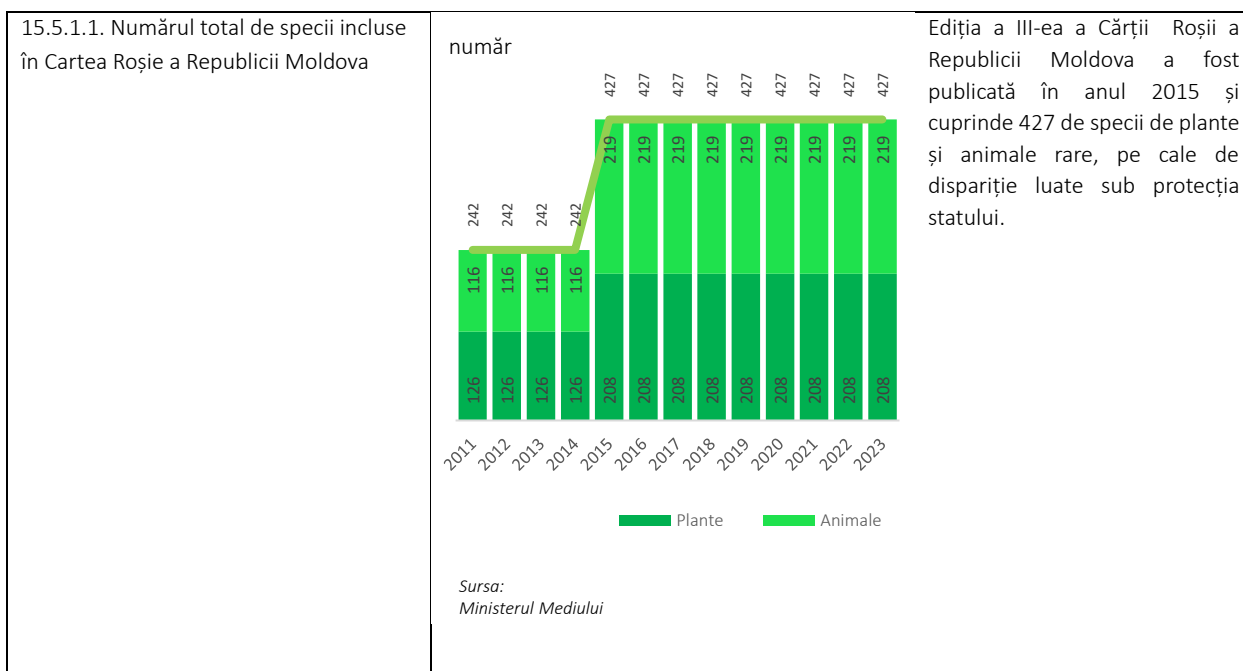
15.3. Până în 2030, combaterea deșertificării, restabilirea terenurilor degradate prin implementarea mecanismului Neutralitatea Degradării Terenurilor (NDT), pentru a realiza o lume neutră din punctul de vedere al degradării solului

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
15.3.1. Cota-parte a terenurilor degradate din suprafața totală de terenuri	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Procent (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>25.9</td></tr> <tr><td>2015</td><td>25.9</td></tr> <tr><td>2016</td><td>25.9</td></tr> <tr><td>2017</td><td>25.9</td></tr> <tr><td>2018</td><td>25.9</td></tr> <tr><td>2019</td><td>30</td></tr> <tr><td>2020</td><td>31.2</td></tr> <tr><td>2021</td><td>31.4</td></tr> <tr><td>2022</td><td>31.4</td></tr> </tbody> </table> Începând cu anul 2019, procentul a crescut de la 25,9% la 30%, iar în anul 2022 a atins un nivel de 31,4%. Această tendință sugerează necesitatea unor eforturi suplimentare pentru a lupta împotriva degradării terenurilor și pentru a încuraja utilizarea sustenabilă a acestora. Sursa: Agenția Relații Funciare și Cadastru	An	Procent (%)	2014	25.9	2015	25.9	2016	25.9	2017	25.9	2018	25.9	2019	30	2020	31.2	2021	31.4	2022	31.4
An	Procent (%)																				
2014	25.9																				
2015	25.9																				
2016	25.9																				
2017	25.9																				
2018	25.9																				
2019	30																				
2020	31.2																				
2021	31.4																				
2022	31.4																				
15.3.1.1. Cota-parte a terenurilor din categoria terenurilor cu destinație agricolă ameliorate din suprafața totală de terenuri degradate din categoria respectivă	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.																				

15.5. Luarea unor măsuri urgente și semnificative pentru a reduce degradarea habitatelor naturale, pentru a stopa pierderea biodiversității și, până în 2030, pentru a proteja și preveni extincția speciilor amenințate

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																														
15.5.1. Indicele listei speciilor din Cartea Roșie a Republicii Moldova	scor <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Scor</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2010</td><td>0.97</td></tr> <tr><td>2011</td><td>0.97</td></tr> <tr><td>2012</td><td>0.97</td></tr> <tr><td>2013</td><td>0.97</td></tr> <tr><td>2014</td><td>0.97</td></tr> <tr><td>2015</td><td>0.97</td></tr> <tr><td>2016</td><td>0.97</td></tr> <tr><td>2017</td><td>0.97</td></tr> <tr><td>2018</td><td>0.97</td></tr> <tr><td>2019</td><td>-</td></tr> <tr><td>2020</td><td>0.95</td></tr> <tr><td>2021</td><td>0.95</td></tr> <tr><td>2022</td><td>0.95</td></tr> <tr><td>2023</td><td>0.95</td></tr> </tbody> </table> Pentru Republica Moldova, RLI (Red List Index) variază între 0.97 și 0.95, iar starea speciilor de floră și faună practic nu s-a modificat în ultimii 20 de ani, majoritatea fiind clasificate ca „preocupare minoră”. Sursa: Ministerul Mediului	An	Scor	2010	0.97	2011	0.97	2012	0.97	2013	0.97	2014	0.97	2015	0.97	2016	0.97	2017	0.97	2018	0.97	2019	-	2020	0.95	2021	0.95	2022	0.95	2023	0.95
An	Scor																														
2010	0.97																														
2011	0.97																														
2012	0.97																														
2013	0.97																														
2014	0.97																														
2015	0.97																														
2016	0.97																														
2017	0.97																														
2018	0.97																														
2019	-																														
2020	0.95																														
2021	0.95																														
2022	0.95																														
2023	0.95																														

ODD 15: Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

15.6. Promovarea distribuirii corecte și echitabile a beneficiilor care rezultă din utilizarea resurselor genetice și promovarea accesului corespunzător la aceste resurse, după cum este convenit la nivel internațional

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
15.6.1.1. Existența actelor normative referitoare la asigurarea distribuirii corecte și echitabile a resurselor genetice	Nu există la moment actele normative aprobate. Se planifică pentru anul 2025.

15.7. Luarea unor măsuri urgente pentru a stopa braconajul și traficul de specii de floră și faună protejate, precum și pentru a face față problemelor puse de cererea și oferta de produse ilegale de specii sălbatice

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
15.7.1. Proportia comerțului ilicit cu animale sălbatice (inclusiv produse derivate, părți ale acestora) care au fost braconate sau traficate prin contrabandă	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

15.8. Adoptarea și implementarea măsurilor pentru a preveni introducerea și a reduce semnificativ impactul speciilor invazive asupra ecosistemelor terestre și acvatice și pentru a controla și eradica speciile prioritare

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
15.8.1.1. Existența actelor normative și a măsurilor privind prevenirea și reducerea apariției speciilor invazive	Strategia pentru diversitatea biologică a Republicii Moldova și Planul de acțiune aferent, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 274/2015, împreună cu Legea regnului vegetal nr. 239/2007 și Legea regnului animal nr. 439/1995, formează cadrul legal și strategic esențial pentru protecția și conservarea biodiversității în țară. Aceste documente și inițiative legislative demonstrează angajamentul

ODD 15: Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

pentru a controla și eradica speciile prioritare	Republicii Moldova față de protejarea și conservarea diversității biologice, oferind un cadru de reglementare solid și actualizat, aliniat la standardele internaționale și europene.
--	---

15.9. Integrarea și monitorizarea valorilor biodiversității și ecosistemelor în planificarea națională și locală, procesele de dezvoltare, strategii, planurile de reducere a sărăciei și planurile de amenajare a teritoriilor

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
15.9.1.1. Gradul de implementare a acțiunilor din cadrul Planului al Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023	procent (%) <table border="1"><thead><tr><th>An</th><th>Procent (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>15</td></tr><tr><td>2015</td><td>15</td></tr><tr><td>2016</td><td>15</td></tr><tr><td>2017</td><td>32</td></tr><tr><td>2018</td><td>37</td></tr><tr><td>2019</td><td>42</td></tr><tr><td>2020</td><td>46</td></tr><tr><td>2021</td><td>47</td></tr><tr><td>2022</td><td>64</td></tr></tbody></table> Implementarea Planului de acțiuni al Strategiei de mediu pentru perioada 2024-2023 a fost monitorizată constant, evidențiind o tendință pozitivă în realizarea acțiunilor strategice planificate pentru protecția mediului. La sfârșitul anului 2023, s-a înregistrat un grad de realizare de 64% din totalul acțiunilor planificate (103). Sursa: Ministerul Mediului	An	Procent (%)	2014	15	2015	15	2016	15	2017	32	2018	37	2019	42	2020	46	2021	47	2022	64
An	Procent (%)																				
2014	15																				
2015	15																				
2016	15																				
2017	32																				
2018	37																				
2019	42																				
2020	46																				
2021	47																				
2022	64																				

15.a. Mobilizarea și creșterea substanțială a resurselor financiare din toate sursele pentru conservarea și utilizarea durabilă a biodiversității și ecosistemelor

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
15.a.1. Valoarea asistenței financiare și tehnice externe pentru dezvoltare acordate pentru conservarea și utilizarea durabilă a biodiversității și a ecosistemelor.	milioane dolari SUA <table border="1"><thead><tr><th>An</th><th>Valoare (milioane dolari SUA)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>5.1</td></tr><tr><td>2015</td><td>1.6</td></tr><tr><td>2016</td><td>5.5</td></tr><tr><td>2017</td><td>17.5</td></tr><tr><td>2018</td><td>5.2</td></tr><tr><td>2019</td><td>22.1</td></tr><tr><td>2020</td><td>14.4</td></tr><tr><td>2021</td><td>4.3</td></tr><tr><td>2022</td><td>2.77</td></tr><tr><td>2023</td><td>2.05</td></tr></tbody></table> În perioada 2022-2023, au fost inițiate mai multe proiecte de asistență externă destinate conservării și utilizării durabile a biodiversității și ecosistemelor, cu o valoare totală de 4.428.723,96 EUR (4.831.323,87 USD). Sursa: Baza de Date UNSTATS și Ministerul Mediului	An	Valoare (milioane dolari SUA)	2014	5.1	2015	1.6	2016	5.5	2017	17.5	2018	5.2	2019	22.1	2020	14.4	2021	4.3	2022	2.77	2023	2.05
An	Valoare (milioane dolari SUA)																						
2014	5.1																						
2015	1.6																						
2016	5.5																						
2017	17.5																						
2018	5.2																						
2019	22.1																						
2020	14.4																						
2021	4.3																						
2022	2.77																						
2023	2.05																						

16

Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

16.1. ODD 16 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” are drept obiective generale asigurarea unei guvernări eficiente, incluzive și transparente, edificarea unui sistem de justiție echitabil, incoruptibil și independent, precum și promovarea unei societăți pașnice și sigure. Pentru a atinge Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 16 (ODD 16), se propun următoarele acțiuni:

- Edificarea unei administrații publice integre, responsabile, eficiente, transparente și deschise pentru participarea cetățenilor la procesele de luare a deciziilor.
- Centrarea serviciilor publice pe nevoile oamenilor.
- Integrarea științei, a tehnologiilor și a datelor în procesul de guvernare.
- Asigurarea drepturilor și libertăților civile și politice, inclusiv a libertății de exprimare, întruniri și asocierii, a dreptului la informație și a dreptului de a alege și a fi ales.
- Dezvoltarea mecanismelor extrajudiciare de soluționare a litigiilor.
- Promovarea supremației legii și asigurarea accesului egal la justiție.
- Reducerea semnificativă a corupției în toate formele sale și edificarea unei justiții transparente și responsabile față de cetățeni.
- Reducerea violenței în societate în toate manifestările și aspectele sale.
- Reducerea vulnerabilității în fața amenințărilor și a riscurilor de orice tip.
- Sporirea securității în funcționarea infrastructurilor și a sistemelor critice.

Pentru atingerea acestor obiective, se urmăresc strategii cheie precum reducerea considerabilă a corupției și mituirii, îmbunătățirea eficienței și transparenței instituțiilor, stabilirea unui proces decizional receptiv și participativ, promovarea egalității de gen, diminuarea vulnerabilităților și a violenței, combaterea criminalității organizate și a traficului de armament, precum și susținerea supremației legii și a accesului egal la justiție.

Promovarea politicilor publice are ca scop dezvoltarea unui sistem de guvernare orientat spre nevoile cetățenilor, fundamentat pe știință și tehnologie. Aceste politici vizează respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, diminuarea corupției și a violenței, asigurarea accesului egal la justiție, precum și garantarea păcii și securității pentru toți cetățenii.

16.2. Analiza progresului

Numărul de victime ale omorului intenționat s-a redus treptat de la 6,5 cazuri în anul 2019, până la 3,1 cazuri la 100 mii persoane în anul 2023. Această reducere semnificativă se datorează măsurilor și politicilor implementate pentru a diminua violența și criminalitatea, precum și a revizuirii cadrului normativ referitor

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

la regimul armelor și munițiilor destinate utilizării civile⁸². Prin urmare, au fost stabilite condiții mai stricte pentru obținerea, deținerea, portul și utilizarea armelor letale și neletale, precum și a munițiilor aferente, toate fiind supuse autorizării. Această inițiativă contribuie la siguranța și protecția cetățenilor, asigurându-le un mediu mai sigur în Republica Moldova, departe de zonele de risc.

Totodată, Centrul Tehnico-Criminalistic și Expertize Judiciare a devenit membru cu drepturi depline în rețeaua ENFSI (The European Network of Forensic Science Institutes). Acest statut va îmbunătăți colaborarea cu partenerii internaționali și va permite adoptarea inovațiilor tehnologice și științifice în laboratoarele naționale, facilitând implementarea celor mai bune practici și standarde internaționale de calitate. Aparținerea la această platformă europeană va sprijini dezvoltarea echilibrată a domeniului criminalisticii și expertizei judiciare, contribuind la eficiența și credibilitatea justiției în Republica Moldova.

În plus, a fost inaugurat noul sediu al Inspectoratului Național de Investigații (INI). Grație Proiectului THOR, INI beneficiază de un nou spațiu care va ajuta la consolidarea capacităților Poliției în combaterea criminalității și va crea un mediu propice pentru dezvoltarea profesională a angajaților. Sediul include un centru de instruire pentru ofițerii de investigație, camere de recunoaștere, camere de audiere și un cabinet de consiliere psihologică, toate având scopul de a răspunde noilor provocări în domeniul criminalității.

Lipsa datelor din anii anteriori îngreunează analiza **proporției populației afectate de violența fizică și sexuală**. Totuși, conform informațiilor furnizate de Serviciul Tehnologii Informaționale (STI) al Ministerului Afacerilor Interne (MAI) pentru anul 2023, s-au înregistrat 2.386 de victime ale infracțiunilor de violență fizică și sexuală, ceea ce reprezintă o rată de 94 de victime la 100 mii de persoane. Politicile publice promovate pentru reducerea acestui fenomen au inclus semnarea, în februarie 2023, a unui Acord de colaborare între Inspectoratul General al Poliției (IGP) și Centrul Internațional „La Strada”, care vizează raportarea cazurilor de abuz sexual asupra copiilor. Acordul prevede desfășurarea de acțiuni de investigare și implementarea măsurilor necesare pentru identificarea victimelor menționate în materialele de abuz sexual raportate prin serviciul HOTLINE al Centrului „La Strada”.

În conformitate cu angajamentele asumate prin acest acord, în martie 2023, Centrul Internațional „La Strada” a semnat un Memorandum de colaborare cu Moldcell, iar în aprilie 2023 a fost acceptată aderarea acestuia ca membru al rețelei globale INHOPE.

În luna mai 2023, a fost semnat un contract cu INHOPE pentru accesul Centrului „La Strada” la ICCAM (Internet Content and Context Analysis Manager) și crearea unui cont de utilizator pentru Republica Moldova în baza de date. Ca urmare a aprobării de către INHOPE a „Siguronline Hotline” ca membru provizoriu al rețelei internaționale de servicii Hotline, în mai 2023 a fost semnat un Acord de cooperare care permite serviciului accesul la platforma ICCAM, facilitând schimbul de informații și date referitoare la materialele de abuz sexual asupra copiilor (MASC) cu alte servicii, precum și analiza și clasificarea acestora.

În cadrul Conferinței de presă dedicată „Mecanismului național de raportare și eliminare a materialelor ce reprezintă abuz sexual asupra copiilor”, desfășurată în septembrie 2023, a fost lansat un tutorial video care explică pașii și informațiile necesare pentru raportarea pe platforma www.siguronline.md. În luna iulie, a fost adăugat pe pagina web a IGP un banner „Siguronline” care redirecționează utilizatorii către platforma

⁸² Hotărârii Guvernului nr. 337/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140070&lang=ro

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

de raportare a abuzurilor sexuale asupra copiilor. Astfel, în anul 2023, au fost publicate 29 de comunicate pentru a oferi consiliere informațională victimelor, au fost organizate 2 briefnguri pe această temă și au avut loc 4 lecții informative pentru prevenirea abuzului sexual asupra copiilor în mediul online.

Numărul victimelor infracțiunilor de violență a fost de 115,3 la 100.000 de persoane în anul 2023, totalizând 2.927 victime, dintre care 541 au fost cazuri de violență psihologică, 1.882 de violență fizică și 504 de violență sexuală. Comparativ cu 111,1 victime raportate în 2022, datele pentru 2023 indică o creștere a cazurilor de violență, subliniind necesitatea adoptării unor măsuri suplimentare pentru reducerea acestui tip de comportament infracțional.

Pentru a stabili un mecanism național de monitorizare și coordonare a fenomenului violenței în rândul populației, pe 10 octombrie 2023 a avut loc lansarea Centrului de Justiție Familială (CJF). Acesta este o subdiviziune a IGP care funcționează continuu, unde instituțiile publice și private desemnează specialiști pentru a oferi asistență complexă victimelor violenței în familie și violenței sexuale. Această abordare integrată va reduce numărul de instituții și specialiști cu care victimele trebuie să interacționeze pe parcursul procesului de justiție.

Deși nu există date despre **proporția persoanelor care se simt în siguranță mergând singure pe stradă** în zona lor de locuit, putem menționa o măsură importantă pentru reducerea pericolelor și a infracționalității stradale. Astfel, a fost adoptată Legea nr. 311/2023, care modifică anumite acte normative (privind testarea antidrog), introducând mecanisme ce permit Poliției să efectueze teste antidrog pentru șoferi. Aceste teste vor urma o procedură similară celei utilizate pentru testarea alcoolului, folosind echipamente tehnice calibrate. În consecință, se va consolida capacitatea Poliției de a preveni și combate consumul și traficul de substanțe interzise, protejând cetățenii de riscurile asociate cu consumul de droguri. Totodată, se va îmbunătăți siguranța traficului rutier prin prevenirea și combaterea infracțiunilor comise sub influența substanțelor interzise, garantând astfel drepturile cetățenilor și promovând un climat de ordine și siguranță în societate.

Analiza fluctuațiilor **numărului de copii victime ale violenței și neglijării** este esențială. Astfel, în perioada 2018-2023 indicatorul a oscilat neuniform, înregistrând în general o tendință descrescătoare a acestor fapte ilegale comise împotriva minorilor. Pentru anul 2023, se observă o creștere de 6,2% a numărului copiilor aflați în situație de risc din cauza violenței, de la 515 la 547 de persoane, comparativ cu anul 2022, aceștia fiind înregistrați de autoritățile tutelare locale sau teritoriale.

Printre măsurile de politici publice implementate în 2023 pentru a combate faptele ilegale împotriva copiilor se numără adoptarea Legii nr. 370/2023 privind drepturile copilului, care stipulează clar obligația statului de a lua toate măsurile necesare pentru a preveni și combate orice formă de violență asupra acestora. De asemenea, continuă implementarea Programului Național pentru protecția copilului pentru perioada 2022-2026, care are ca obiectiv principal asigurarea toleranței zero față de orice formă de violență.

În plus, se menține mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime sau potențial victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului. Astfel, se stabilește clar că reprezentanții instituțiilor de învățământ, medico-sanitare, asistență socială, culturale, de ordine publică, inspectoratul de stat al muncii și alte autorități publice cu atribuții în protecția copilului sunt obligați: să înregistreze sesizările referitoare la cazurile suspecte de violență, neglijare, exploatare și trafic al copiilor și/sau să se autosesizeze în situațiile în care identifică astfel de cazuri,

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

aplicând procedurile sectoriale; să informeze imediat autoritatea tutelară locală prin telefon și, în termen de 24 de ore, precum și să transmită fișa de sesizare a cazului suspect. Este important de menționat că, în 2023, au fost înregistrate 10.202 fișe de sesizare, dintre care 7.422 au fost confirmate.

Începând cu luna iunie 2014, la nivel național funcționează Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru copii (Telefonul Copilului) 116 111, care are ca obiective primirea și referirea sesizărilor, consilierea psihologică și oferirea suportului psiho-emoțional copiilor victime ale violenței, inclusiv abuzului sexual. De la înființarea serviciului și până în prezent, au fost primite și gestionate peste 55.000 de apeluri, iar în anul 2023, au fost înregistrate 3.383 de apeluri.

În plus, din 2022, a început activitatea Centrului de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor (de tip Barnahus) în municipiul Bălți, care deservește 12 raioane din zona de nord a țării: Briceni, Ocnița, Soroca, Dondușeni, Edineț, Drochia, Râșcani, Glodeni, Fălești, Sângerei, Florești și municipiul Bălți. Astfel, în 2022, 78 de copii au beneficiat de asistență în cadrul Centrului, iar în 2023, numărul acestora a crescut la 227. Totuși, eforturile de prevenire și intervenție trebuie să continue pentru a asigura o monitorizare și un sprijin adecvat copiilor care rămân afectați.

Traficul de ființe umane rămâne o problemă persistentă în societate, cu o creștere moderată a numărului victimelor. În 2023, au fost raportate 169 de victime, echivalentul a 6,72% la 100 mii de persoane, comparativ cu 151 de victime în 2022. Aceasta indică o creștere a cazurilor de exploatare prin muncă, cu 83 de victime adulte înregistrate la nivel național. Mulți dintre cei care caută un loc de muncă în străinătate apelează la intermediari, ceea ce complică identificarea complicității agenților economici în traficul de ființe umane.

În paralel, Ministerul Muncii și Protecției Sociale a întreprins măsuri pentru reducerea criminalității, având la dispoziție date statistice din platformele centrelor de servicii specializate, finanțate de la bugetul de stat. Astfel, în 2023, au fost asistate 29 de victime adulte ale traficului de ființe umane (21 bărbați și 8 femei), dintre care 5 femei au fost exploatate sexual, iar 24 de victime (21 bărbați și 3 femei) au fost exploatate prin muncă.

Proporția persoanelor aflate în arest preventiv a înregistrat pentru anul 2023 o rată constantă de 5,7% din numărul total de persoane aflate în instituțiile penitenciare. Acest fapt se datorează adoptării Legii nr. 210/2016 și Legii nr. 243/2021 cu privire la amnistie. Astfel, un număr considerabil de persoane aflate în arest preventiv au beneficiat de amnistie în etapa de urmărire penală sau în timpul examinării cauzei la prima instanță.

Accesul la consilierea juridică garantată de stat a înregistrat, în general, o tendință de creștere între 2014 și 2023. În anul 2023, au fost înregistrate 59.705 cazuri de acordare a Asistenței Juridice Garantate de Stat (AJGS), dintre care 44.695 au fost cazuri de asistență juridică calificată, iar 15.010 au fost cazuri de asistență juridică primară. Astfel, asistența juridică calificată reprezintă 75% din total, iar asistența juridică primară 25%.

Creșterea volumului asistenței juridice primare se datorează expansiunii numărului de prestatori pentru acest tip de servicii. Numărul para-juriștilor comunitari a crescut de la 13 în 2013 la 82 în 2023. Aceste progrese sunt rezultatul continuării parteneriatului dintre Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat (CNAJGS) și Asociația Obștească Uniunea pentru Echitate și Sănătate. În cadrul acestui

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

parteneriat, a fost consolidată o rețea de para-juriști specializați (15 la număr) care provin din comunități vulnerabile, cum ar fi persoanele care trăiesc cu HIV/SIDA, utilizatorii de droguri și lucrătorii din domeniul sexului comercial, pentru a îmbunătăți accesul la AJGS.

Pentru a îmbunătăți accesul la asistența juridică garantată de stat, a intrat în vigoare Legea nr. 298/2022, care modifică Legea nr. 198/2007 privind asistența juridică garantată de stat. Cele mai importante modificări vizează includerea persoanelor cu dizabilități severe sau accentuate în categoria celor care beneficiază de AJGS, indiferent de venitul acestora, ceea ce a dus la o creștere a accesului la AJGS pentru aceste persoane.

O altă modificare semnificativă este înlocuirea „minimului de existență”, stabilit de Biroul Național de Statistică, cu „salariul minim lunar pe țară”, stabilit de Guvern, ca bază pentru determinarea eligibilității pentru AJGS calificată. În plus, CNAJGS a implementat diverse măsuri pentru realizarea Planului de acțiuni pentru 2023, conform Strategiei de activitate în domeniul asistenței juridice garantate de stat pentru perioada 2021-2023, asigurând o rată de implementare de 85%.

Implementarea recomandărilor Avocatului Poporului și ale Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității a înregistrat o scădere de 48% în perioada 2017-2022 și o creștere progresivă de 66 % în anul 2023. În acest context, Ministerul Justiției a avut ca obiectiv implementarea a 18 recomandări, dintre care 12 au fost realizate complet, iar 4 doar parțial. Astfel, au fost adoptate măsuri menite să îmbunătățească mecanismele instituționale pentru promovarea egalității și combaterea discriminării. Așadar, prin Legea nr. 2/2023, s-au efectuat modificări ale Legii nr. 121/2012 privind asigurarea egalității și ale Legii nr. 298/2012 referitoare la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării.

În 2023, a fost elaborat proiectul Regulamentului care detaliază procedura de examinare medicală a deținuților grav bolnavi⁸³, având în vedere liberarea de la executarea pedepsei sau revocarea arestului preventiv, precum și o listă a bolilor care împiedică detenția.

Referitor la instruirea judecătorilor și procurorilor, subiectul „nediscriminării și asigurării egalității” este inclus în planurile de formare continuă ale Institutului Național al Justiției (INJ). De asemenea, în sistemul penitenciar, a fost aprobat Planul de formare continuă pentru funcționarii publici din administrația penitenciară⁸⁴, care include un modul despre „Dimensiunea de gen în sistemul administrației penitenciare”.

Tot în 2023, a fost elaborat un proiect de lege pentru modificarea Codului penal și a Codului contravențional⁸⁵, care vizează corectarea unor deficiențe legislative ce generează dificultăți de interpretare și aplicare a normelor, precum și consolidarea unui sistem eficient de umanizare a politicii punitive. A fost, de asemenea, aprobat Ordinul Ministerului Justiției nr. 41/2023, care stabilește tipurile de instituții penitenciare, structura acestora și capacitatea de cazare.

⁸³ Hotărârea Guvernului nr. 417/2024, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143736&lang=ro

⁸⁴ Ordinul directorului Administrației Naționale a Penitenciarelor nr. 48/2023

⁸⁵ Legea nr. 136/2024, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144652&lang=ro

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

În plus, a fost aprobat Programul național de sănătate mintală pentru perioada 2023-2027⁸⁶, având ca obiectiv dezvoltarea serviciilor integrate de sănătate mintală în penitenciare, printr-o abordare multidisciplinară și standarde de calitate.

Totodată, este în proces de elaborare un proiect de modificare a legislației execuțional-penale, care prevede un sistem individualizat și progresiv de executare a pedepselor, precum și un alt proiect de lege pentru facilitarea accesului la locuri de muncă pentru condamnați. Recomandările referitoare la sistemul penitenciar necesită măsuri complexe, iar Administrația Națională a Penitenciarelor (ANP) continuă să implementeze acțiuni în acest sens.

Procentul cazurilor pierdute la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a crescut la 45,2% în anul 2023, comparativ cu 23,3 % în anul 2022. Această creștere reflectă raportul dintre hotărârile pronunțate și cererile comunicate, care a fost mai favorabil în 2023 decât în anii anteriori, când s-au comunicat un număr mult mai mare de cereri, dar cu un număr de hotărâri mai mic sau constant. Este important de menționat că CEDO nu emite soluții în același an în care o cerere este comunicată; acestea parcurg diverse etape procedurale, proces care poate dura între 2-3 ani în cazurile prioritare și chiar peste 10 ani în celelalte. Prin urmare, cererile comunicate în anii anteriori vor fi analizate de Curte în viitor.

Rata de satisfacție a populației cu privire la calitatea serviciilor din sistemul judiciar a înregistrat o creștere ușoară de 4,8% în 2023, ceea ce sugerează că au fost implementate măsuri care au îmbunătățit furnizarea serviciilor, transparența și eficiența proceselor judiciare. Dezvoltarea mai multor servicii online, cum ar fi apostilarea documentelor, a facilitat accesul cetățenilor la serviciile de stat, Ministerul Justiției raportând un număr mare de utilizări. Un alt serviciu online disponibil este programarea pentru obținerea documentelor de la Agenția Națională a Arhivelor. În plus, în 2023 a fost lansat Sistemul informațional online „JUSTAT”, care oferă informații statistice din sistemul judecătoresc. Toate cele 19 instanțe judecătorești, inclusiv judecătoriile și Curțile de Apel, generează rapoarte de analiză a performanței conform metodologiei CEPEJ (Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției).

De asemenea, pilotarea sistemului E-dosar judiciar a fost extinsă la 7 instanțe de fond și 4 curți de apel, iar procesul de implementare a Portalului național al instanțelor de judecată a fost finalizat, sporind digitalizarea instanțelor. Sistemul informațional judiciar, în special Programul integrat de gestionare a dosarelor (PIGD), funcționează stabil în toate instanțele, adaptându-se la noile reglementări, ceea ce contribuie la o mai mare transparență și încredere în justiția din Republica Moldova.

Pentru a îmbunătăți calitatea serviciilor judiciare, Ministerul Justiției a implementat mai multe politici publice, printre care:

- Adoptarea Legii nr. 65/2023 pentru evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, care asigură integrarea și profesionalismul noilor membri ai instanței supreme.
- Adoptarea Legii nr. 252/2023 pentru evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (full vetting), pentru a garanta un sector judiciar integru.
- Introducerea Legii nr. 5/2023 pentru eficientizarea mecanismelor disciplinare ale judecătorilor.

⁸⁶ Hotărârea Guvernului nr. 971/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141327&lang=ro

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

- Modificări prin Legea nr. 2/2023 pentru extinderea criteriilor de nediscriminare și întărirea structurii Consiliului pentru prevenirea discriminării.
- Transpunerea în legislația națională a standardelor internaționale, inclusiv a Legii nr. 148/2023 privind accesul la informațiile publice și a Legii nr. 165/2023 privind avertizorii de integritate.
- Acordarea de drepturi Curții Supreme de Justiție și Curții Constituționale de a solicita avize consultative de la CEDO prin ratificarea Protocolului nr. 16 (Legea nr. 100/2023).
- Sporirea eficienței acordurilor de alegere a forului în tranzacțiile comerciale internaționale prin Legea nr. 410/2023.
- Revizuirea serviciilor de mediere garantate de stat pentru a include mai multe tipuri de dosare (Legea nr. 395/2023).
- Creșterea responsabilizării executorilor judecătorești prin Legea nr. 367/2023.
- Digitalizarea serviciilor notariale pentru simplificarea obținerii actelor notariale.

Totodată, s-a constatat că Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru perioada 2022-2025 a asigurat un grad de realizare de 42% din acțiunile planificate în anii 2022-2023.

Se observă o tendință ascendentă în ceea ce privește **numărul de arme deținute legal**, raportat la 100 mii de persoane. În anul 2023, s-au înregistrat 3.017 arme, cu 143 mai multe comparativ cu 2022. Datele referitoare la posesori și arme au fost migrate în SIA Registrul de Stat al Armelor, înregistrându-se 61.460 de posesori care dețin un total de 75.121 de arme. De la lansarea sistemului informațional, au fost introduse și procesate 24.992 de cereri din partea persoanelor fizice, inclusiv documentele necesare, care au fost scanate și înregistrate conform cerințelor. De asemenea, au fost corectate informațiile referitoare la arme și actele permissive pentru 19.291 de posesori.

Pentru a realiza progrese suplimentare, Guvernul a aprobat modificarea Conceptului Sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al armelor”⁸⁷. Aceste modificări au ca obiectiv modernizarea trasabilității armelor civile, sporind siguranța cetățenilor prin integrarea unor instrumente de urmărire a armelor, precum i-TRACE, i-ARMS și sistemul de analiză Europol, în colaborare cu Punctul Focal pentru armele de foc din Republica Moldova.

De asemenea, s-a constatat o creștere a numărului de **arme deținute ilegal și confiscate**. Astfel, în anul 2023, au fost raportate 343 de cazuri, cu 109 mai multe comparativ cu anul anterior. Pentru a diminua cazurile de deținere ilegală a armelor, reglementările existente referitoare la regimul armelor și munițiilor cu destinație civilă au fost modificate⁸⁸. Această decizie stabilește condiții mai stricte pentru obținerea, vânzarea, deținerea, portul și utilizarea armelor letale și neletale, care necesită autorizare. Proiectul urmărește să sporească siguranța cetățenilor și să asigure că Republica Moldova rămâne un teritoriu sigur, în afara zonelor de risc.

În anul 2023, Banca Mondială nu a furnizat date pentru indicele **controlului asupra corupției**, dar s-au realizat ample măsuri și reforme pentru a combate acest fenomen. Astfel, prin adoptarea Legii nr. 83/2023, au fost clarificate competențele între Procuratura Anticorupție și Centrul Național Anticorupție în investigarea cazurilor de corupție. Această lege a fost ulterior modificată prin Legea nr. 245/2023, care stabilește că Procuratura Anticorupție va gestiona urmărirea penală pentru infracțiunile din articolele 324–

⁸⁷ Hotărârea nr. 471/2023, care modifică Hotărârea nr. 609/2018, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137994&lang=ro

⁸⁸ Hotărârea Guvernului nr. 337/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137991&lang=ro

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

3351 ale Codului penal comise de anumite persoane, inclusiv Președintele țării, deputați, membri ai Guvernului, judecători și alții. Centrul Național Anticorupție va avea responsabilitatea urmăririi penale în alte cazuri de corupție și acte conexe, în funcție de zona teritorială în care se află. În plus, pentru a implementa Legea de offshore, a fost adoptată Metodologia pentru identificarea jurisdicțiilor și regiunilor autonome⁸⁹ ce nu respectă standardele internaționale de transparență.

Rata cheltuielilor publice efective raportate la cheltuielile aprobate pentru anul 2023 constituie 97% față de prevederile anuale. Conform rezultatelor execuției bugetare, cheltuielile bugetului de stat au însumat 80 727,2 mil. lei, comparativ cu suma inițial aprobată de 83 195,7 mil. lei. Pe parcursul anului 2023, cheltuielile aprobate au fost modificate⁹⁰, fiind majorate până la 84 104,0 mil. lei.

Majorarea cheltuielilor bugetului de stat pentru anul 2023 a fost determinată în principal de suplimentarea Fondului național pentru dezvoltare regională și locală, a Fondului rutier, precum și a Fondului național pentru dezvoltarea agriculturii și mediului rural. Totodată, s-au acordat plăți unice excepționale angajaților din instituțiile bugetare, funcționarilor publici cu statut special și militarilor implicați în asigurarea ordinii publice. Transferurile destinate prestațiilor sociale au fost, de asemenea, majorate, inclusiv pentru susținerea financiară a consumatorilor vulnerabili din punct de vedere energetic.

În conformitate cu articolul 17 din Legea bugetului de stat, cheltuielile au fost ajustate la solicitările autorităților, ajungând la un total de 84.112,4 milioane lei, cu o creștere de 916,7 milioane lei față de estimările inițiale. În baza legislației privind finanțele publice⁹¹, precum și în baza în baza hotărârilor Guvernului⁹² s-au realizat redistribuiri de fonduri, cele mai mari majorări fiind în domeniul economiei (+1.382,1 milioane lei), învățământului (+990,3 milioane lei) și serviciilor comunale (+946,2 milioane lei). Însă, s-au înregistrat și reduceri semnificative în domeniul protecției sociale (-1.655,8 milioane lei) și la serviciile publice generale (-1.226,1 milioane lei).

Printre măsurile noi implementate pe parcursul anului se numără: acordarea de plăți compensatorii pentru angajații cu salarii sub 4.000 lei; creșterea valorii de referință de la 1.400 la 1.900 lei pentru miniștri și demnitari; majorarea claselor de salarizare pentru anumite categorii de personal din diverse instituții; oferirea unui spor specific în mărime de 20% și respectiv 40% pentru funcționarii publici din Cancelaria de Stat și respectiv Aparatul Președintelui Republicii Moldova.

Începând cu iunie 2023, au fost implementate și alte creșteri de valori de referință pentru diverse categorii de angajați, inclusiv majorări semnificative pentru personalul din ministere și funcții publice. De asemenea, au fost realizate noi majorări de valori de referință pentru personalul din diferite agenții și instituții, precum și pentru judecători și personal medical, inclusiv creșteri pentru teatre și instituții culturale.

Numărul total de angajați în instituțiile finanțate de la bugetul de stat a fost de 46.903, înregistrând o scădere de 2.932 de unități comparativ cu anul anterior, ca urmare a moratorului privind încadrarea

⁸⁹ Hotărârea Guvernului nr. 896/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140315&lang=ro

⁹⁰ Legea nr. 168/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137744&lang=ro

Legea nr. 295/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139559&lang=ro

⁹¹ Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014 și în temeiul Legea bugetului de stat pentru anul 2023 nr. 359/2022 (art. 101 alin.(1) și art.3 lit.f)

⁹² Hotărârea Guvernului nr. 248/2023, Hotărârea Guvernului nr. 658/2023, Hotărârea Guvernului nr. 889/2023, Hotărârea Guvernului nr. 936/2022, nr. 1020/2023

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

personalului din sectorul bugetar în funcțiile vacante înregistrate. Salariul mediu lunar a crescut la 13.105 lei, cu o majorare de peste 13,3% față de 2022.

Libertatea presei în țară a cunoscut o îmbunătățire în ultimii doi ani, atingând un scor de 77,6 în 2023, în comparație cu perioada 2017-2021, când indicele era sub 70. Aceasta sugerează o creștere a libertății și independenței mass-mediei.

Aceste date au fost prezentate în contextul cadrului legal național, al Memorandumului privind libertatea presei (3 mai 2023- 3 mai 2024), al Raportului Freedom House și al Indicelui privind Situația Presei pentru 2023, elaborat anual de Centrul pentru Jurnalism Independent, precum și al Indicelui Mondial al Libertății Presei, realizat de Reporteri fără Frontiere. Conform acestor rapoarte, în perioada menționată, presa din Republica Moldova s-a confruntat în continuare cu provocări semnificative, dar s-au înregistrat și progrese comparativ cu anii anteriori, cum ar fi:

- Raportul Freedom House a evaluat independența mass-mediei din țară cu 3 din 7 puncte, indicând că presa rămâne parțial liberă.
- Indicele privind Situația Presei din 2023, publicat de Centrul pentru Jurnalism Independent, arată o distanțare de condițiile critice, deși există încă factori care afectează libertatea presei.

În această perioadă, cadrul juridic pentru reglementarea mass-mediei a avansat după o lungă stagnare, fiind adoptate mai multe legi, printre care:

- Legea nr. 148/2023 privind accesul la informațiile de interes public.
- Legea nr. 242/2023 pentru înființarea Centrului pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării.
- Legea nr. 50/2024 cu privire la Fondul de subvenționare pentru mass-media.
- Modificarea Codului serviciilor media audiovizuale, prin Legea nr. 248/2023, a introdus o nouă definiție pentru „dezinformare” și a inclus sancțiuni de suspendare a licenței de emisie, pe lângă amenzi.
- Hotărârea Parlamentului nr. 187/2023 cu privire la aprobarea Programului național de dezvoltare a mass-mediei pentru perioada 2023-2026 și Planul de acțiuni aferent.
- Adoptarea Metodologiei pentru constatarea și evaluarea cazurilor de dezinformare în conținutul audiovizual, de către Consiliul Audiovizualului.

Între anii 2021 și 2023, s-a înregistrat o tendință pozitivă în creșterea Indicelui **accesului la informație**, care a ajuns la un scor de 59, reflectând existența unui cadru normativ adecvat, gradul de implementare și transparența instituțiilor publice din Republica Moldova. Pentru a îmbunătăți transparența în sectorul public, a fost reglementat modul de exercitare și protejare a dreptului de acces la informațiile de interes public⁹³, precum și obligațiile furnizorilor de informații în asigurarea acestui acces, stabilind totodată răspunderea juridică pentru încălcarea normelor privind accesul la informațiile de interes public.

Pe parcursul perioadei de raportare, Legea nr. 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) a fost modificată prin Legea nr. 1/2023 pentru modificarea unor acte normative și Legea nr. 52/2023 pentru implementarea considerentelor unor hotărâri ale Curții Constituționale. Principalele modificări au adus atingere inviolabilității Avocatului Poporului, procedurii de selecție și numire în funcție a Avocatului

⁹³ Legea nr. 148/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137908&lang=ro

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

Poporului și adjuncților săi, precum și procedurii de revocare a mandatului Avocatului Poporului. Totodată, prin intermediul introducerii modificărilor respective au fost extinse atribuțiile generale ale Avocatului Poporului și modificate unele aspecte cu privire la asigurarea financiară a Oficiului Avocatului Poporului. Suplimentar, au fost introduse modificări în Legea nr. 164/2015 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului, prin care efectivul-limită al Oficiului a fost extins de la 65 la 72 de unități.

Oficiul Avocatului Poporului a reușit să-și reconfirme în anul 2023 statutul de „A”, obținut anterior în 2018, ca Instituție Națională pentru Drepturile Omului, în urma reevaluării realizate de Subcomitetul pentru Acreditare (SCA) al Alianței Globale a Instituțiilor Naționale de Protecție a Drepturilor Omului (GANHRI). Această confirmare evidențiază conformitatea Oficiului Avocatului Poporului cu cele mai înalte standarde stabilite prin Principiile de la Paris pentru instituțiile naționale dedicate drepturilor omului, continuând să opereze în concordanță cu cerințele de pluralism, independență și eficiență.

În perioada de raportare cele mai importante modificări cu privire la Avocatul Poporului⁹⁴ au vizat inviolabilitatea, procedurile de selecție și numire a acestuia și a adjuncților săi, precum și procedura de revocare a mandatului. În plus, aceste modificări au extins atribuțiile generale ale Avocatului Poporului și au adus ajustări în ceea ce privește asigurarea financiară a Oficiului. În plus, au fost aduse modificări în reglementările care stabilesc organizarea și funcționarea Oficiului Avocatului Poporului, ceea ce a permis extinderea efectivului-limită de la 65 la 72 de unități.

Deși nu există date referitoare la **ponderea populației care a raportat că a fost discriminată sau hărțuită în ultimele 12 luni pe baza unor motive interzise de dreptul internațional al drepturilor omului**, s-au luat măsuri pentru a preveni și combate acest fenomen. În acest context, a fost ratificată Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr. 190⁹⁵, care vizează violența și hărțuirea în mediul de muncă. Aceasta este primul instrument internațional care stabilește standarde specifice la nivel global pentru combaterea hărțuirii și violenței legate de muncă, clarificând rolul guvernelor și al partenerilor sociali în prevenirea, gestionarea și remedierea acestor probleme. Ratificarea și implementarea Convenției de către Republica Moldova vor contribui la îmbunătățirea legislației în domeniu și la abordarea mai eficientă a problemelor întâmpinate în practică.

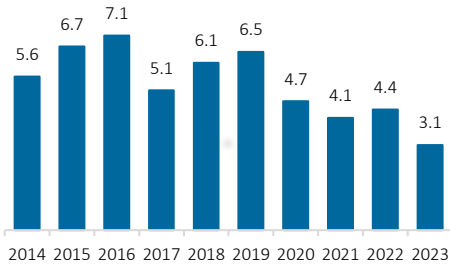
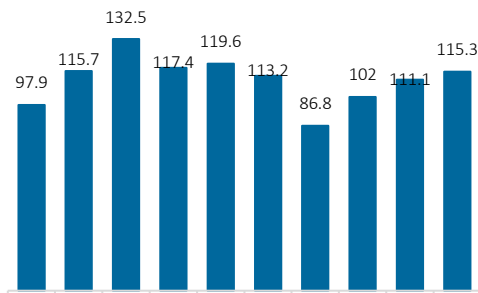
⁹⁴ Legea nr. 1/2023; Legea nr. 52/2023

⁹⁵ Legea nr. 440/2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141320&lang=ro

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

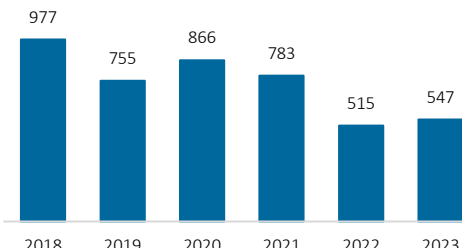
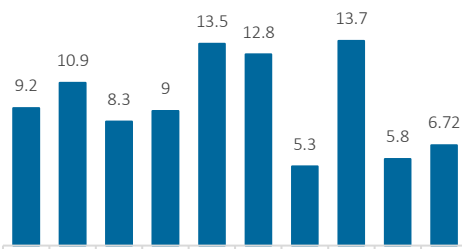
Indicatori de monitorizare

16.1. Reducerea continuă și dinamică a tuturor formelor de violență, în special a violenței în familie și a violenței sexuale

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
16.1.1. Numărul de victime ale omorului intenționat la 100 000 populație	la 100 mii persoane 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Ministerul Afacerilor Interne Se constată o descreștere însemnată a numărului victimelor omorului intenționat în coraport cu anii precedenți. Astfel, de la cel mai înalt nivel de 7,1 înregistrat în anul 2016 s-a redus considerabil numărul de victime la 3,1 în anul 2023, calculat la 100 mii persoane. Diminuarea semnificativă a cazurilor se datorează măsurilor și politicilor implementate întru contracararea acestui fenomen.
16.1.2. Numărul de decese cauzate de conflicte la 100 000 populație	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.
16.1.3. Proportia populației supuse violenței fizice și sexuale, în ultimele 12 luni	Potrivit datelor furnizate de STI a MAI numărul victimelor infracțiunilor de violență fizică și sexuală la 100 mii persoane în 2023 a constituit 2386 victime (94 la 100 mii), dezagregate în 1882 victime - violență fizică (74,12 la 100 mii) și 504 victime - violență sexuală (19,85 la 100 mii). Aceste semnalează inițierea și realizarea anumitor măsuri și politici de reprimare a acestui fenomen. Date istorice, există doar o singură valoare pentru acest indicator de 9,6%, datând din 2010. Având în vedere că sunt surse diferite de date nu este relevant efectuarea unei comparații, pentru a concluziona despre evoluția fenomenului.
16.1.3.1. Numărul de victime ale infracțiunilor de violență la 100 000 populație	la 100 mii persoane 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 Sursa: Ministerul Afacerilor Interne Potrivit datelor furnizate, numărul victimelor infracțiunilor de violență la 100 mii persoane în 2023 a constituit 2927 victime (115,3 la 100 mii), după cum urmează: 1882 victime - violență fizică (74,12 la 100 mii); 504 victime- violență sexuală (19,85 la 100 mii) și 541 victime - violență psihologică (21,3 la 100 mii).
16.1.4. Ponderea persoanelor care se simt în siguranță mergând singuri pe stradă, în zona în care locuiesc.	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

16.2. Stoparea abuzului, neglijării, exploatării, traficului și a tuturor formelor de violență și torturii copiilor

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
16.2.1. Ponderea copiilor (1-14 ani) care au fost supuși violenței fizice de orice fel sau psihologice din partea întreținătorului în ultima lună.	Datele disponibile sunt insuficiente pentru a evalua progresul general și tendința indicatorului. Există doar un singur rezultat raportat, și anume 75,6% în 2012. Aceste date nu permit formularea unor concluzii clare cu privire la evoluția indicatorului.																						
16.2.1.1. Numărul de copii victime ale violenței și neglijării, la sfârșitul anului	număr <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Număr</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2018</td> <td>977</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>755</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>866</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>783</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>515</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>547</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale În anul 2023 se observă o creștere ușoară cu 6,2% comparativ cu anul 2022 (de la 515 la 547 persoane) a numărului copiilor aflați în situație de risc din cauza violenței care se aflau în evidența autorităților tutelare locale/teritoriale. Această creștere se datorează în mare parte consolidării capacităților specialiștilor care sunt responsabili de prevenirea, identificarea, referirea și asistența tuturor copiilor aflați în situație de risc.	An	Număr	2018	977	2019	755	2020	866	2021	783	2022	515	2023	547								
An	Număr																						
2018	977																						
2019	755																						
2020	866																						
2021	783																						
2022	515																						
2023	547																						
16.2.2. Numărul de victime ale traficului de ființe umane la 100 000 populație	la 100 mii persoane <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>la 100 mii persoane</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2014</td> <td>9.2</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>10.9</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>8.3</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>9</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>13.5</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>12.8</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>5.3</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>13.7</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>5.8</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>6.72</td> </tr> </tbody> </table> Sursa: Ministerul Afacerilor Interne Datele statistice prescriu o creștere nesemnificativă la acest capitol după ce în 2023 au fost înregistrate 169 cazuri (6,72%), față de 151 de victime (5,8%) în 2022. Creșterea traficului de ființe umane este generat în mare parte de situația economico-financiară din țară, având în vedere că 83 de victime adulte au fost exploatate prin muncă.	An	la 100 mii persoane	2014	9.2	2015	10.9	2016	8.3	2017	9	2018	13.5	2019	12.8	2020	5.3	2021	13.7	2022	5.8	2023	6.72
An	la 100 mii persoane																						
2014	9.2																						
2015	10.9																						
2016	8.3																						
2017	9																						
2018	13.5																						
2019	12.8																						
2020	5.3																						
2021	13.7																						
2022	5.8																						
2023	6.72																						
16.2.3. Ponderea tinerilor în vârstă de 18-29 ani care au fost supuși violenței sexuale până la 18 ani	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.																						

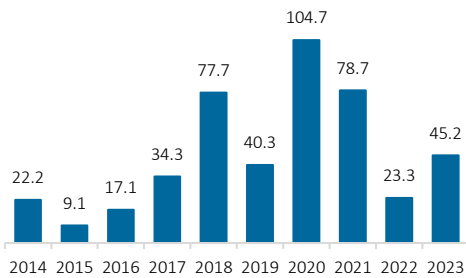
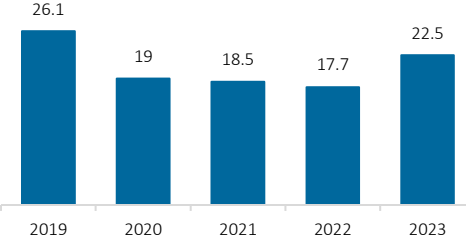
16.3. Promovarea supremației legii și asigurarea accesului egal la justiție pentru toate femeile, toți bărbații și copiii

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
16.3.1. Ponderea victimelor violenței în ultimele 12 luni care au raportat violența autorităților competente	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
16.3.2. Ponderea persoanelor aflate în arest preventiv din numărul total de persoane deținute în instituțiile penitenciare	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>10.4</td></tr> <tr><td>2015</td><td>11.7</td></tr> <tr><td>2016</td><td>8.8</td></tr> <tr><td>2017</td><td>9.3</td></tr> <tr><td>2018</td><td>6.8</td></tr> <tr><td>2019</td><td>5.8</td></tr> <tr><td>2020</td><td>5.3</td></tr> <tr><td>2021</td><td>5.5</td></tr> <tr><td>2022</td><td>5.4</td></tr> <tr><td>2023</td><td>5.7</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Administrația Națională a Penitenciarelor Începând cu 2015 până în 2023 se atestă o descreștere a populației penitenciare. Astfel pentru anul 2023 se constată o rată de 5,7% din numărul total de persoane aflate în instituțiile penitenciare. Totodată, o parte semnificativă din persoanele aflate în arest preventiv au beneficiat de actul de amnistie încă în faza de urmărire penală sau la faza examinării cauzei în prima instanță.	An	Pondere (%)	2014	10.4	2015	11.7	2016	8.8	2017	9.3	2018	6.8	2019	5.8	2020	5.3	2021	5.5	2022	5.4	2023	5.7
An	Pondere (%)																						
2014	10.4																						
2015	11.7																						
2016	8.8																						
2017	9.3																						
2018	6.8																						
2019	5.8																						
2020	5.3																						
2021	5.5																						
2022	5.4																						
2023	5.7																						
16.3.2.1. Numărul de persoane care au beneficiat de asistență juridică garantată de stat	număr <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Număr</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>43147</td></tr> <tr><td>2015</td><td>43980</td></tr> <tr><td>2016</td><td>49560</td></tr> <tr><td>2017</td><td>54601</td></tr> <tr><td>2018</td><td>49695</td></tr> <tr><td>2019</td><td>48515</td></tr> <tr><td>2020</td><td>44265</td></tr> <tr><td>2021</td><td>47990</td></tr> <tr><td>2022</td><td>50360</td></tr> <tr><td>2023</td><td>59705</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat Pe parcursul anului 2023, au fost înregistrate în total 59705 cazuri de acordare a Asistenței Juridice Garantate de Stat, ceea ce presupune cu 9345 cazuri mai mult decât în anul 2022. Din numărul total de cazuri, 44695 (75%) au constituit cazuri de acordare a asistenței juridice calificate și 15010 (15%) au constituit cazuri de acordare a asistenței juridice primare. Tendința de creștere a volumului asistenței juridice primare este determinată de creșterea constantă a numărului de prestatori a acestui tip de serviciu, precum și majorării bugetului AJGS.	An	Număr	2014	43147	2015	43980	2016	49560	2017	54601	2018	49695	2019	48515	2020	44265	2021	47990	2022	50360	2023	59705
An	Număr																						
2014	43147																						
2015	43980																						
2016	49560																						
2017	54601																						
2018	49695																						
2019	48515																						
2020	44265																						
2021	47990																						
2022	50360																						
2023	59705																						
16.3.2.2. Ponderea recomandărilor Avocatului Poporului (inclusiv Avocatul Poporului pentru drepturile copilului) și Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, implementate de către autoritățile și instituțiile sesizate (care rezultă din acțiunile procesuale)	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Pondere (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2016</td><td>70</td></tr> <tr><td>2017</td><td>74.8</td></tr> <tr><td>2018</td><td>51</td></tr> <tr><td>2019</td><td>48</td></tr> <tr><td>2020</td><td>46</td></tr> <tr><td>2021</td><td>51</td></tr> <tr><td>2022</td><td>47</td></tr> <tr><td>2023</td><td>66</td></tr> </tbody> </table> Sursa: Oficiul Avocatul Poporului Se constată o ușoară fluctuație a indicatorului între anii 2017 și 2022. Astfel, în 2017 ponderea recomandărilor implementate de către autorități și instituții sesizate a fost de 74,8%, iar în 2018 a scăzut la 51%. Ulterior, valorile au continuat să scadă treptat, ajungând la 47% în anul 2022, ca în 2023 să se observe o creștere relevantă atingând 66%. Variația indicatorului pe parcursul anilor este determinată de categoria recomandărilor, având în vedere că unele din ele au caracter continuu sau complex.	An	Pondere (%)	2016	70	2017	74.8	2018	51	2019	48	2020	46	2021	51	2022	47	2023	66				
An	Pondere (%)																						
2016	70																						
2017	74.8																						
2018	51																						
2019	48																						
2020	46																						
2021	51																						
2022	47																						
2023	66																						

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
16.3.2.3. Ponderea cazurilor pierdute la CEDO, din numărul de cereri comunicate în fiecare an.	procent (%) Sursa: Ministerul Justiției Indicatorul a oscilat considerabil în ultimii ani. De aceea, în perioada 2018-2021, ponderea cazurilor pierdute la CEDO a fost relativ ridicată, în timp ce în anii 2014, 2015, 2016, 2017 și 2022 a fost mai scăzută, iar în anul 2023 s-a înregistrat un procent de 45,2 cazuri pierdute. Acest indicator reflectă în esență activitatea CEDO, adică raportul dintre numărul hotărârilor pronunțate și numărul cererilor comunicate Guvernului Republicii Moldova.
16.3.2.4. Gradul de satisfacție a populației privind calitatea serviciilor în cadrul sistemului judiciar	procent (%) Sursa: Barometrul Opiniei Publice Creșterea nivelului de satisfacție a populației în 2023, ajungând la 22,5%, comparativ cu o scădere de 4,8% în 2022, sugerează că au fost implementate măsuri care vizează îmbunătățirea serviciilor, sporirea transparenței și creșterea eficienței în sistemul judiciar.

16.4. Reducerea semnificativă a fluxurilor ilicite financiare, consolidarea recuperării și returnării bunurilor ilicite, combaterea tuturor formelor de crimă organizată și traficului de armament

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
16.4.1. Valoarea fluxurilor financiare intrate și ieșite din țară ilegal	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

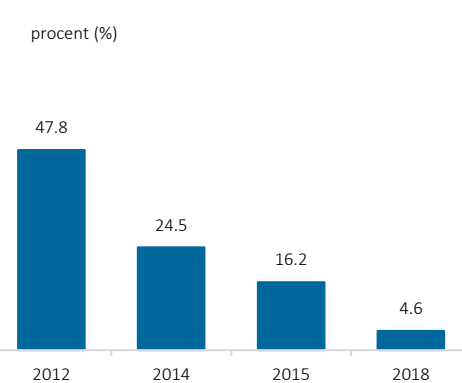
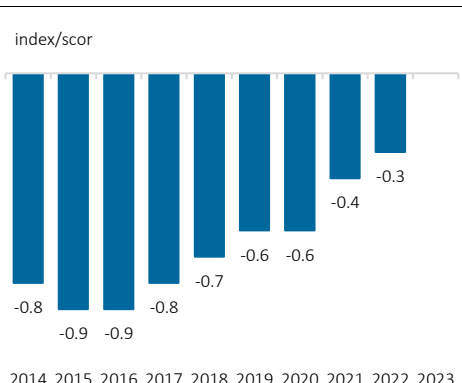
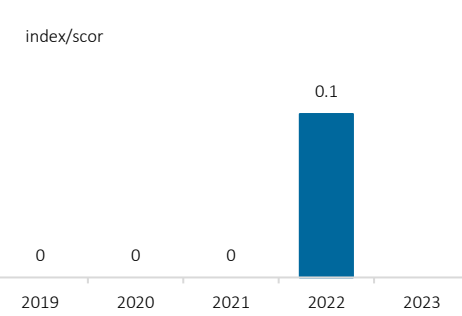
ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

16.4.2.1. Numărul de arme deținute conform legislației la 100 000 populație	la 100 mii persoane <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare</th><td>2428</td><td>2457</td><td>2491</td><td>2552</td><td>2639</td><td>2674</td><td>2943</td><td>2996</td><td>2874</td><td>3017</td></tr></table> Sursa: Ministerul Afacerilor Interne (IGP)	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare	2428	2457	2491	2552	2639	2674	2943	2996	2874	3017	Se observă o tendință generală de creștere a numărului de arme deținute conform legislației în raport cu populația. Astfel, pentru anul 2023 au fost înregistrate un număr de 3017 arme, în creștere cu 143 arme decât în anul 2022.
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023														
Valoare	2428	2457	2491	2552	2639	2674	2943	2996	2874	3017														
16.4.2.2. Numărul de arme deținute ilegal confiscate.	număr <table><tr><th>An</th><td>2014</td><td>2015</td><td>2016</td><td>2017</td><td>2018</td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td></tr><tr><th>Valoare</th><td>214</td><td>192</td><td>206</td><td>174</td><td>229</td><td>232</td><td>368</td><td>286</td><td>234</td><td>343</td></tr></table> Sursa: Ministerul Afacerilor Interne (IGP)	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Valoare	214	192	206	174	229	232	368	286	234	343	Tendința generală a indicatorului este una ascendentă, cu excepția unor fluctuații în anii 2020 și 2023, când numărul de arme deținute a înregistrat o creștere semnificativă. Prin urmare, în anul 2023 se atestă un număr de 343 de cazuri, mai mult cu 109 cazuri, decât în anul precedent.
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023														
Valoare	214	192	206	174	229	232	368	286	234	343														

16.5. Reducerea semnificativă a corupției și mituirii în toate formele sale

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului											
16.5.1. Ponderea persoanelor care au efectuat plăți neoficiale (mită) în ultimele 12 luni	procent (%) <table><tr><th>An</th><td>2012</td><td>2014</td><td>2015</td><td>2018</td></tr><tr><th>Valoare (%)</th><td>37.2</td><td>34.2</td><td>29.4</td><td>19.5</td></tr></table> Sursa: Centrul Național Anticorupție	An	2012	2014	2015	2018	Valoare (%)	37.2	34.2	29.4	19.5	Se poate observa clar o tendință generală de scădere a proporției persoanelor care au efectuat plăți neoficiale. În 2018, doar 19,5% din respondenți au declarat că au făcut plăți neoficiale, față de 37,2% în 2012. Pentru perioada 2019-2023 nu sunt date disponibile.
An	2012	2014	2015	2018								
Valoare (%)	37.2	34.2	29.4	19.5								

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

16.5.2. Ponderea antreprenorilor care au efectuat plăți neoficiale (mită) în ultimele 12 luni	procent (%) <table><tr><th>An</th><th>2012</th><th>2014</th><th>2015</th><th>2018</th></tr><tr><td>procent (%)</td><td>47.8</td><td>24.5</td><td>16.2</td><td>4.6</td></tr></table> Sursa: Centrul Național Anticorupție	An	2012	2014	2015	2018	procent (%)	47.8	24.5	16.2	4.6	Având în vedere lipsa datelor pentru anii 2019-2023, observațiile disponibile indică o tendință clară de reducere a proporției antreprenorilor implicați în plăți neoficiale. Astfel, în 2018, doar 4,6% dintre antreprenori au raportat că au efectuat plăți neoficiale, comparativ cu 47,8% în 2012.												
An	2012	2014	2015	2018																				
procent (%)	47.8	24.5	16.2	4.6																				
16.5.2.1. Indicatorul privind „Controlul asupra corupției” (de la „-2,5” la „2,5”)	index/score <table><tr><th>An</th><th>2014</th><th>2015</th><th>2016</th><th>2017</th><th>2018</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th><th>2022</th><th>2023</th></tr><tr><td>index/score</td><td>-0.8</td><td>-0.9</td><td>-0.9</td><td>-0.8</td><td>-0.7</td><td>-0.6</td><td>-0.6</td><td>-0.4</td><td>-0.3</td><td>-0.3</td></tr></table> Sursa: Banca Mondială	An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	index/score	-0.8	-0.9	-0.9	-0.8	-0.7	-0.6	-0.6	-0.4	-0.3	-0.3	Se remarcă o tendință generală de îmbunătățire a scorului, care a crescut de la -0,9 în 2016 la -0,3 în 2022. Pentru anul 2023, valorile nu au fost raportate. O scădere a scorului poate reflecta progrese în controlul corupției și eforturile depuse pentru diminuarea acestui fenomen negativ în instituțiile și organismele publice.
An	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023														
index/score	-0.8	-0.9	-0.9	-0.8	-0.7	-0.6	-0.6	-0.4	-0.3	-0.3														
16.5.2.2. Indicatorul privind „Calitatea regulatorie” (de la „-2,5” la „2,5”)	index/score <table><tr><th>An</th><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th><th>2022</th><th>2023</th></tr><tr><td>index/score</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0.1</td><td>0</td></tr></table> Sursa: Banca Mondială	An	2019	2020	2021	2022	2023	index/score	0	0	0	0.1	0	Valorile acestui indicator se află într-un interval apropiat de zero, oscilând între -0,1 și 0, ceea ce sugerează un nivel moderat al calității regulatorii. Pentru anul 2023, nu au fost raportate date.										
An	2019	2020	2021	2022	2023																			
index/score	0	0	0	0.1	0																			

16.6. Dezvoltarea eficienței, responsabilității și transparenței instituțiilor la toate nivelurile

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
16.6.1. Ponderea cheltuielilor publice efective raportate la cheltuielile aprobate	număr <table><thead><tr><th>An</th><th>Valoare (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>104</td></tr><tr><td>2015</td><td>87.7</td></tr><tr><td>2016</td><td>90.9</td></tr><tr><td>2017</td><td>95.9</td></tr><tr><td>2018</td><td>93.7</td></tr><tr><td>2019</td><td>90.4</td></tr><tr><td>2020</td><td>96.3</td></tr><tr><td>2021</td><td>97.7</td></tr><tr><td>2022</td><td>105.2</td></tr><tr><td>2023</td><td>97</td></tr></tbody></table> Sursa: Ministerul Finanțelor, Biroul Național de Statistică Pentru anul 2023, cheltuielile bugetului de stat au fost inițial aprobate la suma de 83.195,7 milioane lei. Pe parcursul anului, aceste cheltuieli au fost modificate ajungând la 84.104,0 milioane lei. Conform execuției bugetare, cheltuielile efective ale bugetului de stat s-au ridicat la 80.727,2 milioane lei, ceea ce reprezintă 97% din prevederile anuale, fiind cu 8,2% mai mici comparativ cu anul 2022.	An	Valoare (%)	2014	104	2015	87.7	2016	90.9	2017	95.9	2018	93.7	2019	90.4	2020	96.3	2021	97.7	2022	105.2	2023	97
An	Valoare (%)																						
2014	104																						
2015	87.7																						
2016	90.9																						
2017	95.9																						
2018	93.7																						
2019	90.4																						
2020	96.3																						
2021	97.7																						
2022	105.2																						
2023	97																						
16.6.2. Ponderea populației satisfăcute de calitatea serviciilor publice accesate (servicii de sănătate, educație, documentarea populației)	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.																						
16.6.2.1. Ponderea populației care au accesat serviciile publice în format electronic din totalul beneficiarilor de servicii publice	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.																						

16.7. Asigurarea procesului decizional receptiv, incluziv, participativ și reprezentativ la toate nivelurile

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																																																																		
16.7.1.a. Raportul dintre proporția pozițiilor ocupate în Parlament de către persoanele din anumite grupuri ale populației și proporția grupului respectiv în total populație	Bărbați Raport <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Raport</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>1.7</td></tr> <tr><td>2015</td><td>1.7</td></tr> <tr><td>2016</td><td>1.6</td></tr> <tr><td>2017</td><td>1.7</td></tr> <tr><td>2018</td><td>1.7</td></tr> <tr><td>2019</td><td>1.6</td></tr> <tr><td>2020</td><td>1.6</td></tr> <tr><td>2021</td><td>1.3</td></tr> <tr><td>2022</td><td>1.3</td></tr> <tr><td>2023</td><td>1.2</td></tr> </tbody> </table> Femei Raport <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Raport</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>0.4</td></tr> <tr><td>2015</td><td>0.4</td></tr> <tr><td>2016</td><td>0.4</td></tr> <tr><td>2017</td><td>0.4</td></tr> <tr><td>2018</td><td>0.4</td></tr> <tr><td>2019</td><td>0.5</td></tr> <tr><td>2020</td><td>0.5</td></tr> <tr><td>2021</td><td>0.8</td></tr> <tr><td>2022</td><td>0.7</td></tr> <tr><td>2023</td><td>0.7</td></tr> </tbody> </table> 18-44 ani Raport <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Raport</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>0.7</td></tr> <tr><td>2015</td><td>0.7</td></tr> <tr><td>2016</td><td>0.7</td></tr> <tr><td>2017</td><td>0.7</td></tr> <tr><td>2018</td><td>0.5</td></tr> <tr><td>2019</td><td>0.9</td></tr> <tr><td>2020</td><td>0.8</td></tr> <tr><td>2021</td><td>0.9</td></tr> <tr><td>2022</td><td>1</td></tr> <tr><td>2023</td><td>0.8</td></tr> </tbody> </table> <i>Sursa: Parlamentul Republicii Moldova, Comisia Electorală</i> În ultimii ani, raportul dintre proporția persoanelor din diverse grupuri populare care ocupă poziții în Parlament și ponderea acestor grupuri în totalul populației s-a echilibrat considerabil. Astfel, bărbații au fost suprareprezențați în Parlament cu 30% în perioada 2021-2022, comparativ cu 70% în 2018. Pe de altă parte, femeile sunt subreprezentate în Parlament, având o pondere de 30% în 2021-2022, față de 60% în 2018. Ponderea persoanelor cu vârste între 18 și 44 de ani în Parlament corespunde exact cu ponderea lor în totalul populației.	An	Raport	2014	1.7	2015	1.7	2016	1.6	2017	1.7	2018	1.7	2019	1.6	2020	1.6	2021	1.3	2022	1.3	2023	1.2	An	Raport	2014	0.4	2015	0.4	2016	0.4	2017	0.4	2018	0.4	2019	0.5	2020	0.5	2021	0.8	2022	0.7	2023	0.7	An	Raport	2014	0.7	2015	0.7	2016	0.7	2017	0.7	2018	0.5	2019	0.9	2020	0.8	2021	0.9	2022	1	2023	0.8
An	Raport																																																																		
2014	1.7																																																																		
2015	1.7																																																																		
2016	1.6																																																																		
2017	1.7																																																																		
2018	1.7																																																																		
2019	1.6																																																																		
2020	1.6																																																																		
2021	1.3																																																																		
2022	1.3																																																																		
2023	1.2																																																																		
An	Raport																																																																		
2014	0.4																																																																		
2015	0.4																																																																		
2016	0.4																																																																		
2017	0.4																																																																		
2018	0.4																																																																		
2019	0.5																																																																		
2020	0.5																																																																		
2021	0.8																																																																		
2022	0.7																																																																		
2023	0.7																																																																		
An	Raport																																																																		
2014	0.7																																																																		
2015	0.7																																																																		
2016	0.7																																																																		
2017	0.7																																																																		
2018	0.5																																																																		
2019	0.9																																																																		
2020	0.8																																																																		
2021	0.9																																																																		
2022	1																																																																		
2023	0.8																																																																		
16.7.1.b. Raportul dintre proporția pozițiilor ocupate în autoritățile publice (centrale și locale) de către persoanele din anumite grupuri ale populației și proporția grupului respectiv în total populație	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.																																																																		
16.7.1.c. Raportul dintre proporția pozițiilor ocupate în sistemul judiciar de către persoanele din anumite grupuri ale populației și proporția grupului respectiv în total populație	Datele privind raportul dintre proporția persoanelor din diverse grupuri care ocupă poziții în sistemul judiciar și ponderea acestora în totalul populației au fost stabile în ultimii ani. Astfel: - Raportul pentru judecătoarele femei este de 1, ceea ce înseamnă că ponderea lor este echivalentă cu cea a femeilor în total populație. - Raportul pentru grefierele și asistenții judiciari femei este de 1,7, indicând că femeile sunt cu 65% suprareprezentate în această profesie în comparație cu ponderea lor în populație.																																																																		

ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
	- Raportul pentru judecătorii tineri este de 1,1, ceea ce sugerează că ponderea judecătorilor tineri depășește ponderea tinerilor în total populație. - Raportul pentru grefierii și asistenții judiciari tineri este de 2, semnificând că tinerii reprezintă de două ori mai mult în această profesie decât în total populație. - Raportul pentru judecătorii cu dizabilități este de 0,7, ceea ce arată că ponderea persoanelor cu dizabilități în rândul judecătorilor crește în comparație cu populația generală. - Raportul pentru grefierii și asistenții judiciari cu dizabilități este de 0,5, ceea ce sugerează că numărul persoanelor cu dizabilități în această profesie este foarte mic.
16.7.2. Ponderea populației care consideră că procesul de luare a deciziilor este inclusiv și participativ	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

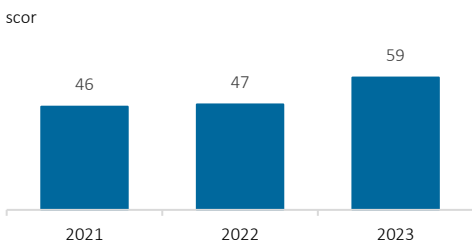
16.9. Până în 2030, asigurarea identității legale tuturor, inclusiv înregistrarea nașterii

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
16.9.1. Ponderea copiilor în vârstă de până la 5 ani care dispun de certificat de naștere	Nu sunt date disponibile pentru acest indicator.

16.10. Asigurarea accesului egal la informație tuturor cetățenilor

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
16.10.1.1. Indicele Libertății Presei	scor În ultimii ani, s-a înregistrat o tendință pozitivă în creșterea Indicelui Libertății Presei. În 2023, scorul a ajuns la 77,6 puncte, în comparație cu 73,5 în 2022 și sub 70 în perioada 2019-2021. Acest rezultat reflectă un nivel crescut de libertate și independență pentru mass-media. Sursa: Parlamentul Republicii Moldova

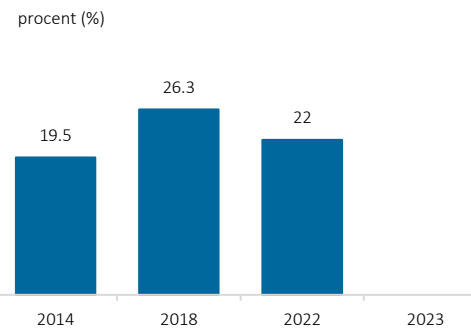
ODD 16: Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

16.10.2.1. Existența și gradul de implementare a cadrului normativ cu privire la accesul la informație	scor <table><tr><th>An</th><th>Scor</th></tr><tr><td>2021</td><td>46</td></tr><tr><td>2022</td><td>47</td></tr><tr><td>2023</td><td>59</td></tr></table> Sursa: Parlamentul Republicii Moldova	An	Scor	2021	46	2022	47	2023	59	Între anii 2021 și 2023, s-a remarcat o tendință pozitivă de creștere a Indicelui Accesului la Informație, ceea ce sugerează un proces de aliniere la standardele internaționale și o mai mare transparență în activitatea instituțiilor publice din Republica Moldova.
An	Scor									
2021	46									
2022	47									
2023	59									

16.a. Consolidarea instituțiilor naționale relevante, inclusiv prin cooperarea internațională, pentru consolidarea capacității la toate nivelurile pentru a preveni violența și a combate terorismul și criminalitatea

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
16.a.1. Existența instituțiilor naționale independente pentru drepturile omului în conformitate cu Principiile de la Paris, statut de acreditare (A, B, C)	În 2018, Oficiul Avocatului Poporului a obținut acreditarea cu statut „A” de la Biroul Alianței Globale a Instituțiilor Naționale de Protecție a Drepturilor Omului (GANHRI), ceea ce demonstrează conformitatea Instituției Ombudsmanului din țara noastră cu Principiile de la Paris. De atunci, instituția a păstrat acest statut, care a fost reconfirmat în 2023.

16.b. Promovarea și implementarea legislației și politicilor nondiscriminatorii pentru dezvoltare durabilă

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului										
16.b.1 Ponderea populației care a comunicat că în ultimele 12 luni s-a simțit vreodată discriminată sau hărțuită în baza unui motiv interzis de dreptul internațional al drepturilor omului (identic cu 10.3.1)	procent (%) <table border="1"><thead><tr><th>An</th><th>Procent (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>19.5</td></tr><tr><td>2018</td><td>26.3</td></tr><tr><td>2022</td><td>22</td></tr><tr><td>2023</td><td>-</td></tr></tbody></table> Sursa: Consiliul pentru egalitate Pentru anul 2023 nu au fost prezentate valorile de referință.	An	Procent (%)	2014	19.5	2018	26.3	2022	22	2023	-
An	Procent (%)										
2014	19.5										
2018	26.3										
2022	22										
2023	-										

17.1. ODD 17 în contextul obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” stabilește un fundament solid în abordarea vizionară a Republicii Moldova și creează premisele necesare pentru realizarea Obiectivului de Dezvoltare Durabilă 17 (ODD 17). Pentru a sprijini implementarea acestui obiectiv și pentru a întări parteneriatul global pentru dezvoltare durabilă, sunt incluse diverse inițiative și acțiuni care vizează promovarea colaborării internaționale, atragerea de resurse financiare și tehnice și dezvoltarea parteneriatelor.

Astfel, ODD 17 este abordat prin:

- **Promovarea colaborării interinstituționale:** Îmbunătățirea cooperării între diferite instituții guvernamentale și organizații pentru a coordona eficient resursele și eforturile.
- **Consolidarea capacităților instituționale ale Biroului Național de Statistică (BNS) și altor producători de statistici oficiale:** Strategia de dezvoltare a sistemului statistic național (SSN) 2023-2030 se focalizează pe întărirea capacităților instituționale ale BNS și altor organizații care furnizează statistici oficiale, pentru a asigura resurse financiare și tehnice durabile și eficiente. Aceasta include atragerea și accesarea proiectelor de asistență externă pentru completarea resurselor necesare SSN.
- **Consolidarea parteneriatelor internaționale:** Dezvoltarea și întărirea parteneriatelor cu organizații internaționale, sectorul privat și societatea civilă pentru a sprijini implementarea obiectivelor de dezvoltare durabilă.
- **Mobilizarea resurselor financiare și tehnice:** Asigurarea resurselor financiare și tehnice necesare pentru proiectele și inițiativele de dezvoltare durabilă.
- **Promovarea transparenței și responsabilității:** Îmbunătățirea transparenței în gestionarea fondurilor și a responsabilității pentru rezultate, pentru a asigura eficiența și impactul pozitiv al parteneriatelor.

Aceste măsuri reflectă angajamentul Republicii Moldova de a consolida mijloacele de implementare și de a revitaliza parteneriatul global pentru dezvoltare durabilă, în conformitate cu ODD 17, asigurând un cadru favorabil pentru progresul și dezvoltarea durabilă a țării.

17.2. Analiza progresului

În contextul post-pandemic, economia Republicii Moldova a reușit să demonstreze o recuperare robustă, marcată de o expansiune notabilă a exporturilor de bunuri și servicii. Această evoluție a avut un impact favorabil asupra capacității țării de a gestiona datoriile externe. Cu toate acestea, menținerea unei stabilități financiare pe termen lung necesită o supraveghere atentă a datoriei externe și o gestionare prudentă. Analiza evoluției indicatorilor economici relevă fluctuații, subliniind necesitatea unei strategii financiare echilibrate. Această dinamică economică reflectă atât provocările întâmpinate, cât și progresele realizate în consolidarea stabilității financiare a țării. Începând cu anul 2017, indicatorul datoriei externe a crescut,

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

ajungând la 33,6% în 2022. În ceea ce privește contribuția veniturilor din impozite și taxe la bugetul public național, s-au observat perioade de creștere, urmate de scăderi și stabilizări la niveluri mai ridicate în anii 2019 și 2021.

Pentru asigurarea sănătății fiscale a țării, mobilizarea eficientă a resurselor interne, cu sprijin extern inclusiv, joacă un rol important în îmbunătățirea capacității de colectare a impozitelor și altor venituri. Aceste eforturi reprezintă un fundament pentru evaluarea sustenabilității finanțelor publice și pentru capacitatea statului de a genera veniturile necesare acoperirii cheltuielilor publice. Monitorizarea minuțioasă a evoluției indicatorilor economici ilustrează progrese importante în atragerea de investiții străine directe și în obținerea de asistență financiară. De exemplu, ponderea veniturilor bugetare în PIB a cunoscut o creștere continuă, atingând 34,1% în 2023, în timp ce raportul veniturilor din taxe în totalul cheltuielilor bugetare a prezentat fluctuații, înregistrând o scădere de la 63,2% în 2018 la 53,5% în 2023. În esență, aceste tendințe evidențiază atât realizările în gestionarea finanțelor publice, cât și provocările care trebuie abordate pentru a menține echilibrul bugetar pe termen mediu și lung.

În ultimii ani, investițiile străine directe și asistența financiară și tehnică externă au avut un impact semnificativ asupra economiei naționale, evidențiat printr-o creștere în PIB. Perioada 2018-2022 a fost caracterizată de o expansiune constantă a acestor fonduri, reflectând un interes sporit pentru dezvoltarea economică și socială a țării. Această tendință pozitivă subliniază succesul în atragerea de resurse externe, cu o contribuție efectivă la dezvoltarea națională. Analiza serviciului datoriei externe în raport cu exporturile de bunuri și servicii evidențiază o evoluție complexă, cu fluctuații semnificative influențate în mare parte de rambursările angajamentelor externe. Astfel, tendințele identificate sugerează progrese importante, dar și provocări care necesită o monitorizare atentă pentru menținerea stabilității financiare și susținerea unei dezvoltări durabile. În perioada 2014-2020, raportul serviciului datoriei externe publice garantate raportat la exporturile de bunuri și servicii a crescut constant, atingând 6,8% în 2020, dar a scăzut la 3% în 2022. Nivelul de 10,3% pentru 2023 se explică în mare parte prin rambursările angajamentelor externe ale statului către Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), în special pentru proiectele de securitate energetică.

Volumul remiterilor personale ca procent din PIB a înregistrat fluctuații, reflectând schimbări importante în dinamica economică și în comportamentul migranților. Deși remiterile personale au reprezentat un procent stabil de 15,5% din PIB în 2018 și 2019, acestea au început să scadă ușor în 2020 și au continuat să se diminueze la 13,7% în 2022. Scăderea remiterilor personale ca procent din PIB sugerează că economia a avansat mai repede decât volumul remiterilor, care a rămas relativ constant. Această tendință poate fi considerată un semn pozitiv, indicând o economie mai puternică și diversificată, mai puțin dependentă de aceste fluxuri financiare externe. Cu toate acestea, stagnarea remiterilor poate avea efecte negative asupra veniturilor populației și consumului intern, în special în contextul inflației, și ar putea contribui la o reducere a investițiilor. Factorii care influențează nivelul remiterilor includ schimbările economice globale, fluctuațiile cursului valutar, impactul pandemiei COVID-19 și preferințele diasporei. De asemenea, modul în care migranții aleg să-și utilizeze economiile poate afecta semnificativ aceste fluxuri. Astfel, pentru a înțelege mai bine impactul acestor tendințe asupra economiei naționale este important să analizăm continuarea scăderii raportului volumului remiterilor la PIB, care a ajuns la aproximativ 11,8% în 2023.

În ceea ce privește accesul la știință, tehnologie și inovații, se remarcă o expansiunea a accesului la internet în bandă largă. În perioada de referință, utilizarea internetului prin puncte fixe a crescut constant, reflectând eforturile de dezvoltare a infrastructurii de comunicații și de îmbunătățire a accesului la internet în bandă

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

largă. Această creștere a numărului de utilizatori indică o tendință ascendentă în accesul la internet în Republica Moldova. În acest sens, continuarea investițiilor și eforturilor pentru extinderea infrastructurii de internet și îmbunătățirea accesului la tehnologia informației și comunicațiilor, pentru a sprijini știința, cercetarea, tehnologia și inovația în țară reprezintă o prioritate.

S-au înregistrat progrese semnificative în educația digitală a persoanelor vârstnice, conform obiectivelor stabilite de Programul Național pentru Îmbătrânirea Activă și Sănătoasă. Proiectele de instruire a vârstnicilor în utilizarea internetului și a dispozitivelor mobile, desfășurate în peste 26 de localități cu suportul Fondului Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA), au îmbunătățit accesul acestora la servicii publice, comunicare și informare. Estimările sugerează că până la 25000 de vârstnici vulnerabili și solitari vor fi conectați și instruiți să folosească dispozitive mobile, ceea ce va spori participarea lor în comunitate și accesul la servicii sociale esențiale.

Utilizarea internetului de către populație a înregistrat o creștere semnificativă între 2014 și 2023. În această perioadă, numărul abonaților la internet în bandă largă la puncte fixe, raportat la 100 de locuitori, a crescut de la 14,3 la 33,5, ceea ce reprezintă o dublare. Această creștere a fost impulsionată în principal de dezvoltarea infrastructurii de acces la internet, implementarea continuă a tehnologiilor moderne și intensificarea concurenței între furnizorii de comunicații electronice. Tendința indică o îmbunătățire a accesului la internet și o adoptare mai largă a tehnologiilor digitale. Cu toate acestea, o parte semnificativă a populației rămâne fără acces la internet, iar viitoarele eforturi ar trebui să se concentreze pe identificarea și soluționarea cauzelor acestei probleme. Extinderea accesului la internet poate aduce beneficii considerabile în domenii precum educația, comunicarea, accesul la informație, serviciile guvernamentale online, afaceri, inovație și dezvoltare economică, iar îmbunătățirea conectivității stimulează creșterea economică și dezvoltarea durabilă a țării.

Se evidențiază un efort constant pentru promovarea unui sistem de comerț multilateral, deschis și echitabil, conform normelor Organizației Mondiale a Comerțului (OMC). Datele disponibile indică o ușoară scădere a tarifelor totale, de la 4,7% în 2021 la 4,5% în 2022, sugerând o tendință de liberalizare comercială și ajustări în politica vamală pentru stimularea schimburilor comerciale. În contrast, tarifele pentru produsele agricole au rămas constante la 13% în 2021 și 2022, după o creștere de la 12,4% în 2020, reflectând măsuri de protecție pentru agricultura internă. Tarifele pentru produsele non-agricole au scăzut ușor de la 3,4% în 2020 la 3,3% în 2021 și 2022, indicând o deschidere a pieței pentru produse industriale și tehnologice.

Politicile tarifare au un impact considerabil asupra economiei Republicii Moldova, contribuind la protejarea producătorilor locali, stimularea producției interne și reducerea dependenței de importuri. Ajustările tarifare, realizate conform acordurilor comerciale internaționale, pot atrage investiții străine și îmbunătăți competitivitatea pe piața globală, sprijinind astfel creșterea economică. În acest context, Republica Moldova a implementat politici și reforme importante, inclusiv Acordul de liber schimb cu statele membre EFTA, semnat în iunie 2023 și ratificat de Parlament în martie 2024. Acest acord vizează eliminarea tarifelor vamale pentru produsele industriale moldovenești și îmbunătățirea accesului pe piață pentru produsele agricole, facilitând exporturile și atragerea de investiții străine. De asemenea, Programul național de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2024-2028⁹⁶, își propune crearea unei economii integrate în spațiul economic al Uniunii Europene, mai competitive, cu exporturi mai puțin vulnerabile și dezvoltarea produselor și serviciilor cu valoare adăugată mare. Programul va pune accent pe prioritizarea piețelor de desfacere pentru a valorifica potențialul de export existent, având ca obiectiv creșterea ponderii exporturilor efective cu un potențial de la 59,7% la 90% până în 2028.

⁹⁶ Hotărârea Guvernului nr. 479/2024, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144431&lang=ro

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

Urmare reducerii cererii externe, diminuării potențialului de export, scăderii producției industriale și a prețurilor externe, ponderea exporturilor de bunuri în comerțul exterior al țării a scăzut cu 0,18%, înregistrând 31,82% în 2023, comparativ cu 2022. Exporturile de bunuri către Uniunea Europeană au crescut cu 4,3%, reprezentând 65,4% din total, în timp ce exporturile către țările din CSI au scăzut cu 14%, ajungând la 22,1% din total. Exporturile către alte țări au scăzut cu 32,8%, reprezentând 12,5% din total. Aceste date reflectă eforturile Republicii Moldova de a diversifica și a crește exporturile, în special în sectorul bunurilor, în timp ce sectorul serviciilor menține o contribuție stabilă la comerțul global. Evoluțiile pozitive în exportul de bunuri subliniază progresul în îmbunătățirea competitivității și diversificarea piețelor de export, în timp ce stabilitatea în exportul de servicii sugerează menținerea calității și cererii constante. Aceste schimbări sunt influențate de politici comerciale favorabile, investiții în infrastructură și acorduri comerciale internaționale.

Într-o eră în care informațiile și datele de calitate sunt esențiale pentru luarea deciziilor informate, disponibilitatea și actualizarea constantă a acestora devin cruciale pentru dezvoltarea și implementarea politicilor eficiente. Colaborarea între diverse instituții și sectoare, inclusiv autorități publice, mediul de afaceri, instituții academice și ONG-uri joacă un rol fundamental în colectarea și schimbul de date relevante în domenii precum demografia, economia, mediul și aspectele sociale.

Acest raport analizează starea actuală a datelor disponibile și subliniază importanța unei baze solide de informații pentru a aborda provocările și oportunitățile din Republica Moldova. Deși s-au făcut progrese în colectarea și utilizarea datelor statistice, există încă lacune care necesită atenție și acțiuni suplimentare. Analiza datelor naționalizate, inclusiv dezagregările pe dimensiuni de gen și vârstă, oferă o imagine detaliată a stării actuale și a direcțiilor necesare pentru îmbunătățirea colectării și utilizării datelor în beneficiul dezvoltării economice și sociale a țării. Totodată, raportul se concentrează pe disponibilitatea datelor pentru indicatorii relevanți, evidențiind progresele realizate și domeniile unde sunt necesare îmbunătățiri. Prin oferirea unei perspective cuprinzătoare asupra acestor aspecte, se dorește sprijinirea luării deciziilor bazate pe dovezi și contribuirea la dezvoltarea unor politici eficiente și durabile.

Din cei 337 indicatori naționalizați⁹⁷, datele sunt complet disponibile pentru 215 indicatori (64%), parțial disponibile pentru 48 indicatori (13%), iar 74 indicatori (23%) nu au date prezentate și necesită măsuri suplimentare, inclusiv solicitarea de suport extern. Printre cei 74 indicatori pentru care lipsesc complet datele, 2 sunt indicatori globali (2,7%), 20 sunt indicatori globali divizați (27%), 39 sunt indicatori globali ajustați (52,7%), iar 13 sunt indicatori naționali proximi (17,6%). În ceea ce privește dezagregarea indicatorilor, 199 dintre indicatorii naționalizați (59%) includ diverse dezagregări, în funcție de specificul indicatorului, în timp ce 138 indicatori (41%) sunt disponibili doar la nivel național.

Referitor la dimensiunea de gen, din cei 331 indicatori, 137 sunt sensibili la gen, reprezentând 41% din totalul indicatorilor naționali ODD și acoperind 61 de ținte naționalizate din 13 Obiective de Dezvoltare Durabilă. Dintre aceștia, 112 indicatori includ dezagregări pe sexe, iar 25 sunt considerați „sensibili la gen”. Datele sunt complet disponibile pentru 77 indicatori (56,2%), parțial disponibile pentru 32 indicatori (23,4%), iar 28 indicatori (20,4%) nu au date disponibile.

În ceea ce privește indicatorii care vizează situația copiilor, din totalul de 95 indicatori ODD naționalizați, care reprezintă 28% din indicatorii naționali ODD și acoperă 43 de ținte naționalizate din 11 Obiective de Dezvoltare Durabilă, 32 indicatori (33,7%) includ dezagregări pentru grupul de vârstă până la 15/17 ani, 23 indicatori (24,2%) pentru grupul de vârstă 15+ ani, iar 40 indicatori (42,1%) sunt considerați „sensibili la copii” în cadrul raportului. Datele sunt complet disponibile pentru 53 indicatori (55,8%), parțial disponibile pentru 24 indicatori (25,3%), iar 18 indicatori (18,9%) nu au date disponibile.

⁹⁷ Hotărârea Guvernului nr. 953/2022, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135555&lang=ro

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

În contextul modernizării și dezvoltării continue a Republicii Moldova, consolidarea sistemului statistic național este o prioritate esențială. Acest proces este crucial pentru asigurarea unei baze solide de date, necesare pentru sprijinirea deciziilor informate și facilitarea progresului economic și social al țării. Astfel, au fost adoptate măsuri strategice și operaționale care reflectă un angajament ferm pentru îmbunătățirea capacităților statistice, indispensabile evaluării și implementării eficiente a politicilor publice.

Strategia de Dezvoltare a Sistemului Statistic Național pentru perioada 2023-2030 și Programul de dezvoltare a sistemului statistic național pentru 2023-2026, împreună cu Planul de acțiuni aferent, reprezintă pași concreți în această direcție. Aceste inițiative nu doar că demonstrează aplicarea riguroasă a legislației, ci și alocarea resurselor financiare necesare pentru atingerea obiectivelor propuse. Progresul realizat până în prezent subliniază importanța colectării și utilizării datelor statistice de înaltă calitate, esențiale pentru monitorizarea dezvoltării durabile și ajustarea măsurilor economice și sociale în concordanță cu nevoile reale ale populației.

Din cele 42 de acțiuni planificate în Planul de acțiuni pentru Programul de dezvoltare a sistemului statistic național 2023-2026 (PDSSN), 47,6% au fost complet finalizate, 50% au fost realizate parțial, iar 2,4% nu erau realizate la sfârșitul perioadei de raportare. De asemenea, valoarea asistenței externe oferite Biroului Național de Statistică (BNS) a scăzut la 1,64 milioane de dolari SUA în 2023, comparativ cu 2,48 milioane de dolari SUA în 2022.

Această asistență a fost destinată desfășurării Recensământului Populației și Locuințelor din 2024, tranziției la un sistem statistic bazat pe registre, îmbunătățirii statisticilor privind copiii și dezvoltării Sistemului Informațional „Depozitarul Public al Situațiilor Financiare”. Recensământul Populației și Locuințelor din 2024, parte din runda mondială de recensăminte 2020, a fost precedat de un recensământ de probă desfășurat între august și octombrie 2023. Acesta a fost realizat printr-o metodă combinată, care îmbină colectarea directă de la populație cu date provenite din surse administrative și private.

Indicatorii pentru înregistrarea nașterilor și deceselor vizează atingerea unor rate de 100% și, respectiv, 80%. Conform principiilor și recomandărilor pentru sistemul de statistică vitală, o înregistrare civilă completă trebuie să acopere 100% din evenimentele vitale într-o anumită perioadă.

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

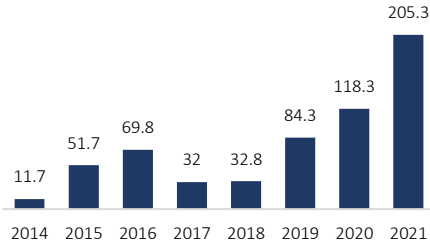
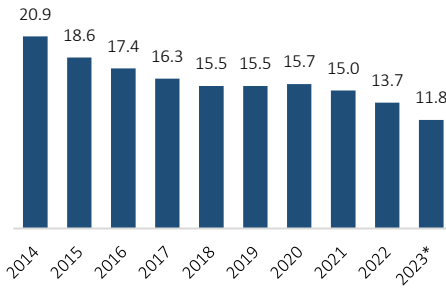
Indicatori de monitorizare

17.1. Consolidarea mobilizării resurselor interne, inclusiv prin suportul extern, pentru a îmbunătăți capacitatea națională de colectare a taxelor și a altor venituri

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																							
17.1.1. Ponderea veniturilor bugetului public național în PIB	procent (%) <table><tr><th>An</th><th>Pondere (%)</th></tr><tr><td>2014</td><td>31.8</td></tr><tr><td>2015</td><td>30.0</td></tr><tr><td>2016</td><td>28.6</td></tr><tr><td>2017</td><td>29.8</td></tr><tr><td>2018</td><td>30.1</td></tr><tr><td>2019</td><td>30.5</td></tr><tr><td>2020</td><td>31.4</td></tr><tr><td>2021</td><td>32.0</td></tr><tr><td>2022</td><td>33.3</td></tr><tr><td>2023</td><td>34.1</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Pondere (%)	2014	31.8	2015	30.0	2016	28.6	2017	29.8	2018	30.1	2019	30.5	2020	31.4	2021	32.0	2022	33.3	2023	34.1	Din 2017, indicatorul a crescut treptat, ajungând la 34,1% în 2023, după ce în 2022 a fost de 33,6%.
An	Pondere (%)																							
2014	31.8																							
2015	30.0																							
2016	28.6																							
2017	29.8																							
2018	30.1																							
2019	30.5																							
2020	31.4																							
2021	32.0																							
2022	33.3																							
2023	34.1																							
17.1.2. Raportul veniturilor din impozite și taxe în totalul cheltuielilor bugetului public național	procent (%) <table><tr><th>An</th><th>Raport (%)</th></tr><tr><td>2014</td><td>54.6</td></tr><tr><td>2015</td><td>56.6</td></tr><tr><td>2016</td><td>60.3</td></tr><tr><td>2017</td><td>63.2</td></tr><tr><td>2018</td><td>63.2</td></tr><tr><td>2019</td><td>60.7</td></tr><tr><td>2020</td><td>55</td></tr><tr><td>2021</td><td>60.2</td></tr><tr><td>2022</td><td>57.3</td></tr><tr><td>2023</td><td>53.5</td></tr></table> Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Raport (%)	2014	54.6	2015	56.6	2016	60.3	2017	63.2	2018	63.2	2019	60.7	2020	55	2021	60.2	2022	57.3	2023	53.5	Între 2014 și 2018, indicatorul a înregistrat o ușoară creștere și s-a stabilizat în jurul valorii de 63,2%. În 2019, acesta a început să scadă, ajungând la 53,5% în 2023. Contribuția veniturilor din impozite și taxe la cheltuielile totale ale bugetului public național a prezentat fluctuații, alternând între creșteri, scăderi și stabilizări la niveluri mai ridicate în anii anteriori. Tendința din ultimii ani este în scădere, fapt ce sugerează un nivel în scădere de autosuficiență financiară și indică faptul că statul depinde de alte surse de finanțare, cum ar fi împrumuturi, granturi externe sau alte venituri non-fiscale
An	Raport (%)																							
2014	54.6																							
2015	56.6																							
2016	60.3																							
2017	63.2																							
2018	63.2																							
2019	60.7																							
2020	55																							
2021	60.2																							
2022	57.3																							
2023	53.5																							

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

17.3. Mobilizarea resurselor financiare suplimentare pentru dezvoltare

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
17.3.1. Ponderea investițiilor străine directe, asistența financiară și tehnice externe pentru dezvoltare în PIB	procent (%) Se remarcă o tendință evidentă de creștere a indicatorului. De la valoarea de 32,8 în 2018, acesta a crescut la 205,3 în 2021. Această evoluție pozitivă este notabilă în contextul atragerii de investiții străine directe și a asistenței financiare și tehnice pentru dezvoltarea economiei naționale. Sursa: Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică
17.3.2. Volumul remiterilor personale ca procent din PIB (recalculat în dolari SUA)	procente (%) Începând din 2014, raportul dintre volumul remiterilor personale (conform balanței de plăți) și PIB a fost în continuă scădere, ajungând la aproximativ 11,8% în 2023. *date provizorii Sursa: Banca Națională a Moldovei

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

17.4. Atingerea sustenabilității datoriilor pe termen lung prin intermediul unor politici coordonate, care vizează stimularea finanțării datoriilor, reducerea datoriilor și restructurarea datoriilor, pentru a reduce povara datoriei

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
17.4.1. Serviciul datoriei externe publice și public garantate ca proporție din total export de bunuri și servicii	procent (%) <table><thead><tr><th>An</th><th>Procent (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>3.7</td></tr><tr><td>2015</td><td>4</td></tr><tr><td>2016</td><td>4.9</td></tr><tr><td>2017</td><td>5.2</td></tr><tr><td>2018</td><td>6</td></tr><tr><td>2019</td><td>5.8</td></tr><tr><td>2020</td><td>6.8</td></tr><tr><td>2021</td><td>5.1</td></tr><tr><td>2022</td><td>3</td></tr><tr><td>2023</td><td>10.3</td></tr></tbody></table> Sursa: Biroul Național de Statistică În perioada 2014-2020, raportul serviciului datoriei externe publice și public garantate la exportul de bunuri și servicii a înregistrat o creștere constantă, ajungând la 6,8%, pentru a scădea ulterior la 3% în 2022. Nivelul de 10,3% al acestui indicator pentru anul 2023 se explică în mare parte prin rambursarea angajamentelor externe ale statului față de BERD, în special pentru proiectele legate de securitatea energetică.	An	Procent (%)	2014	3.7	2015	4	2016	4.9	2017	5.2	2018	6	2019	5.8	2020	6.8	2021	5.1	2022	3	2023	10.3
An	Procent (%)																						
2014	3.7																						
2015	4																						
2016	4.9																						
2017	5.2																						
2018	6																						
2019	5.8																						
2020	6.8																						
2021	5.1																						
2022	3																						
2023	10.3																						

17.6. Consolidarea cooperării regionale și internaționale privind accesul la știință, tehnologie și inovații și îmbunătățirea schimbului de cunoștințe în condiții agreeate în comun, inclusiv printr-o mai bună coordonare între mecanismele existente

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																						
17.6.1. Numărul de abonați cu acces la Internet în bandă largă la puncte fixe, la 100 de locuitori	Abonați / 100 locuitori <table><thead><tr><th>An</th><th>Abonați / 100 locuitori</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>14.3</td></tr><tr><td>2015</td><td>15</td></tr><tr><td>2016</td><td>15.7</td></tr><tr><td>2017</td><td>16.5</td></tr><tr><td>2018</td><td>22.8</td></tr><tr><td>2019</td><td>25</td></tr><tr><td>2020</td><td>27.2</td></tr><tr><td>2021</td><td>29.4</td></tr><tr><td>2022</td><td>31.2</td></tr><tr><td>2023</td><td>33.5</td></tr></tbody></table> Sursa: Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației Între 2014 și 2023, numărul abonaților la internet în bandă largă la puncte fixe, raportat la 100 de locuitori, a crescut semnificativ de la 14,3 la 33,5. Această expansiune a fost în principal rezultatul dezvoltării infrastructurii de acces la internet, introducerii continue a tehnologiilor moderne și intensificării competiției între furnizorii de comunicații electronice.	An	Abonați / 100 locuitori	2014	14.3	2015	15	2016	15.7	2017	16.5	2018	22.8	2019	25	2020	27.2	2021	29.4	2022	31.2	2023	33.5
An	Abonați / 100 locuitori																						
2014	14.3																						
2015	15																						
2016	15.7																						
2017	16.5																						
2018	22.8																						
2019	25																						
2020	27.2																						
2021	29.4																						
2022	31.2																						
2023	33.5																						

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

17.8. Operaționalizarea completă a băncii de tehnologii, mecanismului de consolidare a capacităților în știință, tehnologie și inovare, inclusiv sporirea utilizării tehnologiei generice, în special a tehnologiei informației și comunicațiilor

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
17.8.1. Proportia utilizatorilor de Internet la 100 de locuitori	procent (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Procent (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>40.5</td></tr> <tr><td>2015</td><td>43.1</td></tr> <tr><td>2016</td><td>46.7</td></tr> <tr><td>2017</td><td>49.9</td></tr> <tr><td>2018</td><td>50.3</td></tr> <tr><td>2019</td><td>57.8</td></tr> <tr><td>2020</td><td>59.1</td></tr> <tr><td>2021</td><td>61.3</td></tr> <tr><td>2022</td><td>63.53</td></tr> </tbody> </table> Între 2014 și 2022, proporția utilizatorilor de internet per 100 de locuitori a crescut semnificativ, de la 40,5% la 63,53%. Această expansiune a fost cauzată de avansul infrastructurii de acces la internet, implementarea continuă a tehnologiilor moderne și intensificarea competiției între furnizorii de servicii de comunicații electronice. Sursa: Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor (ITU)	An	Procent (%)	2014	40.5	2015	43.1	2016	46.7	2017	49.9	2018	50.3	2019	57.8	2020	59.1	2021	61.3	2022	63.53
An	Procent (%)																				
2014	40.5																				
2015	43.1																				
2016	46.7																				
2017	49.9																				
2018	50.3																				
2019	57.8																				
2020	59.1																				
2021	61.3																				
2022	63.53																				

17.9. Îmbunătățirea suportului internațional pentru implementarea eficientă și ținută a activităților de consolidare a capacităților pentru a sprijini planurile naționale în implementarea ODD, inclusiv prin cooperarea nord-sud, sud-sud și triunghiulară

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului																				
17.9.1. Valoarea asistenței financiare și tehnice externe (inclusiv prin cooperarea nord-sud, sud-sud, și triunghiulară) acordată Republicii Moldova pentru consolidare de capacități și planificare strategică	milioane dolari SUA <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Valoare (milioane dolari SUA)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2014</td><td>62.6</td></tr> <tr><td>2015</td><td>37.8</td></tr> <tr><td>2016</td><td>48.2</td></tr> <tr><td>2017</td><td>44.3</td></tr> <tr><td>2018</td><td>64.2</td></tr> <tr><td>2019</td><td>49.6</td></tr> <tr><td>2020</td><td>104</td></tr> <tr><td>2021</td><td>92.7</td></tr> <tr><td>2022</td><td>236.1</td></tr> </tbody> </table> În 2022, indicatorul a înregistrat o creștere semnificativă, ajungând la 236,1 milioane dolari SUA, comparativ cu anul 2021, acesta a înregistrat o valoare de 92,7 milioane dolari SUA. Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Valoare (milioane dolari SUA)	2014	62.6	2015	37.8	2016	48.2	2017	44.3	2018	64.2	2019	49.6	2020	104	2021	92.7	2022	236.1
An	Valoare (milioane dolari SUA)																				
2014	62.6																				
2015	37.8																				
2016	48.2																				
2017	44.3																				
2018	64.2																				
2019	49.6																				
2020	104																				
2021	92.7																				
2022	236.1																				

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

17.10. Promovarea sistemului de comerț multilateral universal, bazat pe reguli, deschis, nediscriminatoriu și echitabil în conformitate cu angajamentele asumate în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului

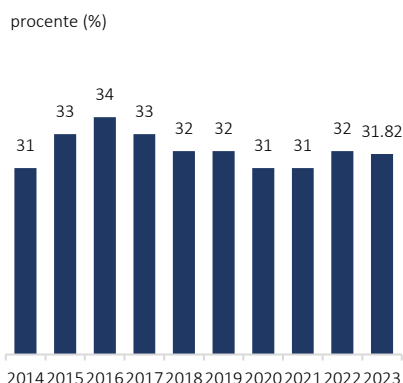
Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
17.10.1. Nivelul mediu ponderat al taxelor vamale de import în Republica Moldova	Tarifele totale au scăzut ușor de la 4,7% în 2021 la 4,5% în 2022, indicând o politică de liberalizare a comerțului și ajustări în politica vamală pentru a stimula schimburile comerciale. Tarifele pentru produsele agricole au rămas constante la 13% în 2021 și 2022, după ce au crescut de la 12,4% în 2020, reflectând măsuri menite să protejeze agricultura internă. Tarifele pentru produsele non-agricole au scăzut ușor de la 3,4% în 2020 la 3,3% în 2021 și 2022, sugerând o deschidere mai mare a pieței pentru produse industriale și tehnologice. Politicile tarifare influențează economia Republicii Moldova prin protejarea producătorilor locali, stimularea producției interne și reducerea dependenței de importuri. Ajustările tarifare în conformitate cu acordurile comerciale internaționale pot atrage investiții străine și îmbunătăți competitivitatea pe piața globală, contribuind astfel la creșterea economică.

17.1.1. Creșterea semnificativă până în anul 2030 a exporturilor de mărfuri din Republica Moldova

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului														
17.11.1. Ponderea exporturilor din Republica Moldova în comerțul exterior global	Exportul de bunuri procente (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Exportul de bunuri procente (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2021</td> <td>0.01</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>0.03</td> </tr> </tbody> </table> Sursa de date: https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/trade_profile_s_e.htm Exportul de servicii procente (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Exportul de servicii procente (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2021</td> <td>0.03</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>0.03</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>0.03</td> </tr> </tbody> </table> Sursa de date: https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/trade_profiles_e.htm În 2022, exportul de bunuri a înregistrat o creștere modestă, de la 0,01% la 0,03%, ceea ce sugerează o îmbunătățire a competitivității produselor moldovenești pe piețele internaționale. Exportul de servicii a rămas constant la 0,03% în ultimii trei ani, evidențiind stabilitatea acestui sector. Aceste date reflectă eforturile Republicii Moldova de a diversifica și a spori exporturile, în special în domeniul bunurilor, în timp ce sectorul serviciilor contribuie constant la comerțul global. Creșterea exportului de bunuri subliniază îmbunătățirea competitivității și diversificarea piețelor, iar stabilitatea exportului de servicii sugerează menținerea unui standard constant de calitate și cerere. Aceste evoluții sunt influențate de politici comerciale favorabile, investiții în infrastructură și acorduri comerciale internaționale.	An	Exportul de bunuri procente (%)	2021	0.01	2022	0.03	An	Exportul de servicii procente (%)	2021	0.03	2022	0.03	2023	0.03
An	Exportul de bunuri procente (%)														
2021	0.01														
2022	0.03														
An	Exportul de servicii procente (%)														
2021	0.03														
2022	0.03														
2023	0.03														

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

17.11.1.1. Ponderea exporturilor de mărfuri în comerțul exterior al țării

Sursa:
Biroul Național de Statistică

În general, procentul exporturilor de mărfuri în comerțul exterior al țării a rămas relativ stabil în ultimii cinci ani, fluctuând între 30,5% în 2021 și 32,2% în 2019 și înregistrând o valoare constantă de 32% în 2018, 2022 și 2023.

17.14. Sporirea coerenței politicilor naționale pentru dezvoltare durabilă

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
17.14.1.1. Existența mecanismelor pentru consolidarea coerenței politicilor de dezvoltare durabilă	Indicator non-statistic. „DA” pentru anii 2017-2023.

17.15. Asigurarea respectării de către partenerii de dezvoltare a spațiului de politici și autorității țării în stabilirea și implementarea politicilor de eradicare a sărăciei și dezvoltare durabilă

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
17.15.1. Nivelul de utilizare a cadrelor de rezultate și instrumentelor de planificare naționale de către furnizorii de cooperare pentru dezvoltare	La această etapă, nu există o evidență a setului de obiective și indicatori de rezultate ale proiectelor care sunt incluse în obiectivele și indicatorii de rezultate ale planurilor și strategiilor guvernării. Această secțiune urmează să fie dezvoltată în colaborare cu Ministerul Finanțelor folosind platforma de evidență a asistenței externe: amp.gov.md.

17.16. Sporirea parteneriatului pentru dezvoltare durabilă, complementat de parteneriate cu multiple părți interesate care mobilizează și distribuie resurse diverse pentru atingerea ODD

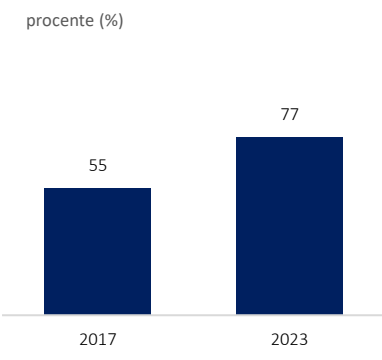
Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
17.16.1.1. Raportarea progreselor asupra aplicării cadrului de monitorizare a eficienței dezvoltării cu participarea mai multor parteneri, care acordă suport în atingerea de către țară a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă	Numărul indicatorilor naționalizați pentru Obiectivele de Dezvoltare Durabilă care prezintă tendințe pozitive depășește numărul celor cu dinamică negativă.

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

17.17. Încurajarea și promovarea parteneriatelor publice, publice-private și cu societatea civilă eficiente în baza experienței și strategiilor de resurse ale parteneriatelor

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
17.17.1.1. Gradul de implementare a Strategiei de dezvoltare a societății civile	În ceea ce privește implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile, este important de menționat că indicatorul a fost depășit, având în vedere că strategia a expirat în 2020.

17.18. Până în 2025, sporirea semnificativă a disponibilității datelor calitative, în timp util, fiabile și dezagregate caracteristici relevante în contextul național

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului
17.18.1.1. Proporția indicatorilor de dezvoltare durabilă disponibili la nivel național	procente (%) 55 77 2017 2023 Sursa: Biroul Național de Statistică Dintre cei 337 de indicatori naționalizați, datele sunt complet disponibile pentru 215 indicatori (64%), parțial pentru 48 indicatori (13%), iar pentru 74 indicatori (23%) nu există date disponibile, necesitând acțiuni suplimentare, inclusiv solicitarea de suport extern. Din cei 74 de indicatori fără date complete, 2 sunt indicatori globali (2,7%), 20 sunt indicatori globali divizați (27%), 39 sunt indicatori globali ajustați (52,7%), iar 13 sunt indicatori naționali proximi (17,6%). În ceea ce privește dezagregarea, 199 dintre indicatorii naționalizați (59%) includ diverse dezagregări, în funcție de specificul indicatorului, în timp ce 138 (41%) sunt disponibili doar la nivel național. Referitor la dimensiunea de gen, din cei 331 indicatori, 137 sunt sensibili la gen, ceea ce reprezintă 41% din totalul indicatorilor naționali ODD, acoperind 61 de ținte naționalizate din 13 ODD. Dintre aceștia, 112 indicatori includ dezagregări pe sexe, iar 25 sunt considerați „sensibili la gen”.
17.18.2.1. Disponibilitatea legislației naționale în domeniul statisticii, conform Principiilor Fundamentale ale Statisticii Oficiale	Legea privind statistica oficială, adoptată în 2017 și actualizată în 2022, stabilește principiile fundamentale ale statisticii oficiale în articolul 5. Conform art. 4 alin. (2) și art. 24 alin. (1) ale Legii nr. 93/2017 aceste principii sunt esențiale pentru toate etapele procesului statistic, inclusiv colectarea, prelucrarea, sistematizarea, centralizarea, analiza, estimarea și diseminarea informațiilor statistice.
17.18.3.1. Existența Planului anual de acțiuni pentru implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare a Sistemului Statistic Național, care este deplin finanțat și aflat în proces de implementare	În urma aprobării Strategiei de Dezvoltare a Sistemului Statistic Național pentru perioada 2023-2030, a fost elaborat și aprobat Programul de dezvoltare a sistemului statistic național pentru 2023-2026, însoțit de un Plan de acțiuni pentru implementare.

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

17.18.3.2. Gradul de implementare și gradul de finanțare a Planului anual de acțiuni pentru implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare a Sistemului Statistic Național

procente (%)

An	Realizați integral (%)	Realizați parțial (%)	Nerealizați (%)
2019	37.1	-	-
2020	44	47	9
2021	61	39	-
2022	63	33	4
2023	47.6	50	2.4

■ Realizați integral

■ Realizați parțial

■ Nerealizați

Sursa:
Biroul Național de Statistică

Implementarea și finanțarea Planului de acțiuni pentru Programul de dezvoltare a sistemului statistic național 2023-2026 (PDSSN) a început în 2023. Astfel, din cele 42 de acțiuni prevăzute pentru 2023, 47,6% au fost complet finalizate (20 acțiuni/sub-acțiuni), 50% au fost realizate parțial (21 acțiuni/sub-acțiuni), iar 2,4% nu erau finalizate la sfârșitul perioadei de raportare (3 acțiuni/sub-acțiuni).

17.19. Până în 2030, dezvoltare în baza inițiativelor existente a măsurătorilor progresului privind dezvoltarea durabilă care completează PIB și oferă suport pentru dezvoltarea capacităților statistice

Indicator de monitorizare	Descrierea progresului										
17.19.1. Valoarea asistenței financiare și tehnice externe pentru consolidarea sistemului statistic național	procente (%) <table border="1"> <thead> <tr> <th>An</th> <th>Valoare (milioane de dolari SUA)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2021</td> <td>1.64</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>2.48</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>1.64</td> </tr> </tbody> </table> Sursa : Biroul Național de Statistică În 2023, Biroul Național de Statistică (BNS) a beneficiat de asistență externă în valoare de 1,64 milioane de dolari SUA, în scădere față de 2,48 milioane de dolari SUA primite în 2022. Această asistență a fost direcționată către organizarea Recensământului Populației și Locuințelor din 2024, tranziția de la un sistem statistic tradițional la unul bazat pe registre, precum și îmbunătățirea statisticilor referitoare la copii și dezvoltarea Sistemului Informațional „Depozitarul Public al Situațiilor Financiare”. <tr> <td> 17.19.2.a. Realizarea recensământului populației și locuințelor în cadrul rundelor 2020 și 2030 </td><td> În anul 2024, Republica Moldova a realizat Recensământul Populației și Locuințelor, parte a runde mondiale de recensăminte din 2020. Acesta a fost precedat de un recensământ de probă desfășurat între 28 august și 10 octombrie 2023. De menționat că recensământul din 2024 a fost efectuat pentru prima dată printr-o metodă combinată. Astfel, informațiile despre persoane, gospodării și locuințe au fost colectate printr-o abordare mixtă, ce a integrat obținerea datelor direct de la populație cu informații din surse administrative și/sau private. </td></tr>	An	Valoare (milioane de dolari SUA)	2021	1.64	2022	2.48	2023	1.64	17.19.2.a. Realizarea recensământului populației și locuințelor în cadrul rundelor 2020 și 2030	În anul 2024, Republica Moldova a realizat Recensământul Populației și Locuințelor, parte a runde mondiale de recensăminte din 2020. Acesta a fost precedat de un recensământ de probă desfășurat între 28 august și 10 octombrie 2023. De menționat că recensământul din 2024 a fost efectuat pentru prima dată printr-o metodă combinată. Astfel, informațiile despre persoane, gospodării și locuințe au fost colectate printr-o abordare mixtă, ce a integrat obținerea datelor direct de la populație cu informații din surse administrative și/sau private.
An	Valoare (milioane de dolari SUA)										
2021	1.64										
2022	2.48										
2023	1.64										
17.19.2.a. Realizarea recensământului populației și locuințelor în cadrul rundelor 2020 și 2030	În anul 2024, Republica Moldova a realizat Recensământul Populației și Locuințelor, parte a runde mondiale de recensăminte din 2020. Acesta a fost precedat de un recensământ de probă desfășurat între 28 august și 10 octombrie 2023. De menționat că recensământul din 2024 a fost efectuat pentru prima dată printr-o metodă combinată. Astfel, informațiile despre persoane, gospodării și locuințe au fost colectate printr-o abordare mixtă, ce a integrat obținerea datelor direct de la populație cu informații din surse administrative și/sau private.										

ODD 17. Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

17.19.2.b. Rata înregistrării nașterilor și deceselor	procente (%) <table border="1"><thead><tr><th>An</th><th>Nașteri (%)</th><th>Decese (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2014</td><td>98.1</td><td>100</td></tr><tr><td>2015</td><td>98.5</td><td>100</td></tr><tr><td>2016</td><td>98.5</td><td>100</td></tr><tr><td>2017</td><td>98.2</td><td>100</td></tr><tr><td>2018</td><td>98.6</td><td>100</td></tr><tr><td>2019</td><td>98.6</td><td>100</td></tr><tr><td>2020</td><td>98.8</td><td>100</td></tr><tr><td>2021</td><td>98.9</td><td>100</td></tr><tr><td>2022</td><td>98.4</td><td>100</td></tr><tr><td>2023</td><td>97.9</td><td>100</td></tr></tbody></table> ■ Nașteri ■ Decese Sursa: Biroul Național de Statistică	An	Nașteri (%)	Decese (%)	2014	98.1	100	2015	98.5	100	2016	98.5	100	2017	98.2	100	2018	98.6	100	2019	98.6	100	2020	98.8	100	2021	98.9	100	2022	98.4	100	2023	97.9	100	Rata de înregistrare a nașterilor se menține constantă, variind între 98,1% și 98,9%, ceea ce indică un nivel ridicat de înregistrare oficială, cu fluctuații minore. De asemenea, rata de înregistrare a deceselor rămâne constantă la 100%, semnalând un sistem eficient și complet în acest domeniu. Conform celei de-a treia revizuirii a Principiilor și Recomandărilor pentru sistemul de statistică vitală, o înregistrare civilă completă este definită ca „înregistrarea în sistemul de stare civilă a fiecărui eveniment vital care a avut loc într-o anumită perioadă, asigurând astfel că fiecare eveniment este consemnat în registrul vital și că sistemul atinge o acoperire de 100%”.
An	Nașteri (%)	Decese (%)																																	
2014	98.1	100																																	
2015	98.5	100																																	
2016	98.5	100																																	
2017	98.2	100																																	
2018	98.6	100																																	
2019	98.6	100																																	
2020	98.8	100																																	
2021	98.9	100																																	
2022	98.4	100																																	
2023	97.9	100																																	